

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы
Национальная академия образования имени И. Алтынсарина

**ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫН ЕНГІЗУ
МОНИТОРИНГІ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ИТОГАМ МОНИТОРИНГА
ВНЕДРЕНИЯ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ**

Нұр-Сұлтан
2020

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2020 жылғы 16 қыркүйек № 7 хаттамасы)

Рекомендовано к изданию решением Ученого совета Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 7 от 16 сентября 2020 года)

«Жаңартылған білім мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысы бойынша әдістемелік ұсынымдар» Әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020. – 102 б.

«Методические рекомендации по итогам мониторинга внедрения обновленного содержания образования». Методические рекомендации. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2020. – 98 с.

Әдістемелік ұсынымдарда жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингінің әдіснамасы туралы жазылған, жалпы орта білім беру ұйымдарында жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысына талдау жасалған. Сонымен қатар жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу қорытындысы бойынша әдістемелік ұсынымдар берілген.

Әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдарының басшыларына, пән-мұғалімдеріне, оқулық авторларына және баспа қызметкерлеріне арналған.

В методических рекомендациях представлена методология мониторинга внедрения обновленного содержания образования, анализ итогов мониторинга внедрения обновленного содержания образования в организациях среднего образования. Также методические рекомендации по итогам внедрения обновленного содержания образования.

Методические рекомендации адресованы руководителям отделов образования, учителям-предметникам, авторам учебников, работникам издательств.

© Ы.Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2020.

© Национальная академия
образования
им. И.Алтынсарина, 2020

Кіріспе

Жалпы орта білім берудің негізгі мақсаты – саналы кәсіби және азаматтық өзін-өзі анықтауға, сондай-ақ жеке білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік беретін негізгі негізгі құзыреттіліктерді қамтамасыз ету. Оқушының жеке бейімділігіне сәйкес сараланған, білім мазмұны жағынан әр түрлі болуы керек. Бұл тәсіл білім берудегі қоғамның қажеттіліктерін және әр оқушының мүмкіндіктерін максималды дамытуды ескеруге және үйлестіруге мүмкіндік береді.

Қазіргі заманғы мектеп – бұл барлық түлектер үшін тең құқықты білдіретін мақсаттар мен міндеттермен біріктірілген мектеп. Сонымен қатар, бұл бірлік мектептердің сан алуандығымен, оқу жоспарлары мен бағдарламаларының икемділігімен, оқыту мен тәрбиелеудің алуан түрлілігімен үйлеседі.

Үздіксіз білім беру шындыққа айналуы үшін адамның қажетті негізі, бүкіл білім пирамидасы салынған іргетасы болуы керек. Білім мен мәдениеттің іргетасын жалпы білім беретін мектеп қалайды. Бұл оның ерекше рөлі, оны жетілдіру міндеттері.

XX ғасырдың 80-ші жылдарында әлемнің жетекші елдері білімділіктен практикаға бағытталған білімге көшуді бастады. Оқушыны осындай жағдайда өмір сүруге дайындау үшін академиялық білім, функционалдық дағдылар, жеке құзыреттер мен қатынастар жеткіліксіз. Мүлдем метатаным, метақұзыреттілік атты жаңа қасиеттер қажет болды.

PISA халықаралық зерттеулерінің нәтижелері бойынша 2012 жылы қазақстандық оқушылар оқу сауаттылығы деңгейі бойынша 65-тен 63-орынға, математикадан 49 – орынға ие болды.

2014 жылы ЭЫДҰ жүргізген Қазақстандағы орта білім беру шолуында:

- академиялық пәндер теорияға баса назар аудара отырып оқытылады,
- олардың ықтимал практикалық қосымшасына тиісті көңіл бөлінбейді,
- нәтижесінде оқушылар алған білімдерін стандартты емес жағдайларда жеткілікті дәрежеде тиімді қолдана алмайды деген қорытынды жасалды.

2015 жылы ЭЫДҰ Білім беру саясаты жөніндегі комитеті «білім беру мен дағдылардың болашағы: білім беру-2030» жаңа жобасын іске асыруды бастады. ЭЫДҰ әлемнің бұрын белгісіз жаһандық сын-қатерлерге көбірек ұшырап, болжанбайтын және осал болып келе жатқандығынан туындайды. Озық экономикалар білім беру мақсаттарын «білімді адамнан» – «шығармашылықпен ойлауға, әрекет етуге, өзін-өзі дамытуға қабілетті адамға» ауыстыруды талап етеді.

Отандық білім беруде дәстүрлі оқыту жүйесінен алшақтау әрекеттері бірнеше рет жасалды, бірақ өзгерістердің фрагменттік енгізілуі білім берудің ескі мазмұнына жүктелді, бұл оқу процесінің шамадан тыс жүктелуіне, күшеюіне және дайын ақпараттың үлкен көлемін беруге әкелді, және осы уақытқа дейін оқушы білім, білік пен дағдыны пассивті "алушы" болып қала береді.

Әлемдік білім беру кеңістігіне интеграциялау мақсатында Қазақстан Республикасы үздік дәстүрлер мен отандық білім беру стандарттарын сақтауды ескере отырып, әлемдік білім беру практикасы стандарттарына бағдарлаудың стратегиялық бағытын таңдады. Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі 2014 жылдан бастап орта білім мазмұнын жаңартуға бағытталған іс-шаралар кешенін іске асыру бойынша жұмыс жүргізуде.

Қазақстан Республикасы Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын және білім беруді дамытудың 2014-2016 жылдарға арналған басым бағыттарын іске асыру шеңберінде Ы.Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-мен бірлесіп орта білім беру мазмұнын жаңарту бойынша жұмыс жүргізді.

Білім беру мазмұнын жаңарту аясында мектеп оқу жетістіктерінің нәтижелі болуымен ерекшеленеді, ал оқу процесі оқушылардың әр сабақта «білім алу» бойынша белсенді іс-әрекетімен сипатталады. Мұндай жағдайда оқушы таным субъектісі болып табылады, ал мұғалім оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырушы ретінде әрекет етеді. Әр оқушының жасына қарамастан және, ең бастысы, оның жетістіктеріне қарамастан, тұлға ретінде қабылдануына қол жеткізу керек. Ол үшін оқушының қабілеттерін толық ашып көрсету, өзін-өзі бағалау, еркіндік, сыртқы әлеммен қарым-қатынас үйлесімін тәрбиелеу қажет. Бұл білім беру мазмұнын жаңартудың педагогикалық аспектісі. Оқыту мақсаттары оқушы мен мұғалім үшін ортақ болады.

Білім беру сапасын қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының мектептеріне жаңартылған мазмұнды енгізу Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы жүргізген мониторингпен сүйемелденді.

Мониторингтің мақсаты жаңартылған мазмұндағы бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын енгізудің сапасы мен тиімділігін бағалау, ал мониторингтің міндеті – республикамыздың барлық мектептеріне енгізу үшін білім беру бағдарламасының барлық элементтерін одан әрі жетілдіру болып табылады.

Мониторинг барысында барлық пәндер бойынша жаңартылған мазмұндағы білім беру оқу бағдарламалары; оқулықтар мен ОӘК; нақты білім беру процесі жағдайында критериалды бағалау жүйесі; жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мақсаттарының бірі болып табылатын оқыту процесінің жайлылық деңгейі зерттелді.

Бұл оқу кұралында 2015-2016 оқу жылы мен 2019-2020 оқу жылы аралығында жүргізілген жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингінің қорытындылары жасалған.

1. Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингінің әдіснамасы

Әдіснама дегеніміз – кез-келген объектіні зерттеу жөніндегі қызметті ұйымдастыру. Қызметті ұйымдастыру қызметтің сипаттамаларын, оның құрылымы мен іске асыру процесін біріктіретін біртұтас жүйеге айналдыруды білдіреді.

Білім беру мазмұнын жаңарту әдіснамасы – бұл жалпыға міндетті білім беру стандарттары мен білім беру бағдарламасының құрылымы және мазмұнын, оқыту және тәрбиелеудің тәсілдері мен әдістерін қайта қарау, оны енгізудің нәтижелері тұлғаның үйлесімді қалыптасуы мен зияткерлік дамуы үшін қолайлы, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды біріктіретін, кез-келген өмірлік жағдайда функционалдық сауаттылық пен бәсекеге қабілеттілікті көрсете алатын білім беру ортасын құру болып табылады.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары (МЖМБС).

МЖМБС-2012-мен салыстырғанда жаңартылған мазмұн стандарты нәтижелерге негізделген білім беру моделін құруға бағытталған [1].

Бастауыш мектепте білім беру мазмұнын жаңарту шеңберінде мектепте білім беруде іргелі білім беруді сақтау:

- энциклопедиялық сипаттағы фактологиялық материалды ақпарат алу тәсілдерін оқытуға беруге бағытталған оқудан екпінді ығыстыру;

- ынтымақтастық пен дербестік қабілеті ретінде түсінілетін тұлғаны әлеуметтендіру;

- ақпаратты өз бетінше алу, талдау, құрылымдау және тиімді пайдалану іскерлігін қалыптастыру; алған білімдерін шығармашылық тұрғыдан пайдалану қабілетін дамыту;

- критериалды бағалау жүйесін енгізу.

Бастауыш білім беру стандартының ерекшелігі:

- оқушылардың теориялық білім негіздерін игеруін және алған білімдерін қолданбалы сипаттағы мәселелерді шешу үшін қолдана білуін қарастыратын білім берудің академиялық және практикалық бағытын үйлестіру;

- кең ауқымды дағдыларды дамыту (білімді функционалды және шығармашылық қолдану, сыни ойлау, қарым-қатынастың әртүрлі тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды қолдану, топта және жеке жұмыс істей білу т. б.);

- үш тілде білім беру саясатын жүзеге асыру.

Бастауыш білім беру стандартының ерекшелігі «Жаратылыстану» (1-4 сыныптар) жаңа оқу пәнін енгізу болып табылады. Оның мазмұны «Адам – Табиғат» жүйесі аясында ғылыми білімнің қарапайым деңгейін қамтамасыз етуге арналған; ол оқушылардың табиғи қызығушылығын дамытуға, қоршаған әлемді ғылыми түсіну мен көруді қалыптастыруға бағытталған. «Жаратылыстану» оқу пәні білім берудің келесі деңгейлерінде «Биология», «Физика» және «Химия» пәндерін оқуға арналған алғашқы түсініктерін беретін

курс болып табылады, сондай-ақ білімнің кез келген саласы үшін маңызды зерттеу дағдыларының негізін қалайды.

Сәйкесінше, мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы «Жаратылыстану» пәні бойынша:

1) Күн жүйесінің ғаламшарларын және олардың ерекшеліктерін; Жер мен оның табиғаты туралы, Ғалам туралы негізгі жаратылыстану түсініктерін; ғылыми таным әдістерін: бақылау, эксперимент, тәжірибе; зерттеуді жоспарлау мен жүргізу барысындағы қауіпсіздік техникасы негіздерін; апатты табиғи құбылыстар кезінде әрекет жасау принциптерін; адамның, өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың өмірлік циклдерін; адамның, өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың негізгі органдарының құрылымы мен орналасу ерекшеліктерін және олардың функцияларын; өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың жіктелуін; фотосинтез процесінің негіздерін; жарықтың кейбір қасиеттерін; кейбір физикалық күштерді және олардың пайда болу себептерін; қуаттың кейбір түрлерін; Жер бетінде кеңінен таралған заттектердің құрамы мен қасиеттерін; түрлі денелердің қасиеттерін және олар қолданатын кейбір салаларды; пайдалы қазбалардың негізгі түрлерін және олардың маңызын, Қазақстан Республикасындағы пайдалы қазбалардың негізгі кеніштерін біледі;

2) қоршаған ортаға қамқорлықпен қараудың және Жердегі биоалуантүрлілікті сақтаудың маңыздылығын; жеке бас гигиенасын сақтаудың қажеттілігін; ағзаның қорғану функцияларын; табиғат компоненттерінің тірі ағзалар үшін маңызын; қоршаған ортаға енудің құралы ретіндегі ағзалар ерекшеліктерін; омыртқалы және омыртқасыз жан-жануарлардың қарапайым айырмашылықтарын; табиғат ресурстарын ұтымды пайдаланудың қажеттілігін түсінеді;

3) табиғи объектілерді, процестер мен құбылыстарды зерделеу үшін кейбір зерттеу әдістерін; табиғи объектілерді, құбылыстар мен процестерді өлшеудің стандартты және стандартты емес бірліктерін; табиғи объектілерді, процестер мен құбылыстарды өлшеудің қарапайым құралдарын; жүргізген зерттеулерді түсіндіруге қажет тиісті ғылыми терминологияны; өзі тұрып жатқан жердегі өсімдіктер мен жан-жануарларды жіктеу үшін олардың қарапайым белгілері туралы білімді қолданады;

4) табиғат компоненттері арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды; материалдарды қолдану мүмкіндіктерін айқындау үшін олардың қасиеттерін; белгілі бір аумақтың жануарлар мен өсімдіктер әлемін; алуан түрлі өмір сүру орталарының ұқсастығы мен айырмашылығын; өз зерттеулеріндегі және түрлі дереккөздерден алынған материалдарды талдайды;

5) тірі және өлі табиғаттың объектілері мен құбылыстарына зерттеу жүргізуді жоспарлау және өткізу үшін алынған білімі мен дағдыларын; сурет, сызба, графиктер, диаграммалар, кестелер түріндегі ақпараттық материалдарды; қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне қатысты идеяларды;

микро- және макроәлемнің объектілері, құбылыстары мен процестерінің имитациялық және географиялық үлгілерін жинақтайды;

б) табиғи объектілердің, құбылыстар мен процестердің даму факторлары мен жағдайын; адамның әрекеті мен қоршаған ортаның жағдайына ғылыми-техникалық прогрестің салдары; ғылыми-техникалық прогрестің адамның тіршілік әрекетіне әсері; жасалған болжамға өз зерттеулерінен алынған нәтижелердің сәйкестігін бағалайды.

Бірінші сыныптан бастап ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарапайым құралдарын пайдалану дағдыларын, ақпаратты іздеу, таңдау, беру, объектілер мен процестерді жобалау, деректерді талдау, түсіндіру және ұсыну үшін кестелермен, схемалармен, графиктермен және диаграммалармен жұмыс істеудің қарапайым әдістерін қолдануға бағытталған «Цифрлық сауаттылық» пәні енгізілді. Бұл пәнді оқу оқытудың алғашқы кезеңдерінде балалардың ақпараттық ортада еркін бағдарлануына мүмкіндік береді.

Қоғамдық-гуманитарлық ғылымдардың алғашқы түсініктерін беретін курс болып табылатын «Дүниетану» пәнінің мазмұны өзгертілді. Негізгі мектептен емес, бірінші сыныптан бастап оқушы әңгімелер арқылы әлемнің қалай қалыптасқанын және адамның осы әлемдегі орны қандай екенін біледі.

Сәйкесінше, мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы «Дүниетану» пәні бойынша:

1) білім алушының күнделікті өмірі өтетін отбасының, мектеп қоғамдастығының құрылымын, құрамы мен функциясын; адамның ең негізгі әлеуметтік функцияларын; «адам – қоғам» өзара байланысы туралы бастапқы мәліметтерді; «қауіпсіздік», «денсаулық» ұғымдары және олардың басты белгілерін; жеке тұлғаның, отбасының, қауымдастықтардың және тұтас қоғамның ерекшеліктерін және олардың адам өміріндегі маңызы мен атқаратын рөлін; тұтыну тауарларының негізгі түрлерін және олардың құрамын; Қазақстанның тарихы мен географиясы туралы жалпы мәліметті; Қазақстан халқы мен Қазақстан халықтарының негізгі дәстүрлері мен фольклорын; Қазақстанның әлемдегі орны мен рөлін; Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерін біледі;

2) өзінің Қазақстанның жас азаматы ретіндегі азаматтық болмысын және белгілі бір ұлтқа қатыстылығын; отбасының, туған жері мен Атамекенінің құндылығын; көпұлтты қазақстандық қоғамның құндылығын; Қазақстанның Мемлекеттік рәміздерінің маңызын; қоғамдағы адамның адамгершілік мінез-құлық нормаларын; өз өмірінің мектеп өмірімен, ауыл, қала, ел өмірімен тығыз байланыста екендігін; қоғамға қызмет етудің маңыздылығын; әртүрлі елді мекен түрлерінің функционалдық және құрылымдық ерекшеліктерін; өз ойы мен сөзінің, іс-әрекетінің бір жерден шығуының маңыздылығын, олар үшін өз жауапкершілігін; ұлттық салт-дәстүрлердің мәнін; адам өміріндегі және қоғам дамуындағы саяхаттардың рөлін;

3) таным әдістерін қоғамдық процестер мен құбылыстарды зерттеу үшін, оқу тапсырмалары мен шығармашылық, танымдық, зерттеу, жобалау сипатындағы жұмыстарды орындау үшін қолданады;

4) Қазақстанның әлемдегі орнын; қазақ халқының және елде тұрып жатқан басқа да ұлт өкілдерінің мәдени және салт-дәстүрлерінің ортақ және ерекше белгілерін талдайды;

5) қоғамдық құбылыстар мен процестерді жүйелеу және топтастыру үшін білімі мен дағдыларын; қоғамның кейбір өзекті проблемаларын айқындау үшін білімі мен дағдыларын; кеңістікте (орын), уақытта (хронологияда), әлеуметтік ортада (қоғамда) бағдарлануы үшін жеке шешімдерін жинақтайды;

6) адамгершілік нормасы тұрғысынан өзінің мінез-құлқы мен айналадағы адамдардың істерін бағалайды

«Еңбекке баулу» және «Бейнелеу өнері» пәндерін біріктіретін «Көркем еңбек» кіріктірілген пәні енгізілді.

Оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптарда қазақ тілін, оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптарда орыс тілін, ағылшын тілін деңгейлік оқыту бірінші сыныптан басталады. Тілді оқытудың коммуникативті тәсіліндегі оқу бағдарламасы грамматикалық тәсілге негізделмеген емес, тақырыптық болып табылады. Тақырыптық тәсіл білім алушыларға оқшауланған білім емес, бірнеше пәндік салада да, контексте де лексиканың кең спектрін ұсынуға кепілдік береді.

ҚР Үкіметінің 2016 жылғы 13 мамырдағы № 292 қаулысымен «Негізгі және жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» әзірленді және бекітілді:

1) күтілетін оқыту нәтижелері түрінде ұсынылған негізгі орта білім беру мақсаттарының жүйесіне қол жеткізу арқылы оқыту мен тәрбиелеудің сапасын арттыру;

2) қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде білім беру процесін ұйымдастыру үшін қажетті жағдайлар жасау арқылы үш тілде білім беру саясатын іске асыру;

3) білім алушылардың теориялық білім негіздерін меңгеруін және алынған білімді қолданбалы сипаттағы міндеттерді шешу үшін қолдана білуді дамытуды көздейтін негізгі орта білім берудің академиялық және практикалық бағытын ұштастыру;

4) білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, пәндік білім мен дағдыларды кезең-кезеңмен тереңдетуді қамтамасыз ету;

5) білім беру процесінің мазмұндық негізін айқындайтын білім беру құндылықтары мен оқытудың күтілетін нәтижелері жүйесінің өзара байланыстылығы мен өзара шарттылығына негізделген оқыту мен тәрбиенің бірлігі қағидатын іске асыру;

6) балалардың денсаулығын қорғауды қамтамасыз ету, сондай-ақ білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін және қосымша білім беру

қызметтерін алу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қолайлы жағдайлар жасау;

7) орта білім беру ұйымдарының типтері мен түрлерінің алуан түрлілігі жағдайында негізгі орта білім берудің баламалылығын қамтамасыз ету;

8) білім беру ұйымдарында инновациялық практиканы қолдау және дамыту;

9) білім беру сапасын қамтамасыз ету бойынша білім беру ұйымдарының қызметін объективті бағалауды ұйымдастыру [2].

Негізгі орта білім беру стандартында:

– негізгі орта білім берудің құндылықтары, мақсаттары мен міндеттері айқындалды;

– рухани-адамгершілік тұлғаны қалыптастыруға бағытталған тәрбиелік аспект күшейтілді;

– кең ауқымды дағдылар түрінде ұсынылған "шығуда" күтілетін нәтижелер анықталды;

– білім беру салалары бойынша күтілетін нәтижелерде белсенділік аспектісі көрсетілген, яғни оқушылар «біледі», «түсінеді», «қолданады», «талдайды», «синтездейді», «бағалайды». Блум таксономиясы бойынша ең маңызды пәндік операциялар таным заңдылықтарына негізделеді және дәстүрлі Үштілділіктен айырмашылығы «біледі», «түсінеді», «қолданады» оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға, PISA және TIMSS халықаралық зерттеулерінің талаптарына бағытталған;

– негізгі орта білім беру үшін сипатталатын және бастауыш мектеп деңгейінде қол жеткізілген қоршаған әлемді тұтас қабылдаумен қамтамасыз етілген пәндер мен мазмұнды саралау қамтамасыз етілді;

– нақты күтілетін нәтижелері бар пәндік бағдарламаларды құру қамтамасыз етілді, олар білімді практикада қолдануға, зерттеу және жобалау жұмыстарын жүргізуге ықпал етеді;

– оқушылардың жеке қызығушылықтарын, бейімділігі мен қабілеттерін дамытуға бағытталған пәндерді таңдау құқығы қамтамасыз етілді; үш тілде білім беруді енгізу жалғасуда, тілдерді оқыту кезінде коммуникативтік аспект күшейтілуде (сөйлеу қызметін оқыту: тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу);

– оқушының дамуына, оның оқуға деген қызығушылығы мен ынтасын арттыруға бағытталған оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізу жалғасуда.

Негізгі орта білім деңгейінде:

✓ 5-6 сыныптарда «Жаратылыстану» пәні оқытылады;

✓ «Технология» және «Бейнелеу өнері» пәндерін біріктіретін «Көркем еңбек» кіріктірілген пәні енгізілді;

✓ «Физика», «Химия», «Биология», «География» пәндерін оқыту бір мезгілде 7-сыныптан бастап оқытылады. Бұл мектептегі жаратылыстану білімінің үздіксіздігін қамтамасыз етеді, яғни 5-сыныпта «Жаратылыстану» пәнін оқығаннан кейін дәстүрлі түрде «Физика» пәні 7-сыныпта, ал «Химия» пәні 8-сыныпта оқи бастаған кезде қазіргі алшақтық жойылды;

✓ 5-сыныптан «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндерін қатар оқыту басталады. 2013 жылғы Үлгілік оқу жоспары бойынша «Қазақстан тарих» пәнін игеру 5-сыныптан, ал «Дүниежүзі тарихы» пәнін игеру 6-сыныптан басталатын. Осылайша оқыту әлемнің тарихи дамуының қалыптасқан тұтас бейнесінсіз жеке елдің тарихын зерттеу мүмкін емес;

✓ оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптар үшін «Қазақ тілі мен әдебиеті» және оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптар үшін «Орыс тілі мен әдебиеті» тілдік пәндері біріктірілген. Екінші және үшінші тілдерді оқытудағы коммуникативтілік оның төрт түрінде сөйлеу әрекетін дамытуға бағытталған: тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу. Әдеби шығармалар негізінде сөйлеу дағдыларын ұйымдастыру тілдік материалды игеруді және көркем әдебиетке батыруды үйлесімді түрде үйлестіреді.

Атап айтқанда, мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптар үшін)/ «Орыс тілі мен әдебиеті» (оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптар үшін) пәні бойынша негізгі орта білім беру аяқталғанда қойылған күтілетін нәтижелер.

1) тыңдалым: білім алушы мәтіннің негізгі мазмұнын, сондай-ақ сөйлеушінің ниетін білдіретін функционалдық маңызды мағыналы ақпаратты түсінеді; мәтіннен арнайы ақпаратты алады; терминдердің мәнін және әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени және оқу-танымдық аялары бойынша мәтіннің негізгі бөліктерін түсінеді; фактілер мен пікірлерді ажырата отырып, мәтіннің мазмұнын бағалайды; әртүрлі стильдегі және жанрдағы мәтіндердің негізгі проблемаларын айқындайды; мәтінде айтылған деректер мен құбылыстар, оқиғалар арасындағы байланыстар мен қарым-қатынастарды аша отырып, мәтінді талдайды; иллюстрациялар/негізгі сөздер/тақырыбы/басталуы бойынша айтылған ойдың мазмұнын болжайды;

2) айтылым: талқылау, өзінің пікірін білдіру және оқиғаларды, пікірлер мен проблемаларды бағалау арқылы білім алушы оқылған тақырыптар аясындағы диалогты қолдайды; назарды өзіне қарату тәсілдерін пайдаланып және мақсатты аудиторияны есепке ала отырып монолог құрады, ұсынылған тақырып бойынша ақпаратты талдайды және жинақтайды; белгілі бір тақырып бойынша айтылған ойды бағалайды; сөйлеу нормаларын сақтай отырып, тілдің лексикалық және грамматикалық құралдарын пайдаланады;

3) оқылым: білім алушы оқылған тақырыптар аясында белгілі бір күрделі тұтас және аралас мәтіндердің мазмұнын түсінеді; әртүрлі типтегі, стиль мен жанрдағы мәтіндердің ерекшеліктерін анықтайды; сөздердің айқын және астарлы мағынасын, көркем бейнелеуіш құралдардың мәнін түсінеді; өзектілігін, шынайылығын, пайдалылығын және құндылығын анықтай отырып, әртүрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты алады; негіздемелі қорытынды шығара және оқығанына сыни тұрғыдан баға бере отырып, мәтіннің мазмұнын талдайды және жинақтайды; көркем шығарманың тақырыбын, идеясын, проблемасын, автордың көзқарасын анықтай отырып мәтінді салыстырады, белгіленген оқу стратегияларын пайдаланады;

4) жазылым: білім алушы әртүрлі тілдік құралдарды пайдалана отырып, естігені және оқығаны негізінде әртүрлі типтегі, жанрдағы және стильдегі мәтіндерді жазады; әртүрлі деректерден ақпарат алу арқылы проблемалық сипаттағы мәтіндерді жазады; тұтас мәтіндердің негізінде сызбаларды, кестелерді, диаграммаларды жасайды; белгілі бір тақырып бойынша қарапайым, күрделі және жан-жақты жоспар жасайды; әртүрлі типтегі, стильдегі мәтіндердің мазмұнын салыстырады, талдайды және бағалайды; орфографиялық және грамматикалық нормаларды сақтайды; троптар мен тілдің көркемдегіш-бейнелеуіш құралдарын пайдаланады [3].

Оқушылардың білім беру траекториясын барынша дараландыру, жалпы орта білім беру деңгейінде оқыту бейімділігі мен қабілеттерін есепке алу мақсатында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында 10-11 сыныптарда жаратылыстану-математикалық және қоғамдық-гуманитарлық бағыттар бойынша оқыту жазылған.

Жалпы орта білім беру деңгейінде міндетті пәндер саны қысқартылды, оқушыларға жеке қызығушылықтарын, бейімділігі мен қабілеттерін дамытуды қамтамасыз ететін пәндерді таңдау құқығын барынша беру мақсаты алға қойылған. Міндетті оқу пәндерін оқумен қатар білім алушылардың оқытудың стандарттық және тереңдетілген деңгейлерінде бейіндік оқу пәндерін таңдауы қарастырылған.

Жалпы орта білім беру деңгейінде жаңа пәндер енгізілді:

"Шет тілі (екінші)", ол тереңдетілген деңгей таңдау пәні болып табылады;

Стандартты деңгей таңдау пәні болып табылатын "кәсіпкерлік және бизнес негіздері", "Графика және дизайн".

"Шет тілі (екінші)" пәні білім алушыларға Екінші шет тілін үйренуге мүмкіндік береді.

"Кәсіпкерлік және бизнес негіздері" пәні кәсіпкерлік саласының негізгі түсініктері мен заңдарын зерделеуге, білім алушыларда бизнес-ойлауды қалыптастыруға, белсенді өмірлік ұстанымды таңдауға, қазіргі жағдайда болашақ дербес өмір сүру дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

«Кәсіпкерлік және бизнес негіздері» пәні бойынша қойылған күтілетін нәтижелер:

1) кәсіпкерлікті экономикалық құбылыс ретінде түсінеді және оның рөлін сипаттайды; кәсіпкерлік пен бизнес арасындағы айырмашылықты сипаттайды; кәсіпкерлікті өзін-өзі іске асыру және жеке уәждеме түрі ретінде түсінеді; кәсіпкерлер құзыретін талдайды; кәсіпкерлік призмасы арқылы өз мақсаттарына қол жеткізу мүмкіндіктерін бағалайды; кәсіпкер әлеуетіне қатысты өзінің даму деңгейін бағалайды; кәсіпкерліктің заманауи оның ішінде Қазақстандағы үдерістерін танып біледі;

2) экономика және маркетинг контекстіндегі нарықтың не екенін біледі; кәсіпкерлік идеясының мәнін түсінеді; "бизнес бизнеске" және "бизнес тұтынушыға" сегменті арасындағы айырмашылықты анықтайды; идеяларды

жасау құралдарын қолданады; идея дизайны жоспарын ұсынады; идеяны іске асыру қажеттілігін команда құрамына қойылатын талаптарға айналдырады; команда құру құралдарын қолданады; бизнес-үлгі құралдарын қолданады; бизнес-үлгінің құрамдас бөліктері арасындағы өзара байланысты анықтайды; мәліметтерді өзгертудегі болжамды себеп-салдарды сипаттайды; бизнес үлгі құру құралдарын қолданады; кәсіпкерлік жағдайында Lean Start up (Lean стартап) (Үнемшіл өндіріс) түсінігі мен принципін қолданады.

3) маркетинг ұғымы мен қызметін түсіндіреді; бәсекелестік ұғымын анықтайды; түрлі күштердің бәсекелестікке ықпал жасау формаларын талдайды; өztұтынушысының бейінін сипаттайды; өткізу каналдарының мәнін түсінеді және олардың жіктеуішін ажыратады; өз өнімінің/қызметінің құндылығын соңғы тұтынушыға дейін жеткізудің жоспарын ұсынады; тұтынушының әр сегментімен өзара қарым-қатынасты сипаттайды;

4) экономикадағы ақшаның мәнін түсінеді; кіріс пен шығыстың мәнін түсінеді; активтер мен пассивтер арасындағы айырмашылықты түсінеді; артықшылық пен жетіспеушілік ұғымының мәнін түсінеді, баға белгілеу процесіндегі олардың әсерін бағалайды; "баға", "күн", "баға белгілеу құрылымы" ұғымдарын ажыратады; баға белгілеу процесіндегі тұрақты және құбылмалы шығындардың маңызын түсінеді; кірістің жаңа каналдарын қалыптастырудағы креативті және инновациялық тәсілдердің мүмкіндігін бағадайды; АВ-тестілеу (өнімнің тиімді нұсқасын бағалау әдісі) құралын қолданады;

5) бизнестегі ресурстардың мәні мен маңызын түсінеді; бизнес ресурстарды біршама тиімді қолданудың жоспарын ұсынады; бизнес ресурстардың құнын бағалайды; бизнес ресурстардың тапшылық принциптерін біледі; тапшылық жағдайында ресурстарды тиімді қолдану мысалдарын келтіреді; бизнестегі зияткерлік ресурстардың мәнін түсінеді; өндіріс ресурстарын толықтыру стратегиясын әзірлейді;

б) серіктестік және оның түрлерінің мәнін түсінеді; бизнеске арналған аутсорсингтің пайдасын бағалайды; тұтқалы қызмет түрлерін сипаттайды; адами, материалдық және зияткерлік ресурстарды басқару арасындағы айырмашылықты анықтайды; сатылымның басқару ережелерін түсіндіреді; оның жобасы мен сипаттамасын сипаттайды; жобадағы уақытты басқару ережелерін қолданады; жоба жоспарын ұсынады; жобада ақпараттық құралдарды қолданады;

7) бизнестің мемлекет алдындағы негізгі міндеттерін түсінеді; салықтық тәртіп пен бизнестің ұйымдастырушылық-құқықтық формасы арасындағы өзара байланысты анықтайды; өзінің бизнес-идеясы бойынша кірістің жалпы жоспарын құрады; түсім мен шығын туралы есеп құрудың сызбасын түсіндіреді; ақша қаражаты қозғалысы туралы есеп құрудың сызбасын түсіндіреді; жобаның табыстылығы мен тұрақты және құбылмалы шығындар арасындағы өзара байланыстарды анықтайды;

8) нарықтың даму болжамын сипаттайды; бизнес дамуының экстенсивті және интенсифті тәсілдерінің айырмашылығын анықтайды; бизнесті

масштабтаудың әр түрінің тиімділігін бағалайды; сапаны басқару құралдарын түсінеді; стратегиялық жоспарлаудың мәнін түсінеді; өзінің болашақ компаниясының миссиясы мен жоспарын құрады; бизнестің стратегиялық және қаржылық мақсаттары арасындағы айырмашылықты анықтайды; кәсіпкердің құқықтық жауапкершілік құрамын түсінеді.

"Графика және жобалау" пәні графикалық бейнелер теориясының негіздерін зерттеуге және геометриялық-графикалық модельдеу әдістерін игеруге, білім алушылардың жобалық шығармашылық қызметін, олардың графикалық мәдениетін қалыптастыруға және дамытуға бағытталған.

«Графика және жобалау» пәні бойынша қойылған күтілетін нәтижелер:

1) көрнекі ақпаратты бекітудің негізгі құралдарын, әдістерін және тәсілдерін; графикалық бейнелердің негізгі түрлерін; графика құралдары мен жобалаудың негізгі әдістерін; геометриялық денелердің сырт пішінінің құрылу (қалыптасу) заңдылықтарын; машина жасау, сәулет – құрылыс сызбалары туралы жалпы түсініктерді; топографикалық сызбалар элементтерін; бұйымды жасау және жобалау кезеңдерін; көрнекі ақпаратты қол және компьютерлік графика құралдары арқылы бейнелеу әдістері мен тәсілдерін біледі;

2) құбылыстар, процестер және заттық әлем туралы ақпаратты ұсыну және визуализациялау кезінде графикалық бейнелер рөлінің маңыздылығын; графикалық модельдеу әдістері заңдылықтарын; зат формасын көрсетудегі графикалық бейнелердің түрлері арасындағы айырмашылықты, олардың кеңістік және метрикалық сипаттамасын; тәжірибелік іс-әрекеттегі қолмен жасалған және компьютерлік графика мүмкіндіктері мен ерекшеліктерін; макет жасау және модельдеу ерекшеліктерін түсінеді;

3) графикалық жұмысқа арналған материалдар мен құралдарды; проекциялау әдісін; заттың геометриялық (конструктивтік) формасын құрастыру тәсілдерін; геометриялық денелер бетінің жаймасының сызбасын құрастыру әдістерін; бейненің көрінісі мен құрамын өзгерту әдістерін; жобалық және конструктивтік шешім қабылдау үшін анықтамалық құжаттарды; графикалық модельдеу, макеттеу және жобалау бойынша әртүрлі есептерді (мәселелерді) шешу барысында қол және компьютерлік графика құралдарын қолданады;

4) көрнекі ақпаратты ұсынудың әртүрлі тәсілдерін және бейненің қасиеттерін; заттардың бейнесін жасағанда олардың геометриялық формалары мен конструкцияларын; заттың формасын анықтау үшін бейненің түрлі көрінісін пайдалану мүмкіндігін; бейненің графикалық құрамын және заттың формасын анықтау үшін кешенді сызбаны талдайды;

5) зат формасын қайта құру үшін контурлы бейнені; түрі және құрамы бойынша жүйелеу үшін бастапқы бейнедегі графикалық ақпаратты; қажетті графикалық ақпаратты толық және жеткілікті көрсету үшін түрлі бейне көріністерін; шығармашылық ойды іске асыру үшін графиканың әртүрлі құралдарын жинақтайды;

б) көрнекі ақпаратты бекітудің әдістерін; әртүрлі объектілердің графикалық бейнелерін; бейнені қайта құрудың түрлі тәсілдерін; жобалау іс-әрекеті процесінде қолданылатын графика құралдары мен жобалау әдістерін; заттардың геометриялық және конструктивтік сипаттамасын; шығармашылық іс-әрекет барысын және нәтижесін бағалайды.

Үлгілік оқу жоспарлары (ҮОЖ)

НЗМ-мен бірлесіп қазақ, орыс, ұйғыр, өзбек, тәжік тілдерінде оқытатын мектептер үшін Бастауыш білім берудің үлгілік оқу жоспары (ҚР БҒМ 2016 жылғы 30 наурыздағы № 233 бұйрығымен бекітілген); негізгі орта және жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарлары әзірленді (1-4-кестелер).

1-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін бастауыш білім берудің үлгілік оқу жоспары (2013 жыл)

№	Оқу пәндері	Сыныптар бойынша апталық сағат саны			
		1	2	3	4
1	Сауат ашу	7	-	-	-
2	Қазақ тілі	-	4	4	4
3	Әдебиеттік оқу	-	4	4	4
4	Орыс тілі (Я2)			2	2
5	Шетел тілі	1	1	1	1
6	Математика	4	4	5	5
7	Дүниетану	1	1	1	1
8	Өзін-өзі тану	1	1	1	1
9	Музыка	1	1	1	1
10	Бейнелеу өнері	1	1	1	1
11	Еңбекке баулу	2	2	2	2
13	Дене шынықтыру	3	3	3	3
Инварианттық оқу жүктемесі		21	22	25	25
Таңдауы бойынша сабақтар		2	2	3	3
Жеке және топтық сабақтар		1	1	1	1
Вариативтік оқу жүктемесі		3	3	4	4
Оқу жүктемесінің жоғарғы шекті көлемі		24	25	29	29

2-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін негізгі білім берудің үлгілік

1-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін бастауыш білім берудің үлгілік оқу жоспары (жаңартылған мазмұнын), 2016

№	Білім салалары және оқу пәндері	Сынып.бойынша апталық сағат саны				Жал.жүкт., сағат	
		1	2	3	4	апт	жыл
Инварианттық компонент							
I	Тіл және әдебиет	10	11	11	11	43	1452
1	Сауат ашу	6	-	-	-	6	198
2	Қазақ тілі	-	4	4	4	12	408
3	Әдебиеттік оқу	-	3	3	3	9	306
4	Орыс тілі (Я2)	2	2	2	2	8	270
5	Ағылшын тілі	2	2	2	2	8	270
II	Математика және информатика	4	4	6	6	20	676
6	Математика	4	4	5	5	18	608
7	АКТ	-	-	1	1	2	68
III	Жаратылыстану	1	1	2	2	6	203
8	Жаратылыстану	1	1	2	2	6	203
IV	Адам және қоғам	2	2	2	2	8	270
9	Дүниетану	1	1	1	1	4	135
10	Өзін-өзі тану	1	1	1	1	4	135
V	Технология және өнер	2	2	2	2	8	270
11	Көркем еңбек	1	1	1	1	4	135
12	Музыка	1	1	1	1	4	135
VI	Дене шынықтыру	3	3	3	3	12	405
13	Дене шынықтыру	3	3	3	3	12	405
Инварианттық оқу жүктемесі		22	23	26	26	97	3276
Вариативтік компонент							
Таңдауы бойынша сабақтар		-	1	1	1	3	102
Белсенді-қозғалмалы сипаттағы жеке және топтық сабақтар		2	1	2	2	7	236
Вариативтік оқу жүктемесі		2	2	3	3	10	338
Оқу жүктемесінің жоғарғы шекті көлемі		24	25	29	29	107	3614

2-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін негізгі білім берудің үлгілік оқу

оқу жоспары (2013)

№	Оқу пәндері	апталық сағат саны				
		5	6	7	8	9
1	Қазақ тілі	3	3	3	3	1
2	Қазақ әдебиеті	3	2	2	2	3
3	Орыс тілі	2	2	2	2	2
4	Орыс әдебиеті	1	1	1	1	1
5	Шетел тілі	2	2	2	2	2
6	Математика	5	5	-	-	-
7	Алгебра	-	-	3	3	3
8	Геометрия	-	-	2	2	2
9	Информатика	1	1	1	1	1
10	Жаратылыстану	1	-	-	-	-
11	Физика	-	-	2	2	2
12	Химия	-	-	-	2	2
13	Биология	-	2	2	2	2
14	География	-	2	2	2	2
15	Қазақстан тарихы	1	2	2	2	2
16	Дүниежүзі тарихы	-	1	1	1	1
17	Құқық негіздері	-	-	-	-	1
18	Өзін-өзі тану	1	1	1	1	1
19	Музыка	1	1	-	-	-
20	Бейнелеу өнері	2	2	1	1	1
21	Технология	1	1	1	1	1
22	Сызу	-	-	-	-	2
23	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3
Инварианттық оқу жүктемесі		27	31	30	32	34
Таңдау курстары		4	2	3	3	3
Жеке және топтық жұмыстар		1	-	1	1	1
Вариативтік оқу жүктемесі		5	2	4	4	4
Оқу жүкт. жоғ. шекті көлемі		32	33	34	36	38

жоспары (жанартылған мазмұнын), 2017

№	Білім салалары және оқу пәндері	Сыныптар бойынша апталық сағат саны					Жалпы жүк., сағат	
		5	6	7	8	9	Апта	Жыл
Инварианттық компонент								
1	Қазақ тілі	3	3	3	2	2	13	442
2	Қазақ әдебиеті	2	2	2	3	3	12	408
3	Орыс тілі мен әдебиеті	3	3	3	3	3	15	510
4	Ағылшын тілі	3	3	3	3	3	15	510
5	Математика	5	5	-	-	-	10	340
6	Алгебра	-	-	3	3	3	9	306
7	Геометрия	-	-	2	2	2	6	204
8	Информатика	1	1	1	1	1	5	170
9	Жаратылыстану	2	2	-	-	-	4	136
10	Физика	-	-	2	2	2	6	204
11	Химия	-	-	1	2	2	5	170
12	Биология	-	-	2	2	2	6	204
13	География	-	-	2	2	2	6	204
14	Қазақстан тарихы	2	2	2	2	2	10	340
15	Дүниежүзі тарихы	1	1	1	1	1	5	170
16	Құқық негіздері	-	-	-	-	1	1	34
17	Өзін-өзі тану	1	1	1	1	1	5	170
18	Музыка	1	1				2	68
19	Көркем еңбек	2	2	1	1	1	7	238
20	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3	15	510
Инварианттық оқу жүктемесі		29	29	32	33	34	157	5338
Вариативтік компонент								
Элективті курстар		2	3	1	2	3	11	364
Жеке және топтық жұмыстар		1	1	1	1	1	5	170
Вариативті оқу жүктемесі		3	4	2	3	4	16	534
Оқу жүктеме. жоғарғы шекті көлемі		32	33	34	36	38	173	5882

3-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспары (2013)

№	Оқу пәндері	апталық сағат саны	
		10	11
	Бейінді пәндер		
1.	Қазақ тілі	2	2
2.	Қазақ әдебиеті	2	3
3.	Орыс тілі	2	2
4.	Орыс әдебиеті	2	1
5.	Шетел тілі	4	4
6.	Қазақстан тарихы	2	2
7.	Дүниежүзі тарихы	2	2
8.	Адам. Қоғам. Құқық	1	1
9.	Өзін-өзі тану	1	1
	Бейінді емес пәндер		
10.	Алгебра және анализ бастамалары	3	3
11.	Геометрия	1	1
12.	Информатика	1	1
13.	Биология	1	1
14.	География	1	1
15.	Физика	1	1
16.	Химия	1	1
17.	Технология	1	1
18.	Дене шынықтыру	3	3
19.	АӘД	1	1
	Инварианттық оқу жүктемесі	32	32
	Қолданбалы курстар	6	6
	Таңдау курстары	1	1
	Вариативтік оқу жүктемесі	7	7
	Оқу жүкт. жоғарғы шекті көлемі	39	39

3-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша жалпы орта білім берудің (жаңартылған мазмұнның) үлгілік оқу жоспары, 2017

№	Оқу пәндері	апталық сағат саны		Жалпы жүктеме	
		10	11	апта	жылдық
Инварианттық компонент					
Міндетті пәндер					
1.	Алгебра және анализ бастамалары	3	3	6	204
2.	Геометрия	1	1	2	68
3.	Информатика	2	2	4	136
4.	Қазақ тілі	2	2	4	136
5.	Қазақ әдебиеті	3	3	6	204
6.	Орыс тілі мен әдебиеті	2	2	4	136
7.	Ағылшын тілі	3	3	6	204
8.	Қазақстан тарихы	2	2	4	136
9.	Өзін-өзі тану	1	1	2	68
10.	Дене шынықтыру	3	3	6	204
11.	Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	1	1	2	68
Тереңдетілген деңгейдегі таңдау пәндері					
12.	Шетел тілі	3 сағаттан 2 пән	3 сағаттан 2 пән		
13.	Дүниежүзі тарихы				
14.	География				
15.	Құқық негіздері				
Стандарттық деңгейдегі таңдау пәндері					
16.	Физика	2 сағаттан 2 пән	2 сағаттан 2 пән		
17.	Химия				
18.	Биология				
19.	Кәсіпкерлік және бизнес негіздері				
	Инварианттық оқу жүктемесі	33	33	66	2244
	Жеке және топтық сабақтар	6	6	12	408
	Оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі	39	39	78	2652

4-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін жаратылыстану-математика бағыты бойынша жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспары, 2013

№	Оқу пәндері	апталық сағат саны	
		10	11
	Бейінді пәндер		
1.	Алгебра және анализ бастамалары	3	3
2.	Геометрия	2	2
3.	Информатика	1	1
4.	Биология	2	2
5.	География	2	2
6.	Физика	3	3
7.	Химия	2	2
	Бейінді емес пәндер		
8	Қазақ тілі	1	1
9	Қазақ әдебиеті	2	2
10	Орыс тілі	1	1
11	Орыс әдебиеті	1	1
12	Шетел тілі	2	2
13	Қазақстан тарихы	2	2
14	Дүниежүзі тарихы	1	1
15	Адам. Қоғам. Құқық	1	1
16	Өзін-өзі тану	1	1
17	Технология	1	1
18	Дене шынықтыру	3	3
19	АӘД	1	1
	Инварианттық оқу жүктемесі	32	32
	Қолданбалы курстар	6	6
	Таңдау курстары	1	1
	Вариативтік оқу жүктемесі	7	7
	Оқу жүкт. жоғарғы шекті көлемі	39	39

4-кесте – Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін жаратылыстану-математика бағыты бойынша жалпы орта білім берудің (жаңартылған мазмұнның) үлгілік оқу жоспары

№	Оқу пәндері	Апта. сағат саны		Жалпы жүкт.	
		10	11	апта	жыл
Инварианттық компонент					
Міндетті пәндер					
1.	Алгебра және анализ бастамалары	4	4	8	272
2.	Геометрия	2	2	4	136
3.	Информатика	2	2	4	136
4.	Қазақ тілі	1	1	2	68
5.	Қазақ әдебиеті	2	2	4	136
6.	Орыс тілі мен әдебиеті	2	2	4	136
7.	Ағылшын тілі	3	3	6	204
8.	Қазақстан тарихы	2	2	4	136
9.	Өзін-өзі тану	1	1	2	68
10.	Дене шынықтыру	3	3	6	204
11.	Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	1	1	2	68
Тереңдетілген деңгейдегі таңдау пәндері					
12	Физика	4 сағаттан 2 пән	4 сағаттан 2 пән		
13	Химия				
14	Биология				
15	География				
Стандарттық деңгейдегі таңдау пәндері					
16	Дүниежүзі тарихы	2 сағаттан 1 пән	2 сағаттан 1 пән		
17	Кәсіпкерлік және бизнес негіздері				
18	Графика және жобалау				
19	Құқық негіздері				
	Инварианттық оқу жүктемесі	33	33	66	2244
	Жеке және топтық сабақтар	6	6	12	408
	Оқу жүктемесінің жоғарғы шекті көлемі	39	39	78	2652

Осы кестелерде 2013 жылғы бекітілген Үлгілік оқу жоспарлары мен жаңартылған мазмұндағы Үлгілік оқу жоспарларының салыстырмалы кестелері берілген. Әр салыстырмалы кестелерге жеке-жеке тоқталайық.

1-9-сыныптарға арналған Үлгілік оқу жоспарларының құрылымы 2013 жылғы Үлгілік оқу жоспарлардың құрылымындай қалдырылған.

1-4-сыныптар:

– «Бейнелеу өнері» және «Еңбекке баулу» пәндердің орнына кіріктірілген «Көркем еңбек» пәні енгізілген. «Көркем еңбек» пәніне 1 сағат бөлінген;

– «Жаратылыстану» пәні жаңадан енгізілген пәнінің мазмұнына қарай 1-2-сыныптарда апталық жүктеме 1 сағат, ал 3-4-сыныптарда 2 сағаттан бөлінген;

– жаңартылған мазмұндағы Үлгілік оқу жоспарларының алғашқы бекітілген нұсқасында «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәнін оқыту 3-4-сыныптарда ғана енгізіліп, апталық жүктеме 1 сағатпен анықталған;

– «Шетел тілі» пәніне бөлінген сағат саны арттырылып, 2 сағатты құрайды;

– «Орыс тілі» (Я2) пәніне бөлінген сағат саны арттырылып, апталық жүктеме 2 сағатты құрайды;

– вариативтік компонентте «Таңдауы бойынша сабақтар» ғана қамтиды.

Сонымен, оқу жүктемесінің жоғарғы шекті көлемі өзгеріссіз қалды.

5-9-сыныптар:

– «Бейнелеу өнері» және «Технология» пәндердің орнына кіріктірілген «Көркем еңбек» пәні енгізілген. 5-6 сыныптарда «Көркем еңбек» пәнінің апталық жүктемесі 2 сағатты, ал 7-9 сыныптарда 2 сағатты құрайды;

– «Жаратылыстану» пәні оқыту 5-6-сыныптарда жүргізіледі. Әр сыныпта осы пәнді оқытуға апталық жүктеме ретінде 2 сағат бөлінген;

– мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес «Химия» пәні 7-сыныптан оқытылады. Оқыту мақсаттарына қарай, 7-сыныпта «Химия» пәнінің апталық жүктемесі 1 сағатты, ал 8-9 сыныптарда 2 сағатты құрайды;

– мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес «Дүниежүзі тарихы» пәні 5-сыныптан оқытылады және 5-9-сыныптарда апталық жүктеме 1 сағатты құрайды;

– негізгі орта деңгейде «Сызу» пәні оқытылмайды, бұл пәннің базалық мазмұны 10-11-сыныптарда стандартты деңгейдің таңдау пәні болып табылатын «Графика және жобалау» пәнінің оқыту мақсаттарына кіріктірілген;

– вариативтік компоненттегі таңдау курстары элективтік курстар болып енгізілген.

10-11-сыныптар:

Жаңа ҮОЖ «бейіндік» термині қолданылмаған, өйткені қоғамдық-гуманитарлық бағыт және жаратылыстану-математикалық бағыт бейінді емес оқыту бағыттарын береді. Ал бейінді оқуды оқушылар вариативті компоненттегі элективтік курстар бойынша өздері анықтайды.

10-11-сыныптарға арналған Үлгілік оқу жоспарларының құрылымы 2013 жылғы Үлгілік оқу жоспарлардың құрылымынан өзгешелігі бар. Атап айтқанда,

инварианттық компонент пәндері міндетті пәндер, тереңдетілген деңгейдегі таңдау пәндері, стандартты деңгейдегі таңдау пәндері бөлініп үш түрге бөлінген (5-6-кесте).

5-кесте – Қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11-сыныптарға арналған ҮОЖ-дың құрылымы

№	Оқу пәндері	Апталық сағат саны		апталық	жылдық
		10	11		
	Инварианттық компонент				
1	Міндетті пәндер				
...					
11					
	Таңдау пәндері: тереңдетілген деңгей				
12		3 сағаттан 2 пән			
13					
14					
15					
	Таңдау пәндері: стандарттық деңгей				
16		2 сағаттан 2 пән			
17					
18					
19					
	Вариативтік компонент				
	Элективті курстар				
	Оқу жүктеме. жоғарғы шектік көлемі				

6-кесте – Жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11-сыныптарға арналған ҮОЖ-дың құрылымы

№	Оқу пәндері	Апталық сағат саны		апталық	жылдық
		10	11		
	Инварианттық компонент				
1	Міндетті пәндер				
...					

11					
	Таңдау пәндері: тереңдетілген деңгей				
12		4 сағаттан 2 пән			
13					
14					
15					
	Таңдау пәндері: стандарттық деңгей				
16		2 сағаттан 1 пән			
17					
18					
19					
	Вариативтік компонент				
	Элективті курстар				
	Оқу жүктеме. жоғарғы шектік көлемі				

10-11 сыныптарға арналған үлгілік оқу жоспары бойынша оқу бағытына қарамастан барлық білім алушылар үшін бірыңғай пәндер жиынтығы анықталған. Мектептің әр түлегі дүниетанымды, зияткерлікті, азаматтықты қалыптастыратын пәндерді оқуы керек. Бірінші кезекте, бұл ана тілі, мемлекеттік тіл, Қазақстан тарихы, Алғашқы әскери және технологиялық дайындық, дене шынықтыру яғни инвариантты компонентке енгізілген.

Жаңа тұйықта «бейінді» термині қолданылмайды, өйткені қоғамдық-гуманитарлық бағыт және жаратылыстану-математикалық бағыт – бұл бейіндер емес, бағыттар. Ал вариативті компонент бойынша қандай пәндер оқылатынын таңдап, бейінді білім алушылардың өздері анықтайды

Инварианттық компоненттің міндетті пәндер тізімі жаратылыстану-математикалық бағыт және қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша бірдей.

Жаратылыстану-математикалық бағытта білім алушыларға ұсынылған 4 пәннен 2 тереңдетілген оқу пәнін және ұсынылған төрт стандартты деңгейден 1 оқу пәнін таңдау құқығы берілген. Қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы мектептер үшін ұсынылған 4 пәннен 2 тереңдетілген оқу пәні және ұсынылған төрт стандартты деңгейден 2 оқу пәні таңдалады.

Типтік оқу бағдарламалары

Ғалымдар мен әдіскерлермен, ҰБА қызметкерлерімен. Ү. Алтынсарин, НЗМ және жалпы білім беретін мектеп мұғалімдерімен бірлесіп, ҚР БҒМ-нің 2016 жылғы 8 сәуірдегі №226 бұйрығымен бекітілген Бастауыш мектепке арналған жаңартылған білім беру мазмұнының 38 оқу бағдарламасы; негізгі орта білім беруге арналған оқу бағдарламалары; ҚР БҒМ-нің 2017 жылғы 27 шілдедегі №352 бұйрығымен бекітілген жалпы орта білім беруге арналған оқу бағдарламалары әзірленді [6-8].

Жаңартылған мазмұндағы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары негізінде әзірленген оқу бағдарламалары мүлдем жаңа форматқа ие. Олар құзыреттілікке негізделген тәсілге негізделген, олардың табысты әлеуметтенуі үшін қажетті функционалдық сауаттылықтың негізіне алынған құзыреттерді қалыптастырады.

2013 жылғы оқу бағдарламаларынан түбегейлі айырмашылық жаңа оқу бағдарламалары:

1) Заттың мазмұнын жобалау кезіндегі спираль принципі;

2) Блум таксономиясы бойынша оқыту мақсаттарының иерархиясы;

3) білім беру деңгейлері бойынша және бүкіл оқу курсы бойы педагогикалық мақсат қою;

4) бір білім беру саласы ішінде де, жас адамда адамгершілік және патриоттық құндылықтарды қалыптастыру үшін өте маңызды пәнаралық байланыстарды іске асыру кезінде де пәндер арасында «толассыз тақырыптардың» болуы;

5) бөлімдер мазмұнының және ұсынылған тақырыптардың уақыт сұранысына сәйкестігі, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру;

6) әзірленген ұзақ мерзімді, орта мерзімді және қысқа мерзімді жоспарлар нысанында оқу процесін технологияландыру, бұл мұғалімнің жүктемесін едәуір қысқартуға мүмкіндік береді.

Спиральды оқу бағдарламалары идеясы жоғары оқу жетістіктеріне әкеледі, өйткені оқушы бүкіл мектепте тақырыпты немесе тұжырымдаманы бірнеше рет қайталайды. Сонымен қатар, әр қайталау кезінде тақырыптың күрделілігі артады.

Бұған пәнаралық интеграция және өтпелі тақырыптар арқылы оқыту да бағытталған. Мысалы, бірінші сынып оқушылары үшін патриотизм, адамгершілік құндылықтар жүйесі сияқты ұғымдар әлі де дерексіз. «Менің отбасым және достарым», «Айналамыздағы әлем», «Саяхат», «Дәстүрлер мен фольклор» және т.б. тақырыптар оларға жақын және түсінікті. Оқушылардың өз отбасы, өз үйі, ата-анасына деген сүйіспеншілік, достық туралы әңгімелері; кез-келген саяхат өз үйінен, өз елінен басталатынын түсіну және т. б. оқушының отбасы, қоғам, ел мүшесі ретінде өзін-өзі тануын қамтамасыз етеді және адамгершілік бағдарларды қалыптастырады

Бастауыш мектептегі оқу бағдарламалары бастауыш сынып оқушыларының табиғи қызығушылығын дамытуға, ерте жастан бастап қоршаған әлемнің тұтас бейнесін ғылыми түсіну мен көруді қалыптастыруға бағытталған, сонымен қатар кез-келген білім саласы үшін маңызды зерттеу дағдыларының негізін салуға мүмкіндік береді.

Білім берудің барлық деңгейлеріндегі бағдарламалардың негізіне "Мәңгілік Ел" құндылықтар жүйесі салынған. "Мәңгілік Ел" идеялары мектеп мазмұнына академиялық пәндер, зерттеу және сабақтан тыс іс-шаралар, қосымша білім беру, элективті курстар арқылы енгізілетін болады және оқушылардың рухани-адамгершілік қасиеттерін, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға, этносаралық және мәдениетаралық коммуникация

жағдайында толеранттылық пен қарым-қатынас жасай білуді дамытуға, зайырлы құндылықтарды нығайтуға және жастардың терроризм мен экстремизм идеологиясынан саналы түрде бас тартуын қалыптастыруға бағытталатын болады.

Жаңартылған оқу бағдарламалары бойынша оқыту процесі:

– білімді игеру процесінің бірлігі және олардың функционалдық, шығармашылық қолданылуды;

– тиімді командалық және жеке жұмыс;

– өз білімін қолдану, талдау, синтездеу және бағалау дағдыларын дамытуға бағытталған оқыту процесін;

– қолданбалы есептерді шешу арқылы зерттеу жұмыстарын жүргізуді қамтамасыз етуге бағытталған;

– жоғары тәртіптегі ойлау дағдыларын дамытуды;

– қоғамдағы өмір үшін маңызды және қажетті дағдыларын;

– ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды дарытуды;

– оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді талдау, жіктеу, жүйелеу, қорыту және бағалау дағдыларын білім алушыларда қалыптастырады;

оқу процесінің ерекшеліктері:

– оқытудың спиральды моделі, тақырыптарды ұсынудағы дәйектілік;

– білімнің қарапайымнан күрделіге қарай ілгерілеуі;

– практикалық бағыттылық және дағдыларды дамыту;

– белсенді, проблемалық, тұлғаға бағытталған оқыту ретінде оқытудың заманауи әдістерін қолдану;

– пәндік, мета-пәндік және жеке нәтижелерге қол жеткізуге бағдарлау;

– ғылыми, гуманистік, экологиялық және басқа тәсілдерді жүзеге асыру арқылы үйлесімді ойлауды дамыту;

– қолданылатын оқыту әдістері мен ресурстарын таңдау еркіндігі;

– басқа заттармен кең байланыс.

Бастауыш мектептің жаңартылған оқу бағдарламаларының ерекшелігі 10 бөлімнен тұратын жаңа құрылым:

1) пәннің маңыздылығы.

2) пән бойынша оқу бағдарламасының мақсаттары.

3) үштілділік саясатын жүзеге асыру.

4) пәнді оқыту процесіне қойылатын ұйымдастырушылық талаптар.

5) пәнді оқытудың педагогикалық тәсілдері.

6) әртүрлі мәдениеттер мен пікірлерді құрметтеуді қалыптастыру.

7) Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудағы құзыреттілік.

8) оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту.

9) пәнді зерделеу нәтижелерін бағалау тәсілдері.

10) пән бойынша бағдарлама бөлімдерінің мазмұны, ұйымдастырылуы және реттілігі.

Бастауыш мектептің оқу бағдарламаларының ерекшелігі - олар:

✓ жеке және топтық жұмысты тиімді ұйымдастырудың негізі ретінде жас ерекшеліктеріне сәйкес ақпаратты іздеу, талдау және түсіндіру дағдыларын дамыту;

✓ адам, табиғат және қоғам туралы пропедевтикалық білімді қалыптастыру;

✓ рухани-адамгершілік құндылықтарды дамыту;

✓ оқытудың функционалдық дағдыларын қалыптастыру: санау, оқу, жазу, өз ойларын логикалық түрде баяндау, себеп-салдарлық байланыстар орнату.

Оқытудың күтілетін нәтижелері оқытудың ұзақ мерзімді мақсаттарының жүйесін құра отырып, сыныптар бойынша және әрбір бөлім бойынша нақты оқу пәнін оқыту мақсаттарында нақтыланады.

Осылайша, әрбір оқу бағдарламасы оқу бағдарламасына қосымшада келтірілген оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес іске асырылады. Ұзақ мерзімді жоспар оқу жоспарының элементі ретінде бір жыл ішінде өтетін оқу материалының бөлімдерін анықтайды.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-сыныбына арналған «Математика» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспардың мысалын келтіреміз (7-кесте).

7-кесте-5-сыныпқа арналған " Математика " пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Натурал сандар және нөл саны	Натурал сандар және нөл	5.1.1.1 - натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру; 5.1.1.2 - тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру;
	Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Қос теңсіздік	5.3.1.1 - өлшеудің түрлі ұзындық бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді дегенді түсіну; 5.5.2.2 - натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.1 - натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру; 5.5.2.6 – натурал сандарды салыстырудың нәтижесін $>$, $<$, $=$ белгілері арқылы жазу;

		5.5.2.7 - натурал сандарды салыстыру мен реттеуді талап ететін жағдайды зерттеу;
	Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдану	5.1.2.2 - амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 - санды өрнектердің мәндерін табу үшін көбейту мен қосу амалдарының қасиеттерін қолдану;
	Санды және әріпті өрнектер, олардың мәндері. Өрнектерді ықшамдау	5.2.1.1 - қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 - әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу;
	Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.	5.2.2.1 - арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу; 5.2.2.2 - теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану;
	Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал сандардан тұратын сандар тізбегі	5.5.1.1 - натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.8 - әріпті өрнектерді құру және оларды есептер шығаруда қолдану; 5.5.1.9 - мәтінді есептерді шығару үшін формулаларды қолдану; 5.2.3.1 - натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 - натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 - натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу;
Натурал сандардың бөлінгіштігі	Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері	5.1.1.5 - натурал санның бөлгіші мен еселігі анықтамаларын білу; 5.1.2.8 - натурал сандардың бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 - натурал сандардың еселіктерін табу;
	Жай және құрама сандар	5.1.1.6 - жай және құрама сандардың анықтамаларын білу;
	Бөлінгіштіктің негізгі	5.1.2.10 - көбейтіндінің берілген

	қасиеттері	натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 - қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау;
	2, 3, 5, 9, 10 сандарына бөлінгіштік белгілері	5.1.2.5 - натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін қолдану; 5.1.2.6 - натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін қолдану;
	Дәреже	5.1.1.3 - натурал сан дәрежесінің анықтамасын білу; 5.1.1.4 - натурал санды ондық жазылу түрінде көрсету; 5.1.2.4 - бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу;
	Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу	5.1.2.7 - құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу;
	Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік	5.1.1.7 - ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш (ЕҮОБ), ең кіші ортақ еселік (ЕКОЕ) ұғымдарының анықтамаларын білу; 5.1.2.12 - екі және одан артық сандардың ЕҮОБ-ін және ЕКОЕ-ін табу; 5.1.1.8 - өзара жай сандардың анықтамасын білу; 5.5.1.2 - мәтінді есептерді шығаруда ЕҮОБ және ЕКОЕ қолдану;
Жай бөлшектер	Жай бөлшек. Жай бөлшектерді оқу және жазу	5.1.1.9 - жай бөлшек ұғымын меңгеру; 5.5.2.1 - жай бөлшектерді оқу және жазу;
	Жай бөлшектің негізгі қасиеті	5.1.2.14 - жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 - жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру;
	Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер	5.1.1.10 - дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату;
	Аралас сандар	5.1.1.11 - аралас сан анықтамасын білу; 5.1.2.13 - бұрыс бөлшекті аралас санға және аралас санды бұрыс бөлшекке айналдыру;
	Жай бөлшектер мен аралас сандарды координаталық	5.5.2.3 - жай бөлшектерді, аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу;

	сәуледе кескіндеу	
2-тоқсан		
Жай бөлшектерге амалдар қолдану	Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай бөлшектерді және аралас сандарды салыстыру	5.1.2.16 - жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру; жай бөлшектерді, аралас сандарды салыстыру;
	Жай бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.17 - бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 - бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;
	Аралас сандарды қосу. Аралас сандарды азайту	5.1.2.19 - натурал саннан жай бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 - аралас сандарды қосу және азайтуды орындау;
	Жайбөлшектерді және аралас сандарды көбейту. Өзара кері сандар	5.1.2.21 - жай бөлшектерді, аралас сандарды көбейтуді орындау; 5.1.1.12 - өзара кері сандар анықтамасын білу; 5.1.2.22 - берілген санға кері санды табу;
	Жай бөлшектерді және аралассандарды бөлу	5.1.2.23 - жай бөлшектерді және аралас сандарды бөлуді орындау;
3-тоқсан		
Мәтінді есептер	Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер	5.1.2.24 - санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.5.1.4 - санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару;
	Бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер	5.5.1.3 - жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару (мысалы, бірлесіп жұмыс жасауға қатысты есептер және тағы басқа);
Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану	Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру	5.1.1.13 - ондық бөлшек ұғымын меңгеру; 5.5.2.5 - ондық бөлшектерді оқу және жазу; 5.1.1.14 - ондық бөлшек түрінде жазылған сандардың теңдігін түсіну,

		мысалы, 1,3 және 1,30; 5.1.2.25 - бөлшектерді бір жазылу түрінен басқа жазылу түріне ауыстыру;
	Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру	5.5.2.4 - ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.26 - ондық бөлшектерді салыстыру;
	Ондық бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.27 - ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;
	Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту	5.1.2.28 - ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау;
	Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу	5.1.2.30 - ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке бөлуді орындау;
	Ондық бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу	5.1.2.29 - ондық бөлшектерді 10, 100, 1000 және 0,1; 0,01; 0,001 көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.31 - ондық бөлшектерді 10, 100, 1000 және 0,1; 0,01; 0,001 – бөлу ережелерін қолдану;
	Ондық бөлшектерді дөңгелектеу	5.1.1.15 - санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.2.32 - ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу;
	Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері	5.5.1.5 - бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.2.3.4 - бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 - бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу;
Жиын	Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу	5.4.1.1 - жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.5.2.8 - жиындармен жұмыс істеуде $\subset, \cup, \cap, \emptyset, \in, \notin$ имволдарын қолдану;
	Жиындар арасындағы қатынастар. Ішкі жиын	5.4.1.4 - ішкі жиын ұғымын меңгеру; 5.4.1.5 - жиындар арасындағы қатынастардың сипаттамасын анықтау (қиылысатын және қиылыспайтын жиындар);

	Жиындардың бірігуі мен қиылысуы	5.4.1.2 - жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын білу; 5.4.1.3 - берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін $\cup$, $\cap$ символдарын қолданып жазу;
	Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.7 - Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару;
4-тоқсан		
Пайыз	Пайыз	5.1.1.16 - пайыз ұғымын меңгеру; 5.1.2.33 - бөлшекті пайызға және пайызды бөлшекке айналдыру ;
	Санның пайызын және пайызы бойынша санды табу	5.1.2.34 - берілген санның пайызын табу; 5.1.2.35 - бір санның екінші санға пайыздық қатынасын және керісінше табу; 5.1.2.36 - берілген пайызы бойынша санды табу;
	Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.6 - пайызға байланысты мәтінді есептерді шығару;
Бұрыш. Көпбұрыш	Бұрыш.	5.3.1.4 - бұрыш және оның градусық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру, 5.3.1.5 - бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық); 5.3.3.1 - бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 - градусық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 - бұрыштың градусық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару;
	Көпбұрыш	5.3.1.7 - көпбұрыш ұғымын меңгеру;
Диаграмма	Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор	5.3.1.2 - шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 5.3.1.3 - циркульдің көмегімен шеңберді салу; 5.3.1.6 - дөңгелек сектор ұғымын меңгеру;

	Диаграмма	5.4.3.1 - дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу; 5.4.3.2 - дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар салу;
	Статистикалық деректерді көрсету тәсілдері	5.4.3.3 - кесте немесе диаграмма түрінде берілген статистикалық ақпаратты алу;
Кеңістік фигураларының жазбалары	Тік бұрышты параллелепипед (текше) және оның жазбасы	5.3.1.8 - тік бұрышты параллелепипед (текше) және оның жазбасы туралы түсінігі болу; 5.5.2.9 - жазық фигуралардың және кеңістіктегі геометриялық фигуралардың жазбаларын салу (текше және тік бұрышты параллелепипед);
	Фигураларды қиюға берілген есептер. Фигураларды құрастыруға берілген есептер	5.3.2.1 - фигураларды қию және құрастыру арқылы есептер шығару;
5-сыныптағы математика курсы қайталау		

Сонымен, ұзақ мерзімді жоспардағы оқу мақсаттары төрт тоқсанға бөлінген. Тоқсандық сағаттарды бөлімдер мен бөлімдер бойынша бөлу мұғалімнің қалауы бойынша өзгереді.

1-4 сыныптарға арналған Үлгілік оқу бағдарламалары Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген, оған келесі өзгерістер мен толықтырулар енгізілген:

- 8.04.2016 №226 – жаңартылған мазмұн;
- 21.07.2016 №463 – «Тіл және әдебиет» білім саласының пәндерін бөлу;
- 10.05.2018 №199 – апробация қорытындысы бойынша өзгерімтер енгізілген;
- 17.10.2018 №576 – 1-сыныптан бастап «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәні енгізілген;
- 26.07.2019 №334 – «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәнінен оқу бағдарламалары қайта бекітілген.

1-4 сыныптар үшін 30 оқу бағдарламасы әзірленген, оның 22-і аударма (8-кесте).

8-кесте – 1-4 сыныптарға арналған үлгілік оқу бағдарламаларының атауы

Оқыту қазақ тілінде	Оқыту орыс тілінде
---------------------	--------------------

Сауат ашу	Обучение грамоте
Қазақ тілі	Русский язык
Әдебиеттік оқу	Русская литература
Орыс тілі (Я2)	Казахский язык (Т2)
Шетел тілі	Иностранный язык
Математика	Математика
АКТ	ИКТ
Жаратылыстану	Естествознание

5-9 сыныптарға арналған үлгілік оқу бағдарламалары Білім және ғылым министрінің 2017 жылғы 25 қазандағы №545 бұйрығымен бекітілген, оған келесі өзгерістер мен толықтырулар 2019 жылдың 26 шілдедегі № 334 бұйрықпен енгізілген.

5-9 сыныптарда барлығы 44 оқу бағдарламасы әзірленген, оның 38-і аударма (9-кесте).

9-кесте – 5-9 сыныптарға арналған үлгілік оқу бағдарламаларының атауы

<i>Оқыту қазақ тілінде</i>	<i>Оқыту орыс тілінде</i>
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Каз. язык и литература
Шетел тілі	Иностранный язык
Математика	Математика
Алгебра	Алгебра
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Жаратылыстану	Естествознание
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Құқық негіздері	Основы права
Өзін-өзі тану	Самопознание
Музыка	Музыка
Көркем еңбек	Художественный труд
Дене шынықтыру	Физическая культура

10-11 сыныптарға арналған Үлгілік оқу бағдарламалары Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген, оған келесі өзгерістер мен толықтырулар енгізілген:

- 27.07.2017 №352;

- 7.03.2019 №105 «Қазақ тілі»,
«Қазақ әдебиеті»,
«Қазақ тілі және әдебиеті»,
«Қазақстан тарихы»,
«Дүниежүзі тарихы»,
«Информатика»,
«Химия»;

- 26.07.2019 №334 - «Информатика»..

Жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11 сыныптарға 38 оқу бағдарламасы әзірленген, оның 32-і аударма (10-кесте).

10-кесте - Жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11 сыныптарға арналған оқу бағдарламаларының атауы

<i>Оқыту қазақ тілінде</i>	<i>Оқыту орыс тілінде</i>
Алгебра және анализ бастамалары	Алгебра и начала анализа
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Казахский язык и литература
Шетел тілі	Иностранный язык
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Өзін-өзі тану	Самопознание
Дене шынықтыру	Физическая культура
АӘ және ТД	НВ и ТП
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Кәсіп. және бизнес негіздері	Основы предприн. и бизнеса
Графика және жобалау	Графика и проектирование

Қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11 сыныптарға 38 оқу бағдарламасы әзірленген, оның 32-і аударма (11-кесте).

11-кесте - Қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11 сыныптарға арналған оқу бағдарламаларының атауы

<i>Оқыту қазақ тілінде</i>	<i>Оқыту орыс тілінде</i>
Алгебра және анализ бастамалары	Алгебра и начала анализа
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Казахский язык и литература
Шетел тілі	Иностранный язык
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Өзін-өзі тану	Самопознание
Дене шынықтыру	Физическая культура
АӘ және ТД	НВ и ТП
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Кәсіп. және бизнес негіздері	Основы предприн. и бизнеса
Шетел тілі (екінші)	Иностранный язык (второй)

Бағалау жүйесі

Бағалау – оқытудың ағымдағы және қорытынды кезеңдеріндегі оқушылардың үлгерімі туралы ақпаратты жинау және талдау болып табылатын білім беру процесінің қажетті құрамдас бөлігі. Бағалаудың мақсаты, міндеттері, пәні, объектісі, принциптері, әдістері, формалары мен құралдары білім беру процесінің барлық субъектілеріне – мектеп әкімшілігіне, мұғалімдерге, ата-аналарға және оқушылардың өздеріне түсінікті болуы керек.

Бағалау жүйесі – бұл білім беру сапасын, оның әлемдік стандартқа сәйкестігін анықтауға, білім беру саласындағы қазіргі заманғы міндеттерге сәйкес келмеген жағдайда оқытудың стратегиясы мен тактикасы бойынша түбегейлі шешімдер қабылдауға, білім беру мазмұнын да, күтілетін білім беру нәтижелерін бағалау нысандарын да жетілдіруге мүмкіндік беретін білім беру проблемаларының жетістіктері мен диагностикасын өлшеудің негізгі құралы. Бағалау – нәтижелер мен жоспарланған мақсаттардың арақатынасы процесі [9].

Білім беру мазмұнын жаңарту аясында оқушылардың оқу жетістіктерін алдын ала белгілі критерийлерге сәйкес бағалауды, оқушылардың нақты қол жеткізген нәтижелерінің жоспарланған оқу мақсаттарына сәйкестік дәрежесін белгілеуді көздейтін критериалды бағалау жүйесі енгізіледі. Бұл жағдайда оқушының жеке басын емес, тек жұмысы бағаланады. Оқыту нәтижелері басқа оқушылардың жұмыстарымен емес, білім алушыларға алдын ала белгілі эталонмен (өте жақсы орындалған жұмыс критерийімен) салыстырылады. Сіз тек үйрететін нәрсені бағалай аласыз, сондықтан бағалау критерийі – оқу мақсаттарының нақты көрінісі, ал бағалау жүйесі пәндерді оқуға оқушыларды ынталандыруға ықпал етеді.

Критериалды бағалау оқушы өзінің жетістіктері мен сәтсіздіктері туралы ақпарат алған кезде кері байланыс функциясын орындайды. Сонымен қатар,

аралық жұмыстың ең қанағаттанарлықсыз нәтижелерін оқушы тек өз нәтижелерін жақсарту бойынша ұсыныстар ретінде қабылдайды. Критериалды бағалау әр балға сәйкес келетін жетістіктер деңгейін сипаттайды. Бағалау шкаласы нөлден басталады, бұл анық, өйткені оқушының жеке басы емес, оның қызметі бағаланады.

Критериалды бағалау жүйесі бағалаудың үш түрін қамтиды: қалыптастырушы бағалау, бөлім бойынша жиынтық бағалау және тоқсан бойынша жиынтық бағалау.

Қалыптастырушы бағалауды мұғалімдер оқыту мақсаттарына және оқу мақсаттары бойынша прогреске сәйкес білімді игерудің және дағдыларды дамытудың ағымдағы деңгейін анықтау үшін тоқсан ішінде жүргізеді.

Бөлім бойынша жиынтық бағалауды мұғалімдер тоқсан барысында оқу мақсаттарына қол жеткізу дәрежесін анықтау үшін жүзеге асырады.

Тоқсан бойынша жиынтық бағалау әр тоқсанды аяқтаған кезде жүргізіледі.

Критериалды бағалау жүйесінің ерекшеліктері:

- оқу процесінің әр кезеңінде әр оқушының дайындық деңгейін анықтау.
- жеке прогресті бақылау және оқушының жеке даму траекториясын түзету;
- оқушыларды оқу бағдарламасын меңгерудегі олқылықтарды жоюға ынталандыру;
- әр түрлі қызмет түрлерін орындау үшін алынған бағалаудың маңыздылығын саралау;
- оқу бағдарламасының тиімділігін бақылау;
- мұғалім, оқушы және ата-ана арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету;
- оқушылар өз білімдерін не істей алатындығын және алған дағдыларын біледі.

Жаңартылған білім беру мазмұнына көшуге сәйкес білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа, объективті жүйесіне қажеттілік туындады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа жүйесінің маңызды ерекшеліктерінің бірі-оқыту мақсаттарының және оқыту мен бағалаудың жеке тұлғаға бағытталған процесін қамтамасыз ететін бағалаудың нақты, өлшенетін өлшемдерінің болуы.

Білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалауды пайдалану мұғалімнің өзін де, сондай-ақ бағалау жүйесін әдістемелік сүйемелдеуді әзірлеуді де көздейді.

Қалыптастырушы бағалауды қолдану оқушылардың жұмысын тексеру нәтижелері бойынша мұғалімнің белгінің орнына жұмыстың мазмұны мен дұрыстығы туралы жазбаша немесе ауызша түсініктемелерді қолданатындығын білдіреді. Қорытынды анықталмайды, бірақ оқушылармен талқыланады. Ақпарат мұғалім үшін де, оқушы үшін де оқу мен оқу процесіне түзету енгізу үшін бірдей маңызды. Белгі мұғалімнің жеке журналында тіркеледі. Баға рөлінде мұғалімге ыңғайлы белгішелер, түрлі-түсті жолақтар және т.б.

қолданылуы мүмкін. Мұндай жұмыстарды бағалау критерийлерін қолдану арқылы бағалау керек. Тоқсан ішінде мұғалім тексеру жұмыстарының қажетті санын жоспарлай алады, бірақ олардың саны кемінде үш болуы керек. Бұл жұмыстар оқушылардың осы тақырып бойынша білімдері мен дағдыларын көрсетеді және тоқсанның соңына байланбайды. Бұл жұмыстар зерттелген бағдарламалық тақырыптың мазмұнын мүмкіндігінше толық қамтуы керек.

Оқу тоқсанының соңында білім, дағды және оқу бағдарламасының мазмұнын түсіну туралы дәлелдер келтіре отырып, тоқсандық оқу үлгерімі өлшенеді. Алынған нәтижелер журналға енгізіледі және баға қою кезінде ескеріледі.

ҚР Білім және ғылым министрі «Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын апробациялау мониторингінің әдіснамасы» және «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарындағы оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау ережесі» бекітілген және пилоттық мектептерде апробациялау барысында пайдалану үшін ұсынылған (21.07.2015 ж.).

Эксперименттік пилоттық мектептер жаңартылған оқу бағдарламалары мен жоспарларын сынақтан өткізу және оқу процесінде енгізу «Білім туралы» ҚР Заңы, «Бастауыш мектептің оқу бағдарламаларын сынақтан өткізу және оқу процесіне енгізу туралы ережелер» ҚР Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 3 сәуірдегі №157 бұйрығы және «Бастауыш мектептің оқу бағдарламаларын енгізетін 30 пилоттық мектептің педагогтарына консультациялық қолдау көрсету үшін Үйлестіру Кеңесін құру туралы»ҚР БҒМ 2015 жылғы 3 сәуірдегі №160 бұйрығы негізінде жүргізілді.

Мониторинг мақсаты, міндеттері, жүргізуі рәсімі

Мониторинг мақсаты: жаңартылған білім мазмұны, ОӘК және нақты оқу үдерісі жағдайында критерийлік бағалау жүйесі бойынша оқу бағдарламаларының сапасын бағалау және білім беру бағдарламасының барлық элементтерін одан әрі жетілдіру.

Мониторинг міндеттері:

1) әзірленген оқу бағдарламаларын, оқулықтар мен ОӘК және критериалды бағалау жүйесін енгізу тиімділігін тәжірибеде тексеру:

- оқу бағдарламалары мен жоспарлардың мұғалімдерге қолжетімділігі (тиімділігі, оңайлығы, қолайлылығы, түсініктілігі және т.б.);

- оқу мақсаттарының сапасы (оқу мақсаттарының анықтығы, бір тоқсандағы оқу мақсаттарының мөлшерінің оңтайлылығы, оқу мақсаттарының өлшемділігі);

- оқу бағдарламалары компоненттерінің сабақтастығы (түсініктілігі, өзара байланыс және т.б.);

- оқулықтар мен ОӘК сапасы (әзірленген ОӘК мазмұнының оқу бағдарламаларына сәйкестігі, ОӘК оқу мақсаттарына жетуге бағытталуы, дизайны);

- критериалды бағалау жүйесінің оңтайлылығы (оқу мақсаттарына сәйкестігі, қалыптастырушы бағалаудың қолданылуы, бағалау дескриптерлері және критерийлерінің тиімділігі);

- оқушылардың білім беру үдерісіне эмоционалды қарым-қатынасы (қабылдауы, қызығушылығы, уәждеме, белсенділігі);

- мұғалімдердің, мектеп әкімшілігінің және ата-аналардың білім беру үдерісіне қанағаттануы (табыстылық, бейімделушілік, тұрақты қажеттілік);

2) «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы құндылықтарына оқу материалдары мазмұнының сәйкестік дәрежесін анықтау:

- «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы құндылықтарын оқушылардың, мұғалімдердің, ата-аналардың түсінуі;

- «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы құндылықтарын сабақ, жобалық-зерттеушілік және сабақтан тыс іс-әрекет арқылы жүзеге асырудың әдістері, тәсілдері, түрлері;

3) апробацияланған оқу бағдарламаларының, оқулықтар мен ОӘК ББ МЖМБС-ның негізгі ережелеріне сәйкестік дәрежесінің анықтамасы;

4) оқу бағдарламалары ұсынатын оқу әдістері мен бағалауды қолдану дәрежесін анықтау (мұғалімдердің түсінуі және қолдануы);

5) жаңа оқу бағдарламасы бойынша оқушылардың оқу нәтижелерін талдау (оқушылардың білім сапасы, оқу мақсаттарына жету, оқу бағдарламасы бойынша оқыту үдерісінің оқушының жалпы денсаулық жағдайына әсері);

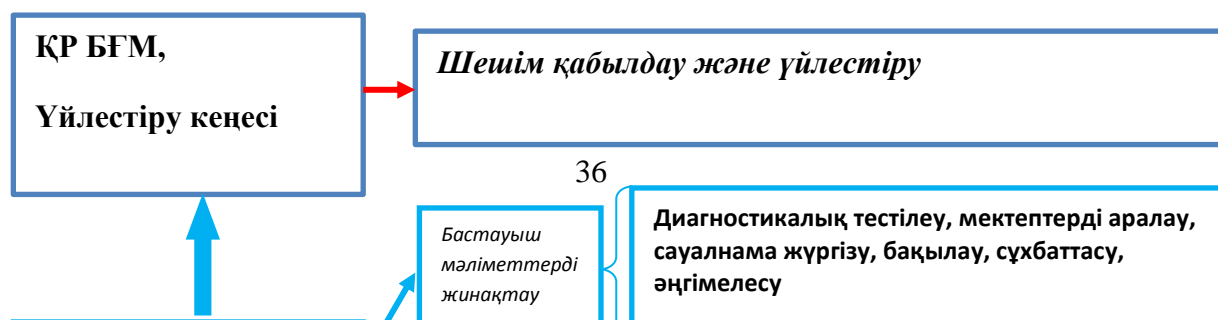
б) жаңартылған білім мазмұны бойынша әзірленген оқу бағдарламаларына, оқулықтан мен ОӘК-ге түзетулер мен толықтырулар енгізу бойынша ұсынымдар әзірлеу (қажет болған жағдайда);

7) нақты оқу процесі жағдайында мұғалімдеріне әдістемелік қолдау көрсету;

8) еліміздің мектептерінің оқу үрдісінде оқу бағдарламаларын оқыту үдерісінде қолданудың келешегі, мүмкін болатын қауіп-қатерлерді анықтау.

Мониторинг құрылымы

Мониторингті Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы (бұдан әрі – ҰБА) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ (бұдан әрі – ДББҰ) келісе отырып, жүргізді (1-сурет).

Нәтижелерді талдау, нәтижелерді жалпылау негізінде қорытындыларды дайындау, келесі әрекеттерді топшылау негізінде ұсынымдарды әзірлеу

1-сурет – Мониторингті ұйымдастырудың құрылымы

Мониторингке қатысушылардың өзара қарым-қатынасының иерархиясы Мектептерден мониторингке қатысушылар: сыныптар, мұғалімдері, жаңа білім беру бағдарламасының (адамның саны) орындалуын бақылайтын мектеп директорының орынбасары, мектептің бастығы (адам саны).

Мұғалімдерінің функциялары:

- «Мектептерді аралау бойынша нұсқаулыққа» сәйкес мектептерді аралау кезінде жұмыс топтарының оқушылар мен олардың ата-аналарымен әңгімелесу және сауалнама жүргізу үшін қажетті жағдаймен қамтамасыз етеді;

- сауалнама, сұхбат, әңгімелесу жүргізуге қатысады;

- мониторинг бойынша бастапқы мәліметтердің шынайылығына жауап береді;

- директордың орынбасарына қажетті ақпараттардың сапасы мен оның уақытында берілуіне жауап береді.

Жаңа оқу бағдарламасын апробациялауға жетекшілік ететін пилоттық мектеп директоры орынбасарының функциялары (бұдан әрі – директор орынбасары):

- мектеп бойынша мониторингті үйлестіреді;

- мұғалімдерді, оқушыларды және олардың ата-аналарынан сауалнама алуды ұйымдастырады;

- мониторинг бойынша жұмыс топтарының мектептерді аралауға даярлауды жүзеге асырады («Мектептерді аралау бойынша нұсқаулыққа» сәйкес кездесулер кестесін жасайды, фокус-топтар құрады, бақылауға арналған

сабақ кестесін әзірлейді және т.б.);

- жаңа оқу бағдарламаларын апробациялауға байланысты туындаған сұрақтарды анықтау мақсатында мұғалімдермен үнемі (тоқсан аяғында 1 рет) талқылаулар жүргізеді, талқылау қорытындысын ҚР БҒМ онлайн-платформасына салады;

- мектеп бойынша жиналған бастапқы мәліметтердің шынайылығына жауап береді;

- ҚалББ (аудандық) әдіскеріне қажетті ақпараттың уақытында тапсырылуына және сапасы жауап береді;

- ҰБА мен ДББҰ-дан келіп түскен сұраныс бойынша қажетті ақпараттарды жинау, өңдеу және тапсыруды жүзеге асырады;

- сауалнама, сұхбат, әңгімелесу жүргізуге қатысады;

- апробация қорытындысы бойынша ҰБА тапсыру үшін есеп жасайды (аралық және қорытынды).

Мектеп директорының функциясы:

Мектеп директоры:

- мектеп бойынша тапсырылатын ақпараттардың шынайылығына және толықтығына жауап береді;

- мектепте өткізілетін мониторингтің сапасына жауап береді;

- мониторинг бойынша ақпаратты уақытында жинау және тапсыруды жүзеге асырылуына жауапты;

- жаңа оқу бағдарламасын апробациялау мониторингі бойынша сұрақтарды педагогикалық кеңесте және ата-аналар жиналысында талқылануын ұйымдастырады;

- сауалнама, сұхбат, әңгімелесу жүргізуге қатысады;

- мониторинг қорытындысы бойынша есеп жасауға қатысады.

ОблББ және ҚалББ мониторингіге қатысушылар:

- Аудандық (қалалық) білім бөлімі әдіскерлері;

- Облыстық, Алматы, Астана ққ. Білім басқармаларының әдіскерлері.

Облыстық (қалалық, аудандық) білім беру бөлімшелерінің (бөлімдерін)

мониторингін үйлестіруші:

- аудандық (қалалық) білім бөлімдерінің әдіскерлері;

- облыстық, Алматы қ., Астана қ. Оқу бөлімдерінің әдіскерлері.

Аудандық (қалалық) білім бөлімі әдіскерлерінің функциялары:

- аудан (қала) бойынша мониторингті үйлестіруді жүзеге асырады;

- мониторинг бойынша жұмыс тобының аралауына аудандық (қалалық) пилоттық мектептерді даярлауды жүзеге асыру («Мектептерді аралау бойынша нұсқаулыққа» сәйкес кездесулер кестесін жасау, фокус-топтар құру, бақылауға арналған сабақ кестесін әзірлеу және т.б.);

- жаңа оқу бағдарламаларын апробациялауға байланысты туындаған сұрақтарды анықтау мақсатында үнемі (тоқсан аяғында 1 рет) жүргізіліп отыратын талқылауларға қатысып отырады;

- аудан (қала) бойынша тапсырылатын ақпараттардың шынайылығына жауап береді;

- мониторинг бойынша қажетті ақпараттың сапасы мен оның Облыстық, Алматы, Астана қалалары білім басқармаларына уақытында тапсырудың жүзеге асырылуына жауап береді;

- ҰБА және ДББҰ-нан түскен сұраныстарға сәйкес қажетті ақпараттарды жинау, өңдеу және тапсыруды жүзеге асырады.

Облыстық, Алматы, Астана қалалары Білім басқармаларының әдіскерлерінің функциясы:

- облыс бойынша мониторингін үйлестіруді жүзеге асыру;

- жұмыс топтарының аралауына облыстық мектептерді даярлау үдерісін қадағалау;

- облыстық мектептерді тестілеуге даярлау үдерісін қадағалау;

- мәселелі сұрақтарды анықтау мақсатында метеп әкімшілігімен апробация барысы жайында талқылаулар жүргізеді;

- облыс бойынша тапсырылатын ақпараттардың шынайылығына жауап береді;

- қажетті ақпараттың сапасы мен оның ҰБА тапсырудың уақытылы жүзеге асырылуына жауап береді;

- ҰБА-нан түскен сұраныстарға сәйкес қажетті ақпараттарды жинау, өңдеу және тапсыруды жүзеге асырады.

ҰБА-ның функциялары:

- мониторингке жалпы басшылық етеді;

- мониторингтің барлық кезеңдерінің міндеттерін анықтайды;

- мониторингтің құрылымы мен технологиялық карталарын әзірлейді;

- бірлесе отырып, «Мектептерді аралау бойынша нұсқаулық», басқа да құжаттар әзірлейді;

- бірлесе отырып, сауалнамалар, сұхбат сұрақтарын, сабақтарды бақылау парақшаларын әзірлейді;

- мектептерді аралау кестесін жасайды;

- мониторинг аясында тестілеу, аралауды жүргізу, қажетті ақпараттарды тапсыру мерзімдері туралы ақпараттық хаттар дайындайды;

- мониторингтің жұмыс топтарының мүшелерімен нұсқаулық жүргізеді;

- бастапқы деректерді жинауды, ақпараттар ағынын өңдеуді жүзеге асырады;

- алынған деректерге талдау жүргізеді;

- оқу жоспарлары, бағдарламалары, ОӘК, бағалау жүйелерін апробациялау үдерісіне байланысты мәселелерді анықтайды;

- апробация сұрақтарын талқылауға бастамалық етеді;

- онлайн-платформа арқылы мұғалімдермен үнемі байланыста болады;

- мониторинг нәтижелерін жалпылайды, қорытындыларды тұжырымдайды;

- мәселелерді шешу нұсқаларын (МШН) әзірлейді (оқу бағдарламаларына, бағалау бойынша нұсқаулыққа, ОӘК және т.б. өзгерістер енгізу бойынша ұсынымдар);

- ДББҰ, ҚР БҒМ мәселелерді шешу нұсқаларын үйлестіреді;

- мониторинг бойынша аралық және қорытынды есептерді жасайды.

Мониторинг процедурасы

Пилоттық мектептердің 1-11 сыныптардағы жаңартылған білім мазмұнын енгізу үдерісіне мониторинг жүргізілді. Онда келесідей іс-шаралар өткізілді:

1) апробацияланған оқу бағдарламаларының, оқулықтар мен ОӘК және критериалды бағалау жүйесінің тиімділігін талдау;

2) ОӘК сапасын талдау (оқулықтар мен ОӘК әзірлеген оқу бағдарламаларының мазмұны, оқыту мақсаттарына қол жеткізу туралы ОӘК бағыты, жобалау);

3) критерийлік бағалау жүйесінің (оқу мақсаттарына сәйкестігі, қалыптастырушы бағалаудың қолданылуы, табыстың критерийлерінің қолайлылығы) оңтайлығы анықтау;

4) жаңа білім беру бағдарламалары бойынша дайындалған сабақтарға (оқыту мақсаттарына қол жеткізу, білім беру процесінің студенттердің жалпы денсаулығы туралы білім беру бағдарламасына әсері) қатысу;

5) жалпы білім беру мектептерінің мұғалімдеріне нақты оқу процесі жағдайында әдістемелік көмек көрсету;

6) білім алушылардың оқу үдерісіне эмоционалды қатынасы (қабылдау, қызығушылық, ынталандыру, тарту, белсенділік) анықтау;

7) мұғалімдердің, мектеп әкімшілігінің және ата-аналардың оқу процесіне қанағаттануы (табысқа, бейімделуге, тұрақты қажеттілікке) анықтау.

Мониторингтің негізгі құралы сауалнама болды. Сауалнама түрлері Қосымшада көрсетілген.

Өткізілген сауалнама қорытындысы бойынша технологиялық карта толтырылып (Қосымша), оқу бағдарламаларына, оқулықтар мен ОӘК-ге және бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдарға өзгерістер енгізу бойынша қорытындылар мен

2. Жалпы орта білім беру ұйымдарында жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысын талдау

«Білім берудің жаңартылған мазмұнын пилоттық енгізу туралы «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 6 қарашадағы №455 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 3 сәуірдегі №159 бұйрығына сәйкес 2015 жылғы 1 қыркүйектен бастап республиканың 30 пилоттық мектебінде жаңартылған оқу бағдарламалары мен жоспарларын, оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді (бірінші сыныптарда) апробациялау басталды.

Жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары мен жоспарларын, оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді апробациялау графигі анықталды (12-кесте).

12-кесте – Апробация жүргізу кестесі

Оқу жылы	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2015-2016											
2016-2017											
2017-2018											
2018-2019											
2019-2020											
2020-2021											

Сонымен, 2015-2016 оқу жылы мен 2019-2020 оқу жылы аралығында 1-11 сыныптарда жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу бойынша мониторинг республикамыздың 30 пилоттық мектебінде жүргізілді (13-кесте).

13-кесте – Апробация жүргізілген пилоттық мектептер тізімі

№	Мектептің атауы	Оқыту тілі	Мектептің типі	Аймақ	Қала/ ауыл	Мектептің мекен-жайы
1	С.Сейфуллин атындағы № 5 көпсалалы мектеп-лицей	қазақша	МЛ	Ақмола облысы	қала	Степногор қаласы, 4-ықшам аудан, 46-шы ғимарат
2	Никольск орта мектебі	қазақша/ орысша	ШЖМ		ауыл	Буланды ауданы Никольск ауылы, Школьная көшесі, 17
3	№ 9 мектеп-гимназия	орысша	МГ	Ақтөбе	қала	Ақтөбе қаласы, Шайкенов атындағы көше, 15

4	Новая орта мектебі	қазақша/ орысша	ОМ	облысы	ауыл	Ақтөбе қаласы, Жанаконьс шағынауданы, 13 А учаскесі
5	Ш.Уәлиханов атындағы № 10 мектеп-гимназия	қазақша/ орысша	МГ	Алматы облысы	қала	Талдықорған қаласы, Жетісу ықшам ауданы, 15
6	Х.Хамраев атындағы орта мектеп	ұйғырша	ОМ		қала	Алматы облысы, Панфилов ауданы, Жаркент қаласы
7	№17 орта мектеп	орысша	ОМ	Атырау облысы	қала	Атырау қаласы, Бауыржан Момышулы атындағы көше, 31
8	Ж.Мырзағалиев атындағы орта мектеп	қазақша	ОМ		ауыл	Исатай ауданы, Тұшықұдық кенті, Х.Дайыров атындағы көше, 36
9	№ 39 орта мектеп	орысша	ОМ	Шығыс-Казакстан облысы	қала	Өскемен қаласы, Орджоникидзе көшесі, 12 /А
10	Абай атындағы мектеп кешені	қазақша	ШЖМ		ауыл	Көкпекті ауданы, Үлгілімалшы ауылы, Көкжал-Барак көшесі, 42
11	А.С. Пушкин атындағы № 41 мектеп-гимназиясы	орысша	МГ	Жамбыл облысы	қала	Тараз қаласы, 9-ықшам аудан, Мыңбұлақ
12	№ 1 мектеп лицейі	қазақша/ орысша	МЛ		ауыл	Рысқұлов ауданы, Құлан ауылы, Жібек-Жолы көшесі, 81
13	М.Ықсанов атындағы № 36 орта мектеп	қазақша	ОМ	Батыс-Казакстан облысы	қала	Орал қаласы, Еуразия даңғылы, 87
14	Шаған орта мектебі	қазақша/ орысша	ОМ		ауыл	Теректі ауданы, «Новая жизнь» кенті, Школьная көшесі, 1
15	№ 3 мектеп-гимназия	қазақша/ орысша	МГ	Қарағанды облысы	қала	Қарағанды қаласы, Бейбітшілік алаңы, 25
16	№ 2 орта мектеп	қазақша	ОМ		ауыл	Нұра ауданы, Киевка кенті, Талжанов атындағы көше, 12.
17	№ 31 мектеп-гимназия	орысша	МГ	Қызылорда	ауыл	Жалағаш кенті, Казыбек би атындағы көше, 36

18	№2 «Мұрагер» орта мектебі	қазақша/ орысша	ОМ	облысы	қала	Қызылорда қаласы, Түркістан көшесі, 54
19	Свердлов орта мектебі	орысша	ШЖМ	Қостанай облысы	ауыл	Алтынсарин ауданы, Свердлов ауылы, Целинная көшесі, 1
20	№ 10 орта мектеп	қазақша	ОМ		қала	Қостанай қаласы 7-ықшам аудан, 25/2 үй
21	М. Горький атындағы мектеп-гимназия	орысша	МГ	Маңғыстау облысы	ауыл	Түпқараған ауданы, Баутино ауылы, Күржіманұлы атындағы көше, 3А
22	№ 11 орта мектебі	қазақша	ОМ		қала	Ақтау қаласы, 9-ықшам аудан, 27 үй
23	№ 39 мектеп-гимназия	орысша	МГ	Павлодар облысы	қала	Павлодар қаласы, М.Горький атындағы көше, 33
24	№ 1 орта мектеп	қазақша	ОМ		ауыл	Баянауыл ауданы, Майқайың ауылы, Жамбыл атындағы көше, 74/А үй
25	Сартомар орта мектебі	қазақша	ШЖМ	Солтүстік Қазақстан облысы	ауыл	М.Жұмабаев ауданы, Сартомар ауылы, Школьная көшесі, 13
26	№ 16 орта мектебі	орысша	ОМ		қала	Петропавл қаласы, Студенттер көшесі, 26
27	Созақ мектеп-гимназиясы	қазақша	МГ	Түркістан облысы	ауыл	Созақ ауданы, Созақ кенті, Матенбаев көшесі, 31А
28	М. Жұмабаев атындағы № 15 мектеп-гимназия	қазақша/ орысша	МГ		қала	Түркістан қаласы, Қожанов көшесі, №31
29	№69 мектеп-гимназия	қазақша/ орысша	МГ	Астана қаласы	қала	Ильинка тұрғын кенті, Исатай батыр атындағы көше,141
30	№ 15 мектеп-гимназия	қазақша/ орысша	МГ	Алматы қаласы	қала	Гоголя көшесі, 133
	Барлығы:	қаз. -11; орыс. – 10; ұйғ. – 1; аралас мектеп – 8.	МГ- 8 ОМ – 14 МЛ -4 ШЖМ- 4	Қала - 17, ауыл – 9 шк + 4 ШЖМ		

Жалпы орта білім беру ұйымдарында жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысын талдау 2015-2016 оқу жылынан 2019-2020 оқу жылы аралығында әзірленген әдістемелік ұсынымдар негізінде жасалды [10-13].

2015-2016 оқу жылында еліміздің 30 пилоттық мектебінің 1-сыныптарында жаңартылған білім беру мазмұнының мемлекеттік, оқу бағдарламаларын, оқулықтар мен ОӘК апробациясы басталды. Апробацияға 143 сынып қатысты, онда 3454 оқушы оқыды, оның ішінде: қазақ тілінде оқытатын сыныптарда – 1915, орыс тілінде оқытатын сыныптарда – 1501, ұйғыр тілінде оқытатын сыныптарда-38; 143 бастауыш сынып мұғалімі, 286 пән мұғалімі.

Алдын ала кезеңде 2016-2017 оқу жылының қыркүйегінде пилоттық сыныптардағы білім алушылар контингенті бойынша статистикалық деректер жинақталып, білім алушылардың Дерекқоры жасалды. Осы оқу жылында 30 пилоттық мектепте апробацияға 143 жиынтық сынып тартылған, онда 3459 оқушы оқиды, оның ішінде: қазақ тілінде оқытатын сыныптарда-1907, орыс тілінде оқытатын сыныптарда – 1514, ұйғыр тілінде оқытатын сыныптарда – 38. 276 пән мұғалімдері қатысты, оның ішінде: орыс тілінде оқытатын сыныптардағы қазақ тілі мұғалімдері – 42, қазақ тілінде оқытатын сыныптардағы орыс тілі мұғалімдері – 37, ағылшын тілі мұғалімдері – 82, өзін – өзі тану мұғалімдері – 26, дене шынықтыру мұғалімдері – 45, музыка мұғалімдері – 29, Көркем еңбек мұғалімдері-14 және дүниетану бойынша 1 мұғалім.

Еліміздің 30 пилоттық мектебінде Жаңартылған білім беру мазмұнын апробациялау мониторингі практик мұғалімдердің оқу бағдарламаларының сапасы және әзірленген оқулықтар мен ОӘК туралы, бағалаудың жаңа жүйесі туралы, 3-сыныптың барлық оқу пәндері бойынша оқу бағдарламаларын іске асыру барысында туындаған қиындықтар туралы пікірлерін анықтауға, сондай-ақ білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында білім алушылардың пікірін, олардың жайлылық деңгейін анықтауға және, әрине, 3-сыныпта білім беру мазмұнын жаңартуды енгізу бойынша ата-аналардың

Жоғарыда 30 пилоттық мектептің үшінші сыныптарындағы жаңартылған білім беру мазмұнын апробациялау қорытындыларына диаграммалармен және кестелермен расталған, еліміздің түрлі өңірлерінде білім берудің жаңа стандартын, оқу бағдарламаларын, оқулықтарды және бағалаудың жаңа жүйесін апробациялаудың нақты көрінісін көрсететін талдау ұсынылды.

Жалпы, 30 пилоттық мектептің 3-сыныптарындағы жаңартылған білім беру мазмұнын апробациялау нәтижелері барлық пәндер бойынша жаңа оқу бағдарламасының қажеттілігін, білім алушылардың жетістіктерін бағалаудың нақты және өлшенетін өлшемшарттарын пайдалануға негізделген критериалды бағалау жүйесінің тиімділігін растады. Білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізу процесін білім алушылар да, олардың ата-аналары да барабар қабылдайды.

2015-2016 оқу жылында бірінші сыныптан басталған мемлекеттік тапсырысты кезең-кезеңімен қабылдау процесі студенттер мен олардың ата-аналарының инновацияларды оң қабылдауында маңызды рөл атқарды.

Жүргізілген мониторинг қорытындысы бойынша апробация барысында жаңартылған білім беру мазмұнының оқу бағдарламалары бойынша оқыту және бағалаудың жаңа жүйесіне көшу барысында туындаған тәуекелдер мен проблемалар анықталды.

Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқу бағдарламаларын және оған қоса берілген оқу жоспарларын енгізу нәтижелері бойынша мұғалімдер қысқа мерзімді жоспарлар әрдайым жетілдірілмегенін, сонымен қатар қысқа мерзімді жоспарларды таңдау мүмкін еместігін атап өтті. Бұл жағдайда міндетті түрде жергілікті жерлерде курстан кейінгі қолдау немесе білім беру мазмұнын жаңартуды енгізетін мұғалімдерді жүйелі консультациялық қолдау қажет.

Мұғалімдердің көпшілігі оқу бағдарламалары уақтылы және қажет деп санайды, бұл құжаттарды одан әрі жетілдіруде мұғалімдердің ұсыныстары ескерілуі керек.

Бірінші.... Қысқа мерзімді жоспарларды құру кезінде оқу бағдарламасында, ұзақ мерзімді және орта мерзімді жоспарларда ішкі және пәнаралық байланыстарды мүмкіндігінше нақты сақтау қажет.

Екінші. Оқыту процесінде және өз қызметінің нәтижелерін кейіннен талдау кезінде мұғалім оқушылардың кең ауқымды дағдыларын дамыту үшін оқу пәндерінің мазмұнын пайдалануға ерекше назар аударуы қажет.

Үшінші. Жаңа оқу бағдарламалары мен жоспарлары бойынша жұмыс істейтін мұғалімдер оқу мақсаттарының егжей-тегжейі нақты бағалауға сәйкес келетін білім алушылардың жетістіктерін нақты саралауды қамтитынын нақты түсінуі қажет.

Төртінші. Оқулықтар мен ОӘК-ні апробациялау мониторингінің қорытындысы бойынша жаңартылған білім беру мазмұны мен негізгі ОӘК-лерді құрастыруға қойылатын талаптарды барынша анық және түсінікті тұжырымдау қажет, өйткені олар кең ауқымды дағдыларды дамытуға бағытталуы және әрбір пән бойынша оқу бағдарламасына сәйкес келуі тиіс.

2018-2019 оқу жылының басында пилоттық мектептер саны өзгерген жоқ, пилоттық сыныптар саны екіге қысқарды. Апробацияға 141 бастауыш сынып мұғалімі, 281 пән мұғалімі қатысады. Білім алушылар саны 3 407 – ге дейін қысқарды (қазақ тілінде оқытатын сыныптарда – 1867, орыс тілінде оқытатын сыныптарда-1504, ұйғыр тілінде оқытатын мектептерде-36 оқушы).

Мониторингтің бірінші кезеңінде жыл сайын оқушылардың білімі мен іскерлігінің диагностикалық кесіндісі жүргізілді («кіреберісте»). Екінші кезеңде технологиялық карталар толтырылып, өңделді. Мониторингтің 3-ші кезеңінде пилоттық мектептерге бару жүргізілді, олар сабақтарды, әкімшілікпен, мұғалімдермен, білім алушылармен және олардың ата-аналарымен әңгімелесулер (фокус-топтар) негізінде мониторинг деректерін үшбұрыштауға және әзірленген оқу-әдістемелік материалдардың күшті және әлсіз жақтарын

анықтауға мүмкіндік берді. Төртінші кезеңде "шығу кезінде" оқыту нәтижелерінің диагностикалық бөлімі өткізілді.

Жыл сайын бастауыш сынып мұғалімдері мен пән мұғалімдерінің 1000-нан астам сауалнамалары, білім алушылардың 3000-нан астам сауалнамалары, ата-аналардың 2000-нан астам сауалнамалары, бастауыш сынып мұғалімдерінің, пән мұғалімдері мен мектеп директорларының орынбасарларының 2090 технологиялық карталары өңделді.

Талдау негізінде келесі қорытынды жасауға болады:

Жаңартылған білім беру мазмұнын апробациялаудың күшті жақтарына мыналар жатады:

- пилоттық мектеп мұғалімдерінің бастауыш білім беру стандарты мен оқу бағдарламаларының идеясы мен мазмұнын қабылдауы;

- мұғалім мен оқушылардың педагогикалық ынтымақтастығының жоғары деңгейіне қол жеткізу;

- оқушылардың белсенділігі мен оқу мотивациясын арттыру;

- оқушылардың өзара сыйластық қарым-қатынасын қалыптастыру, жұпта және топта жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру;

- ата-аналар қоғамының оң көзқарасы;

- кабинеттерді қарқынды жабдықтау (жиһаз, интерактивті тақта, мольберт).

Әлсіз жақтарды атап өтуге болады:

- "Жаратылыстану", "Дүниетану", тілдік пәндер бойынша қажетті оқу ресурстарының жетіспеушілігі.

Мүмкіндіктер:

- ауылдық жерлердегі оқушылардың сапалы білім алуы;

- мұғалімдердің кәсіби біліктілігін жетілдіру және жұмыс тәжірибесін тарату.

Қауіптер:

- жаңартылған білім беру мазмұнына жаппай көшу жағдайында республика мектептерінің материалдық-техникалық базасының жеткіліксіздігі;

- бастауыш сынып мұғалімдерінің 18 сағат нормативпен 15-тен 17 сағатқа дейін толық емес апталық жүктемесі.

Оқушылар мен мұғалімдерде қиындық тудырған оқу мақсаттарын анықтау негізінде келесі оқу пәндері бойынша оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді:

– «Сауат ашу», «Математика», «Жаратылыстану», «Дүниетану», «Еңбек баулу», «Бейнелеу өнері», «Өзін-өзі тану» (қазақ тілінде оқытатын мектептер үшін); «Обучение грамоте», «Қазақ тілі», «Жаратылыстану», «Дүниетану», «Музыка», «Бейнелеу өнері», «Еңбекке баулу», «Өзін-өзі тану» (орыс тілінде оқытатын мектептер үшін).

Қиындық тудырған оқу мақсаттарының ең көп саны «Ағылшын тілі/Английский язык», «Орыс тілі», «Дене шынықтыру» оқу бағдарламалары бойынша анықталды. Мониторинг қорытындысы бойынша өзгерістер енгізілді.

Жаңартылған мазмұндағы оқулықтарды байқаудан өткізу мониторингі бойынша қорытындылар:

- ең көп балл жинаған екі баспаның оқулықтары: «Алматыкітап» және «НЗМ" ДББҰ»;

– жаратылыстану-ғылыми цикл пәндері бойынша көптеген мұғалімдер «НЗМ» ДББҰ оқулықтарын, гуманитарлық цикл пәндері бойынша «Алматыкітап» баспасының оқулықтарын таңдады.

Оқулықтардағы жиі кездесетін ескертулердің бірі-олардың ыңғайсыз форматы, салмағы көп.

Білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізудің табыстылығын 30 пилоттық және 16 бақылау мектептерінің бірінші сынып білім алушыларын диагностикалық тестілеу деректері растайды. Тестілеу кезінде оқушылардың Әлемді тану және жаратылыстану, сауаттылыққа оқыту (қазақ тілі, Орыс тілі), математика бойынша білімдері мен дағдылары бағаланды.

Салыстыру үшін-бірінші және соңғы диагностикалық бөлімдердің нәтижелері.

1-сыныпты тестілеуге қатысушылардың жалпы саны «кіруде» – 5231, «шығуда» - 5077. «Шығуда» тестілеуге бақылау мектептерінде – 81 оқушы, пилоттық мектептерде – 73 оқушы қатысқан жоқ. «Кіруде» пилоттық мектеп оқушыларының орташа балы 112,6 құрады, бұл бақылау мектебі оқушыларының орташа балынан 5,9 балға (118,5 балл) төмен. «Шығуда» пилоттық мектеп оқушыларының орташа балы 137,7 балды құрады, бұл бақылау мектебі оқушыларының орташа балынан 7,3 балға (130,4) жоғары.

Бұл ретте пилоттық мектептердің оқушылары бақылау мектептерінің білім алушыларына қарағанда (+11,9 балл) орташа балдың (+24,8 балл) айтарлықтай ілгерілеуін көрсетті.

Тестілеу нәтижелері бойынша «Жаратылыстану және дүниетану» бөлімі бойынша 3 – сынып оқушыларының шығуында орташа балл ықтимал 28 балдан 20,5 балды құрады, оның ішінде бақылау мектептерінде – 15,6 балл, пилоттық мектептерде-22,9 балл.

Бөлім бойынша тапсырмаларды орындау пайызы 73,2% құрады, оның ішінде бақылау мектептерінде – 55,8%, пилоттық мектептерде – 81,9%.

Қазақ тілі бойынша орташа балл ең жоғары ықтимал 21 баллдан 15,2 баллды құрады. Оның ішінде бақылау мектептерінде – 10,9 балл, пилоттық мектептерде-17,1 балл.

Бөлім бойынша тапсырмаларды орындау пайызы 72,4% құрады. Оның ішінде, бақылау мектептерінде – 51,8%, пилоттық мектептерде – 81,2%.

Орыс тілі бойынша бөлім бойынша орташа балл ықтимал 21 баллдан 16,3 балды құрады, оның ішінде бақылау мектептерінде – 13,8 балл, пилоттық мектептерде – 17,7 балл.

Бөлім бойынша тапсырмаларды орындау пайызы – 77,8% құрады: бақылау мектептерінде – 65,5%, пилоттық мектептерде – 84,1%.

Математика бойынша бөлім бойынша орташа балл ықтимал ең жоғары 28 балдан 21 балды құрады, оның ішінде бақылау мектептерінде – 16,9 балл, пилоттық мектептерде – 23,0 балл.

Бөлім бойынша тапсырмаларды орындау пайызы 75,0% – ды құрады, оның ішінде бақылау мектептерінде-60,3% балл, пилоттық мектептерде-82,3% балл.

Осылайша, пилоттық мектеп оқушыларының нәтижелері бақылау нәтижелерінен едәуір басым. Осылайша, 3-сыныптың "шығуында" олар орташа баллдың (+38,5 балл) едәуір ілгерілеуін көрсетті, бұл бақылау мектептерінің көрсеткіштерінен екі есе артық (+19,7 балл). Мұндай басымдық барлық көрсеткіштер тұрғысынан байқалады: оқыту тілі, мектеп түрлері, елді мекендер және т. б.

Пилоттық мектептердегі білім алушылар көрсеткіштерінің тұрақты өсуі білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізу елдегі білім беру қызметтерінің сапасын арттыру бөлігінде қойылған міндеттерге қол жеткізу үшін қолайлы жағдайлар жасайтындығын куәландырады.

Жаңартылған мазмұндағы оқулықтарды апробациядан өткізу мониторингі «Алматыкітап» және «НЗМ» ДББҰ-ның екі баспасының оқулықтары ең жоғары балл алғанын айғақтайды. Жаратылыстану – ғылыми цикл пәндері бойынша мұғалімдердің көпшілігі «НЗМ» ДББҰ оқулықтарын, гуманитарлық цикл пәндері бойынша "Алматыкітап" баспасының оқулықтарын таңдайды.

3 жыл ішінде жүргізілген Мониторинг білім алушылардың оқуға деген қызығушылығы тұрақты түрде артып келе жатқанын көрсетті.

Балаларға арналған оқу ортасының жайлылығына қол жеткізілді. Балалардың дербестігі мен бастамасының айтарлықтай өсуі байқалады.

Кемшіліктер арасында:

- кадрлардың жетіспеушілігі;
- білім алушылардың оқу жетістіктерін қалыптастырушы және жиынтық бағалауды іске асырудағы қиындықтар.

Мониторинг сондай-ақ білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізуді тұрақты сүйемелдеу, мұғалімдерге, ең алдымен, оқыту мен тәрбиелеу процесін ұйымдастырудың жана тәсілдері бойынша, сондай-ақ барлық мұғалімдердің критериалды бағалау жүйесін толық көлемде пайдаланбауына байланысты бағалаудың жаңа жүйесін қолдану мәселелері бойынша қолдау көрсету қажеттігін көрсетті.

2-сыныптарда сабақтарға қатысу және талдау көрсетті: оқытудың белсенді әдістерін тиімді пайдалану; білім алушылардың эмоционалды қабылдауының жоғары деңгейі; балалар оқу процесіне қуана қатысады, сұрақтарға белсенді жауап береді; топтық және жұптық жұмыста олар берген тапсырмаларды талқылайды және өздерінің және басқа топтардың жауаптарын үлкен ықыласпен бағалайды; білім алушылар мұғалімнен жазбаша және ауызша түсініктемелер түрінде кері байланыс алады.

Ағылшын тілі сабақтарында дағдыларды қалыптастыру: тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу суретпен жұмыс, бейнероликтерді қолдану, жұптық және топтық жұмыс арқылы жүзеге асырылады.

2-сыныпқа арналған НЗМ оқулықтарында әрқайсысы екі беттен тұратын түрлі-түсті және қызықты сабақтар бар. Шрифт пен иллюстрациялардың өлшемі жас мектеп оқушыларының жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді. Оқулықтағы тапсырмалар логикалық ойлауды, оқушылардың зерттеу қабілеттерін, жұпта және топта жұмыс істей білуді дамытуға бағытталған. Әр сабақ қол жетімді тілде тұжырымдалған оқу мақсаттарымен жабдықталған. Сабақтың негізгі қорытындылары бар оқушыларға арналған жадынама бар. Сондай-ақ сыни ойлауды дамыту арқылы білімді тереңдетуге бағытталған қысқа мәселе. Сабақтың тақырыбына байланысты әрқашан қызықты және қызықты факт бар.

Әр бөлім соңғы парақпен аяқталады. Беттегі тапсырмалар жабық тесттер түрінде берілген. Бұл беттің мақсаты-оқушыларға оқу материалын түсіну деңгейін анықтауға және білімдерін тексеруге көмектесу. азаданиялар оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес таңдалады.

Бастауыш білім беру деңгейіндегі мониторинг қорытындысы бойынша келесі параметрлер бойынша қорытынды жасалды:

Жаңартылған білім беру мазмұнының мықты жақтары:

- Пилоттық мектеп мұғалімдерінің бастауыш білім беру стандарты мен оқу бағдарламаларының идеясы мен мазмұнын қабылдауы;

- Мұғалім мен оқушылардың педагогикалық ынтымақтастығының жоғары деңгейіне қол жеткізу;

- Оқушылардың белсенділігі мен оқу мотивациясын арттыру;

- Оқушылардың өзара сыйластық қарым-қатынасын қалыптастыру, жұпта және топта жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру;

- Ата-аналар қоғамының оң көзқарасы;

- Кабинеттерді күшейтілген жабдықтау (жиһаз, интерактивті тақта, мольберт).

Жаңартылған білім беру мазмұнының әлсіз жақтары:

- Жаңартылған білім беру мазмұнына жаппай көшу жағдайында республика мектептерінің материалдық-техникалық базасының жеткіліксіздігі;

- «Жаратылыстану», «Дүниетану» және тілдік пәндер бойынша қажетті оқу ресурстарының жетіспеушілігі;

Жаңартылған білім беру мазмұнының мүмкіндіктері:

- Ауылдық жерлерде сапалы білім алу;

- Мұғалімдердің кәсіби біліктілігін жетілдіру және жұмыс тәжірибесін тарату.

Мәселелер мен кемшіліктер:

- Монологиялық сөйлеу басым болып келеді;

- Мұғалімдердің сөйлеуінде «маған айтыңыз», «сізге керек» деген сөздер басым»;

- Тапсырмалар оларға қойылатын критерийлерді талқылаусыз ұсынылады;
- Сабақта басты назар оқу мақсатына емес, сабақтың тақырыбына аударылады;
- Білім алушылар сабақ басынан бастап топтарға бөлінеді, бірақ сабақ бойы топтық жұмыс үшін тапсырмалар алмайды;
- T2 тілдік пәндерде мұғалімдер ана тіліне аударуға мүмкіндік береді.

Жалпы білім беретін мектептердің 5, 7-сыныптарындағы сабақтарға қатысу білім алушылардың жаңа оқыту жүйесі мен критериалды бағалау жүйесін екіұшты қабылдауын көрсетті.

Қатысқан сабақтарды талдау жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламаларын іске асырудың жалпы көрінісін көруге мүмкіндік береді. Мұғалімдердің басым көпшілігі сабақтың басында оқу мақсатын талқылайды, Әртүрлі іс-шараларды ұйымдастырады: жұптық, топтық, жеке.

Мұғалімдер шығармашылық, зерттеушілік сипаттағы және сыни ойлауды дамытатын тапсырмалардың көптеген түрлерін ұсынады, оқытудың әртүрлі әдістерін қолданады: кластерлер, постерлер, "Ыстық орындық", эссе жазу, синквейн және т. б.

Мұғалімдер бағалаудың әртүрлі әдістерін қолданады: өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, топтарды бағалау, бағалау парақтары, бағалау кестелері, ауызша ынталандыру, дәптерлердегі, күнделіктердегі Пікірлер түрінде кері байланыс береді.

Сонымен қатар, білім беру процесін ұйымдастырудағы сабақтарда кемшіліктер бар, олар келесідей:

- монологтық сөйлеуге әуестену (бір буынды сұрақтармен фронтальды сұрау);
- мұғалімдердің сөйлеуінде «маған айтыңыз», «сізге керек» және т. б. сөздер басым.;
- тапсырмалар оған критерийлерді талқылаусыз ұсынылады;
- сабақта басты назар оқу мақсатына емес, сабақтың тақырыбына аударылады;
- білім алушылар сабақ басынан бастап топтарға бөлінеді, бірақ сабақ бойы топтық жұмыс үшін тапсырмалар алмайды;
- Я2 тілдік пәндерде мұғалімдер ана тіліне аударуға мүмкіндік береді.

Білім беру мазмұнының ажырамас бөлігі - білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың объективті және шынайы жүйесі. Бағалау жүйесі білім беру процесінің сапасын анықтауға мүмкіндік беретін оқу жетістіктерін өлшеу мен проблемаларды диагностикалаудың негізгі құралы болып табылады.

Бастауыш білім беру деңгейінде бағалау жүйесін мониторингтеу қорытындысы бойынша мынадай тұжырымдар жасалды.

Жалпы, бастауыш мектеп мұғалімдері бағалаудың жаңа жүйесі білім алушылардың оқу жетістіктерін алдын ала белгілі критерийлерге сәйкес

бағалауға мүмкіндік береді және білім алушылардың нақты қол жеткізген нәтижелерінің жоспарланған оқу мақсаттарына сәйкестік дәрежесін белгілеуге мүмкіндік береді деген пікір білдірді.

Бұл ретте білім алушының жеке басы емес, оның жұмысы ғана бағаланады; білім алушының жетістіктері басқа оқушылардың жетістіктерімен емес, білім алушыға алдын ала белгілі эталонмен (өте жақсы орындалған жұмыс үлгісімен) салыстырылады.

Оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін қолдану білім алушылардың оқу жетістіктерін объективті бағалауға және әрбір оқушының жеке қабілетін ескере отырып, оның жеке оқу траекториясын айқындауға мүмкіндік берді.

Бағалаудың жаңа жүйесі білім алушылардың оқу жетістіктерін білім беру мақсаттары мен мазмұнына сәйкес келетін нақты анықталған, ұжымдық әзірленген, процестің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критерийлермен салыстыруға мүмкіндік берді. Бағалаудың жаңа жүйесін қолдану нәтижесінде оқушылардың мазасыздығы төмендеді.

Мұғалімдер сондай-ақ білім алушылардың білік пен дағдыларын дамытуға ынтықтанып артқанын, сондай-ақ оқыту мен оқыту сапасының жақсарғанын атап өтті.

Респондент-мұғалімдер бағалаудың жаңа жүйесінің артықшылығы-білім алушының жұмысы алдын-ала белгілі бағалау критерийлері бойынша тексеріліп, тек оқыған нәрселері үшін ғана қойылады, өйткені бағалау критерийлері оқу мақсаттарының нақты көрінісін білдіреді.

Жаңа жүйе мұғалімдерге сапалы нәтижелерге қол жеткізуге ықпал ететін критерийлерді дербес әзірлеуге, сондай-ақ бағалаудың түрлі тәсілдері мен құралдарын пайдалануға мүмкіндік берді. Респонденттер жаңа бағалау жүйесі аясында олардың студенттері өздерінің түсініктерін білдіру үшін әртүрлі ақыл-ой әрекеттері мен қабілеттерін қолданады, өзіндік оқу нәтижесін болжайды, рефлексияға қатысады, өздерін және құрдастарын бағалайды, сонымен қатар нақты мәселелерді шешу үшін білімдерін қолданады.

Сондай-ақ, респонденттер ата-аналар өз баласының білім деңгейі туралы объективті дәлелдер алатындығын, баланың оқудағы ілгерілеуін қадағалайтындығын және оқу процесінде балаға қолдау көрсете алатындығын атап өтті. Ең бастысы, ата-аналар сыныптағы және мектептегі баланың жайлылығына сенімді және тыныш бола алады.

Осылайша, оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін қолдану білім алушылардың оқу жетістіктерін объективті бағалауға және әрбір оқушының жеке қабілетін ескере отырып, оның жеке оқу траекториясын айқындауға мүмкіндік берді. Білім алушылардың оқу жетістіктерін білім беру мақсаттары мен мазмұнына сәйкес келетін, нақты айқындалған, ұжымдық әзірленген, процестің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критерийлер бойынша бағалау сенім мен түсінудің қолайлы түсінікті атмосферасын жасайды.

Осылайша, 3-сыныптардағы жаңартылған білім беру мазмұнын апробациялау барысында мынадай кедергілер және оларды төмендету жолдарын қарастыру қажет болды (14-кесте).

14-кесте – орта білім беру мазмұнын жаңарту саясатын жүргізу кезіндегі әлеуетті кедергілер және оларды төмендету жолдары

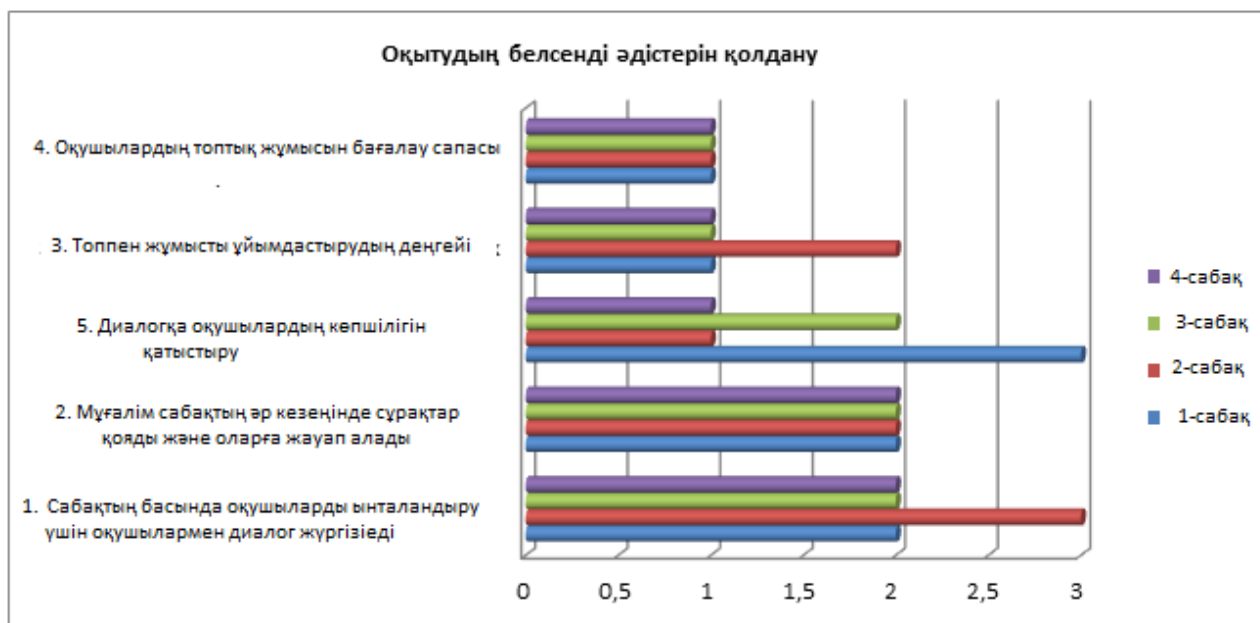
№	Кедергілер	Төмендету жолдары
1.	Білім беру мазмұнын жаңарту процесінің маңыздылығын қоғамдық түсінбеушілік (ата-аналар тарапынан қарсылық, өңірлерде жеткілікті түсіндіру жұмыстарының болмауы)	Өңірдегі жүйелі түсіндіру жұмыстары. Жұртшылықты ақпараттандыру бойынша БАҚ-пен тығыз ынтымақтастық
2.	Орта білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізудің объективті көрінісін емес, қайта құру қателігі ретінде көрінетін оқшауланған сәтсіз жағдайларды көрсететін халықтың субъективті бағалауы.	
3.	Педагогикалық қоғамдастықтың инновацияларды қабылдамауы (қысқа уақыттан кейін әдеттегі педагогикалық практикаға оралу).	Орта білім беру жүйесінде және педагогикалық жоғары оқу орындарында педагог кадрлардың әлеуетін арттыру.
4.	Педагог кадрлардың жеткіліксіз даярлығы (біліктілікті арттыру курстарынан өтпеген педагогтердің едәуір саны).	біліктілікті арттыру курстарымен мұғалімдерді 100 % қамту
5.	Педагогикалық жоғары оқу орындары мен колледждердің жалпы білім беретін мектептерден оқшаулануы. Педагогикалық жоғары оқу орындары мен колледждерде білім беру мазмұнын жаңарту мәселелері бойынша болашақ педагогтарды даярлаудың болмауы.	Білім беру мазмұнын жаңарту құрамдаушы мен критериалды бағалау тұжырымдамасын ЖОО мен колледждердің білім беру бағдарламаларына интеграциялау.
6.	Білім беру саласында инновацияларды енгізу кезінде нормативтік құқықтық базаның болмауы (өзгерістер енгізу қажет құжаттар тізбесі, жетіспейтін нормативтік құқықтық актілерді анықтау).	Нормативтік құқықтық базаға өзгерістер енгізу.
7.	Ауылдық жерлерде педагог кадрлардың жетіспеушілігі. Педагог кадрларды аттестаттау мен көтермелеудің қолданыстағы жүйесі. Мұғалімдерге еңбекақы төлеудің қолданыстағы жүйесі.	Педагог қызметкерлерге еңбекақы төлеу және көтермелеу жүйесін жетілдіру. Еңбекақының Педагогтің кәсіби өсуіне тәуелділігін қамтамасыз ету. Педкадрларды аттестаттау жүйесінің білім беру мазмұнын

	жаңарту процесіне сәйкестігін қамтамасыз ету.
--	---

5-сыныптарда пән мұғалімдері арасында әзірленген критерийлер бойынша оқу бағдарламаларының, оқу пәндері бойынша оқулықтар мен ОӘК сапасын анықтауға сауалнама жүргізілді: пән бойынша жаңа бағдарлама менің білім алушыларымның көпшілігі үшін қызықты; пән бойынша бағдарлама менің білім алушыларымның жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді; оқу мақсаттарының саны оңтайлы; пән бойынша бағдарламаның мазмұны білім алушылардың практикалық дағдыларын дамытуға бағытталған; ұсынылған орта мерзімді жоспарлардың мазмұны бағдарламаның мақсаттарына сәйкес келеді; орта мерзімді жоспардың мазмұны қазақстандық құрамдауышты көрсетеді.

Мұғалім сабақтың басында оқушыларды диалогқа тарта отырып, белсенді оқыту әдістерін қолданады. Оқушыларға сұрақтар қояды және сабақтың әр кезеңінде жауап алады. Білім алушылар барлық ұсынылған тапсырмаларды орындайды, бөлшектерді қосу және азайтуды біледі. Олар есептеу негіздерін біледі, логика мен математикалық тапқырлықты дамыту мәселелерін шеше алады. Біледі шешуге саналсын ойда. Сабақтың қарқыны балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді. Сонымен қатар, мұғалім сыныпта топтық жұмыс ұйымдастырған жоқ. Кабинетте интерактивті тақта жоқ, сабақта АКТ-ның басқа түрлері қолданылмады.

Мұғалімдердің сенімсіздік пен тәжірибенің жетіспеушілігін атап өтуге болады. Сабақ барысында сыныптардағы Атмосфера қолайлы, балалар оқу тапсырмаларын орындайды, балалардың белсенділігі орташа. Мұғалімдер сабақта белсенді жұмыс әдістерін қолданады, бірақ көбінесе тиімді емес. 5 және 7-сынып мұғалімдерінің сабақтарда оқытудың белсенді әдістерін қолдану көрсеткіштері мынадай болды (2-сурет).

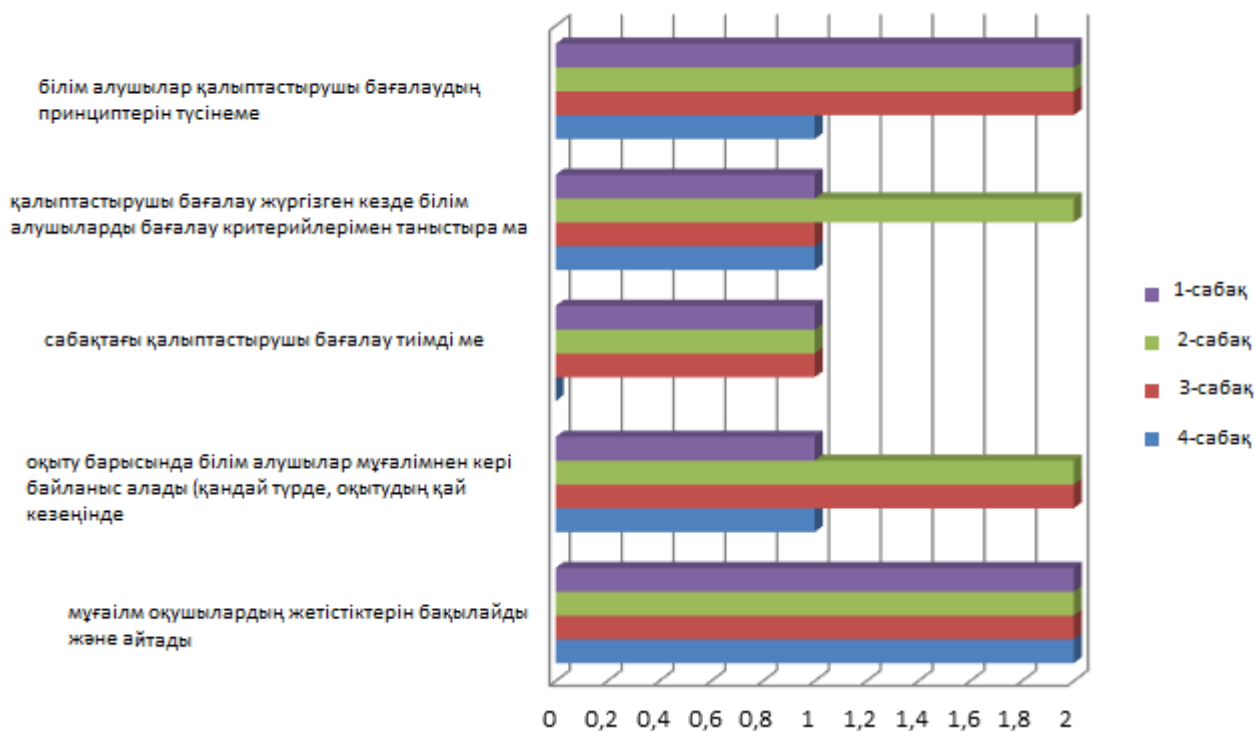
2-сурет. Белсенді оқыту әдістерін қолдану

Топтық жұмысты ұйымдастыру деңгейі төмен, оқушылардың ақыл-ой белсенділігін арттырудың әртүрлі формалары ұтымсыз қолданылады. Айта кету керек, білім алушылардың жеке ерекшеліктері әрдайым ескерілмейді, білім алушының жақын даму аймағын ескере отырып, сараланған тапсырмалар таңдалмайды. Мұғалімдердің сенімсіздігі және сабақтарда жаңа тәсілдерді жүйесіз қолдану білім алушылардың оқу уәждемесіне теріс әсер етеді.

Білім алушылар қалыптастырушы бағалау принциптерін түсінеді. Мұғалімдер сабақта көп уақыт алмайтындай етіп қалыптастырушы бағалау түрлерін қолдануға тырысады және сол арқылы сабақтағы балалардың оқу жетістіктерінің нәтижелеріне үстірт қарайды. Сабақ барысында мұғалімдер сигналдық карталар, ауызша бағалау, балалардың жауабын жалпылау, тексеру, өзін-өзі бағалау, өзара бағалау жаттығуларын қолданды. Сабақта кері байланысты жүзеге асыру деңгейі және қалыптастырушы бағалауды қолдануды бағалау 3-суретте көрсетілген.

Балалар критериалды бағалау формасына әр түрлі қарайды, сабақта олар бұл әдіске әлі үйренбеген. Дәстүрлі түрде қолданылатын іс-әрекеттер балаларға таныс, мысалы, олар сабақ барысында өзін-өзі бағалау мен өзара бағалауды жақсы орындайды. Ата-аналармен болған әңгімеден белгілі болғандай, кейбір мұғалімдер білім алушыларды жиынтық бағалауды жүргізу технологиясын бұзды, жиынтық жұмыс тапсырмаларының мазмұны өткен материалға сәйкес келмеді, бұл балаларда үрей мен толқуды тудырды, бөлім мен тоқсан үшін білім алушылардың қорытынды бағаларының төмендеуіне әкелді.

Кері байланыс және қалыптастырушы бағалау

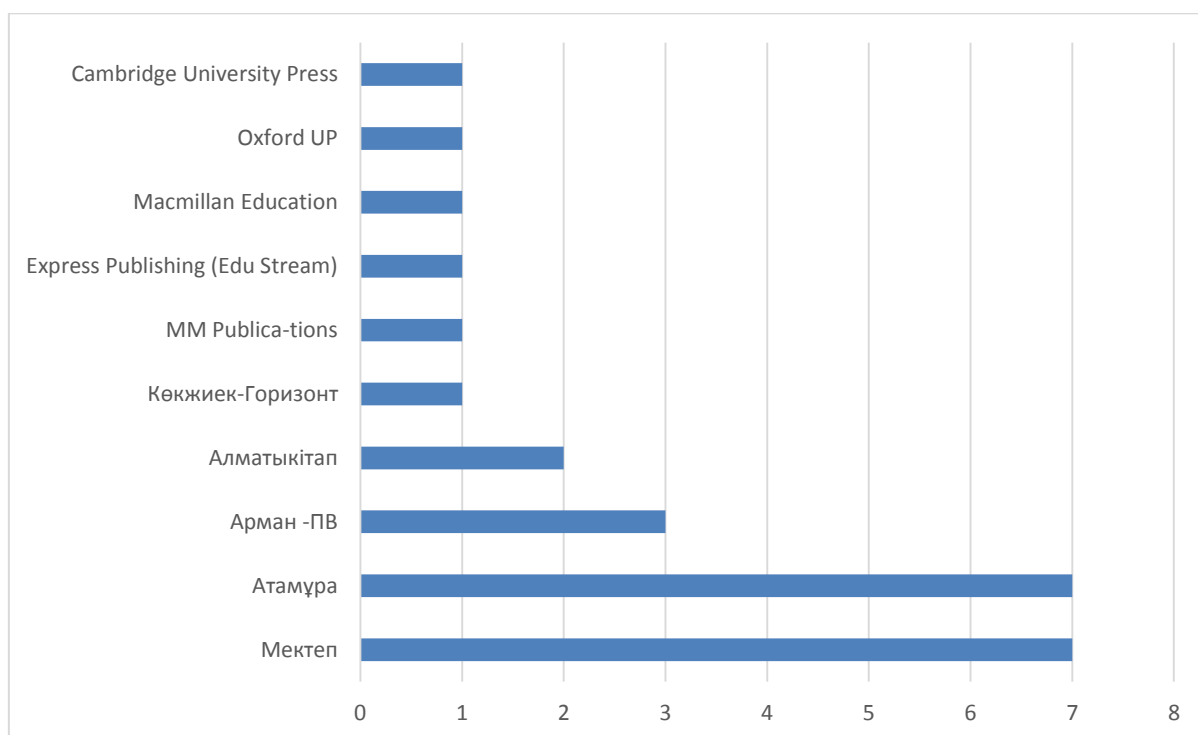

4-сурет – Кері байланыс және қалыптастырушы бағалау

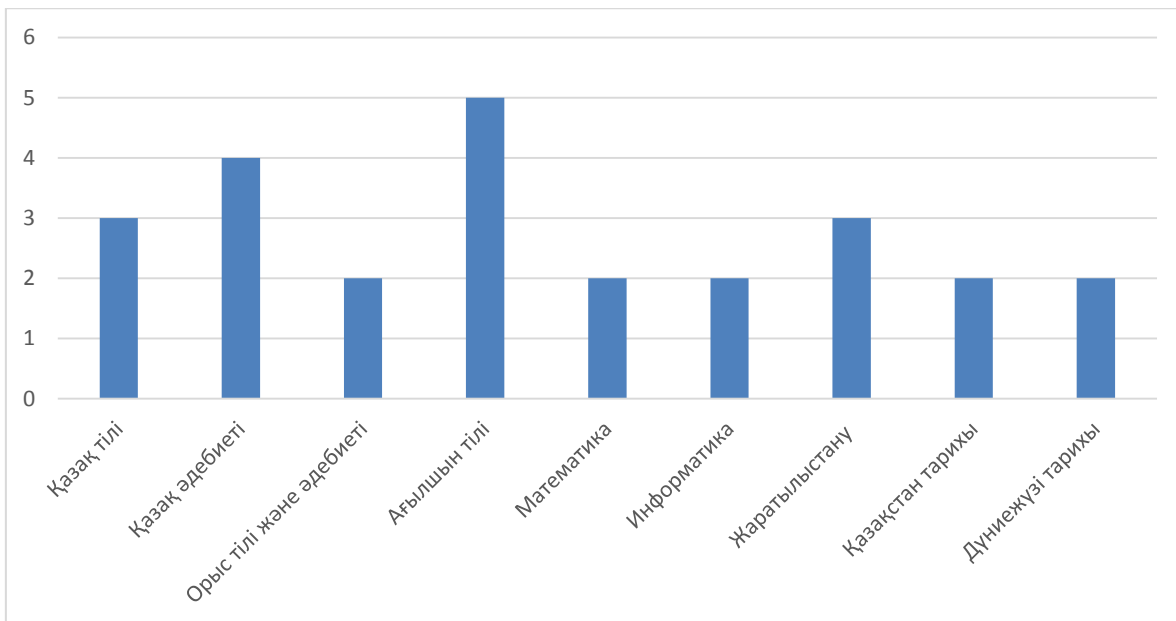
Білім алушылармен жүргізілген фокус-группалардағы жұмыстың нәтижесі: балаларға оқу қызықты болды, өйткені олар сабақта зерттеулер жүргізеді, топта жұмыс істегенді ұнатады - тапсырмаларды бірге орындайды, талқылайды, талқылайды, дәлелдейді, бір - біріне көмектеседі және критерийлер бойынша тексеріледі және бағаланады. Сұрақ: сізге белгілер қойылмағаны, жауап бергені ұнайды, "2", "3" қоймағаны ұнайды және егер сіз үй тапсырмасын дайындамасаңыз, ұрламаңыз. Әсіресе, олар өз пікірлерін айтуға және сабақ нәтижелерін бағалауға белсенді қатысуға мүмкіндік алғанды ұнатады.

2017-2018 оқу жылында республиканың 16 пилоттық мектебінде 6, 8 сыныптарға арналған оқулықтар ішінара апробацияланды.

Апробацияға 6-сыныпқа арналған оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендері 10 баспадан келген (5-сурет). Барлығы апробациядан 25 оқулық өтті (6-сурет).

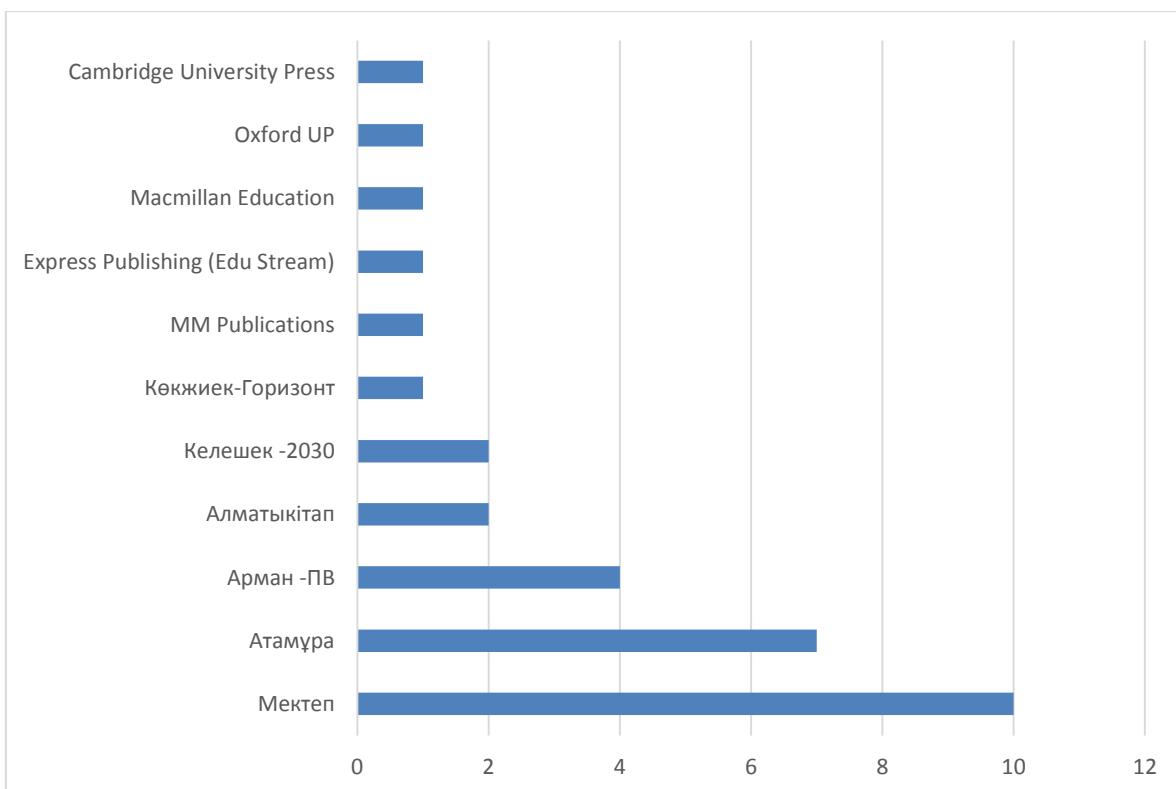

5-сурет - Баспалар тізімі және 6-сыныпқа әзірленген оқулықтар саны

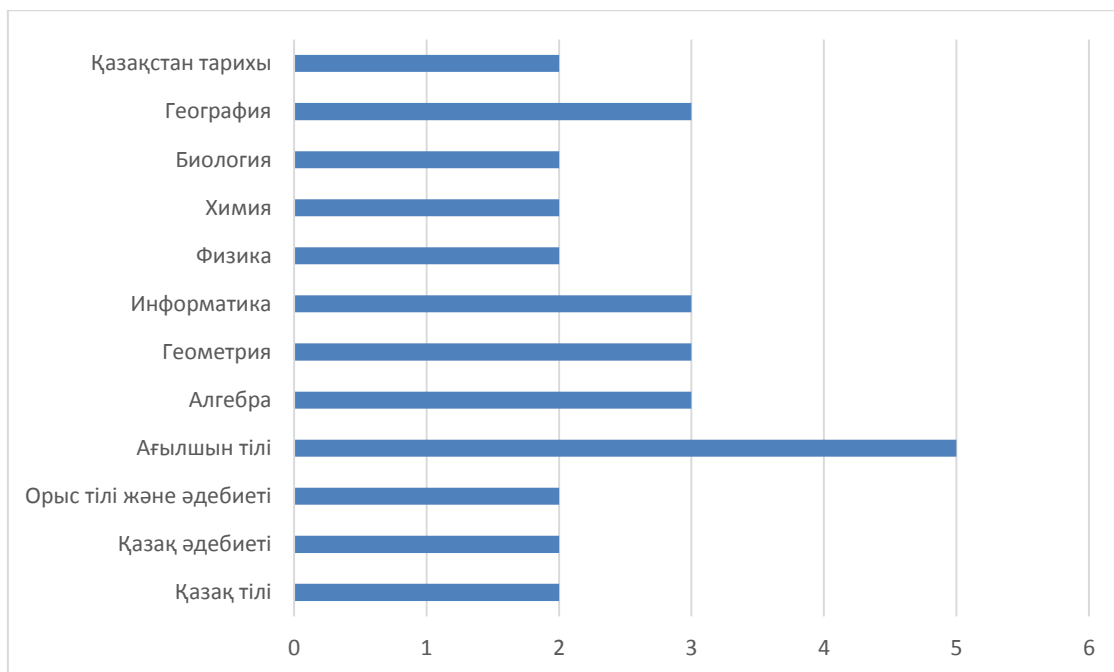
6-сурет – 6-сыныпқа арналған оқулықтар атауы және олардың саны

Апробацияға 8-сыныпқа арналған оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендері 11 баспадан келген (7-сурет). Барлығы апробациядан 31 оқулық өтті (8-сурет).

7-сурет - Баспалар тізімі және 8-сыныпқа әзірленген оқулықтар саны

8-сурет – 8-сыныпқа арналған оқулықтар атауы және олардың саны

Тексерілген оқулықтардың көпшілігінің жағымды сипаттамаларының ішінде:

- жаңа оқу бағдарламалары бойынша оқыту процесін ұйымдастыру үшін мұғалімге қажетті теориялық материалдың болуы;
- оқытудың белсенді түрлерін қолдануға материалдардың бағыттылығы, оқушылардың зерттеу жұмысының дағдыларын дамыту;
- оқыту процесінде бұрын пайдаланылмаған оқытудың жаңа әдістемелері мен технологияларын енгізуге мүмкіндік беру;
- көп деңгейлі тапсырмалардың, тапсырмалардың, жаттығулардың болуы.

Кемшіліктері:

- жеке оқулықтардағы оқу бағдарламасына сәйкес келмеу;
- материалдар сабақтастығының болмауы;
- білім беру мазмұнын жаңарту, функционалдық сауаттылықты дамыту, білім алушылардың дербестігі, зерттеу дағдыларын дамыту қағидаттарына сәйкес келмеу;
- сөздік жұмысын ұйымдастырудағы тілдік пәндер бойынша оқулықтардағы түсінбеушілік;
- мәтіндік Оқу материалдары мен иллюстрациялардың оптималды емес көлемі;
- грамматикалық, стилистикалық қателердің болуы.

Алайда, жалпы қорытынды мынадай: жаңартылған білім беру мазмұндағы оқулықтар дәстүрлі оқулықтардан тиімді ерекшеленеді .

Апробация қорытындысы бойынша 6-шы, 8-шы сыныптардың оқулықтарына қойылған балл 15-16 кестелермен берілген.

15-кесте – 6-сынып оқулықтарына қойылған балл

Баспалар	Оқулық атауы								
	Қазақ тілі	Қазақ әдебиеті	Орыс тілі және әдебиеті	Ағылшын тілі	Математика	Информатика	Жаратылыстану	Дүниежүзі тарихы	Қазақстан тарихы
Мектеп	45,3	70,9	61,8		77,0		67,1	67	63,3
Атамұра	57,9	42,1			72,7	45,5	53,6	60	62,4
Арман -ПВ	77,1	79,8				59,6			
Алматыкітап		80,9					68,2		
Көкжиек-Горизонт			53,4						
MM Publica-tions				51,1					
Express Publishing (Edu Stream)				67,3					
Macmillan Education				41,2					
Oxford UP				40,0					
Cambridge University Press				47,3					

16-кесте – 8-сынып оқулықтарына қойылған балл

Баспалар	Оқулық атауы											
	Қазақ тілі	Қазақ әдебиеті	Орыс тілі және әдебиеті	Ағылшын тілі	Алгебра	Геометрия	Информатика	Физика	Химия	Биология	География	Қазақстан тарихы
Мектеп	65,6	64,6	49,0		83,8	70,1		39,0	59,2	72,7	63,8	68,6
Атамұра					68,2	70,9	56,4		47,7	46,3	63,6	48,7
Арман -ПВ	70,7	71,4					67,3	63,4				
Алматыкітап							69,5				63,8	
Келешек -2030					65,5	71,6						
Көкжиек-Горизонт			47,8									
MM Publications				80,0								
Express Publishing (Edu Stream)				45,5								
Macmillan Education				53,0								
Oxford UP				56,8								
Cambridge University Press				40,0								

2018-2019 оқу жылында 9-сыныптарға арналған оқулықтар мен ОӘК апробацияланды. Пән мұғалімдері арасында келесі сұрақтар бойынша

сауалнама жүргізілді: оқулықтың құрылымы, тапсырмалар мен иллюстрациялық материалдың оқу материалына және оқу-әдістемелік кешеннің оқулыққа сәйкестігі. Бөлімдер бойынша сауалнама қорытындысы 29 оқулыққа берілді.

Бірінші бөлімде келесі параметрлер қарастырылды: бөлімдер бойынша оқу материалы көлемінің оңтайлылығы; оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі; оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау); оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету; ғылыми және қолжетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмірлік жағдайлармен және жағдайлармен байланысын қамтамасыз ету. Бірінші бөлімнің қорытындылары 17-кестеде келтірілген.

17-кесте - Оқулық мазмұны

Оқулық атауы	Апробацияға келген оқулықтар саны	бөлімдер бойынша оқу материалы көлемінің оңтайлылығы	оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі	оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау)	оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету	ғылыми және қолжетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмірлік жағдайлармен және жағдайлармен байланысын қамтамасыз ету
Қазақ тілі	2	2	1	2	1	2
Қазақ әдебиеті	3	2	1	1	3	2
Орыс тілі мен әдебиеті	3	2	2	2	3	2
Алгебра	3	3	3	3	3	2
Геометрия	3	3	2	3	2	2
География	3	3	3	3	3	2
Химия	2	1	2	2	2	2
Физика	2	2	2	2	0	2
Биология	2	2	2	2	1	2
Қазақстан тарихы	4	4	2	3	4	4
Дүниежүзі тарихы	1	0	0	0	0	1
Құқық негіздері	1	1	1	1	1	1
	29	25	21	24	23	24

Кестеден бөлімдер бойынша оқу материалы көлемінің оңтайлылығы 25, оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі - 21, оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау) - 24, оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету - 23, ғылыми және қол жетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмір жағдайлары мен жағдайлармен байланысын қамтамасыз ету 24 оқулықта іске асырылғандығын көреміз. Жалпы құрылымға оқулықтардың 72% -86% сәйкес келеді.

Екінші бөлімде оқулықтарда әртүрлі деңгейлі, практикаға бағытталған, зерттеушілік және эксперименттік тапсырмалардың; АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған тапсырмалардың болуы қарастырылды. Екінші бөлімнің қорытындылары 18-кестеде келтірілген.

18-кесте – Оқулықтағы тапсырмалар түрі

Оқулық атауы	Апробацияға келген оқулықтар саны	әртүрлі деңгейлі	практикаға бағытталған	зерттеушілік	эксперименттік	АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған
Қазақ тілі	2	1	1	1	1	1
Қазақ әдебиеті	3	1	1	1	1	1
Орыс тілі мен әдебиеті	3	1	1	1	1	1
Алгебра	3	3	2	2	1	2
Геометрия	3	3	2	1	1	3
География	3	2	2	2	2	3
Химия	2	1	0	0	2	2
Физика	2	1	1	1	1	1
Биология	2	2	2	1	1	0
Қазақстан тарихы	4	3	3	3	4	4
Дүниежүзі тарихы	1	0	1	1	1	1
Құқық негіздері	1	1	1	1	1	1
	29	19	17	15	17	20

Кестеден 19 оқулықта әртүрлі деңгейлі тапсырмалар, 17 оқулықта практикаға бағытталған тапсырмалар, 15 оқулықта зерттеушілік тапсырмалар, 17 оқулықта эксперименттік тапсырмаларда, 20 оқулықта АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған тапсырмалар бар екенін көруге болады. Осылайша, оқулық авторлары оқулықтарда әртүрлі тапсырмалардың болуына назар аударуы керек.

Үшінші бөлімде оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, қосымша ресурстарды (сілтемелерді) пайдалану бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, оқу-әдістемелік кешендер мазмұнының оқулық мазмұнына сәйкестігі қарастырылды. Үшінші бөліктің нәтижелері 19-кестеде келтірілген.

19-кесте – Оқу-әдістемелік кешендердің мазмұны

Оқулық атауы	Апробацияға оқулықтар саны	оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық	қосымша ресурстарды пайдалану бойынша практикалық ұсынымдар	үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсынымдар	мазмұнның оқулық мазмұнына сәйкестігі
Қазақ тілі	2	1	1	1	1
Қазақ әдебиеті	3	0	1	0	0
Орыс тілі мен әдебиеті	3	1	1	1	1
Алгебра	3	3	0	2	0
Геометрия	3	3	0	2	0
География	3	2	3	3	2
Химия	2	1	1	1	2
Физика	2	3	1	1	1
Биология	2	2	2	3	3
Қазақстан тарихы	4	2	3	3	4
Дүниежүзі тарихы	1	1	1	1	1
Құқық негіздері	1	1	1	1	1
	29	19	17	15	17

Оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық ұсыныстар 19 оқулықта, қосымша ресурстарды пайдалану бойынша практикалық ұсыныстар (сілтемелер) 17-де, үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсыныстар 15-те, оқулық мазмұнына сәйкестік 17-де берілгені кестеден көруге болады.

Оқу-әдістемелік кешендер оқулыққа қосымша құралдар болып табылады. Сондықтан, ОӘК оқулықтың мазмұнына сәйкес келуі керек. Кестеге сәйкес, бұл сәйкестік тек 60% ОӘК-де жүзеге асырылады.

2018-2019 оқу жылында 10-сыныпқа арналған оқулықтар мен ОӘК апробацияланды. Пән мұғалімдері арасында келесі сұрақтар бойынша сауалнама жүргізілді: оқулықтың құрылымы, тапсырмалардың оқу материалына сәйкестігі, иллюстрациялық материал, оқулыққа оқу-әдістемелік кешен. Бөлімдер бойынша сауалнама қорытындысы 29 оқулыққа қатысты ұсынылды.

Бірінші бөлімде келесі параметрлер қарастырылды: бөлімдер бойынша Оқу материалы көлемінің оңтайлылығы; оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі; оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау); оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету; ғылыми және қолжетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмірлік жағдайлармен және жағдайлармен байланысын қамтамасыз ету. Бірінші бөлімнің қорытындылары 20-кестеде келтірілген.

Оқулық атауы	Апробацияға оқулықтар саны	келген бөлімдер бойынша оқу материалы көлемінің оңтайлылығы	оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі	оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау)	оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету	ғылыми және қолжетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмірлік жағдайлармен
Қазақ тілі	2	2	1	1	2	1
Қазақ әдебиеті	1	1	1	1	1	1
Орыс тілі мен әдебиеті	3	2	2	2	3	2
Алгебра және анализ бастамалары	4	3	2	4	3	2
Геометрия	2	2	2	2	2	2
География	3	2	2	2	2	1
Химия	2	2	2	2	1	2
Физика	2	2	2	2	1	2
Биология	2	2	1	1	1	1
Қазақстан тарихы	4	0	1	1	0	0
Дүниежүзі тарихы	2	0	2	0	0	0
Құқық негіздері	2	2	2	2	2	2
	29	20	20	20	18	16

Кестеден оқу материалы көлемінің оңтайлылығы бөлімдер бойынша 20 оқулықта, оқу материалының білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкестігі - 20, оқу материалын баяндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау) - 20, оқулық мазмұнында қазақстандық компонентті көрсету - 18, ғылыми және қол жетімділік қағидаттарын сақтау, мазмұнның, тапсырмалардың нақты өмір жағдайлары мен жағдайлармен байланысын қамтамасыз ету 16 оқулықта іске асырылғанын көруге болады. Жалпы құрылым оқулықтардың 55% -69% сәйкес келеді.

Екінші бөлімде оқулықтарда әртүрлі деңгейлі, практикаға бағытталған, зерттеушілік және эксперименттік тапсырмалардың болуы; АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған тапсырмалар қарастырылды. Екінші бөлімнің қорытындылары 21-кестеде келтірілген.

21-кесте - Оқулықтағы тапсырмалар түрлері

Оқулық атауы	Апробацияға оқулықтар саны	келген әртүрлі деңгейлі	практикаға бағытталған	зерттеушілік	эксперименттік	АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған
Қазақ тілі	2	1	1	1	1	0
Қазақ әдебиеті	1	1	1	1	1	1
Орыс тілі мен әдебиеті	3	1	1	1	1	2
Алгебра және анализ бастамалары	4	4	2	1	1	2
Геометрия	2	2	2	2	2	2
География	3	2	1	1	1	2
Химия	2	1	1	1	1	1
Физика	2	1	1	1	1	1
Биология	2	2	2	2	2	2
Қазақстан тарихы	4	1	0	0	0	0
Дүниежүзі тарихы	2	2	2	2	0	2
Құқық негіздері	2	0	2	0	0	0
	29	18	16	13	11	15

Кестеден әртүрлі деңгейлі тапсырмаларда 18 оқулықта, тәжірибеге бағытталған тапсырмаларда 16, зерттеу тапсырмаларында 13, эксперименттік тапсырмаларда 11, АКТ құзыреттілігін қалыптастыруға арналған тапсырмаларда 15 оқулықта бар екенін байқаймыз. Осылайша, оқулық авторлары оқулықтарда әртүрлі тапсырмалардың болуына назар аударуы керек.

Үшінші бөлімде оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, Қосымша ресурстарды (сілтемелерді) пайдалану бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсынымдардың болуы, оқулық мазмұнының оқу-әдістемелік кешендер мазмұнына сәйкестігі қарастырылды. Үшінші бөліктің нәтижелері 22-кестеде келтірілген.

22-кесте - Оқу-әдістемелік кешендердің мазмұны

Оқулық атауы	Апробацияға оқулықтар саны	келген	оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық	ресурстарды пайдалану бойынша практикалық ұсынымдар	үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсынымдар	мазмұның оқулық мазмұнына сәйкестігі
--------------	----------------------------	--------	---	---	--	--------------------------------------

Қазақ тілі	2	1	1	1	1
Қазақ әдебиеті	1	0	1	0	0
Орыс тілі мен әдебиеті	3	1	1	1	1
Алгебра және анализ бастамалары	4	0	0	2	3
Геометрия	2	0	0	2	3
География	3	2	3	3	2
Химия	2	2	1	1	1
Физика	2	1	1	1	2
Биология	2	2	2	2	2
Қазақстан тарихы	4	4	3	3	2
Дүниежүзі тарихы	2	1	1	1	1
Құқық негіздері	2	1	1	1	1
	29	15	15	18	19

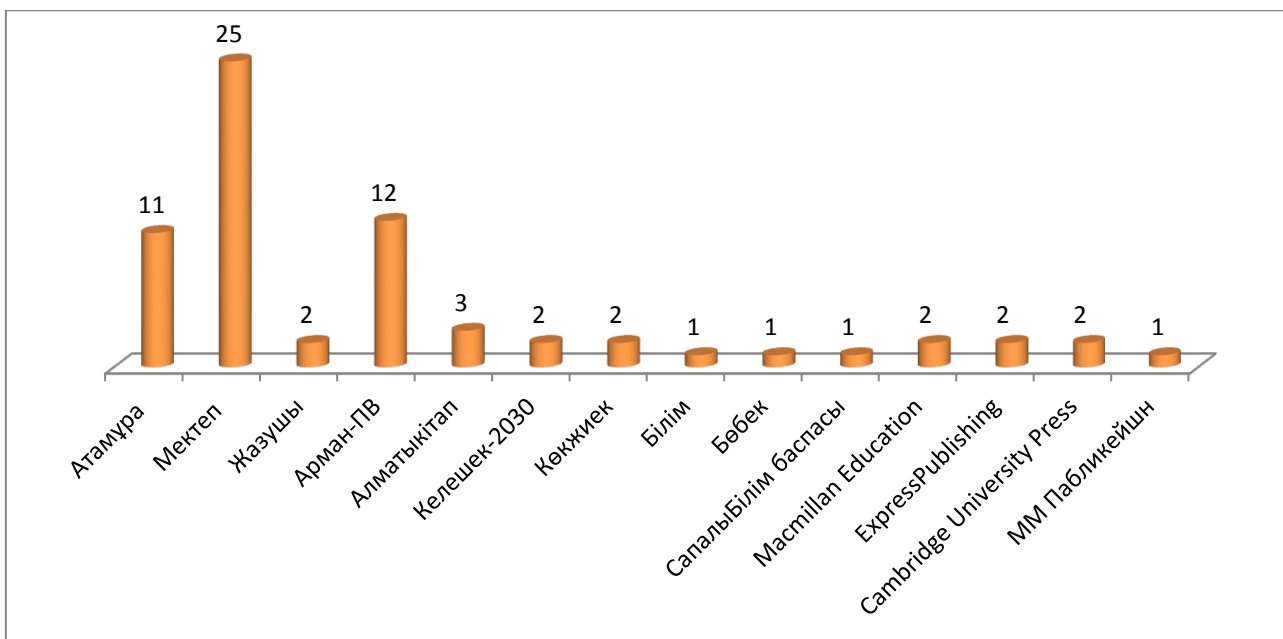
Оқу жетістіктерін бағалау бойынша практикалық ұсыныстар 15 оқулықта, қосымша ресурстарды пайдалану бойынша практикалық ұсыныстар (сілтемелер) 15, үй тапсырмаларын орындау бойынша практикалық ұсыныстар 18, оқулық мазмұнына сәйкестігі 19 оқулықта берілгені кестеден көрінеді.

Оқу-әдістемелік кешендер оқулыққа қосымша құралдар болып табылады. Сондықтан ОӘК оқулықтың мазмұнына сәйкес келуі керек. Кестеге сәйкес, бұл сәйкестік тек 66% ОӘК-де жүзеге асырылған.

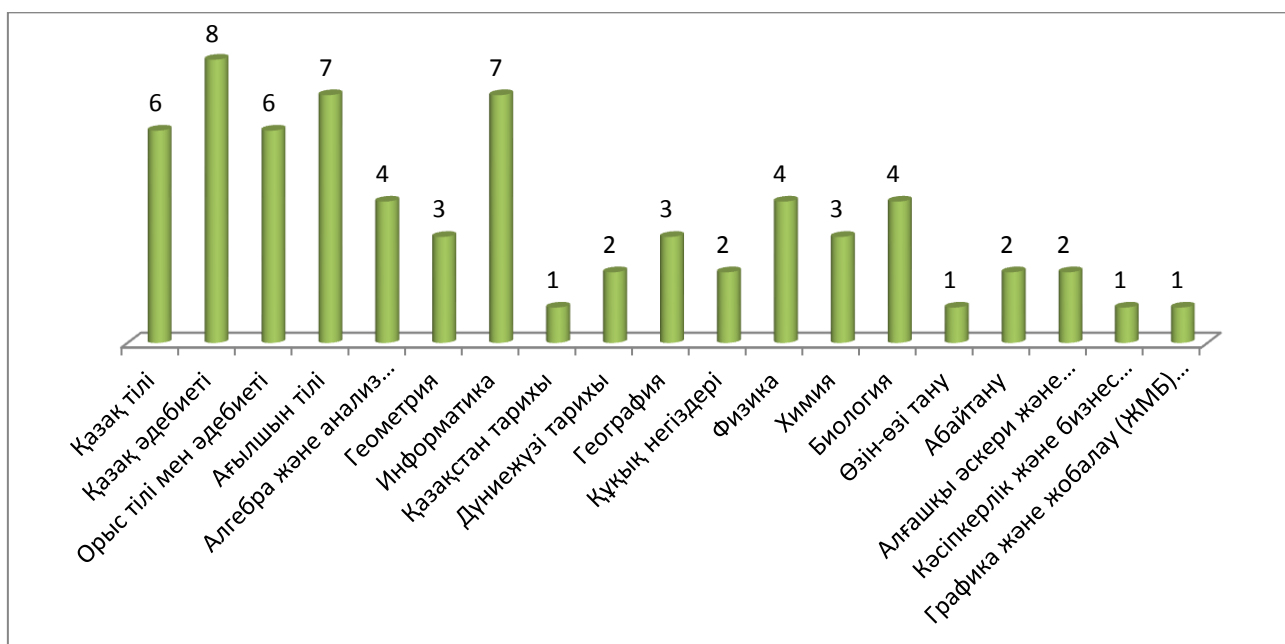
11-сыныптарда оқулықтар мен ОӘК-інің апробациясына 28 пилоттық мектеп қатысты.

Апробацияға оқулықтар мен әдістемелік кешендерді 14 баспа дайындаған (9-сурет). Барлығы 65 оқулық әзірленген, оның ішінде 26-ы қоғамдық-гуманитарлық бағытқа, 27-і жаратылыстану-математика бағытына, ал қалған 14 екі бағытқа арналған (10-сурет).

9-сурет. Апробацияға оқулықтар мен ОӘК дайындаған баспалар тізімі

10-сурет. Апробацияға түскен оқулықтардың атаулары мен саны

Пилоттық мектеп мұғалімдерінің сауалнамада көрсеткен жауаптары бойынша, апробациядан өткізілген оқулықтардың көпшілігіне оң сипаттамалар берілген, солардың ішінен келесі сипаттамаларды атап өтуге болады: жаңартылған оқулықтарда теориялық материалдардың жеткілікті болуы; оқытудың белсенді түрлерін пайдалануға арналған тапсырмалардың берілуі; білім алушылардың зерттеу жұмысын жүргізу дағдыларын дамытатындығы; оқу тапсырмаларының оқытудың жаңа әдістері мен технологияларын енгізуді көздейтіндігі; берілген есептер мен тапсырмалар, жаттығулар оқытудың сараланған тәсіліне сәйкес келетіндігі; тілдік пәндер

бойынша оқулықта берілген материалдар білім алушылардың: түрлі стиль мен жанрлардағы мәтіндерді талдау; мәтін құрылымы мен мазмұнын түсіндіру; – мәтінді мазмұнындау; – тіл ерекшеліктері бойынша бақылау жүргізу; мәтінді өңдеу;

- сурет, фотосурет, кластер, сызба, бақылау немесе тыңдалған, оқылған мәтін негізіндегі сурет бойынша берілген тақырыпқа немесе білім алушының тұжырымдаған тақырыбына өз бетінше пікірін (ауызша немесе жазбаша) айту біліктерін дамыту мақсатында мәтінмен әртүрлі жұмыс ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Оқулықтар мен ОӘК сапасы бойынша жинақталған мәліметтер негізінде жасалған талдауларға сәйкес, бірқатар оқулықтардың төмендегідей кемшіліктері анықталды және оларды әрі қарай жетілдіру қажет. Кемшіліктер:

- оқу пәндері бойынша бірқатар оқулықтардың сабақтастығы жоқ;
- тілдік пәндер оқулықтарында білім алушылардың сөздік жұмысын ұйымдастыру мәселесі толық қарастырылмаған (сөздіктер жоқ, сөздіктегі сөздер белгіленбеген, есте сақтауға берілетін сөздердің саны көрсетілмеген және т. б.);
- глоссарий жоқ;
- кейбір оқулықтар білім мазмұнын жаңарту қағидаттарына сәйкес келмейді, ұсынылған тапсырмалар функционалдық сауаттылық, білім алушылардың өз бетінше жұмыс істеу, зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталмаған;
- оқулықтардың басым көпшілігінде грамматикалық, стилистикалық қателер кездеседі;
- бірқатар оқулықтардың мәтіндік оқу материалдары мен иллюстрациялар көлемі, сондай-ақ олардың оқулық бетіндегі арақатынасы оңтайланбаған.

Жоғары сынып мұғалімдерінің көпшілігі оқулықтың мазмұнын әртүрлі деңгейдегі тапсырмалармен толықтырып, ЕМН пәндері бойынша оқулықтарда практикаға бағытталған міндеттерді күшейтуге өтініш білдірді.

Оқулықтардың кемшіліктері мен оқу бағдарламаларына сәйкес келмеуі мұғалімнің, білім алушының өзіндік жұмысын қиындатады.

Негізгі проблемалар қатарына педагогтер: жиынтық жұмыстарды жүргізу үшін тапсырмалар әзірлеу, оқу тапсырмаларын саралау сияқты мәселелерді жатқызады, себебі жоғары сынып оқушыларына жаңартылған оқу бағдарламасына сәйкес тапсырмалар, диктанттар және т. б. жинақтар әзірленбеген.

Тапсырмалар бойынша саралау біртіндеп күрделенетін және сабақтың барлық кезеңдерінде: жаңа материалды меңгеру, бекіту, қайталау және оқушы үй тапсырмасын орындау кезінде жүзеге асырылатын тарату материалдарын қолдануды қарастырады.

Барлық дерлік баспалардың ОӘК әзірлеуге қойылатын талаптарға жауап бере бермейді. Мысалы, кейбір мұғалімдерге арналған әдістемелік нұсқауларда білім мазмұны жаңартылған оқу бағдарламаларының құрылымы мен мазмұнына сәйкес келмейтін күнтізбелік-тақырыптық жоспарлар бар. Сондықтан қажет болған жағдайда, баспаларға мектеп мұғалімдеріне арналған әдістемелік ұсынымдарға оқу жылының тоқсандары бойынша оқытудың барлық мақсаттары көрсетілген және бекітілген оқу бағдарламаларының қосымшасы болып табылатын ұзақ мерзімді жоспарларды енгізу ұсынылады.

3. Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу қорытындысы бойынша әдістемелік ұсынымдар

Заманауи жағдайларда мектепті дамыту жиналып қалған, әсіресе, өңірлік факторларға да байланысты проблемаларды шешудің кешенді тәсілін талап етеді. Жергілікті билік органдары мектепті, соның ішінде ауылдық мектептерді, орналасу жағдайы бойынша өңірлік ерекшеліктерді ескере отырып, білім беру ұйымдарын дамытудың вариативтік стратегияларын әзірлеуге қатысы бар барлық құрылымды дамытуға тарту шараларын қабылауды тиіс. Бірлескен жоспар негізінде оларға білім беру ұйымдарын қолдау жөнінде өңірлік кешенді бағдарламалар әзірлеу қажет. Себебі білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін іске асырудан басқа балаларды сапалы оқытуды ұйымдастыруға арналған басқа да қатарлас мәселелерді шешу және оларды білім беру процесін жетілдіру жөніндегі нақты шаралар әзірлеуге енгізу қажет.

Әлеуметтік серіктестікті әртүрлі институттармен: отбасылармен, басқа да білім беру ұйымдарымен, денсаулық сақтау, мәдени-бос уақыт орталықтарымен, шаруашылық етуші субъектілермен, құқықтық тәртіп органдарымен, үкіметтік емес және қоғамдық ұйымдармен жан-жақты байланысы дамыту білім беру ұйымдары қызметінің тиімділігін арттырады.

Мектептің даму жоспарын білім мазмұнын жаңарту бойынша деңгейлік курстардан өткен мұғалімдермен бірлесіп әзірлеу қазіргі кезеңде оқыту мен оқу практикасын жақсартуға ықпал ететін білім беру процесінің өзекті міндеттерін ескеруге көмектеседі.

Мектептің даму жоспарын құру жөнінде ұсынымдар

Білім алушыларының білім сапасының динамикасын төмендетуге ықпал ететін тағы бір проблема – бұл жақсы оқитын оқушылардың 5 және 7-сыныптарды бітіргеннен кейін инновациялық мектептерге, лицейлерге кетуі. Сондықтан мектеп рейтингісін арттыру үшін жұмыс жасау керек.

Тиімді оқыту технологияларын іздестіру, инновациялық білім беру технологияларын оқу процесіне енгізу педагогикалық кадрлардың даярлығын талап етеді. Ілгерілетуші өзгерістердің жылдамдатылған қарқыны мұғалімдердің алдына тұрақты педагогикалық ізденістің қажеттілігін қояды. Бүгінгі күні педагог білім мазмұнын жаңартуға көшу жағдайларында оқыту процесіне жаңа педагогикалық тәсілдерді белсенді енгізу, АКТ-ны кеңінен қолдану, онлайн-ресурстарды қолдану, балаларды өз бетінше танымдық іс-әрекетке баулу қажет. Ол үшін тиісті жағдайлар жасалуы қажет.

Сондай-ақ талдау қорытындысы білім алушылардың пәндер бойынша білім сапасының төмендегенін көрсетті, оған себеп мұғалімдердің ұзақ мерзімді курстарға (3, 6, 9 айлық) кетуіне байланысты орнын ауыстырушы мұғалімдердің сабақ беруі, сондай-ақ олардың жиынтық бағалау жұмыстарын жүргізу ережесін бұзу фактілері белгілі болды. Мектеп осындай жағдайларда ұйымдастыру мәселелеріне көңіл бөлуі қажет, оларды жою жөнінде шаралар қабылдауы керек.

Сабақта топтық жұмысты ұйымдастыру және өткізу бойынша ұсынымдар.

«Сабақта топтық жұмысты қалай дұрыс ұйымдастыру керек?» Мониторинг жүргізу барысында бұл мәселені мұғалімдермен әр кездесуде талқылау керек болды. Себебі, көп жағдайда балалар 40 минут бойы топпен отыратындай етіп парталар алдын ала топтастырылып қойылған. Парталардың осылай қойылуы балалардың топтық оқу іс-әрекетіне қосылуына кедергі келтіріп, бір-бірінен алыстатады. Сондай-ақ, сынып кеңістігі мұғалімге, оқушыларға сынып ішінде еркін қозғалуына мүмкіндік бермеді. Топтық жұмыс әртүрлі сабақтарда 5-тен 10 минут уақытқа дейін ғана созылды. Кейбір жағдайларда балалар топтарға бөлініп отырғанымен, сабақта фронтальды және жеке сұрау әдісі ғана қолданылды.

Сабаққа қатысу барысында сыныптағы топтық жұмысты ұйымдастыру келесі критерийлер бойынша бағаланды:

1. *Оқытудың топтық және жұптық түрлерін қолданудың ұтымдылығы.*

2. *Міндеттерді қою және топтарға берілетін тапсырмаларды құрастыру сапасы.*

3. *Топтарда жұмысты ұйымдастыру деңгейі.*

4. *Оқушылардың топтық жұмысын бағалау сапасы.*

Сыныпта топтық жұмысты тиімді және нәтижелі ұйымдастыру үшін:

- сыныптағы парталардың орнын ауыстырмай, балаларды бір-біріне бұрылып отырып, 4 адамнан бірігуге үйрету;

- топтық жұмыс ережелеріне әр қатысушының жауапкершілігін қосу, яғни әр оқушы өз үлесін қосуы қажет;

- сабақта білім алушылардың топтық іс-әрекетінің нәтижесі бірыңғай өнім (постер, макет, жоба, презентациялар және т.б. әзірлеу) жасау болып табылады;

- топтық жұмысқа арналған тапсырма оқу міндетіне сәйкес болуы және сабақтың мақсатына жетуге ықпал етуі тиіс;

- 10 минуттан артық емес уақыт ішінде орындауға алдын ала ойластырылған тапсырмаларды таңдау ұсынылады.

Сабақтың мақсаты нәтижеге бағытталуы және ол жоспарланған уақыт ішінде орындалуы тиіс. Мұғалімдерге сабақта тапсырмаларды орындаудың уақыт шеңберін нақтылау және оларды қатаң ұстану ұсынылады. Уақытты жоспарлау – сабақтың мақсатын табысты іске асырудың дайындық кезеңі. Сабаққа өзіндік талдау (рефлексия) жасау міндетті.

Мұғалімдердің жұмысын тиімді ұйымдастыру және оқу процесінің педагогикалық жағдайлары бойынша ұсынымдар.

Педагогикалық кеңесте, дирекция отырысында, әдістемелік бірлестік отырысында мәселелерді талқылау қорытындысы бойынша тез шешуді талап ететін нақты проблемаларды анықтау қажет. Мысалы, алдыңғы уақытта болатын коучинг тақырыптарын анықтау. Коучингтерді өткізу үшін мұғалімдерге оқу міндеттерін шешуге, сабақтың мақсатына жетуге

көмектесетін аясы өте тар, нақты тақырыптар алу керек. Коучингте мұғалімнің белгілі бір дағдыларға үйренуі және оларды сабақтарында өз бетінше қолдануы маңызды. Мұндай жұмыс түрлері оқу процесін ұйымдастыру және өткізу бойынша іс-әрекетті одан әрі дұрыс жоспарлау үшін маңызды болып табылады.

Өткізілген талдау білім алушылардың білім сапасын арттыру үшін оқу процесін тиімді ұйымдастырудың келесі педагогикалық шарттарын айқындауға мүмкіндік береді:

- проблемаларды уақытында анықтау;
- білім алушылардың қызығушылықтарына диагностикасы;
- нақты, сапалы жұмыс жоспарларын әзірлеуге мүмкіндік бермейтін себептерді жою;
- білім алушылардың тиісті құндылық түсініктерін дамыту;
- шешімдерді іздеу, оларды қабылдау және оларды жүзеге асыру үшін болып жатқан оқиғаларды дүниетанымдық бағалау мақсатында тұлғаның құндылықтық бағдарын дамыту.

Менторинг процесінің дұрыс қабылданбауы байқалады. Менторинг – бұл тәлімгер ретінде кәсіби даму саласында басқа педагогке көмектесетін тәжірибелі педагог болатын процесс. Менторингте тәлімгер көмек беруді өзі қалайтын мұғалімге көмектесетінін түсіну керек.

Менторлықтан айырмашылығы тәлімгерлер тағайындайды және жеке үлгі ретінде кәсіби білім мен дағдыларды беру мақсатында өз тәжірибесін көрсетеді. Менторингте мұндай принцип қолданылмайды. Мектептерде жақсы менторлар өз тәжірибесімен бөліседі, бірақ өз әдістемесін таңдауға міндеттемейді. Олар ментиге (мұғалімге) жеке әдістемесін жасауға көмектеседі, ментор мен менти арасындағы жұмыс пікірталастарының құпиялылығын сақтайды. Қажетті кәсіби көмектің ұзақтығын олар өзара келісім бойынша анықтайды.

Менторинг процесінің міндеті ментиді өз бетінше және өзіне тапсырылған кәсіби тапсырмаларды толық жауапкершілікпен іске асыра алатын деңгейге жеткізу болып табылады.

Мектепте менторингтің түрлі формаларын қолдану ұсынылады:

- кәсіби әңгімелер;
- бірлесіп жоспарлау;
- сабақты бақылау;
- бейнежазбалар арқылы сабақтарды талқылау.

Фокус топтарды өткізу барысында мұғалімдердің сөздерінен lesson study процесін дұрыс түсінбейтіндері байқалды. Мысалы, сабақты зерттеу жоспарланып отыр, бірақ іс жүзінде сабақтың кемшіліктері талқылануда.

Сабақты зерттеу кеңірек құрылады. Мұғалімдер тобы оқытумен байланысты белгілі бір мәселені шешу мақсатында бірлескен сабақ жоспарлайды. Олар мақсаттар қояды, өлшенетін сипаттамаларды құрастырады, фокус топты анықтайды, сосын бір мұғалім сабақ өткізеді. Сабақ

қорытындысын талқылағаннан кейін топ сол мәселені шешуге бағытталады, бірақ мақсаттардың түзетілуімен екінші сабақты жоспарлайды. Әдетте сабақты зерттеу 3-4 сабаққа жалғасады. Бұл тәсіл келесі міндеттерді шешеді:

- командада жұмыс істей білу пысықталады;
- әріптестерінің бір-біріне деген сыйластық қарым-қатынасы нығаяды;
- өзара тәжірибе алмасу жүзеге асырылады;
- мақсат қоюшылық сақталады;
- диагностика жасау, нәтижелерді болжау біліктері қалыптасады;
- қателіктерді қысқартуға мүмкіндік беріледі;
- нашар білім алушылармен жұмыс істеуді үйренеді;
- оқыту тәжірибесін жақсартуға кедергі келтіретін өз олқылықтарын көреді.

Нәтижесінде мұғалім сабақ барысын емес, сабақта оқитындардың іс-әрекетін жоспарлау керек екенін түсінеді, оның мотивациясы мен оқуға деген қызығушылығын арттыра отырып, әрбір оқушыны көреді. Мұнда барлық мектептерге бірдей сай келетін әмбебап жауап болмайды, сондықтан сабақты зерттеуді ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік нұсқаулықты зерделеу қажет. Содан кейін ғана lesson study жоспарлаған жөн.

Сабақта қалыптастырушы бағалауды өткізу бойынша ұсынымдар

Бүгінгі таңда білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа тәсілдемесіне қажеттілік туындады, өйткені ойлаудың заманауи стилі дәлелді диалог жүргізе алуды, өз пайымын қорғауды, шешім қабылдау білігін, ғылыми дүниетанымға сенімділікті, білім мен ғылымды дамытуда адами өркениеттің басты мақсаттарын түсінуді және ұмтылысын талап етеді.

Сонымен қатар, балалардың өздері де ұйымдастыру, сабақ өткізу және әртүрлі іс-шаралар процесінің белсенді қатысушылары болып табылғанда, олардың жалпы іске қатыстылығы күшті дамиды және тиісінше өзіне көбірек жауапкершілік алады.

Мониторинг барысында фокус топтарды өткізу кезінде «сабақта сіздің оқу жетістіктеріңізді қалай бағалайды?», «мұғалім берген кері байланыс арқылы оқуыңды жақсартасың ба? қалайша?» деген сұрақтарға балалар: «мұғалімдер сабақта біздің жетістіктерімізді смайликтермен, «үлкен саусақпен», «бағдаршаммен» және «жарайсың», «өте жақсы», «ұмтыл» деген мөрлерді дәптерлеріне басып қою арқылы бағалайды» деп жауап берді.

Фокус топтарда балалармен әңгімелесудің көпшілігінде мұғалімнің сабақтарда қалыптастырушы бағалауды үстірт, формальды өткізетіндерін көрсетті, балалар сапалы кері байланыс алмайтынын көрсетті. Сонымен қатар, қалыптастырушы бағалауды ұйымдастыру деңгейі өңірлерде сабақтарға қатысу барысында зерделенді, онда критерийлер бойынша мұғалімнің қалыптастырушы бағалауды өткізуі бағаланды.

Қалыптастырушы бағалауды ұйымдастыру және өткізу деңгейі келесі критерийлер бойынша бағаланды:

1. Сабақтағы формативті бағалау тиімді ме?

2. Білім алушыларды формативті бағалауды жүргізу кезінде бағалау критерийлерімен таныстырады ма?

3. Білім алушылар сыныптағы формативті бағалау принциптерін түсінеді ме?

Сабақтағы кері байланысты бақылау кезінде төмендегі критерийлер басшылыққа алынды:

1. Мұғалім білім алушылардың прогрестерін/жетістіктерін байқайды және түсініктеме береді.

2. Білім алушылар оқу процесінде мұғалімнен кері байланыс алады (қандай түрде, оқытудың қай кезеңінде).

Қалыптастырушы бағалау оқушыларды оқытуға жеке тұлғаға бағытталған тәсілдеменің құрамдас бөлігі болып табылады. Осыған байланысты мұғалімнің рөлі өзгереді. Жеке тұлғаға бағытталған технологиялар субъектілер арасындағы ынтымақтастық негізінде оқу процесін ұйымдастыруды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесуі үзілмейді, одан да ынталандыра түседі. Бағалау үздіксіз жүзеге асырылады, сапалы нәтижеге қарай қозғалыс процесінің өзі бағаланады. Балалар өз кемшіліктері мен олқылықтарын өздігінен және саналы түрде анықтайды және мұғаліммен бірге оларды жою бойынша жұмыс істейді. Бақылаудың бір бөлігі өзін-өзі бақылауға және өзін-өзі бағалауға айнала отырып, оқушыға ауысады.

Қалыптастырушы бағалау оқу процесіне өзгерістер енгізу мақсатында жүргізіледі, сәйкесінше, оқушыларға өз прогресін сезінуге және қадағалауға мүмкіндік береді. Сондықтан мұғалімдерге білім алушыларға үлгерімін жақсарту үшін конструктивті ұсыныстар беру ұсынылады. Бұл оқушының қасында болу және оны табысқа жеткізу дегенді білдіреді. Бұл – оқушының білімін бақылаудың мақсатты үздіксіз процесі. Ол бағасыз бағалау болып табылады, критерийлерге сәйкес бағалауға негізделеді және кері байланыстың болуын қажет етеді.

Қалыптастырушы бағалауды жүргізу кезінде балаларға өзінің күшті және әлсіз жақтарын бағалауға, тиімді кері байланыс арқылы кейінгі қадамдарын түзетуге, іс-әрекетке деген мотивациясы мен қажеттілік деңгейін арттыруға мүмкіндік беру ұсынылады.

Сапалы оқыту нәтижесін алу үшін стратегияны мақсатты пайдалану ұсынылады. Сабақта қалыптастырушы бағалау аралық қорытынды жасау қажет болған кезде жаңа материалдың белгілі бір көлемін өткеннен кейін қолданылады.

Мысал ретінде мұғалімге балаларды оқытуды жақсарту үшін конструктивті ұсыныстар жасауға көмектесетін қалыптастырушы бағалау техникасының кейбір түрлері 23-кестеде келтірілген.

23-кесте – Қалыптастырушы бағалау техникасының үлгілері

Р/н	ҚБ техникасы	ҚБ жұмыстарының мазмұны
1	«Сөзбен бағалау»	Сабақтың әрбір кезеңінде тиімді

		болатын мұғалім мен оқушының арасындағы ауызша кері байланыс
2	«Қолмен сигнал беру»	Мұғалім түсіндіруді тоқтатады да оқушылардан материалды түсінгенін не түсінбегенін білдіретін қолмен сигнал беруді сұрайды
3	«20 секунд»техникасы	Мұғалім тірек сұрақ қояды да оған кем дегенде 20 секунд ойлануға уақыт береді. Орта және жоғары сыныптардың білім алушылары талқылау кезінде бір-бірінің ойлау процестеріне шек қоймау үшін өз жауаптарын (жекелеген сөздер, идеялар) қысқаша жазуды мақсатты түрде сұрайды
4	«Үшминуттық эссе»	Мұғалім тақырып бойынша ұсынылған сұрақтардың бірін жазып алады немесе айтады
5	Жинақтауға не сұрақтарға арналған карточкалар индексі	Мұғалім оқушыларға екі жағында да тапсырмалары бар карточкаларды арасында таратып отырады: <i>1-жағы:</i> Өтілген материалдың (бөлімнің, тақырыптың) негізгі идеяларын атап беріңіз және оларды жинақтаңыз. <i>2-жағы:</i> Өткен материалды (бөлімді, тақырыптарды) түсінбегеніңізді анықтаңыз және өз сұрақтарыңызды құрастырыңыз.
6	Бағдаршам	Әр оқушыда бағдаршамның үш түрлі түсі бар карточкалар болады. Мұғалім білім алушылардан, олардың материалды түсінгенін не түсінбегенін білдіретін сигналдары бар карточкаларды көрсетуін, содан кейін оқушылардан сұрақтарға жауап беруді сұрайды. Сондай-ақ түрлі түсті сигналдардың көмегімен үй тапсырмаларының орындалуын бағалауға болады: жасыл – мен білемін, сары – маған қиындық тудырады, қызыл – көмекті қажет етемін
7	Жеке әңгімелесу	Мұғалім оқушылардың түсіну деңгейлерін тексеру үшін олармен жеке әңгімелеседі
8	Үшминуттық үзіліс	Мұғалім оқушыларға сабақты түсінуге, идесын ойластыруға,

		өткен материалмен, біліммен және тәжірибемен байланыстыруға, сондай-ақ түсініксіз сәттерді анықтауға мүмкіндік беретін үшминуттық үзіліс береді
9	«Аяқталмаған сөйлем» (рефлексия кезеңінде қолдану ұсынылады)	Оқушылар сөйлемді аяқтауы тиіс, мысалы, <i>Сабақта мен үшін маңызды және қызықты болды...</i> <i>Бүгін сабақта мен ... түсіндім</i> <i>... білгім келеді</i>
10	Шағын тест	Шағын тестілер оқушылардың нақты білімдерін, іскерліктері мен дағдыларын, яғни нақты ақпаратты, белгілі бір материалды білуін бағалауға арналған
11	Элективті (таңдау) тест	Мұғалім әр оқушыға «А, В, С, D» әріптері бар карточкаларды таратады, оқушылардан бір мезетте жауап беруді, яғни дұрыс жауабы бар карточканы көтеруді сұрайды. Мұғалім міндетті түрде оқушыларға 20 секунд ойлануға уақыт беруі тиіс және содан кейін жауап беруді ұсынады. Мұғалім оқушылармен жауаптардың түрлі нұсқаларын талқылайды және өз таңдауларын түсіндіріп берулерін сұрайды. Жауаптар оқушылардың оқыған тақырыптарын түсіну деңгейі мен сапасын анықтауға және жұмысты жалғастыру не тақырыпты түсіндіру (түсіну) және т.б. туралы шешім қабылдауға көмектеседі
12	Қалыптастырушы тест	Мұғалім оқушыларды өз еркінше шағын топтарға (топта 4-5 оқушыдан) бөледі. Әр оқушы тест сұрақтары бар және жауаптарға арналған парақтарды алады. Оқушыларға шағын топтарда тест сұрақтарын талқылауға уақыт беріледі. Талқылаудан кейін оқушылар жауаптар парағын өз бетінше толтырады. Әр оқушының балы жеке есептеледі. Оқушыларға, олардың топ мүшелерімен келіспеуі мүмкін екендігі, олар дұрыс деп есептейтін жауапты белгілеуі керектігі туралы ескерту қажет
13	Өзің-өзі бағалау күнделіктері/ журналдары	Өзін-өзі бағалау күнделіктері/ журналдары мұғалім мен оқушы сабақ бойында алған білімдерін,

		іскерліктері мен дағдыларын, біліктіліктерін, сондай-ақ сол білімді, іскерліктер мен дағдыларды және олардың көлемін қандай тәсілмен меңгергенін бағалауы үшін жасалады. Күнделіктер мұғалімге оқушының ілгерілеу деңгейі туралы ұғымға ие болуға және білім беру процесін жақсарту үшін тиісті қадамдар жасауына көмек береді
14	Сиқырлы сызықтар	Оқушылар дәптерлерінің шетіне шкала сызады және олардың ойынша, тапсырманың қандай деңгейде орындалғанын крестпен белгілейді. Тексеру кезінде мұғалім, егер оқушының бағалауымен келісетін болса, крестіні қоршайды, ал егер келіспесе, өзінің крест таңбасын төменгі не жоғары жағына қояды.
15	Шағын саты	Оқушылар сатының баспалдақтарына сабақ материалын қалай меңгергенін белгілейді: төменгі баспалдық–түсінбедім, екінші баспалдақ –аздаған көмек не түзету қажет, жоғарғы баспалдақ – материалды жақсы меңгерді және жұмысты өз бетінше орындай алады
16	Жаңа материалды меңгергенін тексеруге арналған жаттығу	Мұғалім: «Алдын ала болжау», «Түсіндіру», «Жинақтау» және «Бағалау» деген жазулары бар төрт терезеден (шаршыдан) тұратын кесте жасайды. Жаңа материалды түсіндіргеннен кейін ол оқушылардан белгілі бір шаршыны таңдауды сұрайды. Сонымен қатар мұғалім зерттейтін тақырыбы бойынша әр оқушыға, орындау қажет болатын тапсырма түрін таңдауларын түсіндіреді. Содан кейін, шаршыны таңдауына қарай мұғалім сұрақ қояды
17	«Динамикалық шеңбер»	Оқушылар екі шеңбер жасайды: ішкі және сыртқы. Балалар бір-біріне қарап тұрады да өткен тақырып бойынша бір-біріне сұрақтар қояды. Сыртқы шеңбердегі оқушылар жылжып отырады да жаңа жұп құрады. Сұрақ қою жалғастырылып отырады.
18	Бір сөзбен жинақтау	Мұғалім оқушыларға: «Тақырыпты

		неғұрлым толық жинақтайтын сөзді таңдаңыздар» деген тапсырма береді
19	Жазбаша түсініктеме	Бағалаудың міндетті элементі – кері байланыс беру. Оқушылардың жазбаша жұмыстарын тексере отырып, мұғалім бағалау критерийлері мен нәтижеге жету деңгейлеріне сәйкес өз түсініктемесін жазады. Түсініктеме анық және оқытатындай сипатта жазылуы тиіс
20	Өзін-өзі бағалау	Білім алушылар өздерінің үйренгені туралы ақпарат жинайды, оны талдайды және ілгерілеуі туралы қорытынды жасайды
21	Бірін-бірі бағалау	Оқушылардың шығармашылық жұмыстарын, шығармаларды, эссені бағалау кезінде қолданылады. Мұғалім сыныптасының жұмысын тексеруді ұсынады. Оқушылар бір-бірінің жұмыстарына түсініктеме бергенде, олар жұмыстарды бағаламайды, екі оң сәтті – «екі жұлдыз» және жетілдіруді қажет ететін бір сәтті– «қалауын» анықтайды және көрсетеді
22	«Түйіндеме»	Оқушылар сабаққа, пәнге, мұғалімге деген қарым-қатынастарын анықтауға көмек беретін сұрақтар сериясына жазбаша жауап береді. Мұндай техниканы аптасына не айына бір рет қолдану ұсынылады. Үлгі ретінде кейбір сұрақтар: 1. Сабақта не ұнайды? 2. Сабақта не ұнамайды? 3. Пән бойынша бұдан да жақсы оқи аласың ба? 4. Жақсы оқуға не кедергі болады? 5. Он балдық жүйе бойынша мұғалімге белгі қой. Оны негізде
23	Жеке журнал	Қалыптастырушы бағалау техникасын қолдану кезінде мұғалімге шартты белгілердің, таңбалардың, түрлі түсті белгілердің көмегімен оқушылардың жетістіктерін тіркеп отыратын өз журналын ашу ұсынылады. Олар мұғалімге әрбір нақты оқушыны және жалпы

		сыныпты оқытудағы проблемаларды анықтауға, оқыту мақсаттарына қатысты оқушының даму динамикасын қадағалауға, сондай-ақ жұмыс жоспарларын құруға көмектеседі. Шартты белгілер оқушының тегінің тұсына сабақ өткен күнге сәйкес торға қойылады. Нәтижесі тек қана белгіленіп қоймайды, білім алушылармен бірге талқыланады. Ақпарат мұғалім үшін де, оқушы үшін де маңызды, ондағы мақсат – оқыту және оқу процестеріне түзету енгізу
24	«Бас бармақ»	Білім алушылар материалды түсінгенін не түсінбегенін білдіру үшін қолмен сигнал береді. Ол үшін мұғалім алдын ала білім алушылармен сол сигналдар туралы келісіп алады: - мен түсіндім және түсіндіре аламын(бас бармақты жоғары көтереді); - мен бәрін бірдей түсіне алмай отырмын (бас бармақ жанына қарай бағытталады); - мен сенімді емеспін (қолын бұлғайды).Сигналдарға қарап, мұғалім кейбір оқушыларға ойын айтуды ұсынады. Мұғалім де нақтылайтын сұрақтар қояды.
25	«Температураны өлшеу»	Бұл әдіс оқушының тапсырманы қаншалықты дұрыс орындағанын анықтау үшін қолданылады. Бұл әрекет үшін оқушыларды тоқтатады да, мұғалім сұрақ қояды.
26	«Білім пирамидасы»	Мұғалім жаңа материалды түсіндіргеннен кейін оқушыларға сабақта өзінің білім, білік пирамидасын құруды, яғни сабақтың бұл кезеңінде олар нені білді және не жасай алады дегенді анықтау
27	«Редакторлық кеңес»	Шығармаларды редакциялау кезінде тақтаға критерийлер ілінеді. Барлық оқушылар «редакторлар» рөліне, ал тақтаға өз қалауымен шыққан оқушы «жазушы» рөліне енеді. «Редакторлар» табыс критерийлеріне сүйене отырып, жазбаша әңгімені мұқият тыңдайды,

		оқушының жұмысындағы жетістікті көрсетеді және шығарманың мазмұнын жақсартуда өз ұсынымдамаларын айтады. Бұл жағдайда тексерудің бұл түрі оқушыларға табысты оқуға көмек береді. Оқушы «редакторлардың» (оқушылардың) ұсынымдамаларын тыңдап болғаннан кейін ол өз орнына отырады және жұмысын түзетуге кіріседі. Оқушылар тақтаға өз қалауымен шығады. Кейбір оқушылар сыныптасының жұмысын жақсарту жөніндегі ұсыныстарды тыңдай отырып, өз жұмысын тексереді және ұқсас қателер мен кемшіліктерді тапса, түзетіп отырады
28	«Шығармашылық ағашы»	Балалардың ортақ себетінде әр апта сайын 5 данадан түрлі түсті қағаздан ата-аналарымен бірлесіп жасайтын жасыл және сары жапырақтар, гүлдер, жемістер жатады. Сабақ соңында балалар оларды ағашқа жапсырады: жемістер – жұмыс пайдалы, өнімді өтті; гүл – бәрі ойдағыдай болды, жұмыс жаман өткен жоқ; жасыл жапырақ – бәрі ойдағыдай емес, бірақ орындалды, мен де тырыстым; сары жапырақ – тапсырамны орындай алмадым, әлі де жұмыс жасау керек

Оқу үшін бағалауды дұрыс өткізудің оң сәттерін атап өтсек, ол білім алушыларды БЖБ мен ТЖБ-ға жүйелі даярлауға алып келеді.

Сабақтарға қатысу барысында төмендегі кемшіліктер кездесті, оларды практикада түзету ұсынылады:

- түрлі құбылыстарды зерттеуде мұғалімдер фактілерді констатациялаумен шектеледі, бірақ ондай зерделеу тиімсіз;
- білім берудің логикалық бірізділігі сақталмайды;
- мұғалімдердің білім алушылардың сұрақтарына дайын еместігі.

Сабақта:

- оқу материалының жекелеген бөлімдері өзара тығыз байланысты бөлімдердің үздіксіз бірізділігін көрсететін сызықтық құрылымды;

- зерделенетін білімдерге қайтып оралуды жобалайтын концентрлік құрылымды сақтау. Бірдей сұрақ бірнеше рет қайталанатын, оның мазмұны біртіндеп кеңейтіліп отырады, жаңа мәліметтермен, байланыстармен

байытылады. Оқытудың бірінші баспалдағында қарапайым түсініктер беріледі, білімнің жинақталуына және танымдық мүмкіндіктердің артуына қарай олар тереңдетіледі және кеңейтіледі;

- оқыту мақсаттары мен онымен байланысы бар білім шеңбері біртіндеп кеңейтіліп және тереңдетіліп отыратын спиральды құрылымды сақтау ұсынылады.

Аталған құрылымдық түрлер жаңартылған білім мазмұнының педагогикалық тәсіліне сәйкес келеді, келісушілік ЖМБ, ҚГБ базалық пәндері сабақтарының, элективті курстардың, факультативтердің үйлесімділігіне ықпал етеді.

Білім алушылардың соңғы мақсатты көргені, алдағы оқытудың мазмұны туралы, оқыту мақсаттарын бұдан әрі қадағалау үшін толық ұғымдарының болуы маңызды. Сонда балаларға қалыптастырушы бағалаудың мәні түсінікті болады, әр сабақта іс-қимыл қадамдарының мәні түсіндіріледі.

БЖБ және ТЖБ өткізу бойынша әдістемелік ұсынымдар

БЖБ және ТЖБ өткізу жаңартылған білім мазмұнына көшумен байланысты біздің білім беру жүйемізге енді. Онда білім алушылардың оқу жетістіктері критериалды бағалау арқылы жүзеге асырылады.

БЖБ мен ТЖБ-ны дұрыс ұйымдастыру және өткізу үшін мұғалімге тікелей жауапкершілік жүктеледі, себебі мұғалім өз сабағын жоспарлайды. Бағалаудың жаңа жүйесі алдымен оқуда балалардың табысқа жетуі үшін көтермелеуге, білімдегі олқылықты анықтауға және олардың өсуіне ықпал етуге бағытталған, сол себептен білім алушылардың білім көрсеткіштерін басқалармен салыстыруға болмайды. Тек сол мектептің (сыныптың) және сол білім алушының нәтижелерімен салыстыру арқылы білім сапасындағы өзгерістердің динамикасын талдауға болады.

Бағалаудың жаңа жүйесі білім алушылардың өз іс-әрекетін бақылау мен бағалау қабілетін қалыптастыруға, туындаған қиындықтардың себептерін анықтауға және жоюға ықпалын тигізеді.

Білім алушының тұлғасы ғана емес, тек жұмысы ғана бағаланады; білім алушының жұмысы басқа оқушылардың жұмыстарымен емес, оларға алдын ала белгілі болған критерийлерге сәйкес салыстырылады.

Әр сабақта мұғалімге білім алушыға уақытылы қолдау көрсету, оқытуда олардың ілгерілеуін қамтамасыз ету, оқыту нәтижелері туралы ақпарат беру ұсынылады. Бағалаудың мұндай жүйесі балаларды табысты оқуға уәждеуге, білімдегі олқылықтарды анықтауға және БЖБ-ға дайындыққа бағытталған.

Критериалды бағалау жүйесі әр сыныпқа арналған пән бойынша оқу бағдарламасының мазмұны негізінде әртүрлі бағалау тәсілдері мен түрлерінен тұратынын және мұғалімді бақылау жұмыстарының, диктанттардың, эссенің құрылымын әзірлеуде, БЖБ және ТЖБ-ға арналған сұрақтар құрастыруда және оқу тапсырмаларын бөлуде ешқандай шек қоймайтынын ескеру маңызды.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің

үлгілік қағидаларын бекіту туралы» 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2018 жылғы 14 маусымдағы №272 бұйрығына сәйкес педагогтер БЖБ және ТЖБ тапсырмаларын өз бетінше әзірлей алады.

Егер мұғалім БЖБ мен ТЖБ-ға арналған дайын тапсырмалар үлгілерін қолданатын болса, онда міндетті түрде әр сұрақтың өтілген материалдың тапсырмаларына сәйкестігін тексереді.

Білім алушылардың білім сапасын арттыру бойынша әдістемелік ұсынымдар

Мектепте білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында оқытуды ұйымдастыру түрлері мен әдістері өзгереді, оқу процесі спиральды жүйеде ұйымдастырылады, онда оқушының әр кез өз білімін кеңейтуге және тереңдетуге мүмкіндігі бар.

Қысқа мерзімді жоспар құрастыру кезінде мұғалім төмендегі ұсынымдарды басшылыққа ала алады:

– сабақты ұйымдастыру кезінде оқу бағдарламасында және оқу жоспарында көрсетілген мақсаттарды басшылыққа алу қажет;

– сабақ мақсатын (SMART принципі бойынша) құрастыруды нақтылау қажет, яғни нақты, өлшенген, қолжетімді мақсаттар қою;

– сабақта орта мерзімді жоспарға енгізілген іс-әрекеттің барлық түрлері ұйымдастырылған болуы тиіс;

– қажеттілігіне қарай, мұғалімнің өз қалауы бойынша іс-әрекет түрлерімен толықтыру қажет.

Бұл жағдайларда білім алушылардың білім сапасын арттыру үшін әр оқушының алғышарттары мен қабілеттерін анықтауға және барынша дамытуға жетелейтін тұлғаға бағытталған білім беруге негізделген оқытудың сараланған тәсілдері неғұрлым тиімдірек болып табылады.

Қазіргі уақытта оқытуды саралаудың бірнеше бағыттары белгілі болды:

- оқыту мақсаттары бойынша саралау;
- тапсырмаларды орындау деңгейлері бойынша саралау;
- ресурстар мен мәтіндер бойынша саралау;
- оқу мазмұны бойынша саралау;
- қарқыны бойынша саралау;
- оқу материалының құрылымы бойынша саралау;
- оқыту тәсілдері бойынша саралау;
- оқыту ортасы бойынша саралау;
- тапсырмаларды қолдану тәсілдері бойынша саралау;
- бағалау бойынша саралау.

Оқыту мақсаттары бойынша саралау мақсаттың оқушылардың барлығы, оқушылардың көпшілігі көрсетуі тиіс және кейбір оқушылар жететін нәтижелер оқытудан күтілетін нәтиже ретінде анықталуы болып табылады.

Тапсырмалар бойынша саралау біртіндеп күрделеніп отыратын және сабақтың барлық кезеңдерінде: жаңа материалды зерделеу, бекіту, қайталау

кезінде және оқушылардың үй тапсырмаларын орындауы кезінде жүзеге асырылатын тарату материалдарын қолдануды қарастырады.

ФТ өткізу барысында «үй тапсырмасын орындау үшін саған қанша уақыт кетеді?» деген сұраққа балалардың орташа 30%-ы 15-тен 20 минут (барлық пән бойынша) деп жауап берді. Бұдан үй тапсырмасы барлығына бірдей берілетінін, саралаудың жоқтығын аңғаруға болады.

Сондықтан білімдегі баролқылықтардың орнын толтыруға, білімді кеңейтуге және тереңдетуге, білім алушылардың қызығушылықтары мен бейімділіктерін дамытуға бағытталған үй тапсырмаларын саралау ұсынылады.

Сабақта білім алушылардың зияткерлік дағдыларын дамыту және олардың қиындық дәрежесін біртіндеп күрделендіруге қарай білім деңгейі бойынша тапсырмаларды саралау ұсынылады:

- базалық деңгей, жеңіл тапсырмалар мен орташа қиындықтағы тапсырмалар;
- жоғарылаған деңгей, орташа қиындықтағы және орташа қиындықтан жоғары тапсырмалар;
- жоғары деңгей, орташа қиындықтан жоғары тапсырмалар мен қиын тапсырмалар.

Білім алушылардың білім сапасын арттыруда негізгі компоненті мазмұндық талдау, жоспарлау және рефлексия болып табылатын логикалық және сыни ойлауды дамыту сияқты маңызды бөліктерін бөліп аламыз. Бұл әрекеттерді қалыптастыруға және дамытуға бағытталған тапсырмалар, сондай-ақ оларды орындау бойынша білім алушылардың іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру оқыту сапасын, сондай-ақ оқыту нәтижелерін арттыруға ықпал ететін болады, себебі дамыған ойлау білім алушылардың оқуға сезінген қадам жасауын қамтамасыз етеді.

Біз бұл аспектілерге жайдан жай тоқталмаймыз, себебі жаңа оқу бағдарламаларында пәндерді зерттеу міндеттері мыналарға бағытталған:

1) болашақта таңдайтын мамандығы бойынша білімді өз бетінше зерделеуге және оны жалғастыруға қажетті кең спектрлі дағдыларды қалыптастыру;

2) логикалық және сыни ойлауды, шығармашылық қабілеттерді дамыту;

3) коммуникативтік дағдыларды, соның ішінде ақпаратты нақты және сауатты жеткізу, жарияланымдар мен электронды құралдарды қоса алғанда, ақпаратты әртүрлі дереккөздердің ақпаратын қолдану қабілеті;

4) тәуелсіздік, жауапкершілік, бастамашылдық, табандылық, шыдамдылық және толеранттылық сияқты өзіндік жұмыстарға да, ұжымда жұмыс жасауға да қажетті тұлғалық қасиеттерді дамыту;

5) оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту.

Мониторинг мәліметтері бойынша мұғалімдер әдістемелік нұсқаулықтың мазмұнын кейбір тапсырмаларды орындау әдісімен толықтыру жөнінде өтініштерін білдірді. Бұл жаңартылған білім мазмұнының бағдарламалары бойынша жұмыс жасайтын мұғалімдердің практикасын әдістемелік қолдау

қажеттілігін көрсетеді. Мектептің пәндік әдістемелік бірлестіктерінің әдістемелік кеңесінің іс-шаралар жоспарына оқу материалының күрделі бөлімдері бойынша түсіндірме жұмысын, тәжірибелі педагогтердің шебер сыныптарын және т.б. енгізу ұсынылады.

Оқушылардың білімін тереңдету бойынша қосымша жұмыстарды практикалық бағытталған іс-әрекетке, білім алушылардың зерттеушілік дағдыларын дамытуға бағыттау ұсынылады.

Заманауи сабақ өткізуші мұғалім – білім алушылардың өзіндік белсенді танымдық іс-әрекетін ұйымдастырушы, кеңес беруші және көмекші. Бірақ, бұл ақпарат беруші, білім алушыға білім беруші ретінде мұғалімнің рөлін түсірмейді, ол оқу материалын түсіндіруге де тиіс. Бұл мақсатқа тұлғалық бағытталған технологиялар арқылы жетуге болады. Ол оқушының зияткерлік даму деңгейін және осы пәнге дайындығын, оның қабілеттері мен болашағын ескере отырып, оны оқытуға деген сараланған тәсілдерді қарастырады. Бұл технологиялар жаңа да, дәстүрлі оқыту жүйесінде де жазылған.

Қысқа мерзімді жоспарда әртүрлі деңгейлердің оқу материалындағы білім алушылардың бірдей іскерліктерін дамыту мүмкіндігі ескерілуі тиіс.

Мұғалім балалардың алатын білімінің, іскерліктерінің, іс-әрекет тәсілдерінің әмбебаптығы мен көпқырлылығы идеяларына енуі қажет.

Жаңартылған бағдарламалар балалардың оқу пәндері арқылы әлемді жаппай зерттеуіне бағытталған.

Оқыту мақсаттарының жүйесі кең спектрлі дағдыларды дамыту негізі бола отырып, мынадай:

- білімді функционалдық және шығармашылық қолдану,
- сыни ойлау,
- зерттеу жұмыстарын жүргізу,
- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану,
- коммуникацияның түрлі тәсілдерін қолдану,
- топта және жеке жұмыс жасай алу,

- проблемаларды шешу және шешім қабылдау, педагогті оқыту сапасын арттыру үшін оқу процесін ұйымдастырудың қолайлы түрлері мен оқыту әдістерін мұқият іріктеуге міндеттейді.

Білім беру процесіне қатысатындардың барлығы үшін алғышарт бола алатын оқытудың интерактивтік әдістерін, білім алушылардың жобалық және зерттеушілік іс-әрекетін ұйымдастырумен үйлесетін диалогтық және рефлексивтік технологияларды қолдану оқу іс-әрекетін ойдағыдай жүзеге асырумен тығыз байланыста көмектеседі.

Жаңартылған бағдарлама оқушының кез келген өмірдің саласында өнімді қызмет етуге қабілетті, өз ойын қиындықсыз құрастыра және жеткізе білетін тілдік және тілдік емес пәндер бойынша құзыреттілігін дамытуды жобалайды. Осыған байланысты, оқыту сапасын арттыру үшін сапалы білімге жеткізетін базалық және түйінді құзыреттерге уәжді арттыруды және дамытуды қамтамасыз ететін деңгейлік сипаттағы қосымша тапсырмаларды құрастыру қажет.

Сондай-ақ кіріктіру білім беру процесін жандандырады, материалды меңгеруде қосарланушылықты жояды, оқу уақытын үнемдейді, шаршаудан құтқарады, ойлауды болашаққа бағыттайды және оқу үшін қолайлы жағдай жасайды. Сонымен қатар, ол білім алушылардың ғылыми білім деңгейлерін арттыруға, логикалық ойлауын және олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Құндылықтарды жүзеге асыру жөнінде ұсынымдар

Тәрбиелеу мазмұнын жетілдіруді, білім алушылардың ортадағы іс-әрекетінің

барлық түрлерін тәрбиелеу сипатын қамтамасыз етуді, жұмыс түрлерін жаңартуды төмендегі жұмыс түрлері арқылы іске асыруға болады:

- патриоттық тәрбие;
- мәдени мұраларды зерттеу, оларды іс-шаралар жоспарына енгізу;
- іс-шараларға қатысу;
- мәдени орталықтарға бару;
- ата-аналар қоғамдастығын тарту.

Құндылықтарды іске асыру бойынша мұғалімдерге көмекке Академия сайтында төмендегі әдістемелік құралдар ұсынылған:

- «Саналы азамат»: Оқушының білім алуы мен кәсіби дамуының жеке бағыты әдістемелік ұсынымдар;

- «Тәрбиелік іс-шара»: алға қойылған мақсатқа жету деңгейінің өлшеу критерийлері (бәсекелік қабілет; прагматизм; ұлттық бірегейлікті сақтау; білімнің салтанат құруы; Қазақстанның революциялық емес эволюциялық дамуы; сананың ашықтығы») әдістемелік ұсынымдары;

- «Мектеп оқушысының кітап оқу іс - әрекеті» әдістемелік ұсынымдары;

- «Ұлттық қазына»: мұражайлардағы «жанды» сабақтар әдістемелік ұсынымдары;

- «Қазақстандағы балалар мен жасөспірімдер қозғалысы: тәжірибе, бастамалар, әлеуметтендіру» («Жас Ұлан», «Ұлы Дала скауттары», жас патриоттар академиясы және т.б.) әдістемелік ұсынымдары;

- «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру аясында жалпы білім беретін ұйымдарда өлкетанулық жұмыстарды жетілдіру әдістемелік ұсынымдары.

Оқулықтар мен ОӘК апробациясы оқулық мазмұнының МЖМБС талаптарына, үлгілік оқу жоспарларына, үлгілік оқу бағдарламаларына, оқу-әдістемелік материалдардың сапасына сәйкестігін бағалауды, білім беру процесін ұйымдастыруда проблемалар мен қиындықтарды анықтауды, сондай-ақ оқу ресурстарын жетілдіру үшін ата-аналардың ұсыныстарын есепке алу мақсатында олардың пікірлерін анықтауды көздейді.

Апробация қорытындылары:

- білім беру процесін;

- оқу бағдарламалары мен оқу жоспарларының құрылымы мен мазмұнын;
- критериалды бағалау жүйесін;
- оқу-әдістемелік кешендерді;
- мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламаларына жаңартудың өзекті мәселелерін кіріктіруді;
- білім берудің жаңа стандарттарына көшу жағдайында мектеп басқаруын *жетілдіру мақсатында ұсыныстарды негіздеу үшін пайдаланылатын болады.*

Жаңартылған оқу бағдарламалары мен оқулықтарды, бағалаудың жаңа жүйесін пайдалануда прогрессивті өзгерістер болғанымен, бүгінгі күні білім беру мазмұнын жаңартуды тиімді енгізуге кедергі келтіретін кемшіліктер де кездеседі.

Сонымен, қатар мұғалімдердің сабақтарына қатысу нәтижесі көптеген проблемаларды көрсетіп отыр, олардың ішінде, әсіресе, сабақта қалыптастырушы бағалаудың дұрыс жүргізілмеуі маңызды болып табылады.

Бүгінгі таңда білім алушылардың оқу жетістіктерін жаңаша бағалау қажеттілігі туындап отыр, өйткені ойлаудың қазіргі стилі дәлелді диалог жүргізе алуды, өз нанымдарын қорғауды, шешім қабылдау білігін, ғылыми дүниетанымға сенімділікті, білім мен ғылымды дамытуда адами өркениеттің басты мақсаттарын түсінуді және ұмтылысын талап етеді.

Сондықтан жеке пән мұғалімдеріне арналған әдістемелік ұсынымдарда сабақта қалыптастырушы бағалау жұмыстарын жүргізу бойынша көбірек түсінік беру ұсынылады.

Апробация мәліметтері бойынша мұғалімдер мектеп мұғалімдеріне арналған әдістемелік ұсынымдаманың мазмұнын кейбір тапсырмалардың орындалу әдістемесін көрсету арқылы толықтыру өтінішін білдірген.

Бұл білім мазмұны жаңартылған бағдарламалар бойынша жұмыс істейтін мұғалімдердің тәжірибесі бойынша әдістемелік көмек қажет екенін көрсетеді.

Демек, мұғалімдерге арналған әдістемелік ұсынымдарға оқу материалының күрделі бөлімдері бойынша, жоғары қиындықтағы есептерді шешуді түсіндіру жұмыстарын және т. б. енгізу ұсынылады.

Жаңартылған оқу бағдарламалары негізінде әзірленген жаңа оқулық жеке тұлғаның функционалдық қасиеттерін дамытуға ықпал етуі тиіс.

Барлық тұжырымдарды ескере отырып, оқулықтар мен ОӘК құрылымы мен мазмұнын жетілдіру үшін авторлар мен баспаларға келесі ұсынымдарды ұсынамыз:

- логикалық және сыни тұрғысынан ойлау, шығармашылық қабілеттерін;
- коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және сауатты жеткізу, баспалар мен электрондық құралдарды қоса алғанда, ақпаратты түрлі дереккөздерден пайдалану қабілеттерін;

– өз бетінше жұмыс істеу, жауапкершілік, бастамашылық, табандылық, шыдамдылық және төзімділік сияқты, өз бетінше, командада жұмыс істеу үшін де қажетті жеке қасиеттерін;

– оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалармен толықтыру қажет.

Авторларға ұсыныстар

✓ Оқу материалдарының жүйелілігі (тақырып мәтіні ішіндегі/тақырыптар арасындағы логиканың сақталуы, оқу процесін ұйымдастыру принциптерімен келісімділігі);

✓ Пәнішілік және пәнаралық байланыстар принциптерінің сақталуы;

✓ Қазақстандық контенттің мазмұнында: Қазақстан Республикасының табиғи, тарихи-мәдени, экономикалық және технологиялық ерекшелігі мен жетістіктерінің көрініс табуы;

✓ Мазмұнның білім алушылардың кәсіптік бағдарына бағытталуы;

✓ Ұлдар мен қыздардың іс-әрекетін көрсететін жағдайларды есепке алу және теңгерімділік;

✓ Оқу мазмұнын тиімді меңгеруді қамтамасыз ететін есептер, тапсырмалар, жаттығулар, көрнекі-иллюстрациялық материалдар жүйесі;

✓ Жеке оқыту мүмкіндіктері мен сараланған тәсілді іске асыру;

✓ Білу, түсіну, қолдану, талдау, синтез, бағалау және салыстыру тапсырмаларының болуы;

✓ Функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға және дамытуға, білім алушылардың жеке және топтық оқу іс-әрекетіне және оқу процесіне қатысушылар арасындағы коммуникацияға арналған сұрақтар, тапсырмалар, жаттығулардың ұсынылуы;

✓ оқу, шығармашылық, практикалық, жобалық, зерттеушілік тапсырмалар; модельдеу және өз бетінше орындауға арналған тапсырмалардың ұсынылуы;

✓ оқушының ақпарат көздерімен (кестелермен, карталармен, схемалармен, фотосуреттермен, кестелермен, диаграммалармен және т.б.) және электрондық ақпараттық ресурстармен жұмыс жасау дағдысын дамытуға арналған сұрақтар, тапсырмалар мен жаттығулар жүйесінің ұсынылуы;

✓ оқытудың бейіндік бағытын таңдауға және білім алушылардың кәсіптік бағдарлануына ықпал ететін пәнді тереңдетіп оқытуға білім алушының қызығушылығын қалыптастыру.

Баспаларға ұсыныстар

✓ оқулыққа оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу;

✓ мұқабадағы, форзацадағы иллюстрациялар оқу пәнінің ерекшеліктерін, иллюстрациялардың оқу мазмұнын меңгерудің мақсаттары мен міндеттеріне, білім алушылардың жас психологиялық ерекшеліктеріне сәйкестігін көрсетеді;

✓ иллюстрациялар сапасын арттыру (бір стиль: сұлбалар/сызбалар сызықтарының қалыңдығы мен ашықтығы, шрифт өлшемі бойынша;

скриншоттар, фотосуреттер, сызбалар мен суреттер бір бағдарламада орындалуы тиіс);

✓ оқулықтың эстетикалық ресімделуі; оқулық пішіні, мөлшері мен салмағы; оқу ақпараттары үшін маңызды немесе қажетті бөлімдер, параграфтар қаріптерінің анықтығына назар аудару.

Қорытынды

Қазіргі уақытта білім берудің негізгі мақсаты-қоршаған әлеммен өзара әрекеттесуге, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға дайын бәсекеге қабілетті тұлғаны дамыту.

Қазіргі әлемде білім берудің барлық салаларда прогресті қамтамасыз ететін қоғамның стратегиялық ресурсы ретіндегі рөлі жүйелі өзгерістерді талап етеді. Мектеп білім берудің негізгі және ең ұзақ сатысы ретінде білім берудің жаңа сапасын қамтамасыз етудің негізгі буыны болып табылады, оған әрбір азаматтың және жалпы қоғамның одан әрі өмірлік табыстылығы тәуелді болады.

Қазіргі уақытта дайын білімді игеру және жалпылау мақсатқа айналмайды, бірақ адамның интеллектуалды дамуының бір құралы болып табылады, бірақ қажетті ақпаратты өз бетінше алуға, проблемаларды бөліп көрсетуге және оларды шешу жолдарын іздеуге, алған білімдерін сыни тұрғыдан талдай білуге және оларды жаңа міндеттерді шешу үшін қолдануға үйрету білім мазмұнын жаңартудың нәтижесі болып табылады.

Апробация білім беру жүйесінің бір бөлігі болып табылады, ол алынған нәтижелерді ескере отырып, оқу бағдарламаларының, жоспарлардың, оқулықтардың, ОӘК келешегін болжау және жетілдіру үшін ақпаратты жинау, сақтау, талдау және пайдалану арқылы білім беру процесінің сапасын үнемі бағалауы тиіс.

Әдістемелік ұсынымдарда білім беру мазмұнын жаңарту шеңберінде 1-11 сыныптарға арналған оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу сапасын жақсарту бойынша практикалық ұсынымдар ұсынылған.

Ұсынылып отырған материал білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында оқулықтар мен ОӘК-ні одан әрі жетілдіру үшін негіз болады.

Қазіргі уақытта білім берудің негізгі мақсаты-қоршаған әлеммен өзара әрекеттесуге, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға дайын бәсекеге қабілетті тұлғаны дамыту.

Қазіргі әлемде білім берудің барлық салаларда прогресті қамтамасыз ететін қоғамның стратегиялық ресурсы ретіндегі рөлі жүйелі өзгерістерді талап етеді. Мектеп білім берудің негізгі және ең ұзақ деңгейі ретінде білім берудің жаңа сапасын қамтамасыз етудің негізгі буыны болып табылады, оған әрбір азаматтың және жалпы қоғамның одан әрі өмірлік табыстылығы тәуелді болады.

Білім алушылар мен олардың ата-аналарының білім беру процесіне әрбір қатысушының толыққанды, жеке қажеттіліктерін қанағаттандыратын білім алу құқықтарын қамтамасыз ету үшін жағдай жасау маңызды.

Жаңартылған білім беру үдерісінде оқытудың түрлері мен әдістерінің әртүрлілігі көрсетілетін білім беру қызметінің сапасы туралы объективті ақпаратпен сүйемелденуі тиіс, оны білім алушылардың жетістіктерін бағалау процесінде анықтауға болады.

Бұл өзгерістер түбірлі және мағыналы болды, сондықтан тіл оларды "оқытуды" мұғалімнің "оқытуына" және сөзсіз басымдық берілген білім алушыны "оқытуға" бөлді.

Білім беру стратегиясының жетекші векторлары өмір бойы білім беру болды, оның бастамашысы білім алушы, оқытудың белсенді сипатымен тығыз байланысты құзыреттілік тәсіл.

Толығымен жана білім беру стратегиясы ағылшын білім беру жүйесі тұжырымдайтын ұранмен көрінеді: "оқуды бақылауды өз қолыңызға алыңыз".

Қазіргі уақытта білім беру сапасы мәселелеріне әлемдік білім беру кеңістігінде де, Қазақстанның білім беру жүйесінде де үлкен көңіл бөлінеді. Осыған байланысты жаңа білім беру стандарттарына көшу және білім беру сапасын арттыру процесі барған сайын өзекті бола түсуде.

Осыған байланысты 1-11 сыныптарда білім берудің жаңа стандарттарын енгізуге жүргізілген мониторинг оқу бағдарламаларының, оқулықтар мен ОӘК сапасын, сондай-ақ оқыту проблемаларын диагностикалау мен жетістіктердің өлшеу құралына айналған критериалды бағалау жүйесінің тиімділігін бағалауға, білім беру мазмұнын жаңартуда мұғалімнің дайындық деңгейін, білім алушылардың жаңа білім беру бағдарламасын қабылдау деңгейін, білім беру сапасын анықтауға, оқыту стратегиясы мен тактикасы бойынша түбегейлі шешімдер қабылдауға мүмкіндік берді.

Осылайша, жаңа стандарттарды, оқу бағдарламалары мен жоспарларын және ОӘК және бағалаудың жаңа жүйесін енгізу бойынша мониторинг жүргізудің өзектілігі білім берудің қазіргі заманғы стратегиялық міндеттерімен, халықаралық стандарттар мен білім беру сапасына қойылатын қазіргі заманғы талаптарды ескере отырып, білім беру деңгейін арттыру қажеттілігімен, оқыту нәтижелерінің объективтілігі мен қазақстандық мектеп түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету мақсатында білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаумен айқындалады.

Мониторинг нәтижелерін талдау оқу бағдарламалары мен оқулықтарды, білім сапасын бағалау және мониторингтеу жүйесін жетілдіру үшін перспектива береді.

Білім алушылардың оқу-танымдық іс-әрекетін басқару мұғалімнен зияткерлік және дене күшін, жоғары педагогикалық шеберлікті, кәсіпқойлықты, оқыту мен тәрбиелеудің әдістерін, тәсілдері мен құралдарын таңдауда икемділікті талап етеді. Осыған байланысты, аталған әзірлеме білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында оқу процесін тиімді және нәтижелі ұйымдастыру жөніндегі құнды ұсынымдарды қамтиды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 25 сәуірдегі №327 қаулысымен бекітілген «Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» (ББ МЖББС).

2. «Білім берудің тиісті деңгейлеріндегі білім берудің МЖМБС бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 13 мамырдағы №292 қаулысымен бекітілген «Негізгі және жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты».

3. «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы». Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылы 1 қарашада № 17669 болып тіркелді.

4. «Қазақстан Республикасында бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 4 қыркүйектегі №441 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылы 5 қыркүйекте № 17338 болып тіркелді.

5. «Қазақстан Республикасында бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы 5 мамырдағы №205 бұйрығы.

6. «Жалпы білім беру ұйымдары үшін жалпы білім беретін пәндер, таңдау курстары және факультативтер бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы». Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығы. Өзгерістер мен толықтырулар Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 8 сәуірдегі №226 бұйрығымен енгізілді.

7. «Жалпы білім беру ұйымдары үшін жалпы білім беретін пәндер, таңдау курстары және факультативтер бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы». Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығы. Өзгерістер мен толықтырулар Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2017 жылғы 25 қазандағы №545 бұйрығымен енгізілді.

8. «Жалпы білім беру ұйымдары үшін жалпы білім беретін пәндер, таңдау

курстары және факультативтер бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы». Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығы. Өзгерістер мен толықтырулар Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2017 жылғы 27 шілдедегі №352 бұйрығымен енгізілді.

9. Система критериального оценивания учебных достижений учащихся. Методическое пособие. – Астана: НАО им. И. Алтынсарина, 2013. – 80 с.

10. Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінің 2,5, 7-сыныптарында жаңартылған білім мазмұнын енгізу процесінің мониторингі. Аналитикалық материалдар. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018. – 544 б.

11. Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінің 3, 6, 8-сыныптарында жаңартылған білім мазмұнын енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдама. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018. – 544 б.

12. «Жаңартылған білім мазмұнының МЖМБС сәйкес 9-10-сыныптарға арналған оқулықтар және ОӘК апробациясының қорытындылары бойынша әдістемелік ұсынымдар» Әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2019. – 288 б.

13. «Жаңартылған білім мазмұнының МЖМБС сәйкес 11-сыныпқа арналған оқулықтар және ОӘК апробациясының қорытындылары бойынша әдістемелік ұсынымдар» Әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020. – 160 б.

МҰҒАЛІМДЕРІ ҮШІН САУАЛНАМА

Құрметті респондент!

Сауалнама анонимді. Сіздерге өтініш: сұрақтарды мұқият оқыңыз және бағандарды ұқыпты толтырыңыз.

I бөлім. ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР.

1. Келесі мәліметтерді көрсетіңіз:

Біліміңіз	Сіздің еңбек өтіліңіз:	Санатыңыз («+» қойыңыз)				БАҰО «Өрлеу» курстары (мерзімі, атауы)	«НЗМ» ДББҰ курстары (мерзімі, атауы)
		жоғары	I	II	Санаты жоқ		

II бөлім. БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ

1. Бағаналарға ұсынылған жауаптардың балдарын қойып шығыңыз: 2 балл – толық байқалады, 1 балл – ішнара байқалады, 0 балл – байқалмайды.

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пайымдау	пән									
	Қазақ тілі	Әдебиеттік оқу	Рус.яз. (Я2)	Ағыл.тіл	Матем	Жаратылыстану	Дүниетану	Музыка	Көркем еңбек	Дене шын.
Менің пәнім бойынша жаңа бағдарлама менің білім алушыларымның басым көпшілігіне қызықты										
Пән бойынша бағдарлама менің білім алушыларымның басым көпшілігінің жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді										
Оқу мақсаттарының саны оптималды										
Пән бойынша бағдарлама мазмұны практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған										

Ұсынылған орта мерзімді жоспарлардың мазмұны бағдарламаның мақсаттарына сәйкес келеді										
Орта мерзімді жоспарлардың мазмұнында қазақстандық компонент көрініс тапқан										

2. Сіздің білім алушыларыңыз үшін жаңа оқу бағдарламасының басымдығы неде?

Пайымдауларды екі баллдық шкала бойынша бағалаңыз: 2 балл – толық байқалады, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды.

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пайымдау	пән									
	Қазақ тілі	Әдебиеттік оқу	Рус.яз. (Я2)	Ағыл.тіл	Матем	Жаратылыстану	Дүниетану	Музыка	Көркем еңбек	Дене шын.
Кең спектрлі дағдыларды дамытуға бағытталған										
Сын тұрғысынан ойлауды дамытады										
Оқу мақсаттары қисынды құрылған										
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыс үшін мүмкіндік береді										

3. Қиындық тудырған оқу мақсаттарының кодын көрсетіңіз. (тек 1-жартыжылдық бойынша)

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пән	Оқыту мақсаттарының коды
Қазақ тілі	
Әдебиеттік оқу	
Рус.яз (Я2)	
Ағылшын тілі	
Математика	
Дүние тану	
Жаратылыстану	
Музыка	
Көркем еңбек	
Дене шынықтыру	

ІІІ бөлім. ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫ

1. Бағдарлама отбасылық құндылықтарды қалыптастыруға мүмкіндік береді ме?

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пән	Толық мүмкіндік береді (2 балл)	Жартылай мүмкіндік береді (1 балл)	Мүмкіндік бермейді (0 балл)
Қазақ тілі			
Әдебиеттік оқу			
Рус.яз (Я2)			
Ағылшын тілі			
Математика			
Дүние тану			
Жаратылыстану			
Музыка			
Көркем еңбек			
Дене шынықтыру			

2. Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға мүмкіндік береді ме?

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пән	Толық мүмкіндік береді (2 балл)	Жартылай мүмкіндік береді (1 балл)	Мүмкіндік бермейді (0 балл)
Қазақ тілі			
Әдебиеттік оқу			
Рус.яз (Я2)			
Ағылшын тілі			
Математика			
Дүниетану			
Жаратылыстану			
Музыка			
Көркем еңбек			

Дене шынықтыру			
----------------	--	--	--

3. Бағдарлама өз халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін түсінуді қалыптастыруға мүмкіндік береді ме?

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пән	Толық мүмкіндік береді (2 балл)	Жартылай мүмкіндік береді (1 балл)	Мүмкіндік бермейді (0 балл)
Қазақ тілі			
Әдебиеттік оқу			
Рус.яз (Я2)			
Ағылшын тілі			
Математика			
Дүниетану			
Жаратылыстану			
Музыка			
Көркем еңбек			
Дене шынықтыру			

4. Бағдарлама еңбек дағдыларын және өзіне-өзі қызмет ету дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді ме?

Назар аударыңыз! Сіз жүргізбейтін пәндердің атауын сызып тастап, балл қоймаңыз.

Пән	Толық мүмкіндік береді (2 балл)	Жартылай мүмкіндік береді (1 балл)	Мүмкіндік бермейді (0 балл)
Қазақ тілі			
Әдебиеттік оқу			
Рус.яз (Я2)			
Ағылшын тілі			
Математика			
Дүние тану			
Жаратылыстану			
Музыка			

Көркем еңбек			
Дене шынықтыру			

IV бөлім. ОҚУЛЫҚТАР ЖӘНЕ ОӘК

Назар аударыңыз! Пікір әр пән бойынша жеке-жеке толтырылады.

Оқулықтың атауы _____

Баспа _____

1. Оқулықтың мазмұны мен құрылымы

(пайымдауларды екі баллдық шкала бойынша бағалаңыз: 2 балл- толық байқалады, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды)

Пайымдау	балл		
	2	1	0
Оқулық құрылымының талаптарға сәйкестігі (мазмұны, кіріспе, мәтіндер, суреттер, бақылау сұрақтары және тапсырмалары, шартты белгілерді, сигналдар-символдарды қолдану)			
Бөлімдер бойынша оқу материалы көлемінің оптималдығы			
Білім алушылардың психологиялық ерекшеліктеріне оқу материалының сәйкестігі			
Оқу материалын баяндау логикасы (тақырыптардың, бөлімдердің сабақтастығы)			
Оқулық мазмұнында қазақстандық компоненттің көрініс табуы			

2. Оқу материалының әдістемелік жағы

(пайымдауларды екі баллдық шкала бойынша бағалаңыз («+» қойыңыз): 2 балл – толық байқалады, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды; міндетті түрде ескертулермен дәлелдеңіз)

Пайымдау	балл		
	2	1	0
Білім алушылардың жас ерекшелігіне оқу тапсырмаларының сәйкестігі			
Зерттеу сипатындағы тапсырмалардың болуы			
Дамытушы, үйретуші, тәрбиелеуші тапсырмалардың болуы			
Оқулықтың практикалық бағыттылығы			

3 Оқу материалын баяндау тілі мен стилі

(пайымдауларды екі баллдық шкала бойынша бағалаңыз («+» қойыңыз): 2 балл – толық байқалады, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды; міндетті түрде ескертулермен дәлелдеңіз)

Пайымдау	балл		
	2	1	0
анықтығы, нақтылығы, мәнерлілігі			

фактологиялық қателердің болуы			
грамматикалық қателердің болуы			
стилистикалық қателердің болуы			

Сабақты бақылау парағы

Сабақты бақылау парағын толтырыңыз. Пікіріңіз бен дәлелдеріңізді белгілегеннен кейін нәтижелерді деңгейлерге сәйкес қою керек: «жоғары» -1, «орташа»-2, «төмен»-3.

Күн және мерзімі	
Сынып	
Пән	
Оқытылу тілі	
Сыныпта білім алушылардың саны	
Сабаққа қатысқандардың саны	
Бақылаушы	

Сабақты бақылау парағын толтырыңыз. Пікіріңіз бен дәлелдеріңізді белгілегеннен кейін нәтижелерді деңгейлерге сәйкес қою керек: «жоғары» -3, «орташа»-2, «төмен»-1.

Мұғалімнің жұмысын қадағалап отыру	Бақылаушылардың коментарийлері	
		Жақсартуды талап ету
Педагогикалық тәсілдерді жүзеге асыру		
А) Білім алу ортасы (психологиялық климат, сыныптағы қауіпсіздік)		
Б) Сабақты ұйымдастырудың формасын таңдаудың мақсаттылығы		
В) Оқу қызметінің оқу мақсаттарына сәйкестігі		
Г) Белсенді оқыту әдістерін қолдану (білім алушылардың ойлау белсенділігін арттыру)		
1. Мұғалім сабақ басында білім алушыларды жұмыс істеуге ынталандыру үшін сұхбаттасады		
2. Мұғалім оқушыларға сұрақтар қояды және сабақтың әрбір сатысында жауап алады		
3. Мұғалім барынша көп балаларды сұхбаттасуға тартады		
4. Сұрақтың сапасы диалог ретінде дұрыс қойылуы		
Д) Сыныптағы топтық жұмыстарды ұйымдастыру		
1. Топтық және жұптық оқыту формаларын қолданудың ұтымдылығы		
2. Тапсырмалар беру сапасы және топтарға тапсырмаларды дұрыс қойылуы		
3. Топтардағы жұмыс ұйымдастырудың сапасы		
4. Оқушылардың топтық жұмысының бағалау критерийлерінің сапасы		

Е) Оқу материалдарының қол жетімділігі		
И) Білім алушылардың жас және жеке ерекшеліктерінің есебі		
<i>1. Оқушылардың ауызша сөйлесу стилі олардың жасына және даму аймағына сәйкес келеді</i>		
<i>2. Сабақтың қарқыны оқушылардың жасына және олардың даму аймағына сәйкес келеді</i>		
<i>3. Жұмыстың түрі барлығын қатысуға тартады</i>		
К) Білім алушылардың қажеттілік есебі (дифференциация)		
Л) Білім алушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту		
<i>1. Оқу мәселесін қалыптастыру қабілеті</i>		
<i>2. Сабақ барысында оқу материалдарын сыни ойлауды ынталандыру</i>		
<i>3. Оқушылардың сыни ойлауды ынталандыру әдістемелерін игеру</i>		
М) Білім беру мақсаттары мен тәрбие аспектілері арасындағы байланысты жүзеге асыру		
Білім алушылардың қызметін фокустық бақылау		
Оқушылардың оқу іс-шараларына белсенді қатысуы		
Білім алушылар ұсынылған тапсырмаларды орындауға шамалары келе ме?		
Білім алушылар сабақта не болып жатқанын бағалап рефлексия жасайды		
Ресурстарды пайдалану		
Ресурстарды қамтамасыз ету және оларға қол жетімділігі (АКТ, кеңсе тауарлары, оқу құралдары және оқу үрдісін ұйымдастыруға т.б ресурстар)		
Мұғалім ОӘК-ді ұсынылған әдістемелік ұсыныстарды сабақта пайдаланады		
Оқушылар оқулықта келтірілген мәтіндердің мағынасын түсінеді		
Оқушылар оқулықтарда көрсетілген тапсырмаларды түсінеді		
Оқушылар жұмыс дәптеріндегі көрсетілген тапсырмаларды түсінеді		
Сабақта кері байланыс		
Мұғалім білім алушылардың жетістіктері мен нәтижелері туралы ескертеді және түсіндірді		
Оқушылар оқу үрдісіндегі мұғалімнен (қандай формада, оқытудың қандай кезеңінде) кері байланыс алады?		
Құндылықтарды жүзеге асыру		
Оқу үдерісінде «Мәңгілік ел» ұлттық идеясының құндылықтары көрсетіле ме? (азаматтық теңдік, еңбекқорлық, адалдық, білім мен білім табыну, төзімділік, адалдық пен патриотизм)		

ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ КАРТАЛАР
Ақпарат ағымын өңдеу

Облыс атауы _____

I бөлім. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ

ТК-БДӨ-1.1. Білім деңгейі, тәжірибесі және біліктілік санаттары туралы ақпарат

Респонденттердің жалпы саны		Білімі		Жұмыс тәжірибесі			Санаты			
		жоғары	жоғары емес	3-жылға дейін	5-жылға дейін	5-жылдан жоғары	Жоғары	I	II	санатсыз
бастауыш сынып мұғалімдері										
пән мұғалімдері										
Барлығы										

ТК- БДӨ -1.2. Біліктілікті арттыру курстарын аяқтау туралы ақпарат

Респонденттердің жалпы саны	оның ішінде білім мазмұнын жаңарту бойынша курстардан өтті			
	БАҰО «Өрлеу» бойынша		АОО «НЗМ» бойынша	
	курстың атаулары	Респонденттер саны	курстың атаулары	Респонденттер саны
	«Бастауыш сыныптар» Жаңартылған мазмұнына арналған бағдарлама			
	«Қазақ тілі мен әдебиеті» жаңартылған мазмұны бойынша бағдарлама (қазақ тілінде оқытпайтын мектептер үшін)			
	«Орыс тілі мен әдебиеті» жаңартылған мазмұны бойынша бағдарлама (орыс тілінде оқытпайтын мектептер үшін)			
	«Ағылшын тілі» жаңартылған мазмұнына арналған бағдарлама			
	«Дене шынықтыру» жаңартылған мазмұнына арналған бағдарлама			
	«Көркем еңбек» жаңартылған мазмұнына арналған бағдарлама			
	«Музыка» жаңартылған мазмұнына арналған бағдарлама			
	БАРЛЫҒЫ			

II бөлім. БІЛІМ МАЗМҰНЫ

Пән атауы _____

ТК-БДӨ-2.1. Бағдарламаның жалпы бағасы

Бекіту	Барлық респонденттер	Ұпай берген респонденттер саны		
		2 ұпай	1 ұпай	0 ұпай
Пән бойынша жаңа бағдарлама менің көптеген оқушыларыма қызықты				
Пән бойынша бағдарлама менің көптеген оқушыларымның жас ерекшелігіне сай келеді				
Оқу мақсаттарының саны оңтайлы болып табылады				
Бағдарлама мазмұны білім алаушылардың практикалық дағдыларын дамытуға бағытталған				
Ұсынылған орта мерзімді жоспарлардың мазмұны бағдарламаның мақсаттарына сәйкес келеді.				
Орта мерзімді жоспардың мазмұны қазақстандық компонентті көрсетеді				
БАРЛЫҒЫ				

Пән атауы _____

ТК-БДӨ-2.2. Сіздің оқушыларыңыз үшін жаңа оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары қандай?

Бекіту	Барлық респонденттер	Ұпай берген респонденттер саны		
		2 ұпай	1 ұпай	0 ұпай
Keң ауқымды дағдыларды дамытуға бағытталған				
Сыни ойлауды дамытады				
Оқу мақсаттары логикалық түрде ұйымдастырылған				
Оқушылар тәжірибелік жұмыс үшін мүмкіндіктер береді				
БАРЛЫҒЫ				

ТК-БДӨ-2.3. Қиындықтар туғызған оқыту мақсаттарының кодтары

Пән атауы	Оқу мақсаттарының коды (жиі қайталанатын оқу мақсаттарының кодтары көрсетіледі)

III бөлім. ТӘРБИЕЛІК ЖҰМЫС

Пән атауы _____

ТК-БДӨ-3

Сұрақ	Барлық	Ұпай берген респонденттер саны

	респонденттер	2 ұпай	1 ұпай	0 ұпай
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды қалыптастыруға ықпал ете ме?				
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?				
Бағдарлама өзінің жеке және басқа халықтарының дәстүрлерін түсінуге үлес қосады ма?				
Бағдарлама дағдыға және өз-өзіне қызмет көрсетуге көмектеседі ме?				
Барлығы				

IV Бөлім. ОҚУЛЫҚТАР ЖӘНЕ ОӘК

Пән атауы _____

Баспа _____

ТК- БДӨ -4.1. Оқулықтың құрылымы мен мазмұны

Сұрақ	Барлық респонденттер	Ұпай берген респонденттер саны		
		2 ұпай	1	0 ұпай
Оқулықтың құрылымын талаптарға сәйкестігі (мазмұны, кіріспе, мәтін, иллюстрациялар, бақылау сұрақтары мен тапсырмалары, дәстүрлі белгілерді қолдану)				
Оқу материалдары бөлімшелер бойынша көлемінің оңтайлығы				
Оқу материалдарын білім алушыларының психологиялық сипаттамаларына сәйкестігі				
Оқу материалын ұсыну логикасы (бөлімдердің сабақтастығы)				
Оқулықтың мазмұнына қазақстандық компоненттің көрсетілуі				
Барлығы				

ТК- БДӨ -4.2. Оқу материалының әдістемелік аспектісі

Сұрақ	Барлық респонденттер	Ұпай берген респонденттер саны		
		2 ұпай	1	0 ұпай
Білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқу тапсырмаларының сәйкестігі				
Тапсырмалардың зерттеу міндеттерінің болуы				
Даму, оқыту және тәрбиелеу тапсырмаларының болуы				
Оқулықтың практикалық бағыты				

Барлығы				
ТК- БДӨ -4.3. Оқу материалдарының тілі мен стилі				
Сұрақ	Барлық респонденттер	Ұпай берген респонденттер саны		
		2 ұпай	1	0 ұпай
Ашықтық, айқындық, мәнерлілік				
Грамматикалық қателердің болуы				
Стилистикалық қателердің болуы				
Нақты қателіктердің болуы				
Барлығы				

Облыстық білім басқарма координаторы _____

Ы.Алтынсарин ат. ҰБА қызметкері _____

Мазмұны

Кіріспе	3
1. Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингінің әдіснамасы	5
2. Жалпы орта білім беру ұйымдарында жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысын талдау	40
3. Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу қорытындысы бойынша әдістемелік ұсынымдар	66
Қорытынды	84
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	86
Қосымша	88

Введение

Основное назначение общего среднего образования – обеспечение основных ключевых компетентностей, позволяющих совершать осознанное профессиональное и гражданское самоопределение, а также удовлетворение индивидуальных образовательных потребностей. Будучи дифференцированным в соответствии с индивидуальными наклонностями ученика, образование должно быть различным по содержанию. Такой подход позволяет учитывать и сочетать в образовании потребности общества и максимальное развитие возможностей каждого обучающегося.

Современная школа – это школа объединенная целями и задачами, представляющая равные права для всех своих выпускников. Вместе с тем это единство сочетается с многообразием школ, гибкостью учебных планов и программ, разнообразием обучения и воспитания.

Для того, чтобы непрерывное образование стало реальностью, человек должен иметь необходимую основу, фундамент, на котором строится вся пирамида образования. Этот фундамент образования и культуры закладывает общеобразовательная школа. В этом ее особая роль, отсюда вытекают задачи ее совершенствования.

В 80-е годы XX-го века ведущие страны мира начали переход от знаниецентризма к практико-ориентированному образованию. Для того, чтобы подготовить школьника для жизни в таких условиях, уже недостаточно академических знаний, функциональных навыков, личностных компетенций и отношений. Необходимы абсолютно новые качества – метапознания, метакомпетенции.

По результатам международных исследований PISA в 2012 году казахстанские школьники заняли 63-е место из 65-ти по уровню читательской грамотности, 49 место – по математике.

В Обзоре среднего образования в Казахстане, проведенном ОЭСР в 2014 году, сделан вывод о том, что:

- академические предметы преподаются с упором на теорию,
- не уделяется должного внимания их возможному практическому приложению,
- в результате чего ученики не способны в достаточной мере эффективно применять и использовать полученные знания в нестандартных ситуациях.

В 2015-м году Комитет по образовательной политике ОЭСР начал реализацию нового проекта «Будущее образования и навыков: Образование-2030». ОЭСР исходит из того, что мир все больше сталкивается с ранее неизвестными глобальными вызовами, становится все более непредсказуемым и уязвимым. Передовые экономики требуют смены целей образования от «человека знающего» – к «человеку, способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться».

В отечественном образовании попытки отойти от традиционной системы обучения предпринимались неоднократно, но фрагментарное введение изменений накладывалось на старое содержание образования, что приводило к

перегруженности, интенсификации учебного процесса и передаче большого объема готовой информации, и до настоящего времени ученик продолжает оставаться пассивным «получателем» знаний, умений и навыков.

В целях интеграции в мировое образовательное пространство Республика Казахстан выбрала стратегический курс ориентации на стандарты мировой образовательной практики с учетом сохранения лучших традиций и стандартов отечественного образования. В связи с этим Министерство образования и науки Республики Казахстан с 2014 года проводит работу по реализации комплекса мероприятий, направленных на обновление содержания среднего образования.

В рамках реализации Государственной программы развития образования РК на 2011-2020 гг. и приоритетных направлений развития образования на 2014-2016 гг. Национальной академией образования имени Ы.Алтынсарина совместно с АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» была проведена работа по обновлению содержания среднего образования.

Школа в условиях обновления отличается тем, что учебные достижения имеют продуктивный характер, а учебный процесс характеризуется активной деятельностью самих учащихся по «добыванию» знаний на каждом уроке. В этих условиях ученик – субъект познания, а учитель выступает организатором познавательной деятельности учащихся. Надо достичь того, чтобы каждого школьника, вне зависимости от возраста и, что очень важно, вне зависимости от его успешности, воспринимали как личность. Для этого необходимо наиболее полное раскрытие способностей ученика, воспитание чувства собственного достоинства, свободы, гармонии отношений с окружающим миром. Именно в этом заключается педагогический аспект обновления содержания образования. Цели обучения становятся общими для ученика и учителя.

Внедрение обновленного содержания в школы Республики Казахстан в целях обеспечения качества образования сопровождалось мониторингом, который проводила Национальная академия образования им. И. Алтынсарина.

Целью мониторинга являлась оценка качества и эффективности внедрения Государственного общеобязательного стандарта начального образования обновленного содержания, а основное назначение мониторинга – дальнейшее усовершенствование всех элементов образовательной программы для внедрения в массовую школу

В данном мониторинге были исследованы учебные программы обновленного содержания образования по всем предметам; учебники и УМК; система критериального оценивания в условиях реального образовательного процесса; уровень комфортности обучающего процесса, что являлось одной из целей внедрения обновленного содержания образования.

В данном пособии подведены итоги мониторинга внедрения обновленного содержания образования, который проводился с 2015-2016 учебного года по 2019-2020 учебный год.

1. Методология мониторинга внедрения обновленного содержания образования

Методология – это организация деятельности по изучению какого-либо объекта. Организация деятельности подразумевает ее упорядочивание в единую систему, объединяющую характеристики деятельности, ее структуру и процесс осуществления.

Методология обновления содержания образования – это пересмотр структуры и содержания общеобязательных стандартов образования образовательной программы, подходов и методов обучения и воспитания, результатами внедрения которой является создание образовательной среды, благоприятной для гармоничного становления и интеллектуального развития личности, сочетающей в себе национальные и общечеловеческие ценности, умеющей проявлять функциональную грамотность и конкурентоспособность в любой жизненной ситуации.

Государственные общеобязательные стандарты образования (ГОСО).

В сравнении с ГОСО-2012 стандарт обновленного содержания ориентирован на построение модели образования, основанной на результатах [1].

В рамках обновления содержания образования в начальной школе при сохранении в школьном обучении фундаментальности образования предполагается:

- смещение акцентов с обучения, направленного на передачу фактологического материала, имеющего энциклопедический характер, на обучение способам получения информации;
- социализацию личности, понимаемую как способность к сотрудничеству и самостоятельности;
- формирование умения самостоятельно добывать, анализировать, структурировать и эффективно использовать информацию; развитие способности к творческому использованию полученных знаний;
- внедрение критериальной системы оценивания.

Особенностью стандарта начального образования является:

- сочетание академической и практической направленности образования, предусматривающее усвоение учащимися основ теоретических знаний и развитие умений применять полученные знания для решения задач прикладного характера;
- развитие навыков широкого спектра (функциональное и творческое применение знаний, критическое мышление, применение различных способов коммуникации, в том числе языковых навыков, умение работать в группе и индивидуально и др.);
- реализация политики трехязычного образования.

Особенностью стандарта начального образования является введение нового учебного предмета – «Естествознание» (1-4 классы). Содержание его призвано обеспечить элементарный уровень научных знаний в рамках системы «Человек – Природа»; он направлен на развитие природной любознательности

учащихся, формирование научного понимания и видения окружающего мира. Учебный предмет «Естествознание» является пропедевтическим курсом к изучению самостоятельных учебных предметов «Биология», «Физика» и «Химия» на последующих уровнях образования, а также закладывает основы исследовательских навыков, важных для любой отрасли знаний.

Так в государственном общеобразовательном стандарте образования прописаны следующие ожидаемые результаты по завершении начального образования обучающийся по предмету «Естествознание»:

1) знает планеты Солнечной системы и их особенности; основные естественнонаучные понятия о Земле и ее природе, Вселенной; методы научного познания: наблюдение, эксперимент, опыт; основы техники безопасности при планировании и проведении исследований; правила поведения при стихийных природных явлениях; жизненный цикл человека, растений, животных и грибов; особенности строения и расположения основных органов человека, растений, животных и грибов и их функции; классификацию растений, животных и грибов; основы процесса фотосинтеза; отдельные свойства света; некоторые физические силы и причины их возникновения; отдельные виды энергии; состав и свойства наиболее распространенных веществ на Земле; свойства различных тел и некоторые области их применения; основные виды полезных ископаемых и их значение, основные месторождения полезных ископаемых в Республике Казахстан;

2) понимает важность бережного отношения к окружающей среде и сохранения биоразнообразия на Земле; необходимость соблюдения личной гигиены; защитные функции организма; значение компонентов природы для живых организмов; особенности организмов как средств приспособления к окружающей среде; простые различия позвоночных и беспозвоночных животных; необходимость рационального использования природных ресурсов;

3) применяет отдельные методы исследования для изучения природных объектов, процессов и явлений; стандартные и нестандартные единицы измерения природных объектов, явлений и процессов; простые приборы для измерений некоторых характеристик природных объектов, процессов и явлений; соответствующую научную терминологию для объяснения проведенного исследования; знания о простых признаках видов растений и животных своей местности для составления их классификации;

4) анализирует причинно-следственные связи между компонентами природы; свойства материалов для определения возможностей их применения; животный и растительный мир определенной территории; схожие и отличительные черты разных сред обитания; данные собственных исследований и материалы из различных источников;

5) синтезирует полученные знания и навыки для планирования и проведения исследований объектов и явлений живой и неживой природы; информационные материалы в виде рисунков, схем, графиков, диаграмм, таблиц; идеи по вопросам охраны окружающей среды; имитационные и графические модели объектов, явлений и процессов микро- и макромира;

б) оценивает факторы развития и состояние природных объектов, явлений и процессов; деятельность человека и влияние научно-технического прогресса на состояние окружающей среды; влияние научно-технического прогресса на жизнедеятельность человека; соответствие полученных результатов собственного исследования сделанному прогнозу.

С первого класса введен учебный предмет «Цифровая грамотность», направленный на формирование навыков использования элементарных инструментов информационно-коммуникационных технологий, умений искать, выбирать, передавать информацию, проектировать объекты и процессы, применять простейшие методы работы с таблицами, схемами, графиками и диаграммами для анализа, интерпретации и представления данных.

Изучение данного предмета позволит на ранних этапах обучения прививать информационную культуру, чтобы дети могли свободно ориентироваться в информационной среде.

Изменено содержание предмета «Познание мира», который является пропедевтическим курсом общественно-гуманитарных наук. Не с основной школы, а именно с первого класса ученик будет узнавать через рассказы, как формировался мир, и каково место человека в этом мире.

Ожидаемые результаты по завершении начального образования обучающийся по предмету «Познание мира»:

1) знает структуру, состав и функции семьи, школьного сообщества, где проходит повседневная жизнь обучающегося; основные социальные функции человека; первоначальные сведения о взаимосвязи «человек – общество»; понятия «безопасность», «здоровье» и их ведущие признаки; особенности личности, семьи, сообществ и общества в целом, их значение и роль в жизни человека; основные виды предметов обихода, их состав, свойства и источники; общие сведения о географии и истории Казахстана; основные традиции и фольклор народа Казахстана; роль и место Казахстана в мире; государственные символы Казахстана; общечеловеческие ценности; правила позитивного и дружеского общения, правила этикета, права и обязанности школьника, правила здорового образа жизни;

2) понимает свою гражданскую идентичность в форме осознания себя как юного гражданина Казахстана и свою принадлежность к определенному этносу; ценность семьи, малой родины и Отечества; ценности многоционального казахстанского общества; значение государственной символики Казахстана; нормы нравственного поведения человека в обществе; свою сопричастность к жизни школы, села, города, страны; значимость служения обществу; функциональные и структурные особенности разных типов населенных пунктов; важность соответствия мыслей, слов и поступков, ответственность за них; значение национальных традиций, обычаев; роль путешествий в жизни людей и развитии общества; значимость самопознания и саморазвития человека; содержание понятий "труд", "взаимопонимание", "жизнерадостность", "оптимизм", "доброжелательность", "щедрость", "великодушие", "патриотизм", "творчество" и их значимость; необходимость

ведения здорового образа жизни; значение природы как источника жизни; важность бережного отношения к природе;

3) применяет методы познания для изучения общественных процессов и явлений, выполнения учебных заданий и работ творческого, познавательного, исследовательского, проектировочного характера; личный опыт и знания в сфере путешествий, простых финансовых отношений; знания о здоровом образе жизни, личной гигиене, питании и режиме дня; элементарные знания в оказании первой доврачебной помощи; собственный и общественный опыт в адаптации к окружающему миру; правила этикета; правила общения для поддержания позитивных, дружеских взаимоотношений в семье и коллективе;

4) анализирует положение Казахстана в мире; роль и значение изучаемых общественных явлений и процессов в жизни людей; сходства и различия в культурно-обрядовых традициях народа Казахстана; факторы развития личности, семьи, школьного сообщества; значение основных ресурсов в жизнедеятельности человека; факторы здоровья и безопасности; проявления человеческих чувств и поступки людей, их причины и следствия; собственное эмоциональное состояние;

5) синтезирует знания и навыки для систематизации и классификации общественных явлений и процессов; знания и навыки для определения отдельных актуальных проблем общества; собственные решения для ориентации в пространстве (место), времени (хронология), социальной среде (общество); модели коммуникаций в семейной, межличностной и общественной сферах; собственные проекты по безопасности жизнедеятельности, организации путешествий; решения по собственному духовно-нравственному развитию;

б) оценивает собственное поведение и поступки окружающих людей с позиции нравственных норм; значимость семьи, общества, страны в жизни каждого человека; роль традиций и фольклора в современной жизни; значимость предметов потребления по степени значимости и стоимости; степень удовлетворенности своей работой на уроке; уровень своего прогресса в сфере межличностных, общественных и финансово-экономических отношений; собственное эмоциональное и физическое состояние; поведение людей с позиции общепринятых нравственных норм.

Введен интегрированный предмет «Художественный труд», соединяющий предметы «Трудовое обучение» и «Изобразительное искусство».

Уровневое обучение казахскому языку в школах с неказахским языком обучения, русскому языку в школах с нерусским языком обучения, английскому языку начинается с первого класса. Учебная программа при коммуникативном подходе обучения языка является тематической, а не основанной, как это всегда было, на грамматическом подходе. Тематический подход гарантирует, что учащимся будет представлен широкий спектр лексики как в нескольких предметных областях, так и в контексте, а не изолированные знания.

Были разработаны и утверждены постановлением Правительства РК от 13 мая 2016 года № 292 «Государственный общеобязательный стандарт основного

и общего среднего образования», применение которого направлено на:

1) повышение качества обучения и воспитания через достижение системы целей основного среднего образования, представленной в виде ожидаемых результатов обучения;

2) реализацию политики трехязычного образования посредством создания необходимых условий для организации образовательного процесса на казахском, русском и английском языках;

3) сочетание академической и практической направленности основного среднего образования, предусматривающее усвоение обучающимися основ теоретических знаний и развитие умений применять полученные знания для решения задач прикладного характера;

4) обеспечение поэтапного углубления предметных знаний и навыков с учетом возрастных возможностей обучающихся;

5) реализацию принципа единства обучения и воспитания, основанного на взаимосвязанности и взаимообусловленности ценностей образования и системы ожидаемых результатов обучения, которые определяют содержательную основу образовательного процесса;

6) обеспечение охраны здоровья детей, а также создание благоприятных условий для удовлетворения особых образовательных потребностей обучающихся и потребностей в получении дополнительных образовательных услуг;

7) обеспечение эквивалентности основного среднего образования в условиях разнообразия типов и видов организаций среднего образования;

8) поддержку и развитие инновационной практики в организациях образования;

9) организацию объективной оценки деятельности организаций образования по обеспечению качества образования [2].

В Стандарте основного среднего образования:

– определены ценности, цели и задачи основного среднего образования, отражающие современные реалии и ориентированные на тенденции развития общества;

– усилен воспитательный аспект, направленность на формирование духовно-нравственной личности;

– определены ожидаемые результаты «на выходе», представленные в виде навыков широкого спектра;

– в ожидаемых результатах по образовательным областям отражен деятельностный аспект, т.е. учащиеся «знают», «понимают», «применяют», «анализируют», «синтезируют», «оценивают». Наиболее важные предметные операции по таксономии Блума основываются на закономерностях познания и в отличие от традиционного триединства «знают», «понимают», «применяют» ориентированы на развитие функциональной грамотности школьников, на требования международных исследований PISA и TIMSS; обеспечена дифференциация предметов и содержания, характеризуемая для основного среднего образования и обеспеченная целостным восприятием окружающего мира, достигнутым на уровне начальной школы;

– обеспечено построение предметных программ с четкими ожидаемыми результатами, которые способствуют применению знаний на практике, проведению исследовательских и проектных работ;

– обеспечено право выбора предметов, направленных на развитие индивидуальных интересов, склонностей и способностей учащихся;

– продолжается внедрение трехязычного образования, усиливается коммуникативный аспект при обучении языкам (обучение речевой деятельности: аудирование, говорение, чтение, письмо);

– продолжается внедрение системы критериального оценивания учебных достижений, направленной на развитие ученика, повышение его интереса и мотивации к обучению.

На уровне основного среднего образования:

✓ в 5-6 классах изучается предмет «Естествознание»;

✓ введен интегрированный предмет «Художественный труд», соединяющий предметы «Технология» и «ИЗО»;

✓ «Физика», «Химия», «Биология», «География» будут изучаться одновременно с 7-го класса. Этим самым обеспечена непрерывность школьного естественнонаучного образования: устранен существующий разрыв, когда традиционно после изучения предмета «Естествознание» в 5-м классе предмет «Физика» начинал изучаться в 7-м классе, а «Химия» – в 8-м классе;

✓ с 5-го класса начинается параллельное изучение предметов «История Казахстана» и «Всемирная история». По ТУПу-2013 года изучение Истории Казахстана начинается с 5-го класса, а Всемирной истории – с 6-го класса. Но изучение истории отдельной страны без сформированной целостной картины исторического развития мира невозможно;

✓ интегрированы языковые предметы: «Казахский язык и литература» для школ с неказахским языком обучения и «Русский язык и литература» для школ с нерусским языком обучения. Коммуникативность в обучении второму и третьему языкам обеспечивается направленностью на развитие речевой деятельности в четырех ее видах: аудирование, говорение, чтение, письмо. Организация работы над речевыми навыками на основе литературных произведений гармонично соединяет освоение языкового материала и погружение в художественную литературу.

Так в государственном общеобязательном стандарте образовании прописаны следующие ожидаемые результаты по завершении основного среднего образования обучающийся по предмету «Казахский язык и литература» (для классов с неказахским языком обучения)/ «Русский язык и литература» (для классов с нерусским языком обучения):

1) аудирование:

обучающийся понимает основное содержание текста, а также функционально значимую смысловую информацию, отражающую намерения говорящего; извлекает специальную информацию из текста; понимает значение терминов и ключевых единиц текста по социально-бытовой, социально-культурной и учебно-познавательной сферам; оценивает содержание текста, различая факт и мнение; определяет основные проблемы в

текстах разных стилей и жанров; анализирует текст, раскрывая связи и отношения между фактами и явлениями, событиями, о которых идет речь в тексте; прогнозирует содержание высказывания по иллюстрациям/ключевым словам/ заголовку/ началу;

2) говорение:

обучающийся поддерживает диалог в рамках изучаемых тем, рассуждая, выражая собственное мнение и оценивая события, мнения и проблемы; строит монолог, используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию; анализирует и синтезирует информацию по предложенной теме; оценивает высказывания по определенной тематике; употребляет лексические и грамматические средства языка, соблюдая речевые нормы;

3) чтение:

обучающийся понимает содержание сплошных и несплошных текстов определенной сложности в рамках изученных тем; выявляет особенности текстов разных типов, стилей и жанров; распознает явное и скрытое значение слов, значение средств художественной изобразительности; извлекает необходимую информацию из различных источников, определяя ее актуальность, достоверность, полезность и ценность; анализирует и синтезирует содержание текста, формулируя обоснованные выводы и критическую оценку прочитанного; сравнивает тексты, определяя тему, идею, проблематику художественного произведения, позицию автора; использует определенные стратегии чтения;

4) письмо:

обучающийся пишет тексты разных типов, жанров и стилей речи на основе услышанного и прочитанного, используя разнообразные языковые средства; пишет тексты проблемного характера, извлекая информацию из различных источников; создает графики, таблицы, диаграммы на основе сплошных текстов; составляет простой, сложный и развернутый план по определенной теме; сравнивает, анализирует и оценивает содержание текстов разных типов и стилей; соблюдает грамматические, орфографические и пунктуационные нормы; использует тропы и художественно-изобразительные средства языка [3].

В целях максимальной индивидуализации образовательной траектории учащихся, учета склонностей и способностей обучение на уровне общего среднего образования в Государственном общеобязательном стандарте среднего общего образования Республики Казахстан прописано обучение в 10-11 классах по естественно-математическому и общественно-гуманитарному направлению.

На уровне общего среднего образования сокращены числа обязательных предметов, максимальное предоставление учащимся права выбора предметов, обеспечивающего развитие индивидуальных интересов, склонностей и способностей учащихся. Наряду с обучением обязательным предметам предусмотрен выбор обучающимися профилирующих учебных предметов

углубленного и стандартного уровней обучения.

На уровне общего среднего образования введены новые предметы:

«Иностранный язык (второй)», который является предметом по выбору углубленного уровня;

«Основы предпринимательства и бизнеса», «Графика и проектирование», которые являются предметами по выбору стандартного уровня.

Предмет «Иностранный язык (второй)» дает возможности обучающимся изучать второй иностранный язык.

Предмет «Основы предпринимательства и бизнеса» направлен на изучение базовых понятий и законов сферы предпринимательства, на формирование у обучающихся бизнес-мышления, на выбор активной жизненной позиции, на создание навыков для будущей самостоятельной жизни в современных условиях.

Ожидаемые результаты по завершении основного среднего образования обучающийся по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса»:

1) понимает предпринимательство как экономическое явление и описывает его роль; описывает различия между предпринимательством и бизнесом; понимает предпринимательство как форму самореализации и личной мотивации; анализирует компетенции предпринимателя; оценивает возможность достижения собственных целей через призму предпринимательства; оценивает свой уровень развития по отношению к потенциалу предпринимателя; распознает современные тенденции предпринимательства, в том числе и в Казахстане;

2) знает, что такое рынки в контексте как экономики, так и маркетинга; понимает значение идеи в предпринимательстве; проводит различие между сегментами "бизнес к бизнесу" и "бизнес к потребителю"; применяет инструменты генерирования идей; предлагает план дизайна идеи; преобразует потребности реализации идеи в требования к составу команды; применяет инструменты формирования команд; применяет инструменты бизнес-модели; выявляет взаимосвязи между составными частями бизнес-модели; описывает предположительные последствия при изменении имеющихся данных; применяет инструменты построения бизнес-моделей; использует понятия и принципы Lean Start up (Лен старт ап) (Бережливое производство) в условиях предпринимательства;

3) объясняет понятие и функции маркетинга; определяет понятие конкуренции; анализирует формы воздействия различных сил на конкуренцию; описывает профиль своего потребителя; понимает сущность каналов сбыта и различает их классификацию; предлагает план доведения ценности своего продукта/услуги до конечного потребителя; описывает взаимоотношения с каждым сегментом потребителей;

4) понимает значение денег в экономике; понимает значение доходов и расходов; понимает разницу между активами и пассивами; понимает сущность понятий избытка и дефицита, оценивает их влияние на процесс ценообразования; различает понятия "цена", "ценность", "структура ценообразования"; понимает значимость постоянных и переменных издержек

в процессе ценообразования; оценивает возможности креативного и инновационного подходов в формировании новых каналов прибыли; применяет инструмент АВ-тестирования (метод оценки эффективности вариантов продукта);

5) понимает сущность и значение ресурсов в бизнесе; предлагает план наиболее эффективного использования бизнес-ресурсов; оценивает стоимость бизнес-ресурсов; знает принципы ограниченности бизнес-ресурсов; приводит примеры эффективного использования ресурсов в условиях ограниченности; понимает сущность интеллектуальных ресурсов в бизнесе; разрабатывает стратегию пополнения ресурсов предприятия;

6) понимает значение партнерства и его виды; оценивает выгоды аутсорсинга для бизнеса; описывает ключевые виды деятельности; проводит различие между управлением человеческими, материальными и интеллектуальными ресурсами; объясняет правила управления продажами; описывает проект и его характеристики; применяет правила управления временем в проекте; предлагает план проекта; использует информационные инструменты в проекте;

7) понимает ключевые обязательства бизнеса перед государством; выявляет взаимосвязи между налоговым режимом и организационно-правовой формой бизнеса; составляет общий план доходов по своей бизнес-идее; объясняет схему формирования отчета о прибылях и убытках; объясняет схему формирования отчета о движении денежных средств; выявляет взаимосвязи между рентабельностью проекта и постоянными и переменными издержками;

8) описывает прогноз развития рынка; проводит различие экстенсивного и интенсивного способа развития бизнеса; оценивает эффективность различных типов масштабирования бизнеса; понимает инструменты управления качеством; понимает сущность стратегического планирования; составляет миссию и видение своей будущей компании; проводит различие между стратегическими и финансовыми целями бизнеса; понимает состав правовой ответственности предпринимателя [3].

Предмет «Графика и проектирование» направлен на изучение основ теории графических изображений и усвоение методов геометро-графического моделирования, формирование и развитие проектно творческой деятельности обучающихся, их графической культуры.

Ожидаемые результаты по завершении основного среднего образования обучающийся по предмету «Графика и проектирование»:

1) знает основные средства, методы, способы фиксации визуальной информации; основные виды графических изображений; основные методы проектирования и средства графики; законы формообразования геометрических тел; общие правила оформления чертежа; общие понятия о машиностроительных, строительных чертежах, элементы топографического чертежа; этапы проектирования и изготовления изделия; методы и средства отображения визуальной информации средствами ручной и компьютерной графики;

2) понимает значение графических изображений в визуализации и передаче информации о предметном мире, явлениях и процессах; закономерности метода графического моделирования; различия между видами графических изображений в отображении формы предметов, их пространственных и метрических характеристик; возможности и особенности ручной и компьютерной графики в практической деятельности; особенности макетирования и моделирования;

3) применяет инструменты и материалы для графических работ; методы проецирования; приемы построения геометрических (конструктивных) форм предмета; методы построения чертежа разверток поверхностей геометрических тел; приемы преобразования вида и состава изображений; справочную документацию для принятия проектных и конструктивных решений; средства ручной и компьютерной графики при решении различных задач на графическое моделирование, макетирование, проектирование;

4) анализирует свойства изображений и разные способы передачи визуальной информации; геометрическую форму и конструкцию предметов при выполнении их изображений; возможности применения разных видов изображений для выявления формы предмета; комплексный чертеж для определения форм предметов и графического состава изображений;

5) синтезирует контурные изображения для реконструкции формы предмета; графическую информацию в исходных изображениях для систематизации их по виду и составу; различные виды изображений для полного и достаточного отображения графической информации; различные средства графики для передачи и реализации творческих идей;

6) оценивает методы фиксации визуальной информации; графические изображения различных объектов; разные способы преобразования изображений; методы проектирования и средства графики, применяемые в процессе проектной деятельности; конструктивные и геометрические характеристики предметов; процесс и результат творческой деятельности [3].

Соответственно государственным общеобязательным стандартам были разработаны Типовые учебные планы по уровням образования [4; 5].

Типовые учебные планы (ТУП)

Совместно с НИШ разработаны Типовой учебный план начального образования для школ с казахским, русским, уйгурским, узбекским, таджикским языками обучения (утвержден приказом МОН РК от 30 марта 2016 г. № 233); Типовые учебные планы основного среднего и общего среднего образования (Таблицы 1-4).

Типовой учебный план начального образования для классов с русским языком обучения, 2013

№	Образовательные области и учебные предметы	Количество часов в неделю по классам				Нагрузка, часы	
		1	2	3	4	Недельная	Годовая
Инвариантный компонент							
1	Грамота (чтение, письмо)	7	-	-	-	7	231
2	Русский язык	-	4	4	4	12	408
3	Литературное чтение	-	4	4	4	12	408
4	Казахский язык	2	2	4	4	12	406
5	Иностранный язык *	1	1	1	1	4	135
6	Математика	4	4	5	5	18	608
7	Познание мира	1	1	1	1	4	136
8	Самопознание	1	1	1	1	4	136
9	Музыка	1	1	1	1	4	136
10	Изобразительное искусство	1	1	1	1	4	136
11	Трудовое обучение	2	2	2	2	8	270
12	Физическая культура	3	3	3	3	12	405
Инвариантная учебная нагрузка		23	24	27	27	101	3412
Вариативный компонент							
Школьный компонент							
Занятия по выбору		1	1	1	1	4	135
Ученический компонент							
Индивидуальные и групповые консультации, занятия развивающего характера		-	-	1	1	2	68
Вариативная учебная нагрузка		1	1	2	2	6	203
Объем максимальной учебной нагрузки		24	25	29	29	107	3614

Типовой учебный план (обновленного содержания) начального образования для классов с русским языком обучения

	Образовательные области и учебные предметы	Кол-во часов в неделю по классам				Общ. нагр., часы	
		1	2	3	4	нед.	год.
Инвариантный компонент							
I	Язык и литература	10	12	12	13	47	1588
1	Обучение грамоте	6	-	-	-	6	198
2	Русский язык	-	4	4	4	12	408
3	Литературное чтение	-	3	3	3	9	306
4	Казахский язык (Т2)	2	3	3	4	12	406
5	Иностранный язык	2	2	2	2	8	270
II	Математика и информатика	4,5	5	6	6	21,5	726,5
6	Математика	4	4	5	5	18	608
7	Цифровая грамотность	0,5	1	1	1	3,5	118,5
III	Естествознание	1	1	2	2	6	203
8	Естествознание	1	1	2	2	6	203
IV	Человек и общество	2	2	2	2	8	270
9	Познание мира	1	1	1	1	4	135
10	Самопознание	1	1	1	1	4	135
V	Технология и искусство	2	2	2	2	8	270
11	Музыка	1	1	1	1	4	135
12	Художественный турд	1	1	1	1	4	135
VI	Физическая культура	3	3	3	3	12	405
13	Физическая культура	3	3	3	3	12	405
Инвариантная учебная нагрузка		22,5	25	27	28	102,5	3462,5
Вариативный компонент							
Занятия по выбору		-	-	-	-	-	-
Инд. и гр. занятия разв. характера		2	1	2	1	6	202
Вариативная учебная нагрузка		2	1	2	1	6	202
Максимальная учебная нагрузка		24,5	26	29	29	108,5	3664,5

Типовой учебный план основного среднего образования для классов с русским языком обучения, 2013

Типовой учебный план основного среднего образования
с русским языком обучения

№	Образовательные области и учебные предметы	Количество часов в неделю по классам					Нагрузка, часы	
		5	6	7	8	9	Недельная	Годовая
Инвариантный компонент								
1	Русский язык	3	3	3	3	2	14	470
2	Русская литература	2	2	2	2	2	10	340
3	Казахский язык	4	4	4	4	4	20	680
4	Казахская литература	1	1	1	1	1	5	170
5	Иностранный язык	2	2	2	2	2	10	340
6	Математика	6	6	-	-	-	12	408
7	Алгебра	-	-	3	3	3	9	306
8	Геометрия	-	-	2	2	2	6	204
9	Информатика	1	1	1	1	1	5	170
10	Естествознание	1	-	-	-	-	1	34
11	География	-	2	2	2	2	8	272
12	Биология	-	2	2	2	2	8	272
13	Физика	-	-	2	2	2	6	204
14	Химия	-	-	-	2	2	4	136
15	История Казахстана	1	2	2	2	2	10	34
16	Всемирная история	-	1	1	1	1	5	170
17	Человек. Общество. право	-	-	-	-	1	1	34
18	Самопознание	1	1	1	1	1	5	170
19	Музыка	1	1	-	-	-	2	68
20	Изобразительное искусство	1	1	-	-	-	2	68
21	Технология	1	1	1	1	1	5	170
22	Черчение	-	-	-	-	2	2	68
23	Физическая культура	3	3	3	3	3	15	510
Инвариантная учебная нагрузка		28	33	32	34	36	163	5542
Вариативный компонент								
Школьный компонент								
Факультативные курсы по выбору		3	-	1	1	1	6	204
Ученический компонент								
Индивидуальные и групповые консультации, занятия развивающего характера		1	-	1	1	1	4	136
Вариативная учебная нагрузка		4	-	2	2	2	10	340
Объем максимальной учебной нагрузки		32	33	34	36	38	173	5882

Типовой учебный план (обновленного содержания) основного среднего образования для классов с русским языком обучения

№	Образовательные области и учебные предметы	Кол-во часов в неделю по кл					Нагрузка, часы	
		5	6	7	8	9	Недельная	Годовая
Инвариантный компонент								
1	Русский язык	3	3	3	2	2	13	442
2	Русская литература	2	2	2	3	3	12	408
3	Казахский язык и литература	5	5	5	5	5	25	850
4	Английский язык	3	3	3	3	3	15	510
5	Математика	5	5	-	-	-	10	340
6	Алгебра	-	-	3	3	3	9	306
7	Геометрия	-	-	2	2	2	6	204
8	Информатика	1	1	1	1	1	5	170
9	Естествознание	2	2	-	-	-	4	136
10	Физика	-	-	2	2	2	6	204
11	Химия	-	-	1	2	2	5	170
12	Биология	-	-	2	2	2	6	204
13	География	-	-	2	2	2	6	204
14	История Казахстана	2	2	2	2	2	10	340
15	Всемирная история	1	1	1	1	1	5	170
16	Основы права	-	-	-	-	1	1	34
17	Самопознание	1	1	1	1	1	5	170
18	Музыка	1	1				2	68
19	Художественный труд	2	2	1	1	1	7	238
20	Физическая культура	3	3	3	3	3	15	510
Инв. учебная нагрузка		31	31	34	35	36	167	5678
Вариативный компонент								
Элективные курсы		-	1	-	1	1	3	102
Инд. и групповая работа		1	1	-	-	1	3	102
Вариативная учебная нагрузка		1	2	-	1	2	6	204
Объем максимальной учебной нагрузки		32	33	34	36	38	173	5882

Типовой учебный план общего среднего образования для классов с русским языком обучения (ЕМН), 2013

№	Учебные предметы	Количество часов в неделю по классам	
		10	11
Профильные предметы			
1.	Алгебра и начала анализа	3	3
2.	Геометрия	2	2
3.	Информатика	1	1
4.	Биология	2	2
5.	География	2	2
6.	Физика	3	3
7.	Химия	2	2
Непрофильные предметы			
8	Русский язык	1	1
9	Русская литература	2	2
10	Казахский язык	4	4
11	Казахская литература	1	1
12	Иностранный язык	2	2
13	История Казахстана	2	2
14	Всемирная история	1	1
15	Человек. Общество. Право	1	1
16	Самопознание	1	1
17	Технология	1	1
18	Физическая культура	3	3
19	НВП	1	1
Инвариантная учебная нагрузка		35	35
Прикладные курсы		3	3
Курсы по выбору		1	1
Вариативная нагрузка		4	4
Объем макс. учебной нагрузки		39	39

Типовой учебный план (обновленного содержания) общего среднего образования для классов с русским языком обучения (ЕМН)

№	Учебные предметы	Количество часов в неделю по классам		Общая нагрузка	
		10	11	недельная	годовая
Инвариантный компонент					
Обязательные предметы					
1.	Алгебра и начала анализа	4	4	8	272
2.	Геометрия	2	2	4	136
3.	Информатика	2	2	4	136
4.	Русский язык	1	1	2	68
5.	Русская литература	2	2	4	136
6.	Казахский язык и литература	5	5	10	340
7.	Английский язык	3	3	6	204
8.	История Казахстана	2	2	4	136
9.	Самопознание	1	1	2	68
10.	Физическая культура	3	3	6	204
11.	НВП	1	1	2	68
Предметы по выбору Углубленный уровень					
12.	Физика	2 предмета по 4 часа	2 предмета по 4 часа		
13.	Химия				
14.	Биология				
15.	География				
Предметы по выбору Стандартный уровень					
16.	Всемирная история	1 предмет по 2 часа	1 предмет по 2 часа		
17.	Основы предпринимательства и бизнеса				
18.	Графика и проектирование				
19.	Основы права				
Инвариантная учебная нагрузка		36	36	72	2448
Инд. и групповые занятия		3	3	6	204
Объем макс. учебной нагрузки		39	39	78	2652

Типовой учебный план общего среднего образования для классов с русским языком обучения (ОГН), 2013

№	Учебные предметы	Количество часов в неделю по классам	
		10	11
Профильные предметы			
1.	Русский язык	2	2
2.	Русская литература	2	3
3.	Казахский язык	4	4
4.	Казахская литература	1	1
5.	Иностранный язык	4	4
6.	История Казахстана	2	2
7.	Всемирная история	2	2
8.	Человек. Общество. Право	1	1
9.	Самопознание	1	1
Непрофильные предметы			
10.	Алгебра и начала анализа	3	3
11.	Геометрия	1	1
12.	Информатика	1	1
13.	Биология	1	1
14.	География	1	1
15.	Физика	1	1
16.	Химия	1	1
17.	Технология	1	1
18.	Физическая культура	3	3
19.	НВП	1	1
Инвариантная учебная нагрузка		33	33
Прикладные курсы		5	5
Курсы по выбору		1	1
Вариативная нагрузка		6	6
Объем макс. учебной нагрузки		39	39

Типовой учебный план (обновленного содержания) общего среднего образования для классов с русским языком обучения (ОГН)

№	Учебные предметы	Количество часов в неделю по классам		Общая нагрузка	
		10	11	недельная	годовая
Инвариантный компонент					
Обязательные предметы					
1.	Алгебра и начала анализа	3	3	6	204
2.	Геометрия	1	1	2	68
3.	Информатика	1	1	2	68
4.	Русский язык	2	2	2	136
5.	Русская литература	3	3	6	204
6.	Казахский язык и литература	5	5	10	340
7.	Английский язык	3	3	6	204
8.	История Казахстана	2	2	4	136
9.	Самопознание	1	1	2	68
10.	Физическая культура	3	3	6	204
11.	НВП	1	1	2	68
Предметы по выбору Углубленный уровень					
12.	Иностранный язык	2 предмета по 3 часа	2 предмета по 3 часа		
13.	Всемирная история				
14.	География				
15.	Основы права				
Предметы по выбору Стандартный уровень					
16.	Физика	2 предмета по 2 часа	2 предмета по 2 часа		
17.	Химия				
18.	Биология				
19.	Основы предприн. и бизнеса				
Инвариантная учебная нагрузка		35	35	70	2380
Инд. и групповые занятия		4	4	8	272
Объем макс. учебной нагрузки		39	39	78	2652

В данных таблицах представлены сравнение типовых учебных планов, утвержденные на 2013 год и типовых учебных планов обновленного содержания. Остановимся отдельно на каждой сравнительной таблице.

Структура типовых учебных планов для 1-9 классов такая же как структура типовых учебных планов 2013 года.

1-4 классы:

- предметы «Изобразительное искусство» и «Трудовое обучение» интегрированы в предмет «Художественный труд» и на предмет «Художественный труд» выделен 1 час;

- в зависимости от содержания предмета «Естествознание» недельная нагрузка в 1-2 классах составляет 1 час, а в 3-4 классах-2 часа;

- первых утвержденных вариантах типовых учебных планов обновленного содержания предмет «Информационно-коммуникационные технологии» изучались только в 3-4 классах с недельной нагрузкой 1 час;

- количество часов, выделенных на предмет «Иностранный язык» увеличился на 1 час и составил 2 часа ;

- увеличено количество часов, выделенных на предмет «Русский язык» (Я2), недельная нагрузка составляет 2 часа;

- вариативный компонент включает в себя только «Занятия по выбору».

Таким образом, максимальный предельный объем учебной нагрузки остался неизменным.

5-9 классы:

- предметы «Изобразительное искусство» и «Технология» интегрированы в предмет «Художественный труд». Недельная нагрузка предмета «Художественный труд» в 5-6 классах составил 2 часа, а в 7-9 классах - 2 часа;

- предмет «Естествознание» ведется в 5-6 классах. В каждом классе выделяется 2 часа недельной нагрузки на изучение данного предмета;

- в соответствии с государственным общеобязательным стандартом образования предмет «Химия» изучается с 7 класса. В зависимости от целей обучения недельная нагрузка предмета «Химия» в 7 классе составил 1 час, а в 8-9 классах - 2 часа;

- в соответствии с государственным общеобязательным стандартом образования предмет «Всемирная история» изучается с 5 класса и составляет недельную нагрузку в 5-9 классах 1 час в неделю;

- на основном среднем уровне не изучается предмет «Черчение», базовое содержание которого интегрировано в цели обучения предмета «Графика и проектирование», являющегося предметом по выбору стандартного уровня в 10-11 классах;

- курсы по выбору заменены элективными курсами.

10-11 классы:

В новых ТУПах не используется термин «профильный», так как общественно-гуманитарное и естественно-математическое это направления обучения. А профильное обучение определяется учащимися самостоятельно по элективным курсам вариативного компонента.

Структура ТУПов для 10-11 классов отличается от структуры ТУПов для

10-11 классов за 2013 год. В частности, предметы инвариантного компонента разделены на три вида с выделением обязательных предметов, предметов по выбору углубленного уровня, предметов по выбору стандартного уровня (таблицы 5, 6).

Таблица 5 – Структура ТУПа для 10-11 классов общественно-гуманитарного направления

№	Учебные предметы	Часы		недельная	годовая
		10	11		
	Инвариантный компонент				
1	Обязательные предметы				
...					
11					
	Предметы по выбору: углубленного уровня				
12		2 предмета по 3 часа			
13					
14					
15					
	Предметы по выбору: стандартного уровня				
16		2 предмета по 2 часа			
17					
18					
19					
	Вариативный компонент				
	Элективные курсы				
	Максимальный учебной объем нагрузки				

Таблица 6 – Структура ТУПа для 10-11 классов естественно-математического направления

№	Учебные предметы	Часы		недельная	годовая
		10	11		
	Инвариантный компонент				
1	Обязательные предметы				

...					
11					
	Предметы по выбору: углубленного уровня				
12		2 предмета по 3 часа			
13					
14					
15					
	Предметы по выбору: стандартного уровня				
16		2 предмета по 2 часа			
17					
18					
19					
	Вариативный компонент				
	Элективные курсы				
	Максимальный учебной объем нагрузки				

По Типовому учебному плану для 10-11-х классов определен комплект предметов, единый для всех обучающихся, вне зависимости от направления обучения. Каждый выпускник школы должен изучать предметы, которые формируют мировоззрение, интеллект, гражданственность. В первую очередь, это Родной язык, Государственный язык, История Казахстана, Начальная военная и технологическая подготовка, т.е. те предметы, которые включены в инвариантный компонент.

В новом ТУПе термин «профильный» не употребляется, поскольку общественно-гуманитарное направление и естественно-математическое направление – это не профили, а направления. А профиль определяют сами обучающиеся, выбрав, какие предметы будут изучаться по вариативному компоненту.

Перечень обязательных предметов для общественно-гуманитарное направления и естественно-математическое направления одиноким.

В естественно-математическом направлении обучающимся дано право выбирать 2 учебных предмета углубленного уровня изучения из 4-х предложенных и 1 учебный предмет из четырех предложенных стандартного уровня. Для школ общественно-гуманитарного направления - выбирается 2 учебных предмета углубленного уровня изучения из 4-х предложенных и 2 учебных предмета из четырех предложенных стандартного уровня.

Типовые учебные программы

Совместно с учеными и методистами, сотрудников НАО им. И. Алтынсарина, учителей НИШ и общеобразовательных школ разработаны 38 учебных программ обновленного содержания образования для начальной школы, которые утверждены приказом МОН РК от 8 апреля 2016 года №226;

учебные программы для основного среднего образования; учебные программы для общего среднего образования, утверждены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 27 июля 2017 года №352 [6-8].

Разработанные на основе государственных общеобязательных стандартов образования обновленного содержания учебные программы имеют совершенно новый формат. Они основаны на компетентностном подходе, который формирует компетенции, заложенные в основе функциональной грамотности, необходимой для их успешной социализации.

Принципиальное отличие от учебных программ 2013 года заключается в том, что новые учебные программы построены на:

- 1) принципе спиральности при проектировании содержания предмета;
- 2) иерархии целей обучения по таксономии Блума;
- 3) педагогическом целеполагании по уровням образования и на протяжении всего курса обучения;
- 4) наличии «сквозных тем» между предметами как внутри одной образовательной области, так и при реализации межпредметных связей, которые очень важны для формирования нравственных и патриотических ценностей у молодого человека;
- 5) соответствии содержания разделов и предложенных тем запросам времени, формировании социальных навыков;
- 6) технологизации учебного процесса в форме разработанных долгосрочных, среднесрочных и краткосрочных планов, что позволит значительно сократить нагрузку учителя.

Идея спиральных учебных программ приводит к более высоким учебным достижениям, так как ученик повторяет тему или понятие несколько раз на протяжении всего школьного обучения. При этом сложность темы возрастает при каждом повторении.

На это направлены также межпредметная интеграция и обучение через сквозные темы. Например, для первоклассников такие понятия, как патриотизм, нравственная система ценностей имеют пока абстрактный характер. А темы «Моя семья и друзья», «Мир вокруг нас», «Путешествие», «Традиции и фольклор» и др. им близки и понятны. И рассказы самих учеников о своей семье, о своем доме, любви к родителям, о дружбе; осознание того, что любое путешествие начинается из родного дома, из своей страны и т.д., гораздо в большей степени обеспечивают самоидентификацию ученика как члена семьи, общества, страны и формируют нравственные ориентиры.

Учебные программы в начальной школе направлены на развитие природной любознательности учащихся младших классов, формирование научного понимания и видения целостной картины окружающего мира уже с ранних лет, а также позволяют заложить основы исследовательских навыков, важных для любой отрасли знаний.

В основу программ всех уровней образования заложена система ценностей «Мәңгілік Ел», которая внедряется в школьное содержание через академические предметы, исследовательскую и внеурочную деятельность, дополнительное образование, элективные курсы и будут направлены на

формирование духовно-нравственных качеств учащихся, казахстанского патриотизма, развитие толерантности и умения общаться в условиях межэтнической и межкультурной коммуникации, укрепление светских ценностей.

Процесс обучения по обновленным учебным программам:

направлен на обеспечение:

- единства процесса усвоения знаний и их функционального, творческого применения;
- эффективной командной и индивидуальной работы;
- процесса обучения, направленного на развитие умений применять, анализировать, синтезировать и оценивать свои знания;
- проведения исследовательской работы через решение прикладных задач;

формирует у обучающихся:

- развитие мыслительных навыков высокого порядка;
- навыки, важные и необходимые для жизни в социуме;
- привитие национальных и общечеловеческих ценностей;
- навыки анализа, классификации, систематизации, обобщения и оценки событий, явлений и процессов;

особенности процесса обучения:

- спиральная модель обучения, последовательность в изложении тем;
- прогресс знаний от простого к сложному;
- практическая направленность и развитие навыков;
- использование современных методов преподавания, как активное, проблемное, личностно-ориентированное обучение;
- ориентация на достижение предметных, метапредметных и личностных результатов;
- развитие гармоничного мышления посредством реализации научного, гуманистического, экологического и других подходов;
- свобода выбора используемых методов и ресурсов обучения;
- обширная связь с другими предметами.

Особенностью обновленных учебных программ начальной школы является новая структура, включающая 10 разделов:

- 1) Важность предмета.
- 2) Цели учебной программы по предмету.
- 3) Реализация политики трехъязычия.
- 4) Организационные требования к процессу преподавания предмета.
- 5) Педагогические подходы к обучению предмету.
- 6) Формирование уважения к разнообразию культур и мнений.
- 7) Компетентность в использовании информационно-коммуникационных технологий.
- 8) Развитие коммуникативных навыков учащихся.
- 9) Подходы к оцениванию результатов изучения предмета.

10) Содержание, организация и последовательность разделов программы по предмету.

Особенностью учебных программ начальной школы является то, что они направлены на:

- ✓ развитие навыков поиска, анализа и интерпретации информации соответственно возрастным возможностям как основы для эффективной организации индивидуальной и командной работы;
- ✓ формирование пропедевтических знаний о человеке, природе и обществе;
- ✓ развитие духовно-нравственных ценностей;
- ✓ формирование функциональных навыков обучения: считать, читать, писать, логично излагать свои мысли, устанавливать причинно-следственные связи.

Ожидаемые результаты обучения конкретизируются в цели обучения конкретному учебному предмету по классам и по каждому разделу, образуя систему долгосрочных целей обучения.

Таким образом, каждая учебная программа реализуется в соответствии с Долгосрочным планом к Типовой учебной программе по учебному предмету, приведенным в приложении к учебной программе. Долгосрочный план как элемент учебного плана, определяет разделы учебного материала, которые будут пройдены за год.

Приведем пример долгосрочного плана по реализации Типовой учебной программы по учебному предмету «Математика» для 5 класса уровня основного среднего образования (таблица 7) [7].

Таблица 7 – Долгосрочный план по предмету «Математика» для 5 класса

Раздел долгосрочного плана	Содержание раздела долгосрочного плана	Цели обучения
I четверть		
Натуральные числа и нуль	Натуральные числа и нуль	5.1.1.1 - усвоить понятие множества натуральных чисел; 5.1.1.2 - усвоить понятия четных и нечетных чисел;
	Координатный луч. Сравнение натуральных чисел. Двойное неравенство	5.3.1.1 - знать различные единицы длины и понимать, что такое единичный отрезок на координатном луче; 5.5.2.2 - изображать натуральные числа на координатном луче; 5.1.2.1 - сравнивать натуральные числа, в том числе с помощью координатного луча; 5.5.2.6 - записывать результат сравнения натуральных чисел с помощью знаков $>$, $<$, $=$;

		5.5.2.7 - исследовать ситуацию, требующую сравнения и упорядочивания натуральных чисел;
	Свойства арифметических действий. Арифметические действия над натуральными числами	5.1.2.2 - устанавливать порядок действий и находить значения числовых выражений со скобками и без скобок, содержащих более четырёх действий; 5.1.2.3 - использовать свойства сложения и умножения для нахождения значений числовых выражений;
	Числовые и буквенные выражения и их значения. Упрощение выражений	5.2.1.1 - преобразовывать буквенные выражения, используя свойства сложения и умножения; 5.2.1.2 - находить значения буквенного выражения по заданным значениям букв;
	Уравнение. Корень уравнения. Решение уравнений	5.2.2.1 - решать уравнения на основе правил нахождения неизвестных компонентов арифметических действий; 5.2.2.2 - использовать приёмы проверки правильности решения уравнений;
	Формулы. Вычисление по формулам. Решение текстовых задач. Последовательности из натуральных чисел	5.5.1.1 - решать текстовые задачи с помощью арифметических действий над натуральными числами; 5.5.1.8 - составлять буквенные выражения и использовать их для решения задач; 5.5.1.9 - использовать формулы для решения текстовых задач; 5.2.3.1 - устанавливать закономерности в последовательности из натуральных чисел; 5.2.3.2 - находить недостающие элементы в последовательностях из натуральных чисел; 5.2.3.3 - придумывать закономерности и составлять последовательности из натуральных чисел;
Делимость натуральных чисел	Делители и кратные натуральных чисел	5.1.1.5 - знать определения делителя и кратного натурального числа; 5.1.2.8 - находить делители натуральных чисел; 5.1.2.9 - находить кратные натуральных чисел;
	Простые и составные числа	5.1.1.6 - знать определения простого и составного чисел;
	Основные свойства делимости	5.1.2.10 - анализировать делимость произведения на данное натуральное число; 5.1.2.11 - анализировать делимость суммы и разности на данное натуральное число;
	Признаки делимости на 2; 3; 5; 9; 10	5.1.2.5 - применять признаки делимости натуральных чисел на 2, 5, 10; 5.1.2.6 - применять признаки делимости

		натуральных чисел на 3 и 9;
	Степень	5.1.1.3 - знать определение степени натурального числа; 5.1.1.4 - представлять натуральное число в виде десятичной записи; 5.1.2.4 - записывать произведение одинаковых чисел в виде степени;
	Разложение натуральных чисел на простые множители	5.1.2.7 - раскладывать составные числа на простые множители;
	Наибольший общий делитель. Взаимно простые числа. Наименьшее общее кратное	5.1.1.7 - знать определения понятий общий делитель, общее кратное, наибольший общий делитель (НОД), наименьшее общее кратное (НОК); 5.1.2.12 - находить НОД и НОК двух и более чисел; 5.1.1.8 - знать определение взаимно простых чисел; 5.5.1.2 - использовать НОД и НОК при решении текстовых задач;
Обыкновенные дроби	Обыкновенная дробь. Чтение и запись обыкновенных дробей	5.1.1.9 - усвоить понятие обыкновенной дроби; 5.5.2.1 - читать и записывать обыкновенные дроби;
	Основное свойство обыкновенной дроби	5.1.2.14 - применять основное свойство дроби при сокращении обыкновенных дробей; 5.1.2.15 - приводить обыкновенные дроби к новому знаменателю;
	Правильные и неправильные обыкновенные дроби	5.1.1.10 - распознавать правильные и неправильные дроби;
	Смешанные числа	5.1.1.11 - знать определение смешанного числа; 5.1.2.13 - преобразовывать неправильную дробь в смешанное число и смешанное число в неправильную дробь;
	Изображение обыкновенных дробей и смешанных чисел на координатном луче	5.5.2.3 - изображать на координатном луче обыкновенные дроби, смешанные числа;
2 четверть		
Действия над обыкновенными дробями	Приведение обыкновенных дробей к общему знаменателю. Сравнение обыкновенных дробей и смешанных чисел	5.1.2.16 - приводить обыкновенные дроби к общему знаменателю; сравнивать обыкновенные дроби, смешанные числа;
	Сложение и вычитание обыкновенных дробей	5.1.2.17 - выполнять сложение и вычитание дробей с одинаковыми знаменателями; 5.1.2.18 - выполнять сложение и вычитание дробей с разными

		знаменателями;
	Сложение смешанных чисел. Вычитание смешанных чисел	5.1.2.19 - выполнять вычитание дроби из натурального числа; 5.1.2.20 - выполнять сложение и вычитание смешанных чисел;
	Умножение обыкновенных дробей и смешанных чисел. Взаимно обратные числа	5.1.2.21 - выполнять умножение обыкновенных дробей, смешанных чисел; 5.1.1.12 - знать определение взаимно обратных чисел; 5.1.2.22 - находить число, обратное заданному числу;
	Деление обыкновенных дробей и смешанных чисел	5.1.2.23 - выполнять деление обыкновенных дробей и смешанных чисел;
3 четверть		
Текстовые задачи	Задачи на нахождение дроби от числа и числа по его дроби	5.1.2.24 - находить часть числа и число по его части; 5.5.1.4 - составлять и решать задачи на нахождение части числа или величины и числа или величины по его части;
	Задачи на совместную работу	5.5.1.3 - решать текстовые задачи (например, задачи на совместную работу, и так далее) с помощью арифметических действий над обыкновенными дробями;
Десятичные дроби и действия над ними	Десятичная дробь. Чтение и запись десятичных дробей. Перевод десятичной дроби в обыкновенную дробь	5.1.1.13 - усвоить понятие десятичной дроби; 5.1.1.14 - понимать равенство чисел, записанных в виде десятичной дроби, например: 1,3 и 1,30; 5.5.2.5 - читать и записывать десятичные дроби; 5.1.2.25 - переходить от одной формы записи дробей к другой;
	Изображение десятичных дробей на координатном луче. Сравнение десятичных дробей	5.5.2.4 - изображать на координатном луче десятичные дроби; 5.1.2.26 - сравнивать десятичные дроби;
	Сложение и вычитание десятичных дробей	5.1.2.27 - выполнять сложение и вычитание десятичных дробей;
	Умножение десятичной дроби на натуральное число. Умножение десятичных дробей	5.1.2.28 - выполнять умножение десятичной дроби на натуральное число и на десятичную дробь;
	Деление десятичной дроби на натуральное число. Деление десятичных дробей	5.1.2.30 - выполнять деление десятичной дроби на натуральное число и на десятичную дробь;
	Умножение и деление десятичных дробей на 10; 100; 1000;... и на 0,1; 0,01; 0,001;....	5.1.2.29 - применять правила умножения десятичной дроби на 10, 100, 1000 и 0,1; 0,01; 0,001; 5.1.2.31 - применять правила деления десятичной дроби на 10, 100, 1000 и 0,1; 0,01; 0,001;

	Округление десятичных дробей	5.1.1.15 - усвоить понятие приближённого значения числа; 5.1.2.32 - округлять десятичные дроби до заданного разряда;
	Решение текстовых задач. Последовательности, состоящие из дробей	5.5.1.5 - решать текстовые задачи с помощью арифметических действий над дробями; 5.2.3.4 - устанавливать закономерности в числовых последовательностях, состоящих из дробей; 5.2.3.5 - придумывать закономерности и составлять последовательности, состоящие из дробей;
Множества	Множество. Элементы множества. Изображение множеств	5.4.1.1 - усвоить понятия множества и его элементов, пустого множества; 5.5.2.8 - использовать символы $\cup$, $\cap$, $\in$, $\notin$, $\subset$, $\emptyset$ при работе с множествами;
	Отношения между множествами. Подмножество	5.4.1.4 - усвоить понятие подмножества; 5.4.1.5 - определять характер отношений между множествами (пересекающиеся и непересекающиеся множества);
	Объединение и пересечение множеств	5.4.1.2 - знать определения объединения и пересечения множеств; 5.4.1.3 - находить объединение и пересечение заданных множеств, записывать результаты, используя символы $\cup$, $\cap$;
	Решение текстовых задач	5.5.1.7 - решать задачи, используя диаграмму Эйлера-Венна;
4 четверть		
Проценты	Процент	5.1.1.16 - усвоить понятие процент; 5.1.2.33 - переводить дроби в проценты и проценты в дроби;
	Нахождение процента от числа и числа по его проценту	5.1.2.34 - находить процент данного числа; 5.1.2.35 - находить процентное отношение одного числа к другому и наоборот; 5.1.2.36 - находить число по данному проценту;
	Решение текстовых задач	5.5.1.6 - решать текстовые задачи на проценты;
Углы. Многоугольники	Угол.	5.3.1.4 - усвоить понятия угла и его градусной меры, обозначать и сравнивать углы; 5.3.1.5 - различать виды углов (острый, прямой, тупой, развёрнутый, полный); 5.3.3.1 - измерять углы с помощью транспортира; 5.3.3.2 - строить углы с заданной градусной мерой с помощью транспортира; 5.3.3.3 - решать задачи на нахождение

		градусной меры угла, на сравнение углов;
	Многоугольник	5.3.1.7 - усвоить понятие многоугольника;
Диаграммы	Окружность. Круг. Круговой сектор	5.3.1.2 - усвоить понятия окружности, круга и их элементов (центр, радиус и диаметр); 5.3.1.3 - строить окружность с помощью циркуля; 5.3.1.6 - усвоить понятие кругового сектора;
	Диаграмма	5.4.3.1 - иметь представления о круговой, линейной и столбчатой диаграммах; 5.4.3.2 - строить круговые, линейные и столбчатые диаграммы;
	Способы представления статистических данных	5.4.3.3 - извлекать статистическую информацию, представленную в виде таблиц или диаграмм;
Развертки пространственных фигур	Прямоугольный параллелепипед (куб) и его развертка	5.3.1.8 - иметь представление о прямоугольном параллелепипеде (кубе) и их развертках 5.5.2.9 - строить плоские фигуры и развертки пространственных геометрических фигур (куба и прямоугольного параллелепипеда);
	Задачи на разрезание фигур. Задачи на складывание фигур	5.3.2.1 - решать задачи с помощью разрезания и складывания фигур;
Повторение курса математики 5 класса		

Таким образом, цели обучения в долгосрочном плане разделены на четыре четверти. Распределение часов в четверти по разделам и внутри разделов.

Типовые учебные программы для 1-4 классов утверждены приказом МОН РК от 3 апреля 2013 года №115, изменения и дополнения внесены следующими приказами МОН РК:

- 8.04.2016 №226 – обновленного содержания;
- 21.07.2016 №463 – деление предметов образовательной области «Язык и литература»;
- 10.05.2018 №199 – изменения по итогам апробации;
- 17.10.2018 №576 – ИКТ с 1 класса;
- 26.07.2019 №334 – переутверждены учебные программы по ИКТ.

Для 1-4 классов разработаны всего 30 учебных программ, из них 22 - переводные (таблица 8).

Таблица 8 – Наименование типовых учебных программ для 1-4 классов

<i>с казахским языком обучения</i>	<i>с русским языком обучения</i>
Сауат ашу	Обучение грамоте
Қазақ тілі	Русский язык
Әдебиеттік оқу	Русская литература
Орыс тілі (Я2)	Казахский язык (Т2)
Шетел тілі	Иностранный язык
Математика	Математика
АКТ	ИКТ
Жаратылыстану	Естествознание

Типовые учебные программы для 5-9 классов утверждены приказом МОН РК от 25 октября 2017 года №545, изменения и дополнения внесены 26 июля 2019 года №334.

Для 5-9 классов разработаны всего 44 учебных программ, из них 38 - переводные (таблица 9).

Таблица 9 – Наименование типовых учебных программ для 5-9 классов

<i>с казахским языком обучения</i>	<i>с русским языком обучения</i>
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Каз. язык и литература
Шетел тілі	Иностранный язык
Математика	Математика
Алгебра	Алгебра
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Жаратылыстану	Естествознание
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Құқық негіздері	Основы права
Өзін-өзі тану	Самопознание
Музыка	Музыка
Көркем еңбек	Художественный труд
Дене шынықтыру	Физическая культура

Типовые учебные программы для 10-11 классов утверждены приказом МОН РК от 3 апреля 2013 года №115, изменения и дополнения внесены следующими приказами МОН РК:

- 27.07.2017 №352,
- 7.03.2019 №105 - «Казахский язык»,

«Казахская литература»,
 «Казахский язык и литература»,
 «История Казахстана»,
 «Всемирная история»,
 «Информатика»,
 «Химия»;

- 26.07.2019 №334 - «Информатика».

Для 10-11 классов естественно-математического направления разработаны всего 38 учебных программ, из них 32 -переводные (таблица 10).

Таблица 10 – Наименование типовых учебных программ для 10-11 классов естественно-математического направления

<i>с казахским языком обучения</i>	<i>с русским языком обучения</i>
Алгебра және анализ бастамалары	Алгебра и начала анализа
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Казахский язык и литература
Шетел тілі	Иностранный язык
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Өзін-өзі тану	Самопознание
Дене шынықтыру	Физическая культура
АӘ және ТД	НВ и ТП
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Кәсіп. және бизнес негіздері	Основы предприн. и бизнеса
Графика және жобалау	Графика и проектирование

Для 10-11 классов общественно-гуманитарного направления разработаны всего 38 учебных программ, из них 32 -переводные (таблица 11).

Таблица 11 – Наименование типовых учебных программ для 10-11 классов общественно-гуманитарного направления

<i>с казахским языком обучения</i>	<i>с русским языком обучения</i>
Алгебра және анализ бастамалары	Алгебра и начала анализа
Геометрия	Геометрия
Информатика	Информатика
Қазақ тілі	Русский язык
Қазақ әдебиеті	Русская литература
Орыс тілі және әдебиеті	Казахский язык и литература

Шетел тілі	Иностранный язык
Қазақстан тарихы	История Казахстана
Өзін-өзі тану	Самопознание
Дене шынықтыру	Физическая культура
АӘ және ТД	НВ и ТП
Физика	Физика
Химия	Химия
Биология	Биология
География	География
Дүниежүзі тарихы	Всемирная история
Кәсіп. және бизнес негіздері	Основы предприн. и бизнеса
Шетел тілі (екінші)	Иностранный язык (второй)

Система оцінювання

Оцінювання – необхідний компонент освітнього процесу, що представляє собою збір і аналіз інформації про успішність учасників на поточних і підсумкових етапах навчання. Мета, завдання, предмет, об'єкт, принципи, методи, форми і інструменти оцінювання повинні бути зрозуміли всім суб'єктам освітнього процесу – адміністрації школи, вчителям, батькам і самим учасникам.

Система оцінювання – це основне засіб вимірювання досягнень і діагностики проблем навчання, що дозволяє визначати якість освіти, її відповідність світовому стандарту, приймати кардинальні рішення по стратегії і тактиці навчання в разі її невідповідності сучасним завданням в області освіти, вдосконалювати як зміст освіти, так і форми оцінювання очікуваних результатів освіти. Оцінювання – процес співвідношення отриманих результатів і запланованих цілей [9].

В межах оновлення змісту освіти впроваджується система критеріального оцінювання, що передбачає оцінку навчальних досягнень учасників відповідно до заздалегідь відомих критеріїв, встановлення ступеня відповідності реально досягнутих учасниками результатів планованим цілям навчання. При цьому оцінюється тільки робота учасника, а не його особистість. Результати навчання порівнюються не з роботами інших учнів, а з зразком (критерієм відмінно виконаної роботи), який відомий навчаним заздалегідь. Оцінювати можна тільки те, чому навчають, тому критерій оцінювання – конкретне вираження навчальних цілей, а система оцінювання сприяє ефективній мотивації навчаних до вивчення предметів.

Критеріальне оцінювання виконує функцію зворотного зв'язку, коли учень отримує інформацію про свої успіхи і невдачі. При цьому навіть найгірші результати проміжної роботи сприймаються учнем лише як рекомендації для покращення своїх результатів. В критеріальному оцінюванні описані рівні досягнень, що відповідають кожному балу. Важливо, що шкала оцінювання починається з нуля, а це очевидно, так як оцінюється не особистість учня, а його діяльність.

Система критериального оценивания включает в себя три вида оценивания: формативное оценивание, внутреннее суммативное оценивание и внешнее суммативное оценивание.

Формативное оценивание проводится учителями в течение четверти для определения текущего уровня усвоения знаний и развития навыков в соответствии с целями обучения и прогресса по целям обучения.

Внутреннее суммативное оценивание осуществляется учителями в конце каждой четверти для определения степени достижения целей обучения при завершении изучения блока учебной информации за четверть.

Результаты формативного оценивания и баллы, выставленные за суммативные работы, являются основой для определения итоговых оценок за отчетные периоды обучения.

Внешнее суммативное оценивание осуществляется внешней по отношению к школе организацией при завершении общего среднего образования.

Особенности системы критериального оценивания:

- определение уровня подготовки каждого ученика на каждом этапе учебного процесса

- отслеживание индивидуального прогресса и коррекция индивидуальной траектории развития ученика

- мотивирование учащихся на устранение имеющихся пробелов в усвоении учебной программы

- дифференцирование значимости оценок, полученных за выполнение различных видов деятельности

- отслеживание эффективности учебной программы

- обеспечение обратной связи между учителем, учеником и родителями

- ученики строят свое обучение на том, что они знают, что они могут сделать, и навыках, которые они приобрели.

В соответствии с переходом на обновленное содержание образования появилась потребность в новой, объективной системе оценивания учебных достижений обучающихся.

Одной из важных особенностей новой системы оценивания учебных достижений школьников – наличие целей обучения и четких, измеримых критериев оценивания, обеспечивающих личностно-ориентированный процесс обучения и оценивания.

Использование критериального оценивания учебных достижений обучающихся предполагает соответствующую подготовку как самого учителя, так и разработку методического сопровождения системы оценивания.

Использование формативного оценивания подразумевает, что по итогам проверки работ учащихся, учитель использует письменные либо устные комментарии по содержанию и правильности работы вместо отметки. Итоги не констатируются, а обсуждаются с учащимся. Информация одинаково важна как для учителя, так и для ученика для внесения коррекции в процесс обучения и учения. Отметка регистрируется в личном журнале учителя. В роли отметки могут использоваться удобные для учителя значки, цветные полосы др. По

завершении изучения темы учитель проводит суммативное оценивание. Оценивать такие работы следует с использованием критериев оценивания. В течение четверти учитель может запланировать необходимое ему количество проверочных работ, но их количество должно быть не менее трех. Эти работы отражают знания умения и навыки учащихся по данной теме и не привязываются к окончанию четверти. Эти работы должны как можно полнее охватывать содержание изученной программной темы.

В конце учебной четверти измеряется прогресс в обучении за четверть, представляя доказательства о знаниях, навыках и понимании содержания учебной программы. Полученные результаты вносятся в журнал и учитываются при выставлении оценки.

Министром образования и науки РК утверждены «Методология мониторинга апробации государственного общеобязательного стандарта начального образования» и «Правила критериального оценивания учебных достижений учащихся в организациях образования, реализующих учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования», рекомендованные для использования в ходе апробации в пилотных школах (21.07.2015г.).

Экспериментальные пилотные школы в процессе апробации и внедрения обновленных учебных программ и планов руководствовались Законом РК «Об образовании», ГОСО, «Положением об апробации и внедрении учебных программ начальной школы», утвержденным приказом Министра образования и науки РК от 3 апреля 2015 года №157 и приказом МОН РК от 3 апреля 2015 года №160 «О создании Координационного совета для оказания консультационной поддержки педагогам 30 пилотных школ, внедряющих учебные программы начальной школы».

Цель, задачи, процедура проведения мониторинга

Цель: оценка качества разработанных учебных программ по обновленному содержанию образования, УМК и системы критериального оценивания в условиях реального образовательного процесса и дальнейшее усовершенствование всех элементов образовательной программы.

Задачи:

1) Проверить на практике эффективность разработанных учебных программ, УМК и системы критериального оценивания: доступность учебных программ и планов для учителей (приемлемость, несложность, удобность, понятность);

- качество целей обучений (ясность формулировки целей обучения, оптимальность количества ЦО в одной четверти, измеримость ЦО);

- последовательность тем в учебных планах (логичность, взаимосвязь);

- качество учебников, УМК (соответствие содержания разработанных учебников, УМК учебным программам, направленность УМК на достижение целей обучения, дизайн);

- оптимальность системы критериального оценивания (соответствие

целям обучения, применимость формативного оценивания, приемлемость критериев оценивания и дескрипторов);

- эмоциональное отношение обучающихся к образовательному процессу (восприятие, интерес, мотивация, вовлеченность, активность);

- удовлетворенность учителей, администрации школы и родителей образовательным процессом (успешность, адаптированность, устойчивая потребность);

2) выявить степень соответствия содержания учебных материалов ценностям общенациональной идеи «Мәңгілік Ел»: понимание обучающимися, учителями, родителями ценностей общенациональной идеи «Мәңгілік Ел»; методы, средства, формы реализации ценностей общенациональной идеи «Мәңгілік Ел» через урок, проектно-исследовательскую и внеурочную деятельность обучающихся;

3) выявить степень соответствия апробируемых учебных программ, учебников и УМК основным положениям ГОСО;

4) выявить степень использования методов обучения и оценивания (понимание и применение), рекомендуемых в среднесрочных планах;

5) проанализировать результаты обучения обучающихся по новой образовательной программе (достижение целей обучения, воздействие учебного процесса по образовательной программе на общее состояние здоровья обучающихся);

6) разработать рекомендации по доработке учебных программ, учебников, УМК обновленного содержания образования (при необходимости);

7) оказать методическую поддержку учителям в условиях реального образовательного процесса;

8) определить перспективы, возможные риски использования новых учебных программ в образовательном процессе школ страны.

Структура мониторинга

Мониторинг проводился Национальной академией образования имени И. Алтынсарина (далее – НАО) (рисунок 1).

Рис.1 – Организационная структура мониторинга

Иерархия взаимоотношений участников мониторинга Участники мониторинга от школы: учителя, заместитель директора школы, курирующий внедрение новой образовательной программы, директор школы.

Функции учителя:

- обеспечивает необходимые условия для проведения бесед и опроса среди обучающихся и их родителей во время визитов в школы рабочих групп в соответствии с Инструкцией по проведению визитов в школы;
- принимает участие в анкетировании, интервьюировании, собеседованиях;
- несет ответственность за достоверность исходных данных по мониторингу;
- несет ответственность за качество и своевременность передачи необходимой информации заместителю директора.

Функции заместителя директора школы, курирующего внедрение новой образовательной программы.:

- осуществляет координацию мониторинга по школе;
- организывает анкетирование учителей, обучающихся и их родителей;
- осуществляет подготовку школы к визитам рабочих групп по мониторингу (составляет график встреч, формирует фокус-группы, готовит расписание уроков для посещения);

- проводит регулярные (1 раз в конце четверти) обсуждения с учителями с целью выявления проблемных вопросов, связанных с внедрением новой образовательной программы, итоги обсуждения размещает на онлайн-платформе МОН РК;

- несет ответственность за достоверность свода исходных данных по школе;

- несет ответственность за качество и своевременность передачи необходимой информации методисту городского (районного) отдела образования;

- осуществляет сбор, обработку и передачу необходимой информации по мере поступления запроса от НАО;

- принимает участие в анкетировании, интервьюировании, собеседованиях;

- составляет отчеты по итогам внедрения (промежуточный и итоговый) для передачи в НАО.

Функции директора школы:

- несет ответственность за достоверность и полноту предоставляемой информации по школе;

- несет ответственность за качество проведения мониторинга в школе;

- осуществляет контроль за своевременностью сбора и передачи информации по мониторингу;

- организует обсуждение на педагогическом совете школы и на родительских собраниях вопросов мониторинга апробации новой образовательной программы;

- принимает участие в анкетировании, интервьюировании, собеседованиях;

- принимает участие в составлении отчета по итогам мониторинга.

Участники мониторинга от областных (городских, районных) управлений (отделов) образования: методисты районных (городских) отделов образования; методисты областных управлений образования, методисты г.Алматы и Астана

Координаторы мониторинга от областных (городских, районных) управлений (отделов) образования: методисты районных (городских) отделов образования;

методисты областных управлений образования, методисты г.Алматы, Астаны

Функции методистов районных (городских) отделов образования:

- осуществляет координацию мониторинга по району (городу);

- осуществляет подготовку школ района (города) к визитам рабочих групп мониторинга (составляет график встреч, формирует фокус-группы, готовит расписание уроков для посещения);

- принимает участие в регулярных (1 раз в конце четверти) обсуждениях, проводимых в школах с целью выявления проблемных вопросов, связанных с внедрением новой образовательной программы;

- несет ответственность за качество и своевременность передачи необходимой информации методисту областных и гг. Алматы, Астана управлений образования;

- осуществляет сбор, обработку и передачу необходимой информации по мере поступления запроса от НАО.

Функции методистов областных, гг. Алматы, Астана управлений образования

- осуществляет координацию мониторинга по области;
- контролирует процесс подготовки школ области к визитам рабочих групп;

- контролирует процесс подготовки школ к тестированию;
- обсуждает с администрацией школы ход апробации с целью выявления

проблемных вопросов;

- несет ответственность за качество и своевременность передачи необходимой информации НАО;

- осуществляет сбор, обработку и передачу необходимой информации по мере поступления запроса от НАО.

Функции НАО:

- осуществляют общее руководство мониторингом;

- определяют задачи всех этапов мониторинга;

- разрабатывают структуру и технологические карты мониторинга;

- разрабатывают совместно Инструкцию по проведению визитов в школы,

другие документы;

- разрабатывают совместно анкеты, вопросы интервью, листы наблюдения

уроков;

- составляют график визитов в школы;

- готовят информационные письма о проведении визитов, сроках предоставления необходимой информации в рамках мониторинга;

- осуществляют сбор исходных данных (СИД), обрабатывает поток информации (ОПИ);

- проводят анализ полученных данных;

- выявляют проблемы, связанные с процессом апробации учебных планов,

программ, учебников, УМК, системы оценивания;

- инициируют обсуждения вопросов по итогам апробации;

- поддерживают постоянную связь с учителями по всем возникающим вопросам через онлайн платформу;

- обобщают результаты мониторинга, формулирует выводы;

- разрабатывают варианты решения проблем (РВР) (рекомендации по внесению изменений в учебные программы, руководство по оцениванию, учебники, УМК и т.д.);

- согласовывают варианты решения проблем (СВР) с АОО, МОН РК;

- составляют отчеты по мониторингу.

Процедуры мониторинга

Проведен мониторинг процесса внедрения обновленного содержания образования в 1-11 классах пилотных школ, который включал следующие мероприятия:

1) анализ эффективности апробируемых учебных программ, учебников и УМК и системы критериального оценивания;

2) анализ качества УМК (соответствие содержания разработанных учебников и УМК учебным программам, направленность УМК на достижение целей обучения, дизайн);

3) выявление оптимальности системы критериального оценивания (соответствие целям обучения, применимость формативного оценивания, приемлемость критериев успеха);

4) анализ уроков в классах, обучающихся по новой образовательной программе (достижение целей обучения, воздействие учебного процесса по образовательной программе на общее состояние здоровья обучающихся);

5) оказана методическая помощь учителям общеобразовательных школ в условиях реального учебного процесса;

6) выявление эмоционального отношения учащихся к образовательному процессу (восприятие, интерес, мотивация, вовлеченность, активность);

7) выявление удовлетворенность учителей, администрации школы и родителей образовательным процессом (успешность, адаптированность, устойчивая потребность).

Основным инструментарием мониторинга было анкетирование. Виды анкетирования представлены в Приложении..

По итогам проведенного анкетирования заполняли технологическую карту (Приложение), по которой сделаны выводы и рекомендации по внесению изменений в учебные программы, учебники и УМК и методические рекомендации по оцениванию.

2. Анализ итогов мониторинга внедрения обновленного содержания образования в организациях среднего образования

Согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2015 года №159 «О внесении изменений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 6 ноября 2014 года №455 «О пилотном внедрении обновленного содержания образования» апробация обновленных учебных программ и планов, учебников и учебно-методических комплексов (в первых классах) в 30-ти пилотных школах республики началась 1 сентября 2015 года и завершилась 25 мая 2020 года.

Определен график апробации учебных программ и планов, учебников и учебно-методических комплексов обновленного содержания (таблица 12).

Таблица 12 – График проведения апробации

Учебный год	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2015-2016	■										
2016-2017	■	■			■		■				
2017-2018	■	■	■		■	■	■	■			
2018-2019	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
2019-2020	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2020-2021	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Тем самым мониторинг внедрения обновленного содержания образования в 1-11 классах проводился с 2015-2016 учебного года по 2019-2020 учебный год в 30-ти пилотных школах республики (таблица 13).

Таблица 13 – Пилотные школы по типам и языкам обучения

№ п/п	Наименование организации образования - участника пилотного проекта	Город/село	Язык обучения	Тип шко-лы	Количество клас-сов
1	Школа -гимназия № 69 г.Астаны	город	смеш.	ШГ	11
2	КГУ "Гимназия № 15" г. Алматы	город	смеш.	ШГ	7
3	Средняя школа с. Никольское, Буландинский район, Акмолинская область	село	рус.	МКШ	1
4	Многопрофильная школа-лицей № 5 г. Степногорска	город	каз.	ШЛ	3
5	Средняя школа-гимназия № 9 г. Актобе	город	рус.	ШГ	6
6	Новая Средняя школа, аул. Жанаконыс, Актюбинская область	село	смеш.	СШ	9
7	Средняя школа-гимназия № 10 им. Ч.Валиханова г.Талдыкоргана	город	смеш.	ШГ	6

8	Средняя школа им. Х.Хамраева, Панфиловский район, г.Жаркент, Алматинская область	город	уйгур.	СШ	2
9	Средняя школа - лицей № 17 г. Атырау	город	рус.	ШЛ	8
10	Средняя школа им. Ж.Мырзагалиева, п. Тущыкудык, Исатайский район, Атырауская область	село	каз.	СШ	4
11	Школа-комплекс им.Абая с. Ульгулималшы, Кокпектинский район, Восточно-Казахстанская область	село	каз.	МКШ	1
12	Средняя школа № 39 г. Усть-Каменогорска	город	рус.	СШ	4
13	Школа-лицей № 1, с. Кулан, Рыскуловский район, Жамбылская область	село	каз.	ШЛ	5
14	Многопрофильная гимназия № 41 имени. А. Пушкина г. Тараза	город	рус.	ШГ	6
15	Средняя школа № 36 им. М.Ыксанова г. Уральска	город	каз.	СШ	3
16	Чаганская средняя школа, п. «Новая жизнь», Теректинский район, Западно-Казахстанская область	село	смеш.	СШ	4
17	Школа-гимназия № 3 г. Караганды	город	смеш.	ШГ	4
18	Казахская средняя школа № 2 п. Киевка, Нуринский район Карагандинской области	село	каз.	СШ	2
19	Средняя школа № 31 п. Жалагаш Кызылординской области	село	рус.	СШ	3
20	Средняя школа № 2 г. Кызылорды (Школа «Мурагер» со спец. классами для одаренных детей с обучением на трех языках)	город	смеш.	СШ	15
21	Средняя школа с. Свердлово, Алтынсаринский район Костанайской обл.	село	рус.	МКШ	1
22	Средняя школа № 10 г. Костаная	город	каз.	СШ	3
23	Школа-лицей им. А.М. Горького, с. Баутино, Тупкараганский район, Мангыстауская область	село	рус.	ШЛ	4
24	Средняя школа № 11 г. Актау	город	каз.	СШ	5
25	Средняя школа № 39 инновационного типа с гимназическими классами г. Павлодара	город	рус.	СШ	2
26	Средняя школа №1 п. Майкаин, Баянаульский район, Павлодарская область	село	каз.	СШ	5

27	Средняя школа с. Сартомар, район М. Жумабаева, Северо-Казахстанская область	село	каз.	МКШ	1
28	Неполная средняя школа № 16 г. Петропавловска	город	рус.	СШ	1
29	Школа-гимназия № 15 им. М.Жумабаева г. Туркестана, Южно-Казахстанская область	город	смеш.	ШГ	11
30	Школа-гимназия п. Созак, Созакский район, Южно-Казахстанская область	село	каз.	ШГ	6
	Итого:	Город-17 шк, село – 9 шк + 4 МКШ	каз.-11, рус.-10, уйг.-1, смеш.-8	ШГ- 8 СШ – 14 ШЛ -4 МКШ-4	143

Анализ итогов мониторинга внедрения обновленного содержания образования в организациях среднего образования составлен по методическим рекомендациям, разработанные в период с 2015-2016 учебного года по 2019-2020 учебный год [10-13].

В 2015-2016 учебном году в 1-х классах 30-ти пилотных школ страны началась апробация ГОС НО, учебных программ, учебников и УМК обновленного содержания образования. В апробации приняли участие 143 класса, в которых обучались 3454 учащихся, из них: в классах с казахским языком обучения – 1915, с русским языком обучения – 1501, с уйгурским языком обучения – 38; 143 учителя начальных классов, 286 учителей-предметников.

На предварительном этапе в сентябре 2016 -2017 учебного года был осуществлен сбор статистических данных по контингенту обучающихся пилотных классов и составлена база данных обучающихся. В этот учебный год 30-ти пилотных школах в апробации задействовано 143 класс-комплекта, в которых обучаются 3459 учащихся, из них: в классах с казахским языком обучения – 1907, с русским языком обучения – 1514, с уйгурским языком обучения – 38. Приняли участие 276 учителей-предметников, из них: учителей казахского языка в классах с русским языком обучения – 42, учителей русского языка в классах с казахским языком обучения – 37, учителей английского языка – 82, учителей самопознания – 26, учителей физкультуры – 45, учителей музыки – 29, учителей художественного труда – 14 и 1 учитель по познанию мира.

Мониторинг апробации обновленного содержания образования в 30-ти пилотных школах страны позволил выявить мнение учителей-практиков о качестве учебных программ и разработанных учебников и УМК, о новой системе оценивания, о трудностях, возникших в ходе реализации учебных программ по всем учебным предметам 3-го класса, а также позволил выявить мнение обучающихся, их уровень комфортности в условиях обновления

содержания образования и, конечно же, узнать мнение родителей по внедрению обновления содержания образования в 3-х классах.

Выше был представлен анализ итогов апробации обновленного содержания образования в третьих классах 30-ти пилотных школ, подтвержденный диаграммами и таблицами, показывающий реальную картину апробации нового стандарта образования, учебных программ, учебников и новой системы оценивания в различных регионах страны.

В целом, результаты апробации обновленного содержания образования в 3-х классах 30-ти пилотных школ подтвердили востребованность новой учебной программы по всем предметам, эффективность критериальной системы оценивания, которая основана на использовании четких и измеримых критериев оценивания достижений обучающихся. Процесс внедрения обновленного содержания образования вполне адекватно воспринят как обучающимися, так и их родителями.

В положительном восприятии обучающимися и их родителями нововведений важную роль сыграл поэтапный процесс апробации ГОС НО, начатый с первого класса в 2015-2016 учебном году.

По итогам проведенного мониторинга апробации выявлены риски и проблемы, возникшие в ходе обучения по учебным программам обновленного содержания образования и перехода на новую систему оценивания.

По результатам внедрения учебных программ обновленного содержания образования и учебных планов, прилагаемых к ним, учителя отметили, что краткосрочные планы не всегда совершенны, к тому же отсутствует выбор краткосрочных планов. В этом случае обязательно необходима посткурсовая поддержка на местах или системная консультационная поддержка учителей, внедряющих обновление содержания образования.

Большинство учителей считают, что учебные программы своевременны и необходимы, важно, чтобы были учтены рекомендации учителей в дальнейшем совершенствовании этих документов.

Первое. При составлении краткосрочных планов необходимо как можно четче соблюдать изложенные в учебной программе, в долгосрочных и среднесрочных планах внутри- и межпредметные связи.

Второе. В процессе обучения и последующего анализа результатов своей деятельности учителю необходимо обратить особое внимание на использование содержания учебных предметов для развития у обучающихся навыков широкого спектра.

Третье. Учителям, работающим по новым учебным программам и планам, необходимо четко понимать, что детальность расшифровки учебных целей предполагает четкую дифференциацию достижений обучающихся, соответствующих конкретной оценке.

Четвертое. Необходимо по итогам мониторинга апробации учебников и УМК максимально ясно и доступно сформулировать требования к составлению учебников обновленного содержания образования и основных УМК, поскольку они должны быть направлены на развитие навыков широкого спектра и соответствовать учебной программе по каждому предмету.

На начало 2018-2019 учебного года количество пилотных школ не изменилось, количество пилотных классов сократилось на два. В апробации участвуют 141 учитель начальных классов, 281 учитель-предметник. Количество обучающихся сократилось до 3 407 (1867 учеников в классах с казахским языком обучения, 1504 – в классах с русским языком обучения, 36 – в школах с уйгурским языком обучения).

На первом этапе мониторинга каждый год проводился диагностический срез знаний, умений учащихся («на входе»). На втором этапе заполнялись и обрабатывались технологические карты. На 3-м этапе мониторинга проводились визиты в пилотные школы, которые позволили на основе наблюдений уроков, бесед (фокус-группы) с администрацией, учителями, обучающимися и их родителями триангулировать данные мониторинга и выявить сильные и слабые стороны разработанных учебно-методических материалов. На четвертом этапе проводился диагностический срез результатов обучения «на выходе».

Ежегодно обрабатывались более 1000 анкет учителей начальных классов и учителей-предметников, более 3000 анкет обучающихся, более 2000 анкет родителей, 2090 технологических карт учителей начальных классов, учителей-предметников и заместителей директоров школ.

На основании проведенного анализа можно сделать следующие выводы:

К сильным сторонам апробации обновленного содержания образования относятся:

- принятие учителями пилотных школ идеи и содержания стандарта начального образования и учебных программ;
- достижение высокого уровня педагогического сотрудничества учителя и учащихся;
- повышение активности и мотивации обучения у учащихся;
- формирование отношений взаимного уважения у учащихся, формирование навыков работы в паре и в группе;
- положительное отношение родительской общественности;
- интенсивное оснащение кабинетов (мебель, интерактивная доска, мольберт).

В качестве слабых сторон можно отметить:

- недостаток необходимых учебных ресурсов по предмету «Естествознание», «Познание мира», по языковым предметам.

Возможности:

- получение качественного образования учащимися сельской местности;
- совершенствование профессиональной квалификации учителей и распространение опыта работы.

Угрозы:

- недостаточная материально-техническая база школ республики в условиях массового перехода на обновленное содержание образования;
- неполная недельная нагрузка учителей начальных классов: от 15 до 17 часов при нормативе 18 часов.

На основании выявления целей обучения, вызвавших трудности у учащихся и учителей были внесены изменения в учебные программы по следующим учебным предметам:

– «Сауат ашу», «Математика», «Жаратылыстану», «Дүниетану», «Еңбекке баулу», «Бейнелеу өнері», «Өзін-өзі тану» (для школ с казахским языком обучения); «Обучение грамоте», «Казахский язык», «Естествознание», «Познание мира», «Музыка», «Изобразительное искусство», «Трудовое обучение», «Самопознание» (для школ с русским языком обучения).

Наибольшее количество целей обучения, вызвавших трудности, определены по учебным программам «Ағылшын тілі/Английский язык», «Орыс тілі», «Дене шынықтыру/Физическая культура». Изменения по итогам мониторинга уже внесены.

Выводы по мониторингу апробации учебников обновленного содержания:

– наибольшие баллы получили учебники двух издательств: «Алматыкітап» и АОО «НИШ»;

– по предметам естественнонаучного цикла большинство учителей выбирают учебники АОО «НИШ», по предметам гуманитарного цикла – учебники издательства «Алматыкітап».

Среди наиболее частых замечаний по учебникам – их неудобный формат, большой вес.

Успешность внедрения обновленного содержания образования подтверждают данные диагностического тестирования обучающихся первых классов 30 пилотных и 16 контрольных школ. Во время тестирования оценивались знания и навыки учащихся по познанию мира и естествознанию, обучению грамоте (казахскому языку, русскому языку), математике.

Для сравнения – итоги первого и последнего диагностических срезов.

Общее количество участников тестирования 1 класса «на входе» составило 5231 обучающихся, «на выходе» – 5077. В тестировании «на выходе» не принимали участие в контрольных школах – 81 учащийся, в пилотных школах – 73. «На входе» средний балл учеников пилотных школ составил 112,6, что на 5,9 баллов ниже среднего балла обучающихся контрольных школ (118,5 балла). «На выходе» средний балл обучающихся пилотных школ составил 137,7 баллов, что на 7,3 балла выше среднего балла обучающихся контрольных школ (130,4).

При этом учащиеся пилотных школ «на выходе» показали более значимый прогресс среднего балла (+24,8 балла), чем обучающиеся контрольных школ (+11,9 балла).

По результатам тестирования на выходе учеников 3 класса по разделу «Естествознание и познание мира» средний балл составил 20,5 балла из максимально возможных 28 баллов, в том числе в контрольных школах – 15,6 баллов, в пилотных школах – 22,9 баллов.

Процент выполнения заданий по разделу составил 73,2%, в том числе в контрольных школах – 55,8%, в пилотных школах – 81,9%.

По казахскому языку средний балл составил 15,2 балла из максимально

возможных 21 балла. В том числе в контрольных школах – 10,9 баллов, в пилотных школах – 17,1 баллов.

Процент выполнения заданий по разделу составил 72,4%. В том числе, в контрольных школах – 51,8%, в пилотных школах – 81,2%.

По русскому языку средний балл по разделу составил 16,3 балла из максимально возможных 21 балла, в том числе в контрольных школах – 13,8 баллов, в пилотных школах – 17,7 баллов.

Процент выполнения заданий по разделу составил – 77,8%: в контрольных школах – 65,5%, в пилотных школах – 84,1%.

По математике средний балл по разделу составил 21 балл из максимально возможных 28 баллов, в том числе в контрольных школах – 16,9 баллов, в пилотных школах – 23,0 балла.

Процент выполнения заданий по разделу составил 75,0%, в том числе в контрольных школах 60,3% баллов, в пилотных школах – 82,3 %.

Таким образом, результаты учеников пилотных школ значительно преобладают над результатами контрольных. Так, «на выходе» 3 класса они показали более значимый прогресс среднего балла (+38,5 баллов), что в два раза превышает показатели контрольных школ (+19,7 баллов). Такое преобладание отмечается в разрезе всех показателей: язык обучения, типы школ, местности и др.

Стабильный рост показателей обучающихся пилотных школ свидетельствует о том, что внедрение обновленного содержания образования создает благоприятные условия для достижения поставленных задач в части повышения качества образовательных услуг в стране.

Мониторинг апробации учебников обновленного содержания свидетельствует о том, наибольшие баллы получают учебники двух издательств: «Алматыкітап» и АОО «НИШ». По предметам естественнонаучного цикла большинство учителей выбирают учебники АОО «НИШ», по предметам гуманитарного цикла – учебники издательства «Алматыкітап».

Мониторинг, проводимый в течение 3 лет, показал что интерес обучающихся к обучению стабильно повышается.

Достигнута комфортность среды обучения для детей. Отмечается значительный рост самостоятельности, инициативности детей.

Среди минусов отмечены:

- нехватка кадров;
- сложности в реализации формативного и суммативного оценивания учебных достижений обучающихся.

Мониторинг также показал необходимость постоянного сопровождения внедрения обновленного содержания образования, оказания поддержки учителей, прежде всего, по новым подходам к организации процесса обучения и воспитания, а также по вопросам применения новой системы оценивания в связи с тем, что не всеми учителями критериальная система оценивания используется в полной мере

Посещение и анализ уроков во 2-х классах показали: эффективное использование активных методов обучения; высокий уровень эмоционального восприятия обучающихся; дети с удовольствием участвуют в учебном процессе, активно отвечают на вопросы; в групповой и парной работе обсуждают данные им задания и с большой охотой оценивают ответы своей и других групп; обучающиеся получают обратную связь от учителя в форме письменных и устных комментариев.

На уроках английского языка формирование навыков: слушание, говорение, чтение и письмо осуществляется через работу с рисунком, применение видеороликов, парную и групповую работу.

Учебники НИШ для 2-х классов содержат красочные и увлекательные уроки, каждый из которых разработан на двух страницах. Размер шрифта и иллюстраций соответствует возрастным особенностям младших школьников. Задания в учебнике направлены на развитие логического мышления, исследовательских способностей учащихся, умение работать в паре и группе. Каждый урок оснащен целями обучения, сформулированными на доступном языке. Имеется памятка для учащихся с основными выводами урока. А также короткий вопрос, направленный на углубление знаний через развитие критического мышления. Всегда имеется интересный и занимательный факт, связанный с темой урока.

Каждый раздел завершается заключительной страницей. Задания на странице даны в виде закрытых тестов. Цель данной страницы - помочь учащимся определить свой уровень понимания учебного материала и проверить свои знания. Задания подобраны в соответствии с возрастными особенностями учащихся.

По итогам мониторинга на уровне начального образования сделаны выводы по следующим параметрам:

Сильные стороны обновленного содержания образования:

- Принятие учителями пилотных школ идеи и содержания стандарта начального образования и учебных программ;
- Достижение высокого уровня педагогического сотрудничества учителя и учащихся;
- Повышение активности и мотивации обучения у учащихся;
- Формирование отношений взаимного уважения у учащихся, формирование навыков работы в паре и в группе;
- Положительное отношение родительской общественности;
- Усиленное оснащение кабинетов (мебель, интерактивная доска, мольберт).

Слабые стороны обновленного содержания образования:

- Недостаточная материально-техническая база школ республики в условиях массового перехода на обновленное содержание образования;
- Недостаток необходимых учебных ресурсов по предмету «Естествознание», «Познание мира» и по языковым предметам;

Возможности обновленного содержания образования:

- Получение качественного образования в сельской местности;

– Совершенствование профессиональной квалификации учителей и распространение опыта работы.

Проблемы и недочеты:

- Монологическая речь продолжает доминировать;
- В речи учителей преобладают еще выражения «скажите мне», «вы должны»;
- Предлагаются задания без обсуждения критериев к ним;
- На уроке акцент делается не на учебную цель, а на тему урока;
- Обучающиеся рассаживаются по группам с начала урока, но на протяжении урока не получают задания для групповой работы;
- На языковых предметах Я2 учителя допускают перевод на родной язык.

Неотъемлемой частью содержания образования - объективная и достоверная система оценки учебных достижений обучающихся. Система оценивания является основным средством измерения достижений и диагностики проблем обучения, позволяющим определять качество образовательного процесса.

По итогам мониторинга системы оценивания на уровне начального образования были сделаны следующие выводы:

В целом, учителя начальной школы высказали мнение о том, что новая система оценивания позволяет оценить учебные достижения обучающихся в соответствии с заранее известными критериями и позволяет установить степень соответствия реально достигнутых обучающимися результатов планируемыми целям обучения.

При этом оценивается только работа обучающегося, а не его личность; достижения обучающегося сравниваются не с достижениями других учеников, а с эталоном (образом отлично выполненной работы), который известен обучающимся заранее.

Применение системы критериального оценивания учебных достижений позволило объективно оценить учебные достижения обучающихся и определить индивидуальную траекторию обучения каждого ученика с учетом его индивидуальных способностей.

Новая система оценивания дала возможность сравнить учебные достижения обучающихся с четко определенными, коллективно выработанными, заранее известными всем участникам процесса критериями, соответствующими целям и содержанию образования. В результате применения новой системы оценивания снизилась тревожность учеников.

Учителя также отметили повышение мотивации обучающихся на развитие умений и навыков, а также улучшение качества преподавания и обучения.

Учителя-респонденты отметили, что преимуществом новой системы оценивания является то, что работа обучающегося проверяется по критериям оценивания, которые известны ему заранее и выставляются только за то, что они изучали, так как критерии оценивания представляют конкретное выражение учебных целей.

Новая система позволила учителям самостоятельно разрабатывать критерии, способствующие получению качественных результатов, а также использовать разнообразные подходы и инструменты оценивания. Респонденты отметили, что их ученики в рамках новой системы оценивания используют разные типы мыслительной деятельности и способностей для выражения своего понимания, прогнозируют собственный результат обучения, участвуют в рефлексии, оценивают себя и своих сверстников, а также используют знания для решения реальных задач.

Также респондентами было отмечено, что родители получают объективные доказательства уровня обученности своего ребенка, отслеживают прогресс в обучении ребенка и могут обеспечить ребенку поддержку в процессе обучения. Самое главное, родители могут быть уверенными и спокойными за комфортность ребенка в классе и школе.

Таким образом, применение системы критериального оценивания учебных достижений позволило объективно оценить учебные достижения обучающихся и определить индивидуальную траекторию обучения каждого ученика с учетом его индивидуальных способностей. Оценка учебных достижений обучающихся по четко определенным, коллективно выработанным, заранее известным всем участникам процесса критериям, соответствующих целям и содержанию образования, создает благоприятную понятную атмосферу доверия и понимания.

Так, в ходе апробации обновленного содержания образования в 3-х классах необходимо было предусмотреть следующие риски и пути их снижения (таблица 14).

Таблица 14 – Потенциальные риски при проведении политики обновления содержания среднего образования и пути их преодоления

№	Риски	Пути снижения
1.	Общественное недопонимание важности процесса обновления содержания образования (сопротивление со стороны родителей, отсутствие достаточной разъяснительной работы в регионах).	Системная разъяснительная работа в регионе. Тесное сотрудничество со СМИ по информированию общественности.
2.	Субъективная оценка общественностью, отражающая не объективную картину внедрения обновленного содержания среднего образования, а единичные неудачные случаи, которые представляют как ошибку преобразований.	
3.	Непринятие инноваций педагогической общественностью (возвращение к привычной педагогической практике через небольшой промежуток времени).	Повышение потенциала педагогических кадров в системе среднего образования и педагогических вузах.

4.	Недостаточная подготовленность педагогических кадров (значительное количество педагогов, не прошедших курсы повышения квалификации).	100 %-ый охват учителей курсами повышения квалификации.
5.	Оторванность педагогических вузов и колледжей от общеобразовательных школ. Отсутствие подготовки будущих педагогов по вопросам обновления содержания образования в педагогических вузах и колледжах.	Интеграция компонента обновления содержания образования и концепции критериального оценивания в образовательные программы вузов и колледжей.
6.	Отсутствие нормативной правовой базы при внедрении инноваций в области образования (перечень документов, в которые надо внести изменения, выявление недостающих нормативных правовых актов).	Внесение изменений в нормативную правовую базу.
7.	Нехватка педагогических кадров в сельской местности. Существующая система аттестации и поощрения педагогических кадров. Существующая система оплаты труда учителей.	Совершенствование системы оплаты труда и поощрений педагогических работников. Обеспечение зависимости оплаты труда от профессионального роста педагога. Обеспечение соответствия системы аттестации педкадров процессу обновления содержания образования.

В 5-х классах было проведено анкетирование среди учителей-предметников на выявление качества учебных программ, учебников и УМК по учебным предметам по разработанным критериям: новая программа по предмету интересна для большинства моих обучающихся; программа по предмету соответствует возрастным особенностям большинства моих обучающихся; количество целей обучения оптимально; содержание программы по предмету направлено на развитие практических навыков обучающихся; содержание рекомендованных среднесрочных планов соответствует целям программы; содержание среднесрочного плана отражает казахстанский компонент.

Учитель в начале урока применяет методы активного обучения, вовлекая обучающихся в диалог, мотивируя их. Задает вопросы ученикам и получает ответы на каждом этапе урока. Обучающиеся справляются со всеми предложенными заданиями, умеют складывать и вычитать дроби. Владеют основами счета, умеют решать задачи на логику и на развитие математической смекалки. Умеют решать и считать в уме. Темп урока соответствует возрастным особенностям детей. Вместе с тем, учитель не организовал групповую работу в классе. В кабинете отсутствует интерактивная доска, на уроке не применялись другие виды ИКТ.

Можно отметить неуверенность и недостаточность опыта у учителей. Атмосфера в классах во время урока благоприятная, дети справляются с учебными заданиями, активность детей средняя. Учителями на уроках используются активные методы работы, но часто не эффективно. Показатели применения активных методов обучения учителями 5-х и 7-х классов на уроках были следующими (Рисунок 2).

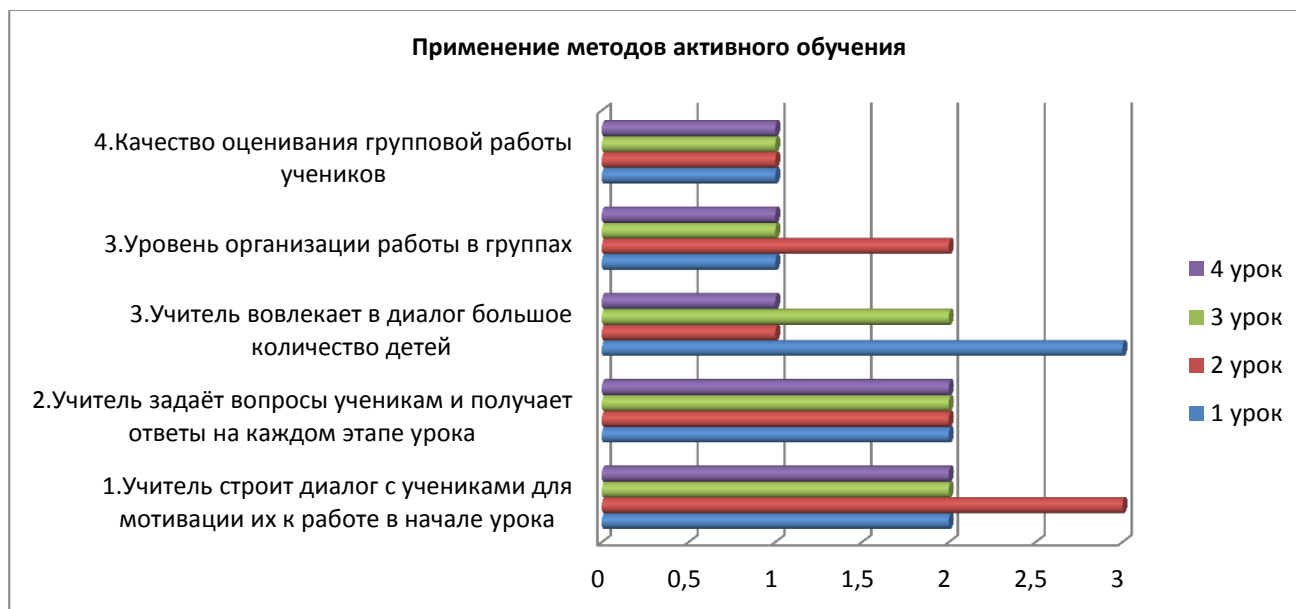

Рис.2. Применение методов активного обучения

Уровень организации групповой работы низкий, нерационально используются различные формы активизации мыслительной деятельности обучающихся. Следует отметить, что не всегда учитываются индивидуальные особенности обучающихся, не подбираются дифференцированные задания с учетом зоны ближайшего развития обучающегося. Не уверенность учителей и бессистемное применение на уроках новых подходов отрицательно влияет на учебную мотивацию обучающихся.

Обучающиеся понимают принципы формативного оценивания. Учителя стараются использовать виды формативного оценивания так, чтобы не занимало много времени на уроке и тем самым поверхностно относятся к результатам учебных достижений детей на уроке. Во время урока учителями были применены сигнальные карточки, словесная оценка, обобщение ответа детей, упражнения на проверку, самооценивание, взаимооценивание. Уровень осуществления обратной связи на уроке и оценка применения формативного оценивания показаны на рисунке 3.

Дети по разному относятся к критериальной форме оценивания, на уроке заметно, что они еще не привыкли к этой методике. Традиционно используемые действия детям привычные, например, они хорошо выполняли самооценку и взаимооценивание во время урока. Как стало известно из беседы с родителями, некоторыми учителями были нарушены технология проведения суммативного оценивания обучающихся, содержание заданий суммативных

работ не соответствовали пройденному материалу, что вызвала тревогу и волнение у детей, привело к снижению итоговых оценок обучающихся за раздел и за четверть.

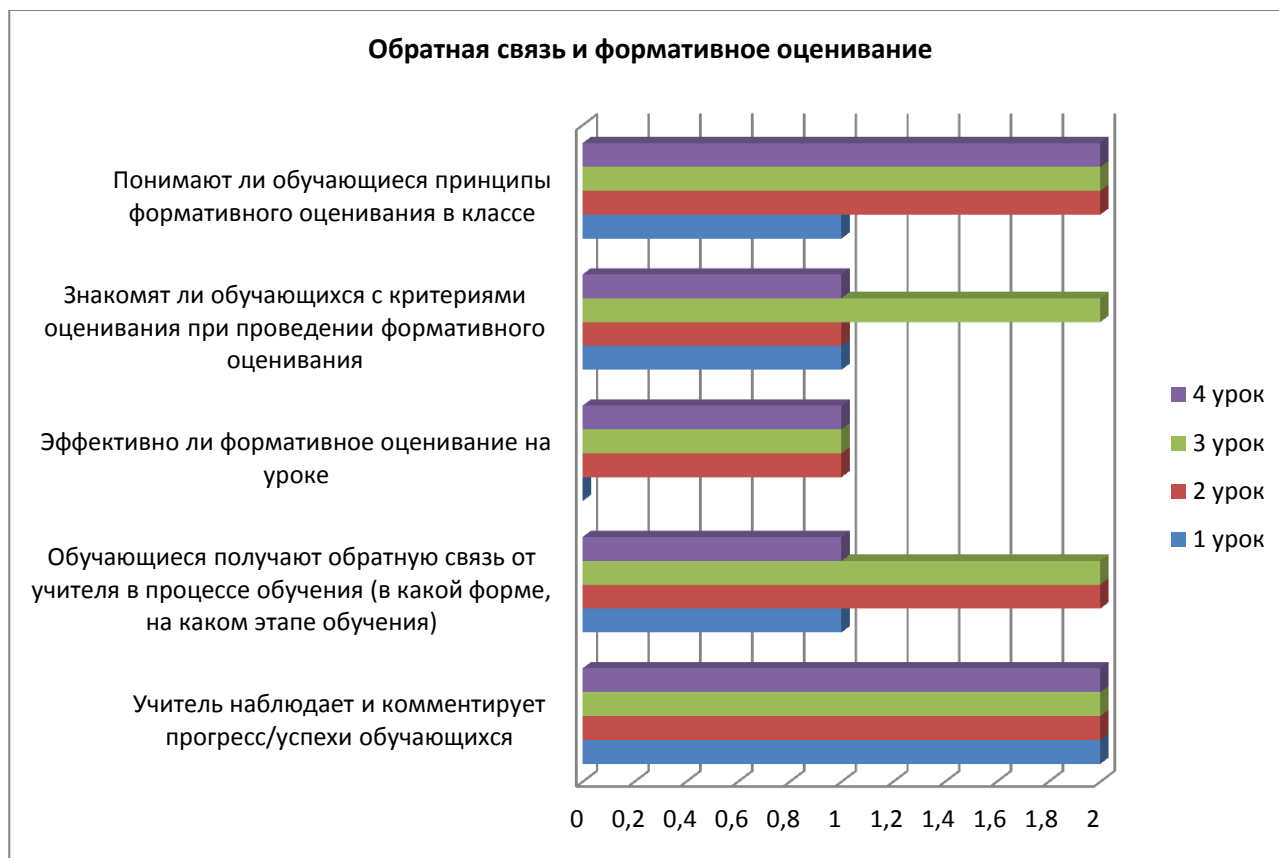

Рис. 4 – Обратная связь и формативное оценивание

Фокусные группы с обучающимися показали: детям интересно стало учиться, потому что они проводят на уроке исследования, нравится работать в группе - совместно выполняют задания, обсуждают, спорят, доказывают, помогают друг - другу и проверяют и оценивают по критериям. На вопрос: а вам нравится, что отметки не ставят, отвечали, нравится, что не ставят «2», «3» и не ругают, если не подготовишь домашние задания. Особенно им нравится, что они получили возможность высказывать свое мнение и активно участвовать в оценивании результатов урока.

В ходе апробации учебников и УМК в 6-х и 8-х классах 16-ти пилотных школ было изучено мнение о качестве учебных программ обновленного содержания образования, которые будут внедряться в 2018-2019 учебном году в организациях образования страны.

Большинство учителей, участвовавших в апробации новых учебников и УМК, считают, что внедрение обновленного содержания образования своевременно и необходимо.

При этом респонденты-учителя отметили, что учебные программы обновленного содержания образования, долгосрочные, среднесрочные планы, прилагаемые к ним, излишне детализированы, что на практике приводит к

сужению целей обучения, ограничению возможностей учителей совершенствовать процесс обучения.

Уровень и качество преподавания, по их мнению, находятся в прямой зависимости от качества разработки данных учебных документов.

Апробация позволила определить наиболее актуальные и важные проблемы, замечания и предложения учителей, участвующих в апробации новых стандартов образования, учебных программ, учебников, новой системы оценивания.

В 2017-2018 учебном году в 16 пилотных школах республики была проведена частичная апробация учебников для 6, 8 классов.

Учебники и УМК для 6-го класса на апробацию представили 10 издательств (рис. 5). Всего на апробацию поступили 25 учебника (рис. 6).

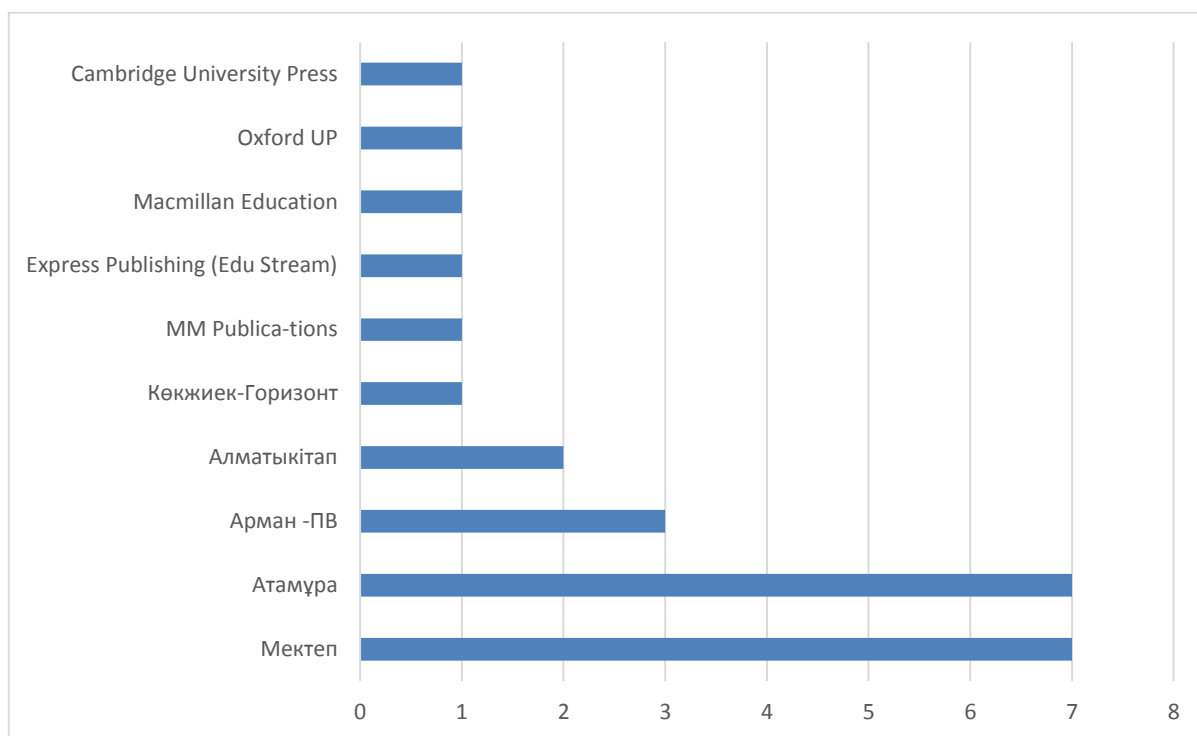

Рис. 5 - Список издательств и количество учебников для 6 класса

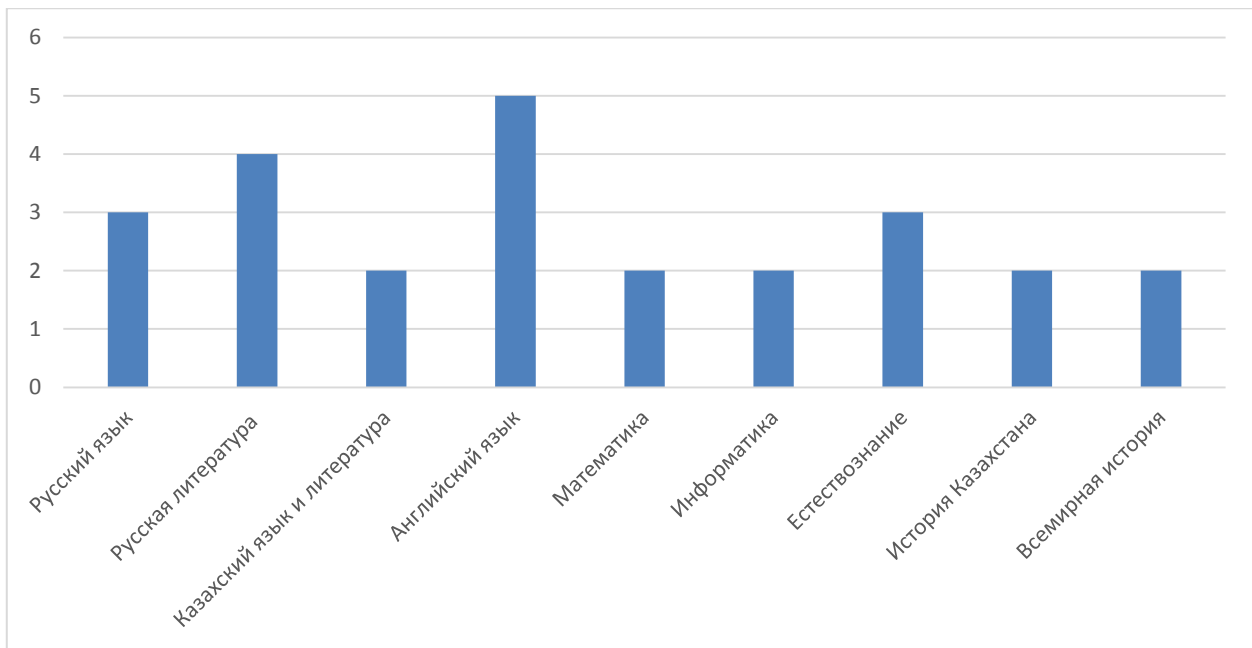

Рис. 6 - Наименование учебников для 6 класса и их количество

Учебники и УМК для 8-го класса на апробацию представили 11 издательств (рис. 7). Всего на апробацию поступили 31 учебника (рис. 8).

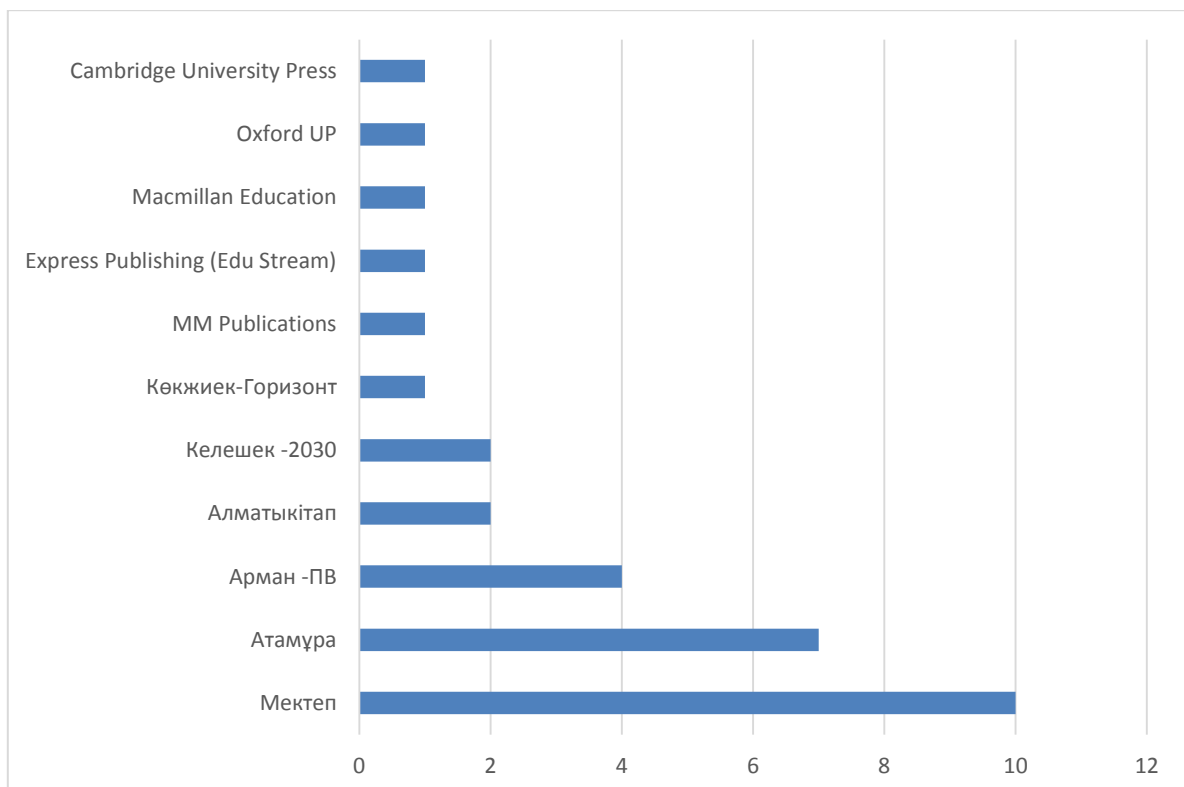

Рис. 7 - Список издательств и количество учебников для 8 класса

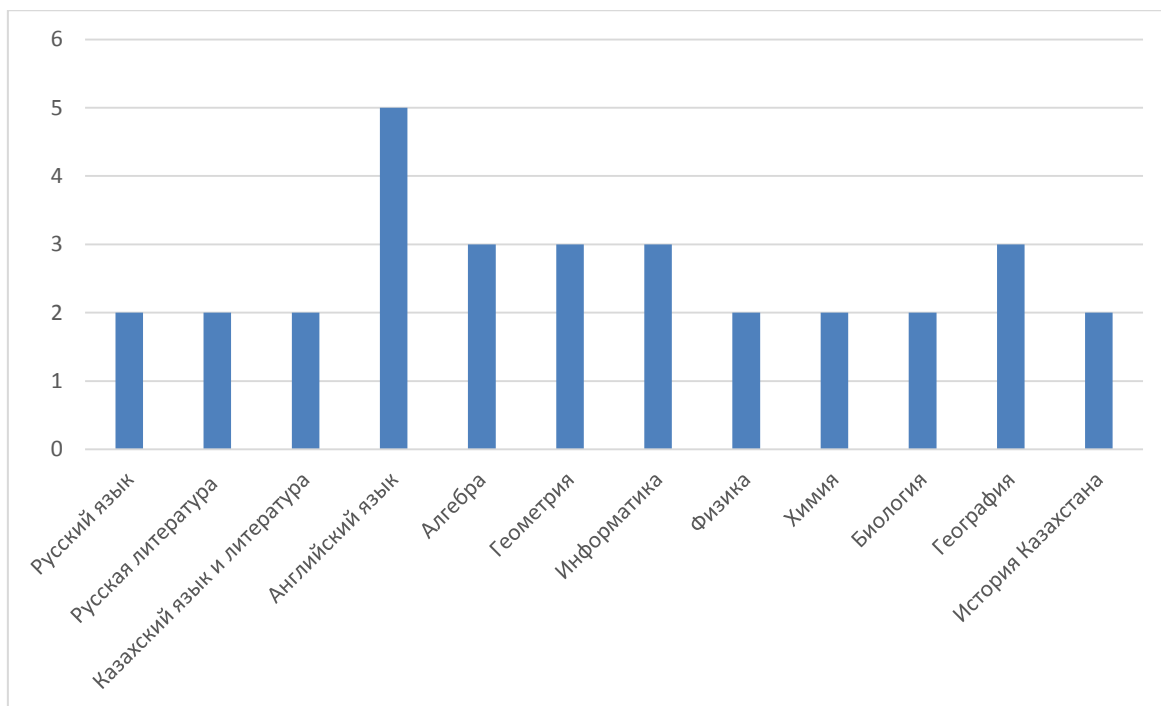

Рис. 8 - Наименование учебников для 8 класса и их количество

Среди положительных характеристик большинства апробированных учебников отмечается:

- наличие теоретического материала, необходимого учителю для организации процесса обучения по новым учебным программам;
- направленность материалов на применение активных форм обучения, развитие у обучающихся навыков исследовательской работы;
- предоставление возможности внедрять новые методики и технологии обучения, ранее не используемые в процессе обучения;
- наличие разноуровневых задач, заданий, упражнений.

Недостатки:

- несоответствие учебной программе в отдельных учебниках;
- отсутствие преемственности материалов;
- несоответствие принципам обновления содержания образования, развития функциональной грамотности, самостоятельности обучающихся, развития исследовательских навыков;
- непродуманность в учебниках по языковым предметам организации словарной работы;
- неоптимальный объем текстовых учебных материалов и иллюстраций;
- наличие грамматических, стилистических ошибок.

Однако общий вывод следующий: учебники обновленного содержания образования выгодно отличаются от традиционных учебников.

Итоговые баллы по результатам апробации учебников 6-го, 8-го классов представлены в таблицах 15 и 16.

Таблица 15 – Баллы по результатам апробации учебников для 6-го класса

Издательства	Наименование учебников								
	Русский язык	Русская литература	Казахский язык и литература	Английский язык	Математика	Информатика	Естествознание	Всемирная история	История Казахстана
Мектеп	45,3	70,9	61,8		77,0		67,1	67	63,3
Атамұра	57,9	42,1			72,7	45,5	53,6	60	62,4
Арман -ПВ	77,1	79,8				59,6			
Алматыкітап		80,9					68,2		
Көкжиек-Горизонт			53,4						
MM Publica-tions				51,1					
Express Publishing (Edu Stream)				67,3					
Macmillan Education				41,2					
Oxford UP				40,0					
Cambridge University Press				47,3					

Таблица 16 – Баллы по результатам апробации учебников для 8-го класса

Издательства	Наименование учебников											
	Русский язык	Русская литература	Казахский язык и лит.	Английский язык	Алгебра	Геометрия	Информатика	Физика	Химия	Биология	География	История Казахстана
Мектеп	65,6	64,6	49,0		83,8	70,1		39,0	59,2	72,7	63,8	68,6
Атамұра					68,2	70,9	56,4		47,7	46,3	63,6	48,7
Арман -ПВ	70,7	71,4					67,3	63,4				
Алматыкітап							69,5				63,8	
Келешек -2030					65,5	71,6						
Көкжиек-Горизонт			47,8									
MM Publications				80,0								
Express Publishing (Edu Stream)				45,5								
Macmillan Education				53,0								
Oxford UP				56,8								
Cambridge University Press				40,0								

В 2018-2019 учебном году проведена апробация учебников и УМК для 9 классов. Среди учителей - предметников было проведено анкетирование по

следующим вопросам: структура учебника, соответствие заданий учебному материалу, иллюстративный материал, учебно-методический комплекс к учебнику. Итоги анкетирования по разделам представлены относительно 29 учебников.

В первой части рассматривались следующие параметры: оптимальность объема учебного материала по разделам; соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся; логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов); отражение казахстанского компонента в содержании учебника; соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с реальными жизненными условиями и ситуациями. Итоги первой части представлены в таблице 17.

Таблица 17 – Содержание учебника

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	оптимальность объема учебного материала по разделам	соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся	логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов)	отражение казахстанского компонента в содержании учебника	соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с
Русский язык	2	2	1	2	1	2
Русская литература	3	2	1	1	3	2
Казахский язык и литература	3	2	2	2	3	2
Алгебра	3	3	3	3	3	2
Геометрия	3	3	2	3	2	2
География	3	3	3	3	3	2
Химия	2	1	2	2	2	2
Физика	2	2	2	2	0	2
Биология	2	2	2	2	1	2
История Казахстана	4	4	2	3	4	4
Всемирная история	1	0	0	0	0	1
Основы права	1	1	1	1	1	1
	29	25	21	24	23	24

Из таблицы видно, что оптимальность объема учебного материала по разделам реализована в 25 учебниках, соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся - 21, логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов) - 24, отражение казахстанского компонента в содержании учебника - 23, соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с

реальными жизненными условиями и ситуациями 24. В целом структура соответствуют 72%-86% учебников.

Во второй части рассматривались наличие в учебниках разноуровневых, практико-ориентированных, исследовательских и экспериментальных заданий; заданий на формирование ИКТ-компетентности. Итоги первой части представлены в таблице 18.

Таблица 18 – Виды заданий в учебнике

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	разноуровневые	практико-ориентированные	исследовательские	экспериментальные	на формирование ИКТ-компетентности
Русский язык	2	1	1	1	1	1
Русская литература	3	1	1	1	1	1
Казахский язык и литература	3	1	1	1	1	1
Алгебра	3	3	2	2	1	2
Геометрия	3	3	2	1	1	3
География	3	2	2	2	2	3
Химия	2	1	0	0	2	2
Физика	2	1	1	1	1	1
Биология	2	2	2	1	1	0
История Казахстана	4	3	3	3	4	4
Всемирная история	1	0	1	1	1	1
Основы права	1	1	1	1	1	1
	29	19	17	15	17	20

Из таблицы видна, что разноуровневые задания содержат 19 учебников, практико-ориентированные – 17, исследовательские – 15, экспериментальные задания – 17, задания на формирование ИКТ-компетентности – 20. Таким образом, авторам учебников необходимо обратить внимание на наличие в учебниках различных видов заданий.

Во третьей части рассматривались наличие практических рекомендаций по оцениванию учебных достижений, наличие практических рекомендаций по использованию дополнительных ресурсов (ссылки), наличие практических рекомендаций по выполнению домашних заданий, соответствие содержанию учебника содержанию учебно-методических комплексов. Итоги третьей части представлены в таблице 19.

Таблица 19 – содержание учебно-методических комплексов

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	наличие практических рекомендаций по оцениванию учебника	наличие практических рекомендаций по использованию дополнительных ресурсов	наличие практических рекомендаций по выполнению домашних заданий	соответствие содержанию учебника
Русский язык	2	1	1	1	1
Русская литература	3	0	1	0	0
Казахский язык и литература	3	1	1	1	1
Алгебра	3	3	0	2	0
Геометрия	3	3	0	2	0
География	3	2	3	3	2
Химия	2	1	1	1	2
Физика	2	3	1	1	1
Биология	2	2	2	3	3
История Казахстана	4	2	3	3	4
Всемирная история	1	1	1	1	1
Основы права	1	1	1	1	1
	29	19	17	15	17

Из таблицы видно, что практические рекомендации по оцениванию учебных достижений даны в 19 учебниках, практические рекомендации по использованию дополнительных ресурсов (ссылки) – в 17, практические рекомендации по выполнению домашних заданий – в 15, соответствие содержанию учебника – в 17.

Учебно-методические комплексы являются дополнительными пособиями к учебнику. Поэтому УМК должны соответствовать содержанию учебника. По таблице это соответствие реализовано только в 60% УМК.

В 2018-2019 учебном году проведена также апробация учебников и УМК для 10 классов. Среди учителей - предметников было проведено анкетирование по следующим вопросам: структура учебника, соответствие заданий учебному материалу, иллюстративный материал, учебно-методический комплекс к учебнику. Итоги анкетирования по разделам представлены относительно 29 учебников.

В первой части рассматривались следующие параметры: оптимальность объема учебного материала по разделам; соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся; логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов); отражение казахстанского компонента в содержании учебника; соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с реальными жизненными условиями и ситуациями. Итоги первой части представлены в таблице 20.

Таблица 20 – Содержание учебника

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	оптимальность объема учебного материала по разделам	соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся	логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов)	отражение казахстанского компонента в содержании учебника	соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с
Русский язык	2	2	1	1	2	1
Русская литература	1	1	1	1	1	1
Казахский язык и литература	3	2	2	2	3	2
Алгебра и начала анализа	4	3	2	4	3	2
Геометрия	2	2	2	2	2	2
География	3	2	2	2	2	1
Химия	2	2	2	2	1	2
Физика	2	2	2	2	1	2
Биология	2	2	1	1	1	1
История Казахстана	4	0	1	1	0	0
Всемирная история	2	0	2	0	0	0
Основы права	2	2	2	2	2	2
	29	20	20	20	18	16

Из таблицы видно, что оптимальность объема учебного материала по разделам реализована в 20 учебниках, соответствие учебного материала психологическим и возрастным особенностям обучающихся - 20, логика изложения учебного материала (соблюдение преемственности разделов) - 20, отражение казахстанского компонента в содержании учебника - 18, соблюдение принципов научности и доступности, обеспечение связи содержания, заданий с реальными жизненными условиями и ситуациями 16. В целом структура соответствуют 55%-69% учебников.

Во второй части рассматривались наличие в учебниках разноуровневых, практико-ориентированных, исследовательских и экспериментальных заданий; заданий на формирование ИКТ-компетентности. Итоги первой части представлены в таблице 21.

Таблица 21 – Виды заданий в учебнике

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	разноуровневые	практико-ориентированные	исследовательские	экспериментальные	на формирование ИКТ-компетентности
Русский язык	2	1	1	1	1	0
Русская литература	1	1	1	1	1	1
Казахский язык и литература	3	1	1	1	1	2
Алгебра	4	4	2	1	1	2
Геометрия	2	2	2	2	2	2
География	3	2	1	1	1	2
Химия	2	1	1	1	1	1
Физика	2	1	1	1	1	1
Биология	2	2	2	2	2	2
История Казахстана	4	1	0	0	0	0
Всемирная история	2	2	2	2	0	2
Основы права	2	0	2	0	0	0
	29	18	16	13	11	15

Из таблицы видно, что разноуровневые задания содержат 18 учебников, практико-ориентированные – 16, исследовательские – 13, экспериментальные задания – 11, задания на формирование ИКТ-компетентности – 15. Таким образом, авторам учебников необходимо обратить внимание на наличие в учебниках различных видов заданий.

Во третьей части рассматривались наличие практических рекомендаций по оцениванию учебных достижений, наличие практических рекомендаций по использованию дополнительных ресурсов (ссылки), наличие практических рекомендаций по выполнению домашних заданий, соответствие содержанию учебника содержанию учебно-методических комплексов. Итоги третьей части представлены в таблице 22.

Таблица 22 – содержание учебно-методических комплексов

Наименование учебника	Количество, представленных учебников	наличие практических рекомендаций по оцениванию учебника	наличие практических рекомендаций по использованию дополнительных ресурсов	наличие практических рекомендаций по выполнению домашних заданий	соответствие содержанию учебника
Русский язык	2	1	1	1	1
Русская литература	1	0	1	0	0
Казахский язык и литература	3	1	1	1	1
Алгебра и начала анализа	4	0	0	2	3
Геометрия	2	0	0	2	3
География	3	2	3	3	2
Химия	2	2	1	1	1
Физика	2	1	1	1	2
Биология	2	2	2	2	2
История Казахстана	4	4	3	3	2
Всемирная история	2	1	1	1	1
Основы права	2	1	1	1	1
	29	15	15	18	19

Из таблицы видно, что практические рекомендации по оцениванию учебных достижений даны в 15 учебниках, практические рекомендации по использованию дополнительных ресурсов (ссылки) – в 15, практические рекомендации по выполнению домашних заданий – в 15, соответствие содержанию учебника – в 15.

Учебно-методические комплексы являются дополнительными пособиями к учебнику. Поэтому УМК должны соответствовать содержанию учебника. По таблице это соответствие реализовано только в 66% УМК.

В 2019-2020 учебном году в 28 пилотных школах республики была проведена апробация учебников для 11-ых классов.

Учебники и УМК для 11-го класса на апробацию представили 13 издательств (рис. 9). Всего на апробацию поступили 60 учебников, из них 22 учебников для естественно-математического направления, 23 – для общественно-гуманитарного направления и 15 для двух направлений (рис. 10).

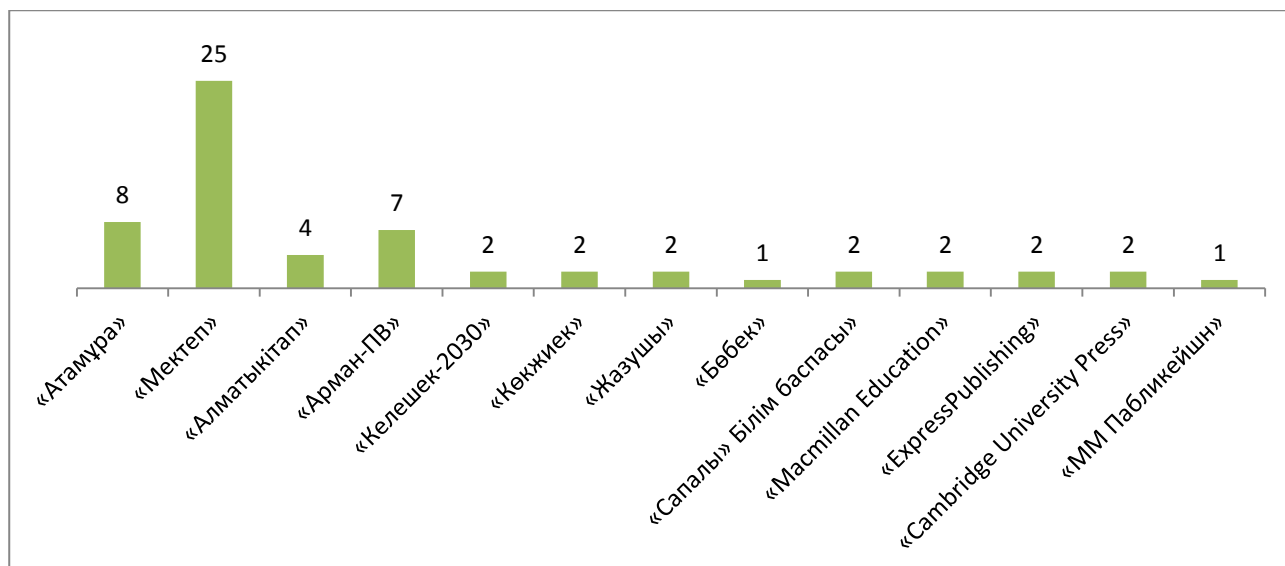

Рис. 9 - Список издательств и количество учебников для 11 класса

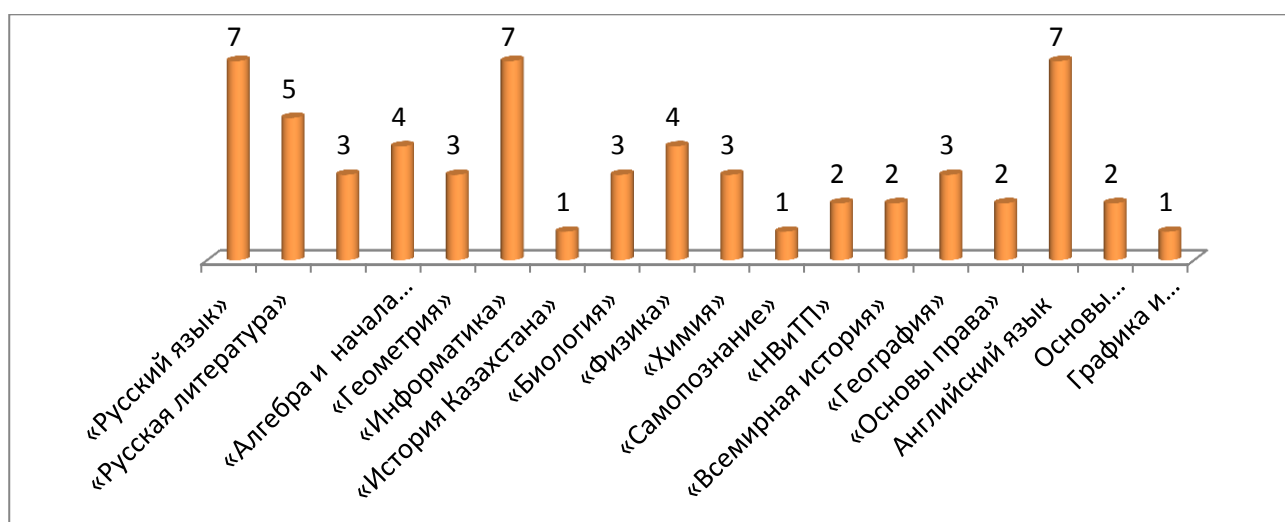

Рис. 10 - Наименование учебников для 11 класса и их количество

Среди положительных характеристик большинства апробированных учебников, по мнению опрошенных учителей пилотных школ, следует отметить: наличие в обновленных учебниках достаточного теоретического материала; наличие задания на применение активных форм обучения; развитие у обучающихся навыков исследовательской работы; учебные задания предполагают внедрение новых методик и технологии обучения; задачи, задания, упражнения соответствуют дифференцированному подходу к обучению; по языковым предметам материалы учебников позволяют организовать разнообразную работу с текстом с целью развития у обучающихся следующих умений: – анализировать тексты разных стилей и жанров; – объяснять структуру и содержание текста; – пересказывать текст; проводить наблюдения за языковыми особенностями; редактировать текст; самостоятельно создавать собственное речевое высказывание (устное или

письменное) на заданную тему или на тему, сформулированную обучающимися; по картине, фотографии, кластеру, рисунку, на основе схем, наблюдений или прослушанного, прочитанного текста.

Как показал анализ качества учебников и УМК на основе собранных данных, учебники по ряду учебных предметов имеют недостатки и требуют дальнейшей доработки:

- в учебниках по ряду учебных предметов отсутствует преемственность;
- в учебниках по языковым предметам недостаточно продумана организация словарной работы обучающихся (отсутствуют словари, не обозначены словарные слова, не указано количество слов, предназначенных для запоминания и т.д.);
- нет глоссария;
- отдельные учебники не соответствуют принципам обновления содержания образования, предложенные задания не ориентированы на развитие функциональной грамотности, самостоятельности обучающихся, на развитие исследовательских навыков;
- в большинстве учебников встречаются грамматические, стилистические ошибки;
- в ряде учебников неоптимален объем текстовых учебных материалов и иллюстраций, а также их соотношение на странице учебника;

Значительное количество учителей старшей школы выразили просьбу о дополнении содержания учебника разноуровневыми заданиями, усилить практикоориентированные задачи в учебниках по предметам ЕМН.

Несовершенство учебников и их несоответствие учебным программам затрудняет работу учителя, самостоятельную работу обучающегося.

В качестве основных трудностей педагоги отметили: проблемы с разработкой заданий для проведения суммативных работ, проблемы с дифференциацией учебных заданий, так как *на сегодняшний день не разработаны сборники задания, диктантов и др. соответствующие обновленной учебной программе старшего школьного возраста.* Дифференциация по заданиям предусматривает использование раздаточных материалов, которые постепенно усложняются и осуществляются на всех этапах урока: при изучении нового материала, закреплении, повторении и при выполнении учеником домашнего задания.

УМК не всех издательств отвечают требованиям, предъявляемых к их разработке. К примеру, в некоторых методических руководствах для учителя, есть календарно-тематический план, который не соответствует структуре и содержанию учебных программ обновленного содержания образования. Поэтому издательствам рекомендуется при необходимости включать в методические руководства для учителей долгосрочные планы, которые являются приложением утвержденных учебных программ, где указаны все цели обучения по четвертям учебного года.

3. Методические рекомендации по итогам внедрения обновленного содержания образования

На основе проведенного мониторинга предлагаются методические рекомендации, которые отражают результаты внедрения обновленного содержания образования в 1-11 классах пилотных школ.

Развитие школы в современных условиях требует комплексного подхода решению накопившихся проблем, причем в зависимости от регионального фактора. Следовательно, местные органы власти должны принять меры по привлечению к развитию школ, в том числе и сельских школ, все структуры, которые имеют отношение к разработке вариативных стратегий развития организаций образования с учетом региональных особенностей их расположения. На основе совместного плана им необходимо разработать региональные комплексные программы по поддержке организаций образования. Это связано с тем, что кроме реализации учебно-воспитательного процесса в организациях образования, нужно решать и другие сопутствующие вопросы для качественной организации обучения детей и включать их в разработку конкретных мер по совершенствованию образовательного процесса.

Всестороннее развитие социального партнерства с различными институтами: семьей, другими организациями образования, здравоохранения, культурно-досуговыми центрами, хозяйствующими субъектами, органами правопорядка, неправительственными и общественными организациями повысит рейтинг и эффективность функционирования организации образования.

Совместная разработка плана развития школы вместе с учителями, прошедшими уровневые курсы по обновлению содержания образования, поможет учитывать актуальные задачи образовательного процесса на современном этапе, способствующие улучшению практики преподавания и обучения.

Рекомендации по составлению плана развития школы

Еще одна проблема, которая влияет на снижение динамики качества знаний обучающихся - это отток контингента детей с хорошей успеваемостью по завершению 5-го и 7-го классов в инновационные школы, лицеи. Поэтому надо работать над повышением рейтинга школы.

Поиск современных эффективных технологий обучения, внедрение инновационных образовательных технологий в учебный процесс требует подготовленности педагогических кадров. Ускоренный темп прогрессивных изменений ставит учителей перед необходимостью постоянного педагогического поиска. На сегодняшний день педагогам необходимо активно внедрять в процесс обучения новые педагогические подходы, широко применять ИКТ, использовать онлайн-ресурсы, мотивировать детей на самостоятельную познавательную деятельность в условиях перехода на

обновленное содержание образования. А для этого необходимо создавать соответствующие условия.

Для улучшения практики преподавания педагогов, предлагаем следующие методические рекомендации.

Рекомендации по организации и проведению групповой работы на уроке.

«Как правильно организовать групповую работу на уроке?» Во время проведения мониторинга этот вопрос приходилось обсуждать почти при каждой встрече с учителями. Это связано с тем, что в большинстве случаев на уроках парты были заранее расставлены так, что дети все 40 минут урока сидели по группам, к тому же соединение парт еще больше отдаляло детей друг от друга, мешая им присоединиться к групповой учебной деятельности. При этом пространство класса не позволяло учителю, ученикам свободно перемещаться по классу. Причем, групповая работа занимала от 5 до 10 минут времени на разных уроках. В некоторых случаях дети просто сидели по группам, а на уроке был использован только метод фронтального и индивидуального опроса.

В ходе посещения уроков организация групповой работы в классе были оценены по следующим критериям:

- 1. Рациональность применения групповых и парных форм обучения.*
- 2. Качество постановки задач и формулировки заданий группам.*
- 3. Уровень организации работы в группах.*
- 4. Качество оценивания групповой работы учеников.*

Для более эффективной и продуктивной организации групповой работы в классе рекомендуется:

- не расставлять парты в классе, а приучать детей объединяться по 4 человека, просто повернувшись друг к другу;
- включить в правила групповой работы ответственность каждого участника, т.е. каждый ученик обязательно должен внести свой вклад;
- результатом групповой деятельности обучающихся на уроке является создание единого продукта (разработка постера, макета, проекта, презентаций и т.д.);
- задание для групповой работы должно соответствовать учебной задаче и способствовать достижению цели урока;
- выбирать заранее продуманные задания на выполнение в течении времени не более 10 минут.

Цель урока должна быть ориентирована на результат и она должна быть выполнима на протяжении запланированного времени. Учителям рекомендуется конкретизировать временные рамки выполнения заданий на уроке и строго следовать им. Планирование времени — это подготовительный этап к успешной реализации цели урока. Обязателен самоанализ урока (рефлексия).

Рекомендации по эффективной организации работы учителей и педагогических условий учебного процесса.

По итогам обсуждений проблем на педагогическом совете, на заседании при дирекции, на заседании методических объединений необходимо определять точечные проблемы, которые требуют быстрого решения. Например, уточнить темы предстоящих коучингов. Для проведения коучингов надо брать очень узкие, конкретные темы, помогающие учителям научиться решать учебные задачи, достигать цели урока. Важно, чтобы учитель на коучинге смог научиться определенным навыкам, и применять их на своих уроках самостоятельно. Такие виды работ являются важными отправными точками для дальнейшего правильного планирования деятельности по организации и проведению процесса обучения.

Проведенный анализ позволяет выделить следующие педагогические условия эффективной организации учебного процесса для повышения качества знаний обучающихся:

- своевременное выявление проблем;
- диагностика интересов обучающихся;
- устранение причин, не позволяющих разрабатывать качественные рабочие планы, имеющие точечные предназначения;
- развитие соответствующих ценностных представлений у обучающихся;
- развитие ценностных ориентаций личности, в целях мировоззренческой оценки происходящих событий для поиска и принятия решений и их реализации.

Наблюдается неверное восприятие процесса менторинга. Менторинг - это процесс, где в качестве наставника выступает опытный педагог, который помогает другому педагогу в области профессионального развития. Надо понимать, что в менторинге наставник помогает учителю, который сам этого желает. В отличии от менторства наставники назначаются и показывают свой опыт в целях передачи профессиональных знаний и навыков личным примером. В менторинге такой принцип не используется. Хорошие менторы в школах делятся своим опытом, но не навязывают свою методику. Они помогают менти (учителю) выстраивать собственную методику, соблюдают конфиденциальность рабочих дискуссий между ментором и менти, продолжительность необходимой профессиональной помощи определяется ими по взаимному согласию.

Задачей процесса менторинга является довести менти до уровня, в котором он сможет самостоятельно и с полной ответственностью реализовать порученные ему профессиональные задания.

Рекомендуется использовать в школе разные формы менторинга:

- профессиональные беседы;
- совместное планирование;
- наблюдение уроков;
- обсуждение уроков с использованием видеозаписей.

В ходе проведения фокус группы, со слов учителей, были отмечены моменты неправильного понимания процесса lesson study. Например,

планируется исследование урока, но на самом деле идет обсуждение недостатков урока.

Исследование урока строится более шире. Группа учителей планируют совместный урок, с целью решения определенной проблемы связанную с преподаванием. Они ставят цели, измеримые характеристики, определяют фокус группу, и один учитель из группы проводит урок. После обсуждения и подведения итогов урока, группа планирует второй урок, нацеленный на решение той же проблемы, только с корректировкой целей. Обычно исследование урока продолжается 3-4 урока. Данный подход решает следующие задачи:

- вырабатывается умение работать в команде;
- укрепляется уважительное отношение коллег друг к другу;
- осуществляется взаимообмен опытом;
- соблюдается целеполагание;
- формируются умения диагностировать, прогнозировать результаты;
- предоставляется возможность сократить упущения;
- учится работать со слабыми обучающимися;
- увидит собственные пробелы, которые препятствуют улучшению

практики преподавания.

В результате учитель будет понимать, что нужно планировать не ход урока, а деятельность обучающихся на уроке, будет видеть каждого ученика, повышая его мотивацию и интерес к обучению. Здесь не может быть универсального ответа, который подойдет всем школам одинаково, поэтому следует изучить методическое руководство по организации исследования урока. И только после этого запланировать lesson study.

Рекомендации по проведению формативного оценивания на уроках.

На сегодняшний день возникла необходимость в новом подходе к оцениванию учебных достижений обучающихся, так как современный стиль мышления требует умения вести аргументированный диалог, отстаивания своих убеждений, умения обоснованно принимать решения, убежденности в научном мировоззрении, понимания главных целей и устремлении нашей человеческой цивилизации в развитии образования и науки.

К тому же, когда дети и сами являются активными участниками процесса организации, проведения уроков и различных мероприятий, у них сильнее будет развито чувство причастности к общему делу и соответственно, они могут взять на себя больше ответственности. Во время проведения бесед ФГ в ходе мониторинга на вопросы «как оценивают ваши учебные достижения на уроке?», «улучшаешь ли ты обучение с помощью обратной связи, предоставленной учителем? каким образом?», дети отвечали: «Учителя оценивают наши успехи на уроке смайликами, «большой палец», «светофор», ставят печати в тетрадь «молодец», «отлично», «стремись»». Дальнейший разговор с детьми в большинстве бесед ФГ показал поверхностное, формальное проведение формативного оценивания учителями на уроках, дети не получали качественную обратную связь. А также уровень организации формативного оценивания был изучен в ходе посещения уроков в регионах, где по критериям были оценены проведение формативного оценивания учителем.

Уровень организации и проведения формативного оценивания были оценены по следующим критериям:

- 1. Эффективно ли формативное оценивание на уроке.*
- 2. Знакомят ли обучающихся с критериями оценивания при проведении формативного оценивания.*
- 3. Понимают ли обучающиеся принципы формативного оценивания в классе.*

При наблюдении за проведением обратной связи на уроке придерживались следующих критериев:

- 1. Учитель наблюдает и комментирует прогресс/успехи обучающихся.*
- 2. Обучающиеся получают обратную связь от учителя в процессе обучения (в какой форме, на каком этапе обучения).*

Формативное оценивание является составной частью личностно-ориентированного подхода к обучению учащихся. В связи с этим меняется роль учителя. Личностно - ориентированные технологии позволяют осуществлять организацию учебного процесса на основе сотрудничества между субъектами. Взаимодействие учителя и учащегося не прерывается, более того, оно поощряется. Оценка осуществляется непрерывно, оценивается сам процесс движения к качественному результату. Дети самостоятельно и осознанно определяют свои пробелы и вместе с учителем работает над их устранением. Часть нитей контроля переходит к ученику, трансформируясь в самоконтроль и самооценку.

Формативное оценивание проводится с целью внесения изменений в процесс учения, соответственно, позволяет учащимся осознавать и отслеживать собственный прогресс. Поэтому учителям рекомендуется давать обучающимся конструктивные предложения для улучшения успеваемости. Это значит находиться рядом с учеником и вести его к успеху, это целенаправленный непрерывный процесс наблюдения за учением ученика. Оно является без отметочным оцениванием и основывается на оценивании в соответствии с критериями и предполагает обратную связь.

При проведении формативного оценивания рекомендуется давать детям возможность оценить свои сильные и слабые стороны, скорректировать дальнейшие шаги посредством эффективной обратной связи, повысить уровень мотивации и потребности к действиям.

Рекомендуется использовать стратегии целенаправленно, чтобы получить качественный результат обучения. На уроке формативное оценивание применяется после изучения определенного объема нового материала, когда необходимо сделать промежуточный вывод.

В качестве примера приводим некоторые виды техники формативного оценивания, которые помогают учителю составлять конструктивные предложения для улучшения обучения детей (таблица 23).

Таблица 23 – Примеры техники формативного оценивания

Р/н	Техника ФО	Содержание работы по ФО
1	«Словесная оценка»	Устная обратная связь учителя и ученика, которая эффективна на любом этапе урока
2	«Сигналы рукой»	Учитель останавливает объяснение и просит учащихся показывать ему сигналы рукой, свидетельствующие о понимании или непонимании материала
3	Техника «20 секунд»	Учитель задает ключевой вопрос и предлагает подумать над ним не менее 20 секунд. Обучающихся средних и старших классов целесообразно просить коротко записать свой ответ (отдельные слова, идеи), чтобы во время обсуждения они не блокировали мыслительные процессы друг друга.
4	«Трехминутное эссе»	Учитель записывает или озвучивает один из предложенных вопросов по теме
5	Индекс карточки для обобщения или для вопросов	Учитель периодически раздает учащимся карточки с заданиями, указанными на обеих сторонах: <i>1 сторона:</i> Перечислите основные идеи из пройденного материала (раздела, темы) и обобщите их. <i>2 сторона:</i> Определите, что вы еще не поняли из пройденного материала (раздела, темы), и сформулируйте свои вопросы.
6	Светофор	У каждого ученика имеются карточки трех цветов светофора. Учитель просит обучающихся показывать карточками сигналы, обозначающие их понимание или непонимание материала, затем он просит учащихся ответить на вопросы. Так же можно оценивать выполнения домашних заданий с помощью цветowych сигналов: зелёный – я умею, жёлтый – я затрудняюсь, красный – требуется помощь.
7	Индивидуальные беседы	Учитель проводит индивидуальные беседы с детьми для проверки уровня их понимания
8	Трехминутная пауза	Учитель предоставляет учащимся трехминутную паузу, которая дает учащимся возможность обдумать понятия, идеи урока, связать с предыдущим материалом, знаниями и опытом, а также выяснить непонятные моменты
9	«Незаконченное предложение» (рекомендуется использовать на этапе рефлексии)	Учащиеся должны закончить предложение, например, <i>На уроке мне было важно и интересно...</i> <i>Сегодня на уроке я понял...</i> <i>Хотелось бы узнать...</i>

10	Мини-тест	Мини-тесты призваны оценивать фактические знания, умения и навыки учащихся, т.е. знания конкретной информации, определенного материала
11	Элективный (выборочный) тест	Учитель раздает каждому учащемуся карточки с буквами «А, В, С, D», просит учеников ответить одновременно, т.е. поднять карточку с правильным ответом. Учитель обязательно должен предложить ученикам подумать 20 секунд и только после этого представить ответ. Учитель обсуждает с учащимися разные варианты ответов и просит их объяснить свой выбор. Ответы позволяют учителю определить уровень и качество понимания учащимися изученной темы и принять решение: продолжить работу или объяснить (разяснить) тему и т.д.
12	Формативный тест	Учитель произвольно делит учеников на малые группы (по 4-5 учащихся в группе). Каждый учащийся получает лист с вопросами теста и лист для ответов. Учащимся предоставляется время на обсуждение вопросов теста в малых группах. После обсуждения учащиеся заполняют лист ответов самостоятельно. Баллы каждого учащегося подсчитываются отдельно. Необходимо предупредить учащихся, что они могут быть не согласны с членами группы, и отметить тот ответ, который они считают правильным
13	Дневники / журналы по самооценке	Дневники/ журналы по самооценке создаются для того, чтобы учитель и учащийся могли дать оценку приобретенным в течение урока знаниям, умениям и навыкам, компетентностям, а также тому, каким способом приобретены эти знания, умения и навыки, и их объем. Дневники помогают учителю получить представление об уровне прогресса учащегося и предпринять соответствующие шаги для улучшения образовательного процесса
14	Волшебная линейка	Ученики на полях тетрадей чертят шкалу и отмечают крестиком, на каком уровне, по их мнению, выполнено задание. При проверке учитель, если согласен с оценкой ученика, обводит крестик, если нет, то чертит свой крестик, ниже или выше
15	Лесенка	Ученики на ступеньках лесенки отмечают, как усвоили материал урока: нижняя ступенька – не понял, вторая

		ступенька- требуется небольшая помощь или коррекция, верхняя ступенька – хорошо усвоил материал и работу может выполнить самостоятельно
16	Упражнение на проверку усвоения нового материала	Учитель создает таблицу из четырех окошек (квадратов) с надписями: «Предсказать», «Объяснить», «Обобщить» и «Оценить». После объяснения нового материала он просит учащихся выбрать определенный квадрат. При этом учитель поясняет, что таким образом каждый учащийся выбирает себе тип задания, который ему нужно будет выполнить по изучаемой теме. Затем, в зависимости от выбора квадрата, учитель задает вопрос
17	«Динамический круг»	Учащиеся образуют два круга: внутренний и внешний. Дети стоят лицом друг к другу и задают друг другу вопросы по пройденной теме. Учащиеся из внешнего круга передвигаются и создают новые пары. Продолжается та же работа с вопросами
18	Обобщение в одном слове	Учитель дает учащимся задание: «Выберите (подберите) слово, которое наиболее точно обобщает тему»
19	Письменные комментарии	Обязательный элемент оценивания – предоставление обратной связи. Проверая письменные работы учащихся, учитель делает свои комментарии в соответствии с критериями оценки и уровнем достижения результата. Комментарии должны быть ясными и нести обучающий характер
20	Самооценивание	Обучающиеся собирают информацию о своем учении, анализируют ее и делают выводы о своем прогрессе
21	Взаимооценивание	Применяется при оценивании творческих работ учащихся, сочинений, эссе. Учитель предлагает проверить работу одноклассника. Когда учащиеся комментируют работы друг друга, они не оценивают работы, а определяют и указывают на два положительных момента – «две звезды» – и на один момент, который заслуживает доработки, – «желание»
22	«Резюме»	Ученики письменно отвечают на серию вопросов, которые помогут выявить их отношение к уроку, предмету, учителю. Подобную технику рекомендуется использовать раз в неделю или в месяц. Некоторые типовые вопросы: 1. Что нравится на уроках? 2. Что не нравится на уроках? 3. Можешь ли ты учиться лучше по

		предмету? 4. Что мешает учиться лучше? 5. Поставь отметку учителю по десятибалльной системе. Обоснуй ее
23	Личный журнал	При использовании техник формативного оценивания учителю рекомендуется иметь свой журнал, где он будет регистрировать достижения учащихся с помощью условных записок, отметок, значков разных цветов. Они могут помочь учителю определить проблемы в обучении каждого конкретного ученика и класса в целом, отслеживать динамику развития ученика относительно учебных целей, а также составить план работы. Условные обозначения выставляются напротив фамилии учащегося в клетке, соответствующей дате урока. Итоги не просто констатируются, а обсуждаются с обучающимся. Информация одинаково важна как для учителя, так и для ученика с целью внесения корректив в процесс обучения и процесс учения
24	«Большой палец»	Обучающиеся показывают сигналы рукой, свидетельствующие о понимании или непонимании материала. Для этого учитель предварительно договаривается с учащимися об этих сигналах: - я понимаю и могу объяснить (большой палец руки направлен вверх); - я все еще не понимаю (большой палец руки направлен в сторону); - я не совсем уверен в (помахать рукой). Посмотрев на сигналы, учитель предлагает некоторым учащимся высказаться. Учитель тоже задает уточняющие вопросы.
25	«Измерение температуры»	Данный метод используется для выявления того, насколько ученики правильно выполняют задание. Для этого деятельность учащихся останавливается, и учитель задает вопрос
26	«Пирамида знаний»	Учитель после объяснения нового материала может предложить ученикам на уроке выстроить свою пирамиду знаний, умений т.е. того, что они узнали и умеют делать на этом этапе урока
27	«Редакторский совет»	Во время редактирования сочинения на доске вывешиваются критерии. Все ученики выступают в роли «редакторов», а ученик, вышедший по желанию к доске, в роли – «писателя». «Редакторы» внимательно слушают письменный рассказ, опираясь на

		критерии успеха, указывают достоинства в работе ученика и высказывают рекомендации в плане улучшения содержания сочинения. В данном случае сама форма проверки помогает ученикам учиться на успехе. После того как ученик выслушал рекомендации «редакторов» (учеников), он садится на свое место и корректирует свою работу. Ученики выходят к доске по желанию. Некоторые из них, слушая рекомендации по поводу улучшения работы своего одноклассника, проверяют свою работу, и если находят аналогичные ошибки и неточности, то исправляют
28	«Древо творчества»	У детей в общей корзине лежат плоды, цветы, зеленые и желтые листики, которые дети делают совместно с родителями из цветной бумаги по 5 штук каждую неделю. В конце урока дети прикрепляют их на дерево: плоды – дело прошло полезно, плодотворно; цветок – получилось почти все, дело прошло довольно неплохо; зеленый листик – не все получилось, но я старался; желтый листик – не смог справиться с заданием, еще нужно поработать

Если отметить положительные моменты правильного проведения оценивания для обучения, то оно ведет к системной подготовке обучающихся школ к СОР и СОЧ.

В ходе посещения уроков встречались следующие недостатки, которых предлагаем исправить в своей практике:

- учителя при изучении различных явлений ограничиваются констатацией фактов, но такое изучение непригодно;

- не соблюдается логическая последовательность передачи знаний;

- не готовность учителя к вопросам обучающихся.

Рекомендуется на уроках соблюдать:

- линейную структуру, где отдельные части учебного материала образуют непрерывную последовательность тесно связанных между собой звеньев;

- концентрическую структуру, предполагающую возвращение к изучаемым знаниям. Один и тот же вопрос повторяется несколько раз, причем его содержание постепенно расширяется, обогащается новыми сведениями, связями и зависимостями. На первых ступенях обучения даются элементарные представления, которые по мере накопления знаний и роста познавательных возможностей углубляются и расширяются;

- спиральную структуру, где цели обучения и круг связанных с ней знаний постепенно расширяются и углубляются;

Данные структурные формы соответствуют педагогическим подходам обновленного содержания образования, согласованность которых позволяет гармоничное сочетание уроков базовых предметов ЕМН, ОГН, элективных курсов, факультативов.

Важно, чтобы обучающиеся видели конечную цель, имели полное представление о содержании предстоящего обучения, для дальнейшего следования целям обучения. Тогда детям будет понятен суть формативного оценивания, проясняется смысл пошаговых действий на каждом уроке.

Методические рекомендации по проведению СОР и СОЧ

Проведение СОР и СОЧ вошли в нашу систему образования в связи с переходом на обновленное содержание образования, где оценка учебных достижений обучающихся осуществляется через критериальное оценивание.

За правильную организацию и проведение СОР и СОЧ учитель несет непосредственную ответственность, потому что именно учитель планирует свой урок. Новая система оценки первую очередь направлена на поощрение детей к успеху в обучении, выявление пробелов в образовании и содействие их росту, поэтому сравнение показателя знаний обучающихся с другими нельзя. Можно анализировать динамику изменения качества знаний в сравнении только с результатами той же школы (класса) и обучающегося.

Новая система оценивания позволяет формировать у обучающихся способность контролировать и оценивать свою деятельность, устанавливать и устранять причины возникающих трудностей.

Оценивается только работа обучающегося, а не его личность; работа обучающегося сравнивается не с работами других учеников, а согласно критериям, который известен им заранее.

На каждом уроке учителю рекомендуется оказывать своевременную поддержку обучающимся, обеспечивать их прогресс в обучении, предоставлять информацию о результатах обучения. Такая система оценивания направлена на мотивирование детей к успешному обучению, на выявление пробелов в знаниях и подготовке к СОР.

Важно помнить, что система критериального оценивания включает разнообразие способов и форм оценивания на основе содержания учебной программы по предмету для каждого класса и никак не ограничивает учителя в разработке структуры контрольных работ, диктантов, эссе, в формулировке вопросов и распределении учебных заданий для СОР и СОЧ.

Согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 14 июня 2018 года №272 «О внесении изменений и дополнений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся» педагоги могут разрабатывать самостоятельно учебные задания СОР и СОЧ.

Если учитель использует готовый образец задания для СОР и СОЧ, то обязательно проверяет соответствие каждого вопроса, задания пройденному материалу.

Методические рекомендации по повышению качества знаний обучающихся

В условиях обновления содержания школьного образования меняются формы и методы организации обучения, учебный процесс организуется по спиральной системе, где ученик с каждым разом имеет возможность расширить и углубить свои знания.

При составлении краткосрочного плана учитель может руководствоваться следующими рекомендациями:

- при организации урока необходимо руководствоваться целями, указанными в учебной программе и в учебном плане;
- следует детализировать формулирование целей урока (по принципу SMART), то есть ставить конкретные, измеримые, достижимые цели;
- на уроке должны быть организованы все виды деятельности, включенные в среднесрочный план;
- при необходимости следует дополнить виды деятельности по усмотрению самого учителя.

В данных условиях для повышения качества знаний обучающихся наиболее эффективным является дифференцированный подход к обучению, основанный на личностно – ориентированном характере образования, который сводится к выявлению и максимальному развитию задатков и способностей каждого учащегося.

В настоящее время обозначились несколько направлений дифференциации обучения по:

- целям обучения;
- уровням выполнения заданий;
- ресурсам и текстам;
- содержанию обучения;
- темпу;
- структуре учебного материала;
- подходам к обучению;
- среде обучения;
- способам применения заданий;
- оцениванию.

Дифференциация по целям обучения заключается в том, чтобы цель была определена как ожидаемый результат обучения, которые должны продемонстрировать все обучающиеся, большинство обучающихся и результаты к которым придут некоторые ученики.

Дифференциация по заданиям предусматривает использование раздаточных материалов, которые постепенно усложняются и осуществляются на всех этапах урока: при изучении нового материала, закреплении, повторении и при выполнении учеником домашнего задания.

В ходе проведения ФГ, абсолютно на всех беседах на вопрос «сколько времени уходит у тебя на выполнение домашнего задания?», в среднем 30 %

детей отвечали от 15 до 20 минут (по всем предметам). Следовательно, можно предположить, что задают всем одинаковое домашнее задание, нет дифференциации.

Поэтому рекомендуется дифференциация домашних заданий, которые могут быть направлены на преодоление имеющихся пробелов в знаниях, на расширение и углубление знаний, на развитие интересов и наклонностей обучающихся.

На уроке предлагается ранжирование заданий по уровню знаний, по мере развития интеллектуальных навыков обучающихся и постепенно усложнять их степень трудности:

- базовый уровень, легкие задания и задания средней сложности;
- повышенный уровень, задания средней сложности и выше средней сложности;
- высокий уровень, задания выше средней сложности и трудные задания.

В повышении качества знаний обучающихся мы выделяем важную составляющую, как развитие логического и критического мышления, основными компонентами которого являются содержательный анализ, планирование и рефлексия. Задания, направленные на формирование и развитие этих действий, а также правильная организация деятельности обучающихся по их выполнению будут способствовать повышению качества обучения, а также и результатов обучения, т.к. развитое мышление обеспечит более осознанный подход обучающихся к своему обучению.

Мы не случайно делаем упор именно на эти аспекты, потому что в новых учебных программах задачи изучения предметов нацелены на:

б) формирование навыков широкого спектра, необходимых для самостоятельного изучения и продолжения образования в будущей выбранной профессии;

7) развитие логического и критического мышления, творческих способностей;

8) развитие коммуникативных навыков, в том числе способности передавать информацию точно и грамотно, использовать информацию из различных источников, включая публикации и электронных средств;

9) развитие личностных качеств, таких, как независимость, ответственность, инициативность, настойчивость, терпение и толерантность, необходимых как для самостоятельной работы, так и для работы в команде;

10) развитие навыков использования информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения.

По данным мониторинга учителя выразили пожелание дополнить содержание методического руководства для учителей методикой выполнения некоторых заданий. Это показывает необходимость методического сопровождения практики учителей, работающих по программам обновленного содержания образования. Следовательно, рекомендуется включить в план мероприятий методического совета предметных методических объединений школы разъяснительную работу по сложным разделам учебного материала, мастер классы опытных педагогов и т.д.

Рекомендуется направить дополнительную работу по углублению знаний учащихся на практико-ориентированную деятельность, на развитие исследовательских навыков обучающихся.

Учитель при проведении современного урока - организатор самостоятельной активной познавательной деятельности обучающихся, консультант и помощник. Но, это не исключает роли учителя в качестве информатора, передающего знаний обучающимся, он должен и объяснять учебный материал. Достигнуть этой цели можно через личностно ориентированные технологии. Она предусматривает дифференцированный подход к обучению школьника с учётом уровня его интеллектуального развития и подготовки по данному предмету, его способностей и задатков. Эти технологии вписываются и в новую, и в традиционную систему обучения.

В краткосрочном плане должна быть учтена возможность отработки одинаковых умений учащихся на учебном материале разного уровня.

Учителю необходимо проникнуться идеей универсальности и многофункциональности приобретаемых детьми знаний, умений, способов деятельности.

Обновленные программы направлены на то, чтобы дети изучали мир целостно, посредством учебных предметов.

Выстроенная система целей обучения, являющаяся основой развития таких навыков широкого спектра, как:

- функциональное и творческое применение знаний,
- критическое мышление,
- проведение исследовательских работ,
- использование информационно-коммуникационных технологий,
- применение различных способов коммуникации,
- умение работать в группе и индивидуально,
- решение проблем и принятие решений, обязывает педагога тщательно отбирать подходящие методы обучения и форм организации учебного процесса для повышения качества обучения.

Использование интерактивных методов обучения, которые создают предпосылки для сотрудничества всех участников образовательного процесса, диалоговых и рефлексивных технологий, которые сочетаются с организацией проектной и исследовательской деятельности обучающихся, помогут в тесной связи с предметом успешно реализовать учебную деятельность.

Обновленная программа предполагает развитие компетентности ученика по языковым и неязыковым предметам, способного продуктивно вписаться в любую жизненную сферу, умеющего без труда формулировать и излагать собственные мысли. В этой связи, для повышения качества обучения необходимо конструирование дополнительных заданий уровня характера, которые обеспечат повышение мотивации и развитие базовых и ключевых компетенций ведущие к качественному знанию.

Также интеграция оживляет образовательный процесс, устраняет дублирование в изучении материала, экономит учебное время, избавляет от утомляемости, ориентирует мышление на будущее и создаёт благоприятные

условия для обучения. Кроме того, она способствует повышению научного уровня знаний обучающихся, развитию логического мышления и их творческих способностей.

Рекомендации по реализации ценностей

Совершенствование содержания воспитания, обеспечение воспитывающего характера всех видов деятельности учащихся в среде, обновление форм работы, можно реализовать через следующие виды работ:

- патриотическое воспитание;
- изучение культурного наследия, включение их в план мероприятий;
- посещение мероприятий;
- посещение культурных центров;
- привлечение родительской общественности.

По реализации ценностей в помощь учителям на сайте Академии доступны следующие методические пособия:

- методические рекомендации «саналы азамат»: индивидуальный маршрут образовательно-профессионального развития обучающегося;

- методические рекомендации «воспитательное мероприятие: критерии измерения уровня достижений поставленных целей (конкурентоспособность; прагматизм; сохранение национальной идентичности; культ знания; эволюционное, а не революционное развитие казахстана; открытость сознания);

- методические рекомендации «читательская деятельность школьника»;

- методические рекомендации «ұлттық қазына»: «живые» уроки в музеях , «детско-юношеское движение в казахстане: опыт, инициативы, социализация» («жасұлан», «скауты великой степи», академия юных патриотов и др.);

- методические рекомендации «детско-юношеское движение в казахстане: опыт, инициативы, социализация» («жасұлан», «скауты великой степи», академия юных;

- методические рекомендации по совершенствованию краеведческой работы в общеобразовательных организациях в рамках реализации программы «рухани жаңғыру».

Апробация учебников и УМК предполагает оценку соответствия содержания учебника требованиям ГОСО, типовым учебным планам, типовым учебным программам, качества учебно-методических материалов, выявление проблем и трудностей в организации образовательного процесса, а также выявление мнения родительской общественности в целях учета их предложения для совершенствования учебных ресурсов.

Итоги апробации будут использованы для обоснования рекомендаций с целью совершенствования:

- образовательного процесса;
- структуры и содержания учебных программ и учебных планов;
- системы критериального оценивания;
- учебно-методических комплексов;

– интеграции актуальных проблем обновления в программы курсов повышения квалификации учителей;

– для корректировки школьного управления в условиях перехода на новые стандарты образования.

Несмотря на очевидные прогрессивные изменения, связанные с использованием обновленных учебных программ и учебников, новой системы оценивания, все же имеются недостатки, которые на сегодняшний день препятствуют эффективному внедрению обновления содержания образования.

На сегодняшний день возникла необходимость в новом подходе к оцениванию учебных достижений обучающихся, так как современный стиль мышления требует умения вести аргументированный диалог, отстаивания своих убеждений, умения обоснованно принимать решения, убежденности в научном мировоззрении, понимания главных целей и устремлении нашей человеческой цивилизации в развитии образования и науки.

Поэтому рекомендуется в методических пособиях для учителей отдельных предметов, приводить больше разъяснения по проведению процедуры формативного оценивания на уроке.

По данным апробации учителя выразили пожелание дополнить содержание методического руководства для учителей методикой выполнения некоторых заданий. Это показывает необходимость методического сопровождения практики учителей, работающих по программам обновленного содержания образования. Следовательно, рекомендуется включать в методическое пособие для учителя разъяснительную работу по сложным разделам учебного материала, примеры решения задач повышенной трудности и т.д.

Почти всем издательствам необходимо дополнить содержание учебников заданиями, направленными на:

– развитие логического и критического мышления, творческих способностей;

– развитие коммуникативных навыков, в том числе способности передавать информацию точно и грамотно, использовать информацию из различных источников, включая публикации и электронных средств;

– развитие личностных качеств, таких, как независимость, ответственность, инициативность, настойчивость, терпение и толерантность, необходимых как для самостоятельной работы, так и для работы в команде;

– развитие навыков использования информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения.

Также есть замечания со стороны учителей и обучающихся, по эстетичности оформления учебника и по качеству иллюстрации. Качественные и содержательные иллюстрации помогают восприятию учебного материала, упрощает объяснение учителем нового материала, различных явлений.

Современный учебник, написанный на основе обновленных учебных программ должен способствовать развитию функциональных качеств личности.

С учетом всех выводов, для совершенствования структуры и содержания учебников и УМК, авторам и издательствам предлагаем следующие рекомендации:

Авторам

✓ Системность учебных материалов (соблюдение логики внутри текста тем/между темами, согласованность с принципами организации учебного процесса)

✓ Соблюдение принципов внутрипредметных и межпредметных связей

✓ Отражение в содержании казахстанского контента: природной, историко-культурной, экономической и технологической специфики и достижений Республики Казахстан

✓ Направленность содержания на профессиональную ориентацию обучающихся

✓ Учет и сбалансированность ситуаций, отражающих деятельность мальчиков и девочек

✓ Система задач, заданий, упражнений, наглядно-иллюстративных материалов, обеспечивающих эффективное усвоение учебного содержания;

✓ Реализация дифференцированного подхода и возможностей индивидуального обучения

✓ Наличие заданий на знание, понимание, использование, анализ, синтез, оценку и сравнение

✓ Представленность системы вопросов, заданий, упражнений для формирования и развития функциональной грамотности, для индивидуальной и групповой учебной деятельности обучающихся и коммуникации между участниками учебного процесса; учебных, творческих, практических, проектных, исследовательских заданий, заданий для моделирования и самостоятельного выполнения; вопросов, заданий и упражнений для развития умения работы учащегося с источниками информации (с таблицами, картами, схемами, фотографиями, графиками, диаграммами и пр.) и для развития умения работы с электронными информационными ресурсами

✓ Формирование интереса обучающегося к углубленному изучению предмета, способствующего выбору профильного направления обучения и профессиональной ориентации обучающихся

Издательствам особое внимание уделить следующим критериям:

✓ разработка учебно-методических комплексов к учебнику;

✓ иллюстраций на обложке, форзаце отражали особенности учебного предмета, соответствие иллюстраций целям и задачам усвоения учебного содержания возрастным психологическим особенностям обучающихся;

✓ повысить качества иллюстраций (один стиль: по толщине и яркости линий схем/чертежей, размерам шрифта; скриншоты, фотографии, схемы и рисунки должны быть выполнены в одной программе);

✓ эстетическое оформление учебника;

✓ формат, размер и вес учебника; выделенность шрифтами разделов, параграфов, важной или необходимой учебной информации.

Заключение

В настоящее время основной целью образования является развитие конкурентно-способной личности, готовой к взаимодействию с окружающим миром, к самообразованию и саморазвитию.

В современном мире роль образования как стратегического ресурса общества, обеспечивающего прогресс во всех сферах, требует системных изменений. Школа, как основная и самая продолжительная ступень образования, становится ключевым звеном обеспечения нового качества образования, от которого зависит дальнейшая жизненная успешность каждого гражданина, и общества в целом.

Усвоение и обобщение готовых знаний в настоящее время становится не целью, а одним из вспомогательных средств интеллектуального развития человека, а обучение умению самостоятельно добывать необходимую информацию, выделять проблемы и искать пути их решения, уметь критически анализировать получаемые знания и применять их для решения новых задач становятся результатом обновления содержания образования.

Апробация является частью системы образования, которая постоянно должна оценивать качество образовательного процесса через сбор, хранение, анализ и использование информации для дальнейшего прогнозирования перспектив и совершенствования учебных программ, планов, учебников, УМК с учетом полученных результатов.

В методических рекомендациях предложены практические рекомендации по улучшению качества разработки учебников и учебно-методических комплексов для 1-11 классов в рамках обновления содержания образования.

Предлагаемый материал послужит основой для дальнейшего усовершенствования учебников и УМК в условиях обновления содержания образования.

В настоящее время основной целью образования является развитие конкурентно-способной личности, готовой к взаимодействию с окружающим миром, к самообразованию и саморазвитию.

В современном мире роль образования как стратегического ресурса общества, обеспечивающего прогресс во всех сферах, требует системных изменений. Школа, как основная и самая продолжительная уровень образования, становится ключевым звеном обеспечения нового качества образования, от которого зависит дальнейшая жизненная успешность каждого гражданина, и общества в целом.

Важно создать условия для обеспечения прав обучающихся и их родителей на получение полноценного, удовлетворяющего личные потребности каждого участника образовательного процесса.

Многообразие форм и методов обучения в обновленном образовательном процессе должно сопровождаться объективной информацией о качестве оказываемой образовательной услуги, что возможно выявить в процессе оценивания достижений обучающихся.

Данные трансформации были укоренены и осмысленны настолько, что язык зафиксировал их, разделив «обучение» на «преподавание» учителя и «учение» обучающегося, которому отдан безусловный приоритет.

Ведущими векторами образовательной стратегии стали образование в течение всей жизни, инициатором которого является тот, кто учится, компетентностный подход, тесно связанный с активным характером обучения.

Наиболее полно новая образовательная стратегия выражается лозунгом, сформулированным английской системой образования: «Возьми в свои руки контроль над своим обучением».

В настоящее время вопросам качества образования уделяется большое внимание как в мировом образовательном пространстве, так и в системе образования Казахстана. В связи с этим процесс перехода на новые образовательные стандарты и повышение качества образования приобретает все большую актуальность.

В этой связи проведенный мониторинг внедрения новых стандартов образования в 1-11 классах позволил оценить качество учебных программ, учебников и УМК, а также эффективность критериальной системы оценивания, которая стала средством измерения достижений и диагностики проблем обучения, позволило определить уровень подготовленности учителя в обновлению содержания образования, уровень восприятия обучающимися новой образовательной программы, качество образования, принимать кардинальные решения по стратегии и тактикам обучения.

Таким образом, актуальность проведение мониторинга по внедрению новых стандартов, учебных программ и планов и УМК, и новой системы оценивания сегодня определяется современными стратегическими задачами образования, необходимостью повышения уровня образования с учетом международных стандартов и современных требований к качеству образования, к оценке учебных достижений обучающихся в целях обеспечения объективности результатов обучения и конкурентоспособности выпускников казахстанской школы.

Анализ результатов мониторинга дает перспективу для совершенствования учебных программ и учебников, системы оценивания и мониторинга качества образования.

Управление учебно-познавательной деятельностью обучающихся требует от учителя большого напряжения интеллектуальных и физических сил, высокого педагогического мастерства, профессионализма, гибкости в выборе методов, приемов и средств обучения и воспитания. В этой связи, данная разработка включает ценные рекомендации по эффективной и результативной организации учебного процесса в условиях обновления содержания образования.

В качестве помощи педагогам в разработку включены следующие методические рекомендации по итогам анализа внедрения обновленного содержания образования общеобразовательных школ страны:

- 1) Рекомендации по организации и проведению групповой работы на уроке;
- 2) Рекомендации по эффективной организации работы учителей и педагогических условий учебного процесса;

- 3) Рекомендации по проведению формативного оценивания на уроках;
- 4) Методические рекомендации по проведению СОР и СОЧ;
- 5) Методические рекомендации по повышению качества знаний обучающихся;
- 6) Рекомендации по реализации ценностей;
- 7) Рекомендации по составлению плана развития школы.

Итоги проведенного мониторинга показали необходимость методической помощи учителям, не прошедшим курсы и прошедшим краткосрочные курсы повышения квалификации по программе обновленного содержания образования. На сегодняшний день педагогам необходимо систематизировать методы обучения, используемые на практике, активно внедрять в процесс обучения новые педагогические подходы. При этом требуются широкое применение ИКТ, использование онлайн-ресурсов, создание условий для активной собственной познавательной деятельности обучающихся в условиях перехода на обновленное содержание образования.

Список использованной литературы

1. Государственный общеобязательный стандарт начального образования, утвержденный постановлением Правительства РК от 25 апреля 2015 года №327 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года №1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования» (ГОС НО РК).

2. Государственный общеобязательный стандарт основного и общего среднего образования, утвержденный постановлением Правительства Республики Казахстан от 13 мая 2016 года № 292 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правительства РК от 23 августа 2012 года №1080 «Об утверждении ГОСО образования соответствующих уровней образования».

3. Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования всех уровней образования. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2018 года № 604. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 1 ноября 2018 года № 17669.

4. О внесении и дополнений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 ноября 2012 года №500 «Об утверждении типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования Республики Казахстан». Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 4 сентября 2018 года №441. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 5 сентября 2018 года №17338.

5. О внесении и дополнений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 ноября 2012 года №500 «Об утверждении типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования Республики Казахстан». Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 5 мая 2019 года №441.

6. Об утверждении типовых утверждения типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года №115. Изменения и дополнения внесены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2016 года №226.

7. Об утверждении типовых утверждения типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года №115. Изменения и дополнения внесены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 25 октября 2017 года №545.

8. Об утверждении типовых утверждения типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года №115. Изменения и дополнения внесены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 27

июля 2017 года №352.

9. Система критериального оценивания учебных достижений учащихся. Методическое пособие. – Астана: НАО им. И. Алтынсарина, 2013. – 80 с.

10. Мониторинг процесса внедрения обновленного содержания образования во 2, 5, 7 классах в общеобразовательных школах. Аналитический материал. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2017. – 208 с.

11. Методические рекомендации по внедрению обновленного содержания образования в 3, 6, 8 классах общеобразовательных школ Республики Казахстан. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2018. – 544 с.

12. «Методические рекомендаций по итогам апробации учебников и УМК в соответствии с ГОСО обновленного содержания образования для 9, 10 классов». Методические рекомендации. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2019. – 288 с.

13. «Методические рекомендаций по итогам апробации учебников и УМК в соответствии с ГОСО обновленного содержания образования для 11 класса». Методические рекомендации. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2020. – 160 с.

АНКЕТА
для учителей

Уважаемый респондент!

Анкета анонимная. Просьба к Вам: внимательно читать вопросы и аккуратно заполнять графы.

Раздел I. ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ.

Укажите, пожалуйста, следующие данные о себе:

Образование	Стаж работы	Категория (поставьте +)				Курсы НЦПК «Өрлеу» (дата, название)	Курсы АОО «НИШ» (дата, название)
		высшая	I	II	б/к		

Раздел II. СОДЕРЖАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ

1. В графах напротив утверждений проставьте баллы: 2 балла – проявляется полностью, 1 балл – проявляется частично, 0 баллов – не проявляется.

Внимание!Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Утверждение	Предмет									
	Каз.яз. Т2	Рус.яз.	Лит.чт.	Анг.яз.	Матем	Е/знание	П/мира	Муз.	Худ/ труд	ФК
Новая программа по предмету интересна для большинства моих обучающихся										
Программа по предмету соответствует возрастным особенностям большинства моих обучающихся										
Количество целей обучения оптимально										
Содержание программы по предмету направлено на развитие практических навыков обучающихся										
Содержание рекомендованных среднесрочных планов соответствует целям программы										
Содержание среднесрочного плана отражает казахстанский компонент										

2. Каковы основные преимущества новой учебной программы для Ваших обучающихся?

Оцените по двухбалльной шкале: 2 балла – проявляется полностью, 1 балл – проявляется частично, 0 баллов – не проявляется.

Внимание! Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Утверждение	предмет									
	Каз.яз. Т2	Рус.яз.	Лит.чт.	Анг.яз.	Матем	Е/знание	П/мира	Муз.	Худ/ труд	ФК
Ориентирована на развитие навыков широкого спектра										
Развивает критическое мышление										
Цели обучения логически выстроены										
Дает обучающимся возможности для практической работы										

3. Укажите коды целей обучения, которые вызвали затруднения у Вас (только за 1 полугодие)

Внимание! Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и коды не указывайте.

Предмет	Коды целей обучения
Казахский язык Т2	
Русский язык	
Литературное чтение	
Английский язык	
Математика	
Естествознание	
Познание мира	
Музыка	
Художественный труд	
Физическая культура	

Раздел III. ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РАБОТА

1. Способствует ли программа формированию семейных ценностей?

Внимание! Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Предмет	полностью способствует (2 балла)	частично способствует (1 балл)	не способствует (0 баллов)
Казахский язык Т2			
Русский язык			
Литературное чтение			
Английский язык			
Математика			
Естествознание			
Познание мира			
Музыка			
Художественный труд			
Физическая культура			

2. Способствует ли программа формированию казахстанского патриотизма?

Внимание! Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Предмет	полностью способствует (2 балла)	частично способствует (1 балл)	не способствует (0 баллов)
Казахский язык Т2			
Русский язык			
Литературное чтение			
Английский язык			
Математика			
Естествознание			
Познание мира			
Музыка			
Художественный труд			
Физическая культура			

3. Способствует ли программа формированию понимания традиций своего и других народов?**Внимание!**Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Предмет	полностью способствует (2 балла)	частично способствует (1 балл)	не способствует (0 баллов)
Казахский язык Т2			
Русский язык			
Литературное чтение			
Английский язык			
Математика			
Естествознание			
Познание мира			
Музыка			
Художественный труд			
Физическая культура			

4. Способствует ли программа формированию навыков труда и самообслуживания?**Внимание!**Предметы, которые Вы не ведете, зачеркните и баллы не проставляйте.

Предмет	полностью способствует (2 балла)	частично способствует (1 балл)	не способствует (0 баллов)
Казахский язык Т2			
Русский язык			
Литературное чтение			
Английский язык			
Математика			
Естествознание			
Познание мира			
Музыка			
Художественный труд			
Физическая культура			

Раздел IV. УЧЕБНИКИ И УМК

Внимание! Раздел заполняется по каждому предмету отдельно.

Предмет _____

Издательство _____

1. Структура и содержание учебника

(оцените утверждения по двухбалльной шкале: 2 балла проявляется полностью, 1 балл – проявляется частично, 0 баллов – не проявляется)

Утверждения	балл		
	2	1	0
Соответствие структуры учебника требованиям (оглавление, введение, текст, иллюстрации, контрольные вопросы и задания, использование условных знаков, сигналов-символов)			
Оптимальность объема учебного материала по разделам			
Соответствие учебного материала психологическим особенностям обучающихся			
Логика изложения учебного материала (преимущество разделов)			
Отражение казахстанского компонента в содержании учебника			

2. Методическая сторона учебного материала

(оцените утверждения по двухбалльной шкале: 2 балла проявляется полностью, 1 балл – проявляется частично, 0 баллов – не проявляется)

Утверждения	балл		
	2	1	0
Соответствие учебных заданий возрастным особенностям обучающихся			
Наличие заданий исследовательского характера			
Наличие развивающих, обучающих и воспитывающих заданий			
Практическая направленность учебника			

3. Язык и стиль изложения учебного материала

Утверждения	балл		
	2	1	0
Ясность, четкость, выразительность			
Наличие грамматических ошибок			

Наличие стилистических ошибок			
Наличие фактологических ошибок			

Лист наблюдения урока

Заполните лист наблюдения. После фиксирования своих комментариев и аргументов необходимо проставить результаты по уровням: «высокий» -1, «средний»-2, «низкий»-3.

Дата и период	
Класс	
Предмет	
Язык обучения	
Количество обучающихся в классе	
Количество присутствующих на уроке	
Наблюдатель (-и)	

Заполните лист наблюдения. После фиксирования своих комментариев и аргументов необходимо проставить результаты по уровням: «высокий» -3, «средний»-2, «низкий»-1.

Фокус наблюдения деятельности учителя	Комментарии наблюдателя	
		Требуют улучшения
Реализация педагогических подходов		
А) Образовательная среда (психологический климат, безопасность на уроке)		
Б) Целесообразность выбора формы организации урока		
В) Соответствие учебной деятельности ЦО		
Г) Применение методов активного обучения (активизирующих мыслительную деятельность обучающихся)		
<i>1. Учитель строит диалог с учениками для мотивации их к работе в начале урока</i>		
<i>2. Учитель задаёт вопросы ученикам и получает ответы на каждом этапе урока</i>		
<i>3. Учитель вовлекает в диалог большое количество детей</i>		
<i>4. Качество постановки вопросов в диалоге</i>		
Д) Организация групповой работы в классе		
<i>1. Рациональность применения групповых и парных форм обучения</i>		

2.Качество постановки задач и формулировки заданий группам		
3.Качество организации работы в группах		
4.Качество критериев оценки групповой работы учеников		
Е) Доступность учебного материала		
И) Учет возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся		
1.Стиль вербального взаимодействия с учениками соответствует их возрасту и ЗБР		
2.Темп ведения урока соответствует возрасту учеников и их ЗБР		
3.Формы работы предполагают вовлеченность всех		
К) Учет потребностей обучающихся (дифференциация)		
Л) Развитие критического мышления у обучающихся		
1.Владение умением постановки учебного вопроса		
2.Стимулирование критического осмысления учебного материала на протяжении всего урока		
3.Владение техниками стимулирования критического мышления учеников		
М) Реализация связи между целями обучения с воспитательным аспектом		
Фокус наблюдения деятельности обучающегося		
Активное участие обучающихся в учебной деятельности		
Справляются ли обучающиеся с предложенными заданиями		
Обучающиеся рефлексируют, оценивают происходящее на уроке		
Использование ресурсов		
Обеспечение и доступ к ресурсам (ИКТ, канцелярские товары, учебное оборудование и другие ресурсы для реализации процесса)		
Учитель использует методические рекомендации, предложенные в УМК на уроке		
Обучающиеся понимают смысл текстов, изложенных в учебнике		
Обучающиеся понимают задания, изложенные в учебниках		
Обучающиеся понимают задания, изложенные в рабочих тетрадях		
Обратная связь на уроке		
Учитель наблюдает и комментирует прогресс/успехи обучающихся		
Обучающиеся получают обратную связь от учителя в процессе обучения (в какой форме, на каком этапе обучения)		
Реализация ценностей		
Отображаются ли ценности общенациональной идеи «Мәңгілік ел» в процессе обучения (гражданское равенство, трудолюбие, честность, культ учености и образования, толерантность, преданность и патриотизм)		

Общие выводы	
Рекомендации	

**ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ КАРТЫ
Обработки потока информации**

Наименование области _____
Раздел I. ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ

ТК-ОПИ-1.1. Сведения об уровне образования, стаже и квалификационных категориях

Всего респондентов	Образование		Стаж работы			Категория			
	высшее	не высшее	до 3-х лет	до 5-ти лет	свыше 5-ти лет	высшая	I	II	б/к
учителя нач.классов									
учителя-предметники									
ИТОГО									

ТК-ОПИ-1.2. Сведения о прохождении курсов повышения квалификаций

Всего респондентов	из них прошли курсы по обновлению содержанию образования			
	по линии НЦПК «Өрлеу»		по линии АОО «НИШ»	
	названия курсов	число респондентов	названия курсов	число респондентов
	Программа по обновлённому содержанию «Начальные классы»			
	Программа по обновлённому содержанию «Казахский язык и литература» (для школ с неказахским языком обучения)			
	Программа по обновлённому содержанию «Русский язык и литература» (для школ с нерусским языком обучения)			
	Программа по обновлённому содержанию «Английский			

	язык»			
	Программа по обновленному содержанию «Физкультура»			
	Программа по обновленному содержанию «Художественный труд»			
	Программа по обновленному содержанию «Музыка»			
	ИТОГО			

Раздел II. СОДЕРЖАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Наименование предмета _____

ТК-ОПИ-2.1. Общая оценка программы

Утверждение	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Новая программа по предмету интересна для большинства моих обучающихся				
Программа по предмету соответствует возрастным особенностям большинства моих обучающихся				
Количество целей обучения оптимально				
Содержание программы по предмету направлено на развитие практических навыков обучающихся				
Содержание рекомендованных среднесрочных планов соответствует целям программы				
Содержание среднесрочного плана отражает казахстанский компонент				
ИТОГО				

Наименование предмета _____

ТК-ОПИ-2.2. Каковы основные преимущества новой учебной программы для Ваших обучающихся?

Утверждение	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Ориентирована на развитие навыков широкого спектра				
Развивает критическое мышление				
Цели обучения логически выстроены				

Дает обучающимся возможности для практической работы				
ИТОГО				

ТК-ОПИ-2.3. Коды целей обучения, которые вызвали затруднения

Наименование предмета	Коды целей обучения (указываются часто повторяющиеся коды целей обучения)

Раздел III. ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РАБОТА

Наименование предмета _____

ТК-ОПИ-3

Вопрос	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Способствует ли программа формированию семейных ценностей?				
Способствует ли программа формированию казахстанского патриотизма?				
Способствует ли программа формированию понимания традиций своего и других народов?				
Способствует ли программа формированию навыков труда и самообслуживания?				
ИТОГО				

Раздел IV. УЧЕБНИКИ И УМК

Наименование предмета _____

Издательство _____

ТК-ОПИ-4.1. Структура и содержание учебника

Вопрос	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Соответствие структуры учебника требованиям (оглавление, введение, текст, иллюстрации, контрольные вопросы и задания, использование условных знаков)				
Оптимальность объема учебного материала по разделам				
Соответствие учебного материала психологическим особенностям обучающихся				
Логика изложения учебного материала (преемственность разделов)				
Отражение казахстанского компонента в содержании учебника				
ИТОГО				

ТК-ОПИ-4.2. Методическая сторона учебного материала

Вопрос	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Соответствие учебных заданий возрастным особенностям обучающихся				
Наличие заданий исследовательского характера				
Наличие развивающих, обучающих и воспитывающих заданий				
Практическая направленность учебника				
ИТОГО				

ТК-ОПИ-4.3. Язык и стиль изложения учебного материала

Вопрос	Всего респондентов	Число респондентов, проставивших баллы		
		2 балла	1 балл	0 баллов
Ясность, четкость, выразительность				

Наличие грамматических ошибок				
Наличие стилистических ошибок				
Наличие фактологических ошибок				
ИТОГО				

Координатор ОблУО _____

Сотрудник НАО _____

Содержание

	Введение	103
1.	Методология мониторинга внедрения обновленного содержания образования	105
2.	Анализ итогов мониторинга внедрения обновленного содержания образования в организациях среднего образования	140
3.	Методические рекомендации по итогам внедрения обновленного содержания образования	165
	Заключение	182
	Список использованной литературы	185
	Приложение	187

**Жаңартылған білім мазмұнын енгізу мониторингі қорытындысы бойынша
әдістемелік ұсынымдар**

**Методические рекомендации
по итогам мониторинга внедрения обновленного содержания образования**

Басуға 16.09.2020 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 12,143

Подписано в печать 16.09.2020 Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 12,143